לבח
ק-79

ՍՏՈՒԳՎԱԾ 1951

ՀԱՄԱՀԵՏԵՒՈՒՄՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ,

Թովմայի Կեմպեցւոյ.

IMITATIO CHRISTI

THOMÆ A' KEMPIS.

ՍՏՈՒԳՎԱԾ Է 1958

149

~~119~~

~~126860~~

ԵՊՀ Գրադարան

SU0159264

ԳԻՐՔ

Թովմայի Գեմբեցւոյ:

Կանոնաւորին Կրօնաւորին ՚ի
Կարգէ Սրբոյն Օգոս
տինոսի:

Յաղագս Նմանողութեանն
Քրիստոսի:

Թարգմանեցեալ ՚ի Յօհաննիսէ
Վարդապետէ Կոստանդնուպ
ոլսեցւոյ, ՚ի Հոգեկան
Օւարձութի ւՄե
ամենայց:

ՍՏՈՒԳՎԱԾ Է 1958

ROMÆ, Typis Sacræ Congregatio-
nis de Propaganda Fide. 1674.

Superiorum Permissu.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 1188

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

1188

Քանն առ որբուհին Աղճամծենն։

ՈՎ ամենաօրբուհին կոյս Մարիամ, դշխոյ պանծալի, աղբիւր հոգեկանի խնդութե, մայր և ծնող կենդանացչին մերոյ, լրումն կուսութեց, ծոխութի շնորհաց, և դաստիարակ հանուրց Ճշմարտասիրաց․ քրիստոնէից ՚ի քեզ ապաւինեցելոց։

Զայն սրդւոյ քոյ միածնի քաղցրանուագ հնչէ յարաժամ ՚ի մէջ եկեղեցւոյ․ Թէ ես եմ ճանապարհ Ճշմարտութի և կեանք։ Աշ որք հետևելով ընտրեցին պարուց ոմանք զմահուան նորին բերելով յինքեանս զխաչացոյց, մարտիրոսականաւ քաջութե վճարեցին զկեանս, և ոմանք զպրբանկօնութե նորին ճգնաւորութեն

ունելով զշաւիղ, ճգնողականօք
վարուք կատարեցին զընթացս :
Ոմանք կուսութէ և մաքրութէ
նորին բացափայլելով յինքեանս
զշնորհ, ողջախոհականաւ բարե_
համբաւութէ փոխեցան յերկինս,
և այլք խոկականն վարդապետու
թէ նորին գոլով ջատագովք, բա
նիւք և գրովք արձանացուցին ըզ
նոյնն. Ըստ որում և Թօմայն
Գեմբեան հեղինակն այսորիկ
գրեան, որ ըստ տուենաւութէ ազ
դողականն իւրում խղճմտանն վա
յելչայարմարիւք և հոգեշօշափիւք
ոճովք վաղուրեմն արտադրեաց
զգործն ; Զոր տեսեալ Պարոն Գաս
պարի Ջուղայեցւոյ, որդւոյ խօ_
ճայ Սահրատի, թախանձանօք
խնդրեաց յինէն թարգմանել ըզ
նոյնն ՚ի մերն բարբառ, ՚ի զբօսանս
և ՚ի_

և՛ իղձաւորձուԹի հանուրց հոգե_
ղարմից ։ Քան զի սովաւ ծրաւի
կարէ ոչ ուսանիլ, կրել յօժարա_
բար զքաղցր լուծ փրկչին մերոյ
յի ։ Բայց առ կեանն յաւիտենա_
կան, և առ ճշմարտուԹին անեզրա
կան, ո՞ է որ կարիցէ մատչիլ Թարց
քոյոց օժանդակուԹեցդ, ո՛վ ամէն
երանուհի մայր , որովհետեւ դու_
ես դուռն և ծագումն արեւու ,
յորմէ ծագեցաւ մեզ արեգակն
արդարուԹէ Քն միածինն քո ։
Ահա քեզ ուրեմն դիմեմ սիրով ես
կակղանաւ հանդերձ բնաւ իւք ի_
մովք համազնեօք , և վերանուիրեմ
քում մայրականին գԹուԹեդ զգու_
շնաբեալ զայս աշխատուԹի , զի
կուսականաւ քոյով հոգեբարձու_
Թէդ ազնուագործեալ սերիցես
զայն ՚ի միջի մերազնեայց , ներաւա

ւորէ_

ւորելով ՚ի խնամս նոցին զազդեցն
մունս սորին ջերմեռանդականս,
եւ նպաստելով նոցին ՚ի կրթութիւնս
առաքինականս: ՚Ի փառս անուան
Որդւոյ քո միածնի, ՚ի պտովութ̅ի
քում բարեգթութ̅եդ եւ ՚ի յօգուտ
հանուրց ադամազնեաց: Որոց եւ
արդիւնականօք աղօթիւքն միջնոր
դեալ յերկնից զառողջութ̅ի եւ զա
ջողութ̅ի Պարոն Գասպարի խնա
մողի սորին եւ ընտանեաց նորին,
եւ զհանգիստ յաւիտենական հո
գւոյ հօր նորին Խօճայ Սահրա
տին, նոյնպէս եւ ինձ Թշուառացելոյս
զուղղութ̅ի վարուց, զի քոյ եմ ես
յաւիտեան:

Անարժան ծառայ
Յոհաննէս Բուզանդեան
չնչին քահանայ:

Առ ընթերցօղս Մորան։

Ո՞ղ ՚ի ուսմանն իմ ըստ ազդ-
եցութեան յարևմուտ-
ու ՚ի համօրինել ինձ զըղա-
նազանս լեզուս տար-
բերից ազգաց և ազգակցական նոցին
գիտութիւս, նախնականս՝ և մանա-
ւանդագոյնս՝ վերադիտէի, զի զինչ
վերաստացման տենչալեացն հան-
դերձելոց, ըստ սակի և ըստ ունչու-
թէ հոգւոյն, զնոյնս ընդ մեր բարե-
կամ համազնեաց, սփոփեցեմ և զար-
ծարծիցեմ ՚ի մէջ հայկազունեաց։
Սոյնպէս՝ ՚ի ժամանակին իմ առ նուա-
զական փառելի, և ՚ի զմայլին իմ նո-
րօք, ուխտ եդի անձին, զի զորինչ
գեղեցիկ, և զօրինչ չահաւէտ ան-
կանիցի

կանոնացն ՚ի ձեռանիմ, ածանցեցեմ· ըղ
նոյնն ՚ի հայկաբանութիւն, ՚ի յօգուտ
և ՚ի զուարճութիւն հայոց: Վասն որոյ
զկնի այլոց երից գործակաց արտա
դրեցելոց, գտի զգործիկս զայս հա
մահետևմանն քն, որք մինն ՚ի բազ
մաց առաքինեաց և հոգևորաց գրե
անց ՚ի միջ լատինացւոց, զորև
տեսի գոլ Թարգմանեցեալ ՚ի յոք
ունս բարբառս այսինքն ՚ի յունա
կանն, ՚ի յարաբականն, ՚ի կալլիա
կանն, ՚ի յիսպանիականն, յիտալա
կանն, և ՚ի խիօլօնականն և յայլս, և
շարժեցեալ ՚ի նախանձ զբուռն ար
կի ՚ի լոյս ածել զնոյնն, զոր և նպաստա
տութեամբ միշտ կուսին Մարիամու
և աղօթիւք հօրն մերոյ Սրբոյն
գրիգորի լուսաւորչին աւարտե
ցի յամի տն. 1670. ամսեանն մար

տի

ով նմանութ աստուածայնում ; եղիցի ըն
կալարուք զսա , և արկէք 'ի կիրս , 'ի
փառս մեծագոյնս Այ , Եւ եթէ
արդիւնաւորիցի շնորհօք ձերովք
որսալ զախորժակս ձերս , բարի է՛ ,
իսկ եթէ ոչ , ներեցէք իմում տկա
րութեն , ողջ լերուք :

APPROBATIO.

EGo Vartanus Hunanian Sacerdos Armenus, iussu Sacræ Congregationis de Propaganda Fide, reuidi hunc librum interpretatum à Latina in Armenam, & testor esse concordem cum originali suo, quo ad linguam verò Armenam elegantem.

EGo Basilius Barsech, assero hunc librum, ex latino in Armenicum idioma translatum, omninò conuenire cum suo originali.

Imprimatur,
Si videbitur Reuerendissimo Patri Magistro Sac. Pal. Apost.

I. de Angelis Archiep. Vrb. Vicesg.

Imprimatur,
F. Raymundus Capisuccus, Sac. Pal. Apost. Magister.

Թօմայի Կեմբեցւոյ.

Յաղագս համահետեւմանն Քրիստոսի:

Գիրք առաջին:

Մակաղրեցութիւնք առ կեանս հո-
գեկանս Օգտակարք:

Գլուխ առաջին:

Յաղագս համահետեւմանն Քին,
եւ ունայնութեանց ամենեցուն
աշխարհի խոտման:

1. Որ հետեւի ինձ, ոչ շր-
ջի 'ի խաւարի, ասէ
Տէրն: Այսոքիկեն
բանք Քի որովք առ

A աղդիմք,

ազդիմք, ո՞պ զի կենաց նորին եւ վա_րուց համահետեւիցիմք: Քանզի եթէ կամիցիմք ճշմարտապէս՝ լու_սաւորիլ, եւ յամ̃է կուրութ̄է սրտի զերծանիլ, Ուրեմն ծայրագոյն ջանն մեր լիցի, զի զվարուցն յի̄ քի̄ համախորհիցիմք:

2. Վարդապետութի̄ն քի̄, զվարդապետութի̄ս ընաւ սրբոց գերազանցէ՝. Եւ որ ունի զհոգին նորին, զմանանայն ծածկեցեալ 'ի նմա գտանէ: Բայց պատահի երբեմն, զի բազումք 'ի յաճախէ լսոյ աւետարանին զդոյն ինչ իղձ զգան, վ̄ա զի ոչ ունին զհոգին քի̄: Իսկ որ կամի լրապէս՝ եւ քաղցրապէս՝ իմանալ զբանս քի̄, պարտի համա_կերպել նմին զկեանս իւրս ընաւ:

3. Զինչ օգուտ է քեզ խրթնա_

պէս՝

պէս՝ վիճաբանելն զերրորդութե̄,
եթէ ոչ ունիցիս զխոնարհութի̄,
որով երրորդութե̄ն անհաճոյ լինիս՝
Զի իրաւ՛ի բանք խորինք ոչ առ-
նեն զմարդ սբ̄, և ոչ արդար։ Այլ
կեանք առաքինականք սիրելի առ-
նեն զմարդ այ̄։ Ըղձամ ուրեմն
մանաւ՛անդ զգալ զապաշաւ՛ութի̄,
քան թէ գիտել զսահման նորին։
Եթէ ունէիր զբոլոր ա̄ծաշունչն
առեալ ՚ի բերան. և զասացու՛ածս
հանուրս փիլիսոփայից, թարց սի-
րոյն այ̄, և շնորհաց նորին, զինչ
օգտէին քեզ բնաւ՛քն։ Ունայնու-
թի̄ ունայնութե̄ց, ա̄մենայն ընդու-
նայնէ, բաց՝ ի սիրոյն այ̄, և ՚ի ծա-
ռայութե̄ նորին միայնոյ։ Այս է
ուրեմն ծայրագոյն իմաստութի̄,
խոտել զաշխարհս, և փութալ առ

արքայութեն երկնային ։

4. Ունայնութի է ուրեմն խնդրելն զփարթամութիս կորստականս. և յուսալ ՝ի նոսա ։ Ունայնութի է և փարիլն զպատուօք, և զինքն ՝ի յաստիճանս վեհագոյնս բարձրացուցանել ։ Ունայնութի է հետևելն մարմնոյ ցանկութե . և ըղձալ այնմ, որոյ աղագաւ զկնի պատժիլ պարտէ ծանրապէս ։ Ունայնութի է և հայցելն զկեանս երկարս, և զկենաց բարեաց զգոյն ինչ փոյթ ունենելն ։ Ունայնութի է միայն նշմարելն զկեանս ներկայս, և ո՛չ զայնս որք ապառնիքն են նախատեսանել ։ Ունայնութի է և սիրելն զայն, որ ամենևիմէ արագապէս՝ անցանէ ։ և ո՛չ ճեպելն յայն, ուր մշտնջենական խնդութի մնայ ։

Յիշեա՛

5. Յիշեա՛ յաճախապէս՝ զառակն զայն: Թէ ոչ յագի ակն 'ի տեսութենէ; և ոչ լնանին լսելիք երբէք 'ի լրոյ: Ջանա՛ ուրեմն զսիրտ քո 'ի սիրոյն երևելեաց արտաքսել, և առ աներևոյթս անդրաբերել: Քանզի հետևողք զգայութեանց իւրեանց բծաւորեն զխղճմտանս իւրեանց և կորուսանեն զշնորհն այ:

Գլուխ: Երկրորդ:

Յաղագս զինքենէ կարծեաց խոնարհաց:

I. Ամ մարդ բնականաբար ցանկայ գիտել, բայց գիտութի թարց երկիւղին այ զինչ օգուտէ:

Իրա՛ւի ասե՛մ, բարեգոյնէ գռեհիկ խոնարհ, որ ծառայէ այ̄. ք̄ զփիլիսոփայ հպարտ, որ զիւր քննէ անփոյթ եղեալ, զընթացս երկնից նկատէ: Որ բարեպէս՝ ճանաչէ զինքն, խոտի յինքենէ, եւ ո՛չ հրճուի գովութ̄եք մարդկայնոց: Եթէ գիտիցեմ զամ̄ ինչ որ յաշխարհի է եւ զսէր ո՛չ ունիցիմ, զի՞նչ օգուտ է ինձ առաջի այ̄, որ արդէնդատելոց է զիս:

2. Հանգի՛ր 'ի սաստկագունէ ըղձէ գիտելոյ, զի 'ի նմա գտանին ցնդմունք մեծամեծք եւ պատրանք: Քանզի որք գիտունքնեն, յօժարութ̄ե կամին տեսանիլ, եւ իմաստունք անուա՛նիլ: Եւ զի բազումք ինչք գոն, որոց գիտութիւքն կամ սակաւ ինչ. կամ բնա՛ւին ո՛չ ինչ

օգուտք

օգուտքեն հոգւոյն: Ուստի յոյժ անմիտ է այնպիսին, որ առաւել գիտէ առ այլս ինչ, քան յայնս որք իւրում հոգւոյն օգտակարքեն: Վասնզի բանից բազմութիւնք ոչ յագեցուցանեն զհոգին: Այլ կեանք բարիք, զովացուցանեն զմիտս, և խղճմտանք մաքուրք, տան մեզ զյոյս մեծ առ ած:

3. Որքան առաւել և բարե պէս՝ գիտես, այնքան ծանրապէս՝ անտի դատեսցիս, եթէ ոչ սրբութեամբ կեցցես: Մի՛ փքանար ուրեմն արհեստիւ կամ գիտութեամբ, այլ մանաւանդ երկիր սակս շնորհեցելոյ քեզ ծանօթութեան: Եթէ թուիցի քեզ թէ զբազում ինչ գիտիցես, և բարեպէս՝ իմանայցես, սակայն գիտեա՛, զի դեռ ևս բա

զումք ինչք, զորս անգիտանաս: Մի՛ կամիր բարձրամտել, այլ մանաւանդ զտգիտութիւն քո խոստովանեա՛ց: Ընդէ՞ր կամիս զքեզ յառաջ արկանել, որովհետեւ գտանին բազումք քան զքեզ գիտունք, եւ հմտագոյնք յօրէնս: Վասն որոյ եթէ կամիս օգտակարապէս՝ գիտել զիք ինչ եւ ուսանել, սիրեա՛ զոչ գիտելն, եւ զոչ ինչ համարելն:

4. Ահա այս՞ է բարձրագունեղ եւ օգտակարագունեղ ընթերցումն այսինքն իւրոյ անձին ճշմարիտ ճանաչումն, եւ արհամարհումն; քանզի իւրոյ ինքեան ոչինչ համաթուեցումն, եւ զայլոց միշտ բարի եւ վեհ զգացումն, մեծ իմաստութիւն է՛ եւ կատարելութիւն: Եթէ տեսանիցես զոք յայտնա

պէս՝

պէս՝ ի մեղս, կամ թէ անկեալ՝ ի ծանրագոյն ինչ փորձութիւն, ոչ պարտիս զքեզ բարեգոյն քան զնա վարկել, զի ոչ գիտես թէ որ քան ժամանակս տեւելոց իցես ՚ի բարութեան քում: Ամենեքեան թերեւս տկարք եմք, բայց դու մի՛ համարիցիս զոք տկարագոյն քան զքեզ:

Գլուխ: Երրորդ:

Յաղագս վարդապետութեան ճշմարտութեան:

1. Երանի է նմա, որում ճշմարտութիւնն ինքն նմին ուսուցանէ, ոչ ձեւակերպութեամբք և ձայնիւք անցաւորօք, այլ ըստոր

ում

ում են ։ Կարծիք մերք և զգայութիւնք ցանկ զմեզ պատրեն, և դոյզն ինչ՝ տեսանեն ։ Զի՞նչ օգուտ է յաճախ խուզումն զիրաց խրթնեաց և զգաղտնեաց, եթէ յաղագս որոց ոչ յանդիմանիցիմք ՚ի դատաստանին թէ անգէտքիցեմք ։ Մեծ իմն անխոհեմութի՛ւն է, մինչ հատունկանեմք զիրօք օգտակարօք և հարկաւորօք, և յօժարակամ՝ պարապիմք ՚ի վայելչալուրս, և ՚ի վնասակարս, քանզի ո՞չ թէ զաչս ունիմք և ոչ տեսանեմք ։

2 ․ Արդ՝ զի՞նչ փոյթ է մեզ զսեռից և զտեսակաց, զի ընդ որում յաւիտենական բանն խօսի, նա ՚ի բազմաց տարակուսութեանց զերծանի, և կարէ լինել հաստատուն սրտիւ, և առ ա͞ծ խաղաղաբար յարամնայ ։

ծնալ ։ Քանզի 'ի բանէ միոյ բը-
'նաւն, և միոյն խօսի զբնաւն ։ Եւ
այսէ սկիզբն որև խօսի ընդ մեզ ։
Ո՛չ ոք Թարց 'նմա կարէ իմանալ,
և կամ ուղղապէս՝ դատել ։ Յուոր
ա̃մք միեն, և զբնաւն քարշէ առ
մին, և զա̃մ 'ի միում տեսանէ ։
Ո՛վ ճշմարտութի՛ւն Ա̃ծ, միաւ̃որեա՛
զիս ընդ քեզ սիրով մշտնջենա-
ւորիւ ։ Ձանձրացուցանեն զիս
զբազում ընթեռնուլն և լսելն ։
Քանզի 'ի քեզ է բնաւն զոր ցան-
կամ և փափաքեմ ։ Լռեսցեն ու-
րեմն վարդապէտք հանուրք, կար-
կեսցին միանգամայն ստեղծու-
ածք բնաւք, այլ դու միայն խօ-
սեաց ընդ իս ։

3. Որքանոք առաւե՛լ յաւէ
յինքեան, և պարզի ըստ ներքնոյ մարդ-

ոյն,

ոյն , ո՛րչափ զբազումս եւ զբարձրա_
գոյնս թարց աշխատանաց իմա_
նայ : Քանզի ՚ի վերուստ առնու
զլոյս իմացողութե՟ : Մաքուր եւ
պարզ եւ հաստատուն հոգի, ՚ի հոգս
բազումս ո՛չ տարացրուի : Քանզի
առնէ զամենայն ՚ի փառս ա՟յ , եւ ջա_
նայ ներ յինքեան մերկանալ յամե_
նեցունց որոնմանց յատկականաց :
Ո՞վ է որ զքեզ առաւե՟լ արգելու_
ւ տագնապէ , եթէ ո՛չ քոյոյ սրտին
անխստակրութի՟ւն անմեռ : Այր բարի
ւ երկիւղած , զառնելիս իւր նախ
յինքեան կարգաւորէ , զորս ար
տաքս ՚ի կատարելանել մարթի : Ուս
տի ո՛չ քարշեն զնա առնելիքն ՚ի ցան
կութիւնս , եւ ՚ի խոտորութիւնս մոլե_
կանս, այլ ինքն սանձահարէ զնոսա
ըստ հաճութե՟ ուղիղ բանի : Ո՞վ ու_
նի

ծմէ որ քաջապէս պատերազմի ; եթէ ո՛չ որջանայ զինքն յաղթա_ հարել : Ա՛ղ որոյ պիտոյէ , զի այս լինիցի մեր փոյթ, այսինքն յաղթա_ հարել զմեզ , և օրըստօրէ զօրեղա_ գոյնք քան զմեզ լինիլ , և առաւել գոյն ինչ յառաջանալ :

4. Ա՛ռ կատարելութի այսո_ րինկ կենցաղոյս , զանկատարութի իւմ ինքեան առաւելացեալ ունի : Եւ ա͞մ տեսողութի մեր , ՚ի միգէ յի_ միքէ ո՛չ զերծանի : Ուստի զինքե_ նէ գիտաւորութի խոնարհ, ապա_ հովագոյն շաւիղէ առ ա͞ծ . քան զխորին խուզումն գիտութեց : Ո՛չ է խոտելի գիտութի , կամ իւր աքանչիւրոյիրի զուտ ծանօթու_ թի , որ բարիէ ըստ ինքեանն կա_ տեցեալ , և յա͞յ կարգաւորեցեալ :

Բայց

Բայց նախամեծարելիքեն միշտ, խղճմտանք բարիք, եւ կեանք առաքինականք : Եւ քան զի բազումք առաւե՛լ ջանան ուսանիլ, քան բարեպէս՝ կեալ՝ վասն որոյ բազմիցս՝ մոլորին, եւ թերեւս զո՛չ ինչ կամ զդոյն ինչ պտուղ առնեն :

Գ. ՈՀ ԹԷ զայնքանս զգուշութի՛ւն ՚ի կիրարկանէաք առ ՚ի յատանել զմոլութի՛ւնս եւ ՚ի տնկել զառաքինութի՛ւնս, զորքանս ՚ի կիր արկանեմք ՚ի հետազօտութեն միոյ խնդրոյ փիլիսոփայականի, ո՛չ լինէին այնքանք չարութիւնք եւ գայթակղութիւնք ՚ի ժողովրդեան, եւ ո՛չ տարաձայնութիւնք ՚ի միաբանս : Ի՛րաւ՚ի ասեմ, յա՛ւուր դատաստանին ո՛չ խնդրի ՚ի մէնջ թէ զինչ ընթերցաք, այլ թէ զինչ արարաք : ո՛չ

Թէ

Թէ բարեպէս՝ խօսեցաք , այլ Թէ
որպիսեաւ բարեկրօնութե կեցաք:
Ւզամ ինձ այժմ, ուրեմն նարդեանս
տեարքն այնոքիկ և վարդապետք,
զորս ծանեար մինչ կենդանիքն էին,
և ուսմամբք ծաղկեէին : Որոց
այժմ զընձեռուածս այլք վայե
լեն, և ո՛չ գիտեմ Թէ արդեօք խոր
հիցին զնոցունց : Իկեանսիւր
եանց գոլ ինչ համարէին, բայց
այժմ լռութի է վս նց:

6. Ո՞հ Թէ ո՞պ վաղվաղակի՝
անցանեն փառք աշխարհի, երանի՛
Թէ կեանն նոցին համեմատիւր
գիտութեց նոցին, քանզի յայնժամ
բարեպէս՝ ուսանէին և ընթեռնոյ
ին: Ո՞րքան անձինք կորընչին սնո_
տեաւ գիտութե աշխարհիս այսո_
րիկ , որք ունէին պսակաւ ինչ՝ փոյթ

զծառայ

զծառայութեն տ՟յ ։ Ալ՟ զի առաւ-
ել ընտրեն զմեծութի՟ն , քան
զխոնարհութի՟ն ։ ուսանի նմանրանայ
՚ի խոնարհութեան իւրեանց ։ Արդ՝ ճշ-
մարտապէս մեծ է այն, որ ունի զմեծ-
սէր առ ա՟ծ ։ Եւ ճշմարտապէս՝
մեծ է այն , որ յինքեան փոքր է ։
Այլև ճշմարտապէս՝ խոհեմ է այն
որ զա՟մ ինչ կենցաղոյս , իբրև զկղ-
կղանս համարի , որ զի զք՟ս շահի-
ցի ։ Իսկ ճշմարիտ գիտունն է
այն , որ առնէ զկամս ա՟յ ,
և զկամս իւրս ՚ի բաց
թողու ։

Գլուխ.

Գլուխ. Չորրորդ:

Յաղագս նախապատրաստութե՛, և խոհեմութե՛ ՚ի յառնելիս:

I. ՈՉ ամենեցունց բա-
նից հաւատալ պար-
տիմք, և ո՛չ ներ դըր-
մանց բնականաց,
այլ զգուշութե՛ և երկայնմտութե՛
զմ̃տծ ինչ ըստ ա̃յ կշռել: Բայց ո՛հ
ցաւոյս, զի բազմիցս դիւրաւ չար
ինչ քան թէ բարի ինչ զայլոց,
ասի և հաւատացեալ լինի: Ահա
այսպէս՝ տկարքեմք: Բայց արք
կատարեալք ամենեցուն ճառողաց
դիւրաւ ո՛չ հաւատան; քանզի
գիտեն ըզտըկարութի̃ն մարդկային,

զհակումն նորին 'ի չարն եւ զստա_
հումն նորին 'ի բանս :

2. Մեծ իմաստութիւն է ո՛չ ըշտապելն 'ի յառնելիս, եւ ոչ մնալն կամակորութեամբ 'ի կարծիս իւրայա_
տուկս : Այսպէս պատշաճի ո՛չ հաւատալն ասացելոց ամենեցուն մարդկան: Եւ ո՛չ ներհեղուլն փու_
թով յականջս այլոց, զայն զոր լուաւն, եւ զորհաւատայն : Ընդ այն իմաստնոյ եւ երկիւղածի խոր_
հրդակցիր, եւ խնդրեա՛ մանաւանդ 'ի բարեգունից ներկրթիլ, քան թէ հետեւիլ քոյոց հանճարոց: Կեանք բարիք, առնեն զմարդ իմաստուն ըստ այ̄. եւ խելամուտ 'ի յիրս բազումս: Որքան խոնարհագոյն յինքեան եւ հնազանդագոյն այ̄ , այնքան յամ̄ում է իմաստնագոյն, եւ խաղաղագոյն:

Գլուխ

Գլուխ : Հինգերորդ :

Յաղագս ընթերձման գրոց սրբոց :

1. Ճշմարտութ̃ին է խնդրելի 'ի գիրս սուրբս, և ո՛չ գեղեցկութի բանից : Այնու հոգւով ընթեռնանիլ պարտի ա̃մ գիրք սբ̃, որով և է՛ արտադրեցեալ : Մանաւանդ խնդրել պարտիմք զօգտութ̃ի 'ի գիրս սբ̃ս, քան թէ զնրբութ̃ի բանից : Ուստի այնու յօժարութ̃բ ընթեռնուլ պարտիմք զգիրս հոգեւորս և պարզաբանս, որպ̃ զնրբահայեացս և զխորինս : Մի՛ գայթակղեցուցանիցէ զքեզ

հեղինակութիւն շարադրողին, թէ զշատ կամ զսակաւ տեղեկութիւն գրոց ունիցի, այլ զուտ սէր ճշմարտութեան, առաջարկիցէ զքեզ 'ի ընթերցումն; մի՛ խնդրիցես թէ յոր մեկիցէ ասացեալ, այլ լուր թէ զինչ ասիցէ:

2. Ոչնչանեն այժմ կենաց մարդկան, իսկ ճշմարտութիւն Տեառն մնայ յաւիտեան: Օրինակօք բազմօք, թարց աչառութեան խօսի ընդ մեզ Աստուած: Բայց հետախուզութիւն մեր արգելու զմեզ բազմիցս ընթերցման գրոց սրբոց: Քանզի կամիմք իմանալ եւ առարկել ուր անցանել պարտիմք պարզապէս՝: Ուստի թէ կամիս զշահ ինչ գտանել, ընթերցիր խոնարհաբար, պարզաբար, եւ հաւատարմաբար: Եւ մի՛

կա

կամիր ունել զանուն գիտնոյ. այլ հարց հեզաբար, և ունկնդիր սրբոց լռութէ: Մի՛ անհաճոյք թուեսցին քեզ առակք ծերոց, զի թարց պատճառի ո՛չ են ասացեալք:

Գլուխ: Վեցերորդ:

Յաղագս տարակարգից զգածմանց:

1. Որքանիցս ոք յիրինչ անկարգապէս՝ աձկտի, այնքանիցս յինքեան անհանգիստ լինի: Ամանորոյ գոռոզք և ագահք ո՛չ երբէք հանգչին, իսկ աղքատք և խոնարհք հոգւով նաւաստում շրջին խաղաղութէ: Այր որ ո՛չ է

տակաւին մեռեալ յինքեան, դիւրաւ փորձի և յաղթի ՚ի յիրս փոքունս և յունայնս: իսկ տըկարն հոգւով և կերպիւ ինչ դեռևս մարմնաւորն, և առ զգալիս հակամիտողն, դժուարաւ կարէ զինքն արտաքարշել բոլորովիմբ ՚ի յերկրայնոց ըղձից. ուստի ցանկ ՚ի տրտմութե կայ մինչ հրաժարի, դիւրաւ ևս տեղի տայ վշտացնութե եթէ ոք նմա ընդ դիմանայցէ :

2. Իսկ եթէ հասանիցի այնմ որում ցանկայ, իսկոյն յաղագս պարտաւորութե խղճին ծանրանայ : Քանզի հետևեցաւ իւրոյն կրից, որք ո՛չ պատճառեն նմա զխաղաղութին զայն զոր խնդրէր : Ուստի պատերազմելովք իւրոցն կրից, գտանէ զճշմարիտ խաղաղու-

թի

թն սրտի, այլ ո՛չ ծառայելով նոցին: Ուրեմն ո՛չ է խաղաղութիւն 'ի սրտի առն մարմնաւորի, և ո՛չ առն զգալեաց հետևողի, այլ միայն ընսրտի առն բարեպաշտի, և հոգևորի:

Գլուխ Եօթներորդ:

Յաղագս ունայնի յուսոյ, և խորշելոյ փքացման:

1. Սնոտի է այրն այն, որ զյոյս իւր դնէ 'ի մարդիկ. կամ 'ի ստեղծուածս: Ալ՟ն որոյ մի՛ ամօթ թուիցի քեզ ծառայելն այլոց 'ի սէրն Յի Քի, կամ երևիլն իբրև աղքատ յայսմիկ աշխարհի:

Մի՛ ապաւինիր յանձն քո, այլ կայա-
ցո՛ զյոյս քո առ Ած ; Արա՛ զոր ինչ
'ի քեզ է, և Ած օգնական եղիցի քում
բարեհաճութե̃: Մի՛ յուսար 'ի գի-
տութիւն քոյս, և մի՛ 'ի խորամանկու-
թիւն այլոց կենդանեաց, այլ մա-
նաւանդ յուսա՛ 'ի շնորհս Այ, որ
օգնական լինի հեզոց, և խոնարհե-
ցուցանէ զամբարտաւանս : Մի՛
պարծիր 'ի ինչս, եթէ ունիցիս,
և մի՛ 'ի բարեկամս, թէ հզօրք իցեն,
այլ պարծիր յԱծ, որ զամենայն շնոր-
հէ: և իվր̃ ևս զինքն տալ կամի :
Մի՛ փքանայցես թէ մեծ իցես, կամ
թէ գեղեցկութի մարմնոյ ունի-
ցիս, որ դոյզն իւիք տկարութե̃
ապականի, և ժահահոտի : Մի՛
տայցես զտեղի ինքնահաւանու-
թե̃, թէ ուշիմիցես, կամ մտացի,

մի՛

մի՛ գուցէ լինիցիս անհաճոյ ա̅յ ; որոյ է՛ բնաւն զոր ունիս , բնականաբա̀ր ։

2. Մի՛ կարծիցես զքեզ բարեգոյն քան զայլս , մի՛ գուցէ առաջի ա̅յ խոտան լինիցիս , որ գիտէ թէ զինչ գոյ ՚ի մարդում : Մի՛ հպարտանայցես վ̅ն բարեաց գործոց , զի այլ է դատաստանն ա̅յ , և այլ է մարդկան : որում բազմիցս որք հաճելիքն են մարդկան անհաճոյք լինին ։ Եթէ ունիս դու զբարի գործինչ , հաւատա թէ այլք զբարեգոյնս ունիցին : զի զխոնարհութի̅ պահիցես : Ոչինչ է վնաս , թէ ամենեցուն դու կիջանիցիս ; բայց վնաս մեծ է թէ ՚ի վերայ միոյ հպարտանայցես : Ուստի յար խաղաղութի̅ մնայ ՚ի խոնարհս ;

իսկ

հոկ նախանձ, և վրդով յաճախ ՚ի սիրտս հըպարտաց:

Գլուխ Ութերորդ.

Յաղագս զգուշանալոյ յաճախէ ընտանեկցութէ:

1. Մի՛ ամենայնի մարդոյ յայտներ զսիրտ քո, այլ միայն ընդ իմաստնոյ և երկիւղածի յա̅յ արա՛ զբան քո: Մի՛ լինիր յաճախ ընդ մանկունս և ընդ օտարս, և մի՛ ընդ արս ազնուականս շողոքոր-դանկցիր, մի՛ ևս առաջի մեծամե-ծաց յաճախ երևիր, այլ միայն ընդ խոնարհաց և ընդ միամտաց, ընդ առաքինեաց և ընդ բարեկրօ-նից,

նից, լեր ընկերակից, և որք չինու-
Թէ առիթք են զայնցանէ յարաձեւ-
նեամ: Մի՛ լինիր ընտանեկից ընդ-
ումեք կնոջ, այլ առհասարակ զբը-
նաւս բարիս կանայս յանձնեա՛ այ̄:
Ցանկա՛ զի լինիցիս ընտանեկից
միայնում այ̄ և հրեշտակաց նորին,
և զծանօԹուԹի̄ մարդկան ՚ի քէն
տարհերքեա՛:

2. Թէպէտ պա՛րտէ մեզ զսէր
ունել առամենեսեան, բայց զըն-
տանեկցուԹի̄ ունելնառամենես-
եան ո՛չ վայելուչէ: Քան զի պա-
տահի երբեմն, զի անծանօԹք
ոմանք Թէպէտ համբաւովք բա-
րիւք լուսաւորին, բայց ներկայու-
Թի̄ք նոցին զաչս դիտողաց մԹա-
ցուցանեն: Համարիմք երբեմն
Թէ ընկերակցուԹ̄ք մերով հա-

ծոյանամբ այլոց, բայց մանաւանդ ջկաանիմք անհաճոյք լինել, յաղագս անկատարութեան բարուցն 'ի մեզ նկատեցելոց :

Գլուխ. Իններորդ :

Յաղագս հնազանդութեան և հպատակութեան :

1. Մեծ է յոյժ կալն 'ի հնազանդութեան, ապրիլն 'ի ներքոյ հրամանաց առաջնորդին, և ոչ գոլն ըստ հաճոյից իւրոց : Ուստի առաւել յանդորրագոյն է կալն 'ի հպատակութեան, քան յառաջնորդութեան : Բայց բազումք մանաւանդ կան 'ի հարկէ 'ի հնազանդութեան քան

քան թէ 'ի նախրոյ վ̃ն որոյ այնպիսիք նեղասրտին, և յարաժամ տրտնջեն, և զազատութի̃ մտաց ո́չ գտանեն, մինչև բոլորով սրտիւ վ̃ն ա̃յ հպատակիցին: Ընթացին այսր և անդր, ո́չ ուրեք գտանիցեն զհանդորրութի̃, եթէ ո́չ ընխոնարհում հպատակութե̃, որ է 'ի ներքոյ կառավարութե̃ առաջնորդին ; Մեսանի զբազումս պատրեաց խոկումն զտեղեաց զանազանից և զփոփոխմանէ :

2. Ամո́յգ է, թերևս զի իւրաքանչ իւրոք դիւրապէս՝ հետևի իւրոյն կարծեաց, և առաւե̂լ միտէ առայնոսիկ որք նոյնպէս՝ կարծեն, բայց եթէ ա̃ծ է 'ի միջի մերում, պարտիմք թողուլ երբեմն զմերս կարծիս վ̃ն բարե̂ոյ խա-

ղա-

ղաղութե ։ Զի ո՛չ ոքէ այնքան ի-
մասնատուն , որ լրապէս՝ կարիցէ զի-
տել զմ̃մ , զի̃ որոյ մի՛ յոյժ հաւ̂ա-
նիցիս բոյոցնկարծեաց , այլ լուր եւ ս
դիւրապէս՝ զկարծիս այլոց ։ Իսկ
եթէ բարիքեմ քոյք կարծիք , վա̃-
ա̃յ 'իբաց Թող զնոսա , եւ հետեւիր
այլոց , զի առաւ̂ել անտուստ շա-
հեսցիս ։

3 . Բան զի լուաւ̂յ բազմիցս՝ ,
զի ապահովագոյնէ լսելն եւ հար-
ցանելն զխորհուրդ իմն յայլոց ,
քան զնոյննտալն ։ Եւ Թէպէտ պա-
տահի երբեմն , զի իւրաքանչ իւրոյ
կարծիք բարիքիցեն , բայց որով
հետեւ համձայր եւ բանուսուցանեն
մեզ զի հաւ̂անիցիմք եւ սայլոց , ո՛չ
հաւ̂անիլն ուրեմն է՛նշան հպար-
տուԹե եւ խստասրտուԹե ։

Գլուխ ։

Գլուխ Մետասաներորդ.

Յաղագս զգուշանալոյ յաւելոր դաբանութէ:

1. Զգուշ լեր ՚ի յաղմկէ մարդկան որքան և կարես, զի յոյժ արգելուն զմեզ ընձեռութիւք աշխարհայնոց իրակութեց թէև սոսկիւ դիտաւորութբ արտաբերիցին: Քանզի դիւրաւ գերիմք ունայնութբք և վատթարանամք: Ուստի երանիթէ բազմիցս լռեալ էի, և՚ի միջ մարդկան ոչ եղեալ էի; Զիրդ՝ ընդէ՞ր այնքանիւ յօժարութբ խօսիլ կամիմք ընդ միմեանս, և առակաբանել,

ջանել, որովհետեւ հազիւ երբեք Թարց բծաւորելոյ զխղճմտանս դառնամք ՚ի լռութի ։ զի խօսակցելով ընդ միմեանս զմխիթարութի ինչ ՚ի միմեանց խնդրեմք, և զսիրտս զանազանիւք խոկմամբք ձանձրացեալս սփոփել կամիմք ։ Եւ այնքան յօժարութե զայնցանէ իրաց խօսիլ կամիմք, որքան սիրեմք զնոյնս և ըղձամք, և կամ զայնցանէ իրաց խօսիմք և խորհիմք, զորս մեղհակառակս վարկանիմք ։

2 . Բայց վա՛շ ցաւոյս, զի բազմիցս՝ ընդվայր՝ և ՚ի զուր՝ խօսիմք, քան զի արտաքին մխիթարութիս այս, ներքնայնոյն և ա͞ծայնոյն մխիթարութե, ո՛չ զսակաւս առբերէ տուժանս, ու սատի հսկել պարտիմք

տիմք միշտ և աղօթել, զի մի՛ ժամանակ մեր դատարկութե՟ անցանիցէ ։ Եթէ պիտոյիցէ խօսել ինչ, խօսեաց զշինութե՟ ։ Սովորութի չար և զանցառութի մերոյ օգտի, բազմիցս առիթք լինին անպատշաճութե՟ բերանոյ մերոյ ։ Բայց իբրաց հոգևորաց յառաջբերութիք առաքինականք, ո՛չ սակա՟ օգնեն հոգևորականի օգտի, մանաւանդ ուր հանդէսք հոգ՟ոյ և մտօք ընդ միմեանս ա՟մ միաբանին ։

Գլուխ Մետասան Երորդ ։

Յաղագս ստանալոյ զխաղաղութիւն և զբարի նախանձ ։

I. Բազում խաղաղութիւն ստանալ մարթէաք, եթէ ոչ զբաղէաք ՚ի բանս և ՚ի գործս այլոց, այլև յայնս, որք ոչ պատշաճին մեզ ։ Քանզի ո՞րպէս կարէ ոք զժամանակինչ տևել ՚ի խաղաղութէ, եթէ ՚ի հոգս օտարաց զինքն ներմուծանիցէ, զպատճառս արտաքինս խնդրիցէ, և ներքսապէս՝ դոյզն ինչ կամ հազիւ երբեք զինքն ժողովիցէ ։ Ուստի Երանի այնոցիկ որք միամիտք են, զի ունին զբա

զում

ջում խաղաղութն :

2. Ընդէ՞ր ոմանք 'ի սրբոց այն
քան կատարեալք եւ այնքան մեծա-
նկատք եղեն, վն զի ջանա՜ցին զին
քեանս մեռուցանել ջանայցին 'ի հա
մայնից երկրաւորաց ցանկից, ուստի
ուղղիւ սրտիւ յած յենեալք 'ի հօքս
իւրեանց կարացին պարապիլ։ Իսկ
մեք զբաղիմք յոյժ 'ի կիրս յատուկս,
եւ յաղագս անցականաց սաստիկ՝
վրդովիմք, հազիւ եւս զախտ ինչ
կատարելապէս՝ յաղթեմք, եւ առ
հանապազորդականն յառաջադի
մութն ոչ փութամք, վն որոյ մնամք
ցրտացեալք եւ գաղջացեալք :

3. Եթէ էաք կատարելապէս
մեռեալք, եւ ոչ ինչ իք ներքսապէս՝
աղմկեցեալք, կարէաք զածայինս
իմանալ, եւ երկնայնոց ինչ իք համա-

նկատմամբք ներհմտանալ։ Ուս
տի առաւելագոյն եւ մեծագոյն ար
գելումն մեր այն է, զի ոչ եմք՝ ի կրից
եւ՝ ի ցանկութեանց ազատք, եւ ոչ՝ ի
շաւիղս սրբոց կամիմք մտանել։
Եւ ս̃ որոյ թէ եւ սակաւ ինչ պատե
րազմ հանդիպիցի մեզ, իսկոյն
ստորանկանիմք, եւ դառնամք՝ ի մխի
թարու̃իս մարդկայինս։

4. Թէ ջանայաք իբրեւ զայրս
հզօրս կալ՝ ի պատերազմի, ար
դարեւ տ̃ն զօգնութ̃ի՝ ի յերկնից
՝ի վ̃ր մեր տեսանէաք։ Զի նա պատ
րաստ է օգնել այնոցիկ որք պա
տերազմին, եւ որք յուսան՝ ի շնորհս
նր̃։ Ուստի զհնար պատերազմե
լոյ մեզ նախահոգայ, զի կարիցուք
յաղթել։ Եթէ միայն՝ ի յարտա
քինս զգուշութ̃իս հիմնէաք զառա

ջադիմութ̃ի մերոյ կրօնաւորու
թ̃ե , վաղուրեմն առաջինութ̃ի
մեր սուեալէր զվաղճան : Բայց
զտապարն առ արմին դիցուք , զի
մաքրեցեալք ՚ի կրից զխաղաղականս
տանայցեմք մտաց :

5. Եթէ յուրաքանչիւրում
ամի զմին ՚ի մերոց վատթարու
թ̃եց արտաքսիցեմք, դիւրաւ լինէաք
առ կատարեալք : Բայց այժմ զհա
կառակն մանաւանդ զգամք , քան
զի բարեգոյնս և մաքրագոյնս զմեզ
լեալս գոլ գտանեմք յառաջ քան
զդարձումն մեր առ ած , քան թէ
յետ ամաց բազմաց զկնի դարձ
մանն: Զի ջերմեռանդութ̃ի մեր և
յառաջադիմութ̃ի, օրըստօրէ պար
տէին յաճախել , իսկ այժմ մեծ հա
մարիմք զայն , եթէ ունի զմասն նախ

կնոյ ջերմեռանդութե: Աղօ՛թ եթէ ՚ի սկզբան դարձմանն մերոյ սակաւ ինչ ջանիցէք աշխատեալք էաք, այժմ զամ ինչ կարէաք առնել դիւրութե եւ խնդութեամբ :

6. Թէպէտ ծանր է ՚ի բաց ձգել զսովորութիւն, սակայն ծանրագոյն է առնելն ընդ դէմ կամաց մերոց առանձնականաց : Ուստի թէ ոչ յաղթահարեսցես զփոքրագոյնս եւ զթեթեւագոյնս, որպէ՞ս յաղթահարեսցես զդժուարագոյնս: Այլ ուրոյ ընդդէմ կաց ՚ի սկզբանն քոյոց յօժարութեանց, եւ խորշեաց ՚ի սովորութենէ չարաց, միգուցէ սակաւ առ սակաւ ՚ի մեծագոյնս առածիցէ զքեզ դժուարութի: Աւա՜ղ թէ զգայիր թէ որպէս քեզ զխաղաղութի, եւ այլոց ըխնդութի առ

նէիր

նէիր քոյովք կենօք բարեօք, կար-
ծեմ թէ դիւրապէս՝ պարապէիր
'ի հոգեկանս յառաջադիմութիւն:

Գլուխ. Երկոտասաներորդ:

Յաղագս օգտին ընդ դիմամարտու-
թեան:

1. Բաղձրին է մեզ թէ ունի-
ցիմք երբեմն զծան-
րութիւնս ոմանս, և զըն-
դիմամարտութիւնս,
զի բազմիցս նոքօք արթնանամք,
մինչ տեսանեմք զմեզ 'ի յաքսորանս,
և զյոյսմեր ոչ դնեմք 'ի յիրս աշխար-
հականս: Բարւոք է մեզ եթէ երբեմն
կրիցեմք զպատերազմունս, և եթէ
զչարինչ և զանկատարութիւն ինչ

զգայցեն զմեզ, թէ եւ զբարիս գոր-
ծիցեմք, եւ զբարիս խորհիցիմք, զի
այսոքիկ պատճառեն մեզ զխոնար-
հութի, եւ յունայնից փառաց զմեզ
զերծուցանեն ։ Քանզի յայնժամ
բարեպէս՝ խնդրեմք զած որ է ներ-
քին մեր վկայ, յորժամ արտաքուստ՝
մարդիկ զմեզ առ ոչ ինչ համարին,
եւ բարեպէս՝ ոչ հաւատան մեզ ։

2. Վ̃ս որոյ այնպէս՝ մարդ-
պարտի յենուլ յած, զի մի հար-
կաւորիցի խնդրել յաճախապէս՝
զմխիթարութիս մարդկայինս ։ Ուս-
տի յորժամ այր ոք բարեւոյ յօժա-
րութէ վշտացնի կամ փորձի, եւ
կամ վատիւք խոկմամբք նեղաւոր-
տի, յայնժամ զած ինքեան առա-
ւել հարկաւոր իմանայ, եւ հաւա-
տայ թէ Թայց նմա ոչ ոք գործ-

բարի

բարի գոլ կարէ ։ Յայնժամ և ս մխրի հեծէ և աղօթէ սակս Թշու-առութեցն զորս կրէ ։ Յայնժամ և ս ձանձրանայ յերկարապէս՝ կելոյ, և՛ըղձայ տեսանել զմահ, զի լուծեցեալ ՚ի մարմնոյն լիցի ընդ Քն ։ Յայնժամ և ս բարեպէս՝ առ զգայ Թէ կատարեալ աներկևանութին, և լրացեալ խաղաղութին յաշխարհի աստ կայանալ ոչ կարէ ։

Գլուխ. Երեքտասան երորդ։

Յաղագս ընդդիմանալոյ փորձութե̄ց ։

1. Որքան կեամք յաշխարհի աստ, Թարց վշտի և փորձութե̄ գոլ ո՛չ կարեմք ։ Ուստի ասէ Յոբ, Թէ փորձութի̄է կեանք մարդոյ 'ի վ̄ր երկրի ։ Վ̄ն որոյ իւրաքանչիւրոք 'ի մէնջ հոգալ պարտի սակս իւրոյն փորձութե̄ց, և հսկել յաղօթս, զի մի գտանիցէ սատանայ տեղի պատրելոյ, որ ո՛չ երբէք ննջէ, այլ շրջի խնդրելով Թէ զո՞ կլանիցէ ։ Քանզի ո՛չ ոք է այնքան կատարեալ և այն քան

սուրբ

տուրք, որ ո՛չ ունիցի երբեմն զփոր-
ձութիս, զի բոլորովին ՚ի փորձու-
թեց զգուշանալ ո՛չ կարեմք ։

2. Բայց երբեմն փորձութիւնք յոյժ
օգտակարքեն մարդկան, թէև վշ-
տագնիցեն իցեն և ծանունք, քան զի
մարդ ՚ի փորձութիս խոնարհի, մա-
քրի և հմտանայ ։ Ուսանի մեք ամե-
նեքեան նեղութեք և փորձութեք կե-
ցին և օգտեցան ։ Իսկ որք ո՛չ կարա-
ցին տանիլ փորձութեց խոտեցան
և նուաղեցան ։ Ձի ո՛չ ուրեք գտա-
նի կրօն ինչ այնքան մե, և ո՛չ տեղի
ինչ այնքան առանձին, ուր ո՛չ իցեն
փորձութիւնք կամ պատերազմունք ։

3. Ոչ կարէ մարդ բնաւին
հանդարտել ՚ի փորձութեց ի
կեանս իւրում, զի ի մեզ է առիթն որով
փորձիմք, ուստի մինչ հեռանայ
մին,

մինն , իմ̄ր գայ միւսն , և միշտ ու-
նիմք զփորձութ̄ի իմն առ ՚ի կրել ,
քան զի զբարին երջանկութե̄ մերոյ
կորուսաք : Բազումք կամին փախ-
չել ՚ի փորձութե̄ց , բայց առաւե̂լ
անկանին ՚ի նոսա : Այ̄ր որոյ ո՛չ կա-
րեմք յաղթել նոցին փախստեամբ
միայնով , այլ համբերութե̄ և խո-
նարհութե̄ քան զէնաւ̂ս մերս թշ-
նամիս լինիմք հզօրագոյնք :

4 . Որ արտաքսայցէս՝ միայն
խոտորն ՚ի փորձութե̄ց , և ո՛չ արմա-
խլէ զարմատս նոցին , սակաւ ինչ
օգտի . զի փութանակի՝ դառնան
առ նա փորձութիւնքն , և զգայ զնո-
սա չարագոյնս քան զառաջինսն :
Ուստի սակաւ առսակաւ համբե-
րութե̄ և օգնութե̄ն ա̄յ դիւրա-
գոյնապէս՝ յաղթիցես , քան թէ խս-

տութե̄

տութե̄ եւ փոքրահոգութե̄ քոյով: Վն̄ որոյ խնդրեմ զխորհուրդ 'ի փորձութե̄ քում, եւ ընդ փորձեցելոց մի վարիր խստութե̄, այլ մխիթարեա́ զհոգս, ո̄վ եղբ. կամիս, թէ այլք քեզ զառանիցեն:

Զ. Սկիզբն ամենեցունց չարեաց փորձութե̄ց, է՛ անկայութի̄ մտաց, եւ պակասութի̄ յուսոյն աստուծ̄, զի որպէս նաւ առանց ղեկի աստուստ եւ անդուստ 'ի հողմոց բախի, այսպէս այր անարի, եւ զիւրոց իրաց զփոյթ ո՛չ ունօղն զանազանապէս` փորձի: Եւ որպէս հուր փորձէ զերկաթ, այսպէս` եւ փորձութի̄ զայր արդար: Քանզի բազմիցս ո՛չ գիտեմք թէ զինչ կարեմք, բայց փորձութի̄ն ցուցանէ մեզ թէ զինչ եմք մեք: Սակայն զդու

շանալ

շանալ պատրաստիմք, մանաւանդ ՚ի յս
կզբեան փորձութե՛ն, զի յայնժամ դիւ
րապէս յաղթի թշնամին, յորժամ
ո՛չ իւ՛իք եղանակաւ թոյլտամք նմա
մտանել ընդ դուռն մտաց, այլ
վաղվաղակի ընդդէմ ելանեմք նմա
մինչ բախէ կալով արտաքոյ սեմանն:
Ուստի ասաց ոմն, ՚ի յսկզբանն ընդ
դիմամարտեաց, զի յերեկոյի սպե
ղանիք պատրաստին: Քան զի նախ
հանդիպի մեզ սոսկ մտածութի՛ւն,
ապա սաստիկ երեւակայութի՛ւն, յե
տոյ հեշտութի՛ւն և մախից շար
ժումն, և հաւա՛նումն, և այսպէս
սակաւ առ սակաւ նէր մտանէ թշ
նամին միաստակար բոլորովիմբ,
մինչ ո՛չ ընդդիմանամք նմա ՚ի յս
կզբանն: Եւ որ քան յուլանայ ոք ՚ի
սպասանդմելոյ, այնքան օրըստօ

ըէ

զի յինքեան տկարագոյն լինի , և թշնամին հակառակօղ հզօրագոյն :

6. Ոմանք ՚ի սկզբան դարձմանն իւրեանց ՚ի տր̄ զծանրագոյնս կրեն փորձութիս , և ոմանք ՚ի վաղճանի ; ոմանք ՚ի կեանս իւրեանց բոլորս չարապէս՝ կեան, և ոմանք թեթեւապէս՝ , և այս ըստ ա̄ծայնոյն կարգաւորութեն , իմաստութեն, և արդարութեն , որ զդիրս և զվարդիւնս մարդկան կշռէ , և զբնաւս ՚ի կեցութի ընտրեցելոց իւրոց նախայօրինէ :

7. Ա̄յ այնուհետև ոչ պարտիմք յուսահատիլ մինչ փորձիմք , այլ մանաւանդ ջերմեռանդապէս՝ աղերսել զա̄ծ , զի նա յա̄մուլ վշտի արժանի առնէ զմեզ օգնել մեզ ;

որև

որ եւ որպէս՝ ասէ առաքեալն տայ ընդ փորձութեն եւ զշնորհ, զի կարիցուք տանել : Խոնարհեցուսցուք ուրեմն զմերս միտս 'ի ներքոյ ձեռին տն, յամենայնում փորձութե եւ նեղութե, զի նա զխոնարհս հոգւով կեցուցանէ եւ բարձրացուցանէ :

8. 'Ի փորձութիւնս եւ 'ի տառապանս երեւի ոք թէ որքան օգտեցաւ, եւ անդ արդիւնք մերք մեծագոյնք արտակայանան, եւ առաքինութիւնք բացայայտին : Քանզի ոչ է մեծ ինչ, թէ ոք առաքինի իցէ եւ ջերմեռանդ, եթէ ոչ զգայցէ զծանրութի ինչ : Բայց թէ 'ի ժամանակի փորձութե համբերութե տանիցէ, անդ յոյս է' մեծի օգտութե : Են թէպէտ ոմանք պահեն զին

քեանս

եանս 'ի փորձութեանց մեծաց, բայց 'ի փոքունց հանապազորդականաց բազմիցս յաղթին, զի խոնարհեցեալք, մի երբէք 'ի մեծամեծս փորձութիւնս ապաւինիցին յինքեանս, որք այնքան 'ի փոքրագոյնս տըկարանան:

Գլուխ: Չորեքտասաներորդ:

Յաղագս մերժելոյ զանզգուշ դատումն:

1. ԴԱՐՁՈ զաչս քոյս 'ի քեզ, և զգուշ լեր 'ի դատելոյ զգործս այլոց, զի մինչ դատէ ոք զայլ ոք, 'ի զուր աշխատի, բազմիցս սխալի և դիւրապէս՝ մեղանչէ: Իսկ

եթէ զինքն դատէ և յանդիմանէ, միշտ արդիւնաւորապէս՝ աշխատի: Եւ զի որպէս իրք մերոց սրտիցն, այնպէս յաճախ դատեմք, ուստի զճշմարիտ դատաստան, սակս պակասութեան սիրոյն դիւրապէս՝ կորուսանեմք: Քան զի եթէ ա̅ծ էր միշտ պարզ դիտաւորութիւն մերոյ ըղձի, ոչ այն քան դիւրաւ վրդովէաք՝ ՚ի ընդդիմանալն զգայութեանց մերոց:

2. Բայց բազմիցս ծածկի ինչ ՚ի ներքոյ, և կամ երևի արտաքոյ, որ զմեզ ևս նմանապէս՝ առ պատրէ: Զի բազումք ծածկապէս՝ զփառս իւրեանց խնդրեն ՚ի իւրս զորս առնեն, և ոչ իմանան: Եւ երևին կալ ՚ի բարւոյ խաղաղութէ, մինչ իրքն ըստ հաճոյից և ըստ զգայութեանց իւրեանց լինին;

Բայց

բայց եթէ այլապէս՝ հանդիպիցին
քան թէ ըղձանն, իսկոյն այլագու-
նին և աղմկին : Ուստի մ̅ն զանազա-
նութ̅ե դժուարութ̅եց և կար-
ծեաց, յաճախապէս՝ ծնանին խռո-
վութ̅իք ՚ի մէջ սիրելեաց, և քաղա-
քակցաց, ՚ի մէջ կրօնաւորաց և ա-
ռաքինեաց :

3. Սովորութ̅ի հնացեալ
դժուարապէս՝ թողանի, և անդր̅ք
զանեսութ̅ի սեփական ոչ ոք յօժա-
րապէս ածի : Բայց եթէ յընտրու-
թ̅ի քո և ՚ի համձար առաւելյնու-
ցուս, քան թէ յառաքինութ̅ին
հնազանդական ա̅ն մերոյ Յի ք̅ի,
հայիս և յամր լուսաւորիցիս :
Քան զի կամի ա̅ծ, զի կատարելա-
պէս՝ ինքեան հընազանդեսցիմք, և
զընաւս ընտրութ̅իս ջերմութ̅ե

 սիրոյն

սիրոյն գերազանցիցեմք ։

Գլուխ Հնգետասան երորդ ։

Յաղագս գործոց 'ի սիրոյ եղելոց ։

1. Յաղագս ոչինչի՛ իրի աշխարհայնոյ , եւ յաղագս ոչ ուրուք մարդկայնոյ սիրոյ , զչար ինչ առնել պարտէ ։ Բայց յաղագս օգտակարութեան կարօտելոյն, զգործ ինչ բարի երբեմն ազատաբար գործելն , եւ կամ զբարին 'ի բարեգոյն ինչ փոխարկելն , վայելուչ է ։ Քան զի զայս առնելով ոչ խանգարեմք զգործն բարի , այլ ի բարեգոյնն զնա փոխարկեմք ։ Բայց սակայն եթէ արտաքին գործն բարի

իցէ

իցէ Թարց սիրոյ, ո՛չ ինչ օգուտէ, զի որպէս 'ի սիրոյ գործի Թէպէտ մասնաւոր ինչ իցէ, կամ առ ո՛չ ինչ վարկանելի, ամենեւ իմէ արդիւնաւորէ: Այլ զի մծ առաւել համարի զեղեալն 'ի սիրոյ, քան զգործն եղեալ:

2. Ուստի զբաղումն ինչ գործէ որ յոյժ սիրէ; զբաղումն ինչ գործէ, որ բարեպէս՝ գործէ; և բարեպէս՝ գործէ որ առաւել հասարակուԹե՛ քան Թէ կամաց իւրոց ծառայէ: Եւ Թէպէտ բազմիցս Թուի Թէ գործն եղեալ է՛ սիրելուԹի, բայց մանաւանդ է՛ մարմնաւորուԹի: զի յօժարուԹի բնական, կամք սեփականք, յոյս հատուցման, և խղձ հեշտուԹե, հազիւ երբեմն 'ի բաց հեռանան:

3. Որ զճշմարիտ և զկատարեալ սէր ունի, ՚ի յոչընչս իրս խնդրէ զինքն, այլ ըղձայ միայն, զի ա̄մ ինչ լինիցի ՚ի փառս ա̄յ: Եւ ոչ ումեք նախանձի, զի զոչ իմն խնդութի̄ առանձինն սիրէ: և խնդալ յանձն իւր ոչ կամի, այլ ՚ի վեր քան զա̄մ բարութիւն, երանել ՚ի նոր փափաքի: Ուստի յոչումեքէ զբարութի̄ ինչ լինել վարկանի, այլ յա̄յ միայնոյ, յորմէ աղբեւրաբար՝ բղխեն ա̄մ պարգև: յորում և ս̄րբք ամենեքեան, իբր ըն վախճանի, զմայլակեն՝ յարարչանդին, ո՜հ, եթէ ունէր որ զկայծ ինն ճշմարիտ սիրոյ, համարէր թէ ընաւ ք երկրայինք լինէին ունայնութ̄ :

Գլուխ Վեշտասաներորդ։

Յաղագս ըմբերման պակասութե՟ց այլոց ։

1. Ո՛Ր ո՛չ կարէ ուղղել զկերս անձին կամ այլոց, համբերութե՟ ըմբերել պարտի ։ մինչև այլապէս՝ ա՟ծ տնօրինեսցէ ։ Ուստի խորհեաց, թէ գուցէ այնպէս՝ բարւոք իցէ վ՟ քոյոյ հաւատարմութե՟ և համբերութե՟, թարց որոց ո՛չ այնքան համարելիքեն արդիւնք մերք։ Եւ աղաչեա՛ զա՟ծ վ՟ այնպիսեաց արգելմանց, զի զքեզ արժանի առնիցէ օգնել քեզ, և կարիցես դիւրապէս՝ տանիլ ։

2. Եթէ որ միանգամ եւ երկիցս խրատեցեալ՝ իցէ ոչ խաղաղանայ, մի՛ խոտեր զնա, բայց զբնաւն յանձնեա՛ Այ, զի լինիցին կամք նորին եւ պատիւ՝ ի ծառայս իւրս հանուրս, որ բարւո՛ք գիտէ զչարս՝ ի բարիս փոխարկել ; Ջանա՛ համբերութեամբ ըմբերել պակասութեանց այլոց, եւ իւրաքանչիւր իւրոց տկարութեանց, զի եւ դու զբազում ունիս, որոց այլք ըմբերեն : Վասն որոյ եթէ ոչ կարես առնել զքեզ որպէս եւ կամիս, ո՛րպէս կարես առնել զայլս ըստ հաճոյից քոց : Ախորժիմք թերեւս, թէ այլք կատարեալք իցեն, բայց զմերս պակասութիւնս ոչ կարգաւորեմք :

3. Կամիմք թէ այլք ամենեւիմբ ուղղիցին, բայց զմեզ ուղղել

ոչ

ո՛չ կամիմք ։ Ինչ հաճոյք թուին մեզ այլոց ընդարձակութիւնք, բայց ո՛չ կամիմք թէ արգելուցուն զմեզ այլք յայնմանէ, զոր ախորժեմք։ Կամիմք եւս թէ այլք՝ իւրեանց կանոնաց եղեն, իսկ մեք ամենեւ իմք ո՛չ տանիմք, թէ այլք կանոնադիրք իցեն մեզ։ Ուստի յայտ է թէ հաղիւ զմերս մերձաւորս համարիմք իբրեւ զմեզ։ Արդ՝ եթէ ամենեքեան էին կատարեալք, զի՞նչ ՚ի միմեանց վա̄ ա̄յ, ունէաք ՚ի կրել ։

4. Բայց այժմ ա̄ծ այնպէս կարգաւորեաց զի ուսանիցիմք միմեանց զբեռն բառնալ, քանզի ո՛չ ոք թարց պակասութէ, ո՛չ ոք թարց բեռան, ո՛չ ոք բաւական ինքեան, ո՛չ ոք լրապէս՝ վա̄ ինքեան գիտուն; վա̄ որոյ պարտիմք տանել միմեանց,

մխի̄

մխիթարել զմիմեանս, այսպէս եւս օգնել միմեանց, հմտացուցանել եւ խրատել զմիմեանս: Զի իւրաքանչիւրոյ թէ որքան իցէ առաքինութի՛, երեւի 'ի ժամու պատերազմի, քանզի պատերազմունք ո՛չ առնեն զոք տկար, այլ թէ զորպէս եւ իցէ յայտնեն:

Գլուխ եօթնեւտասն երորդ:

Յաղագս միակեցականին կենցաղավարութե՛:

1. Եթէ կամիս խաղաղութե՛ եւ միաբանութե՛ կեալ ընդ այլոց, ուսանիլ պարտիս ըզ քեզ 'ի յիւրս բազում խոնարհեցուցանել:

ցանել: Զի ո՛չ է փոքր ինչ 'ի միայնա-
րանս և 'ի ժողովարանս բնակել, և
Թարց խռովութե՛ կենցաղավարել՝
այլև մինչև 'ի մահ հաւատարիմ
գտանիլ: Ուստի երանելի է որ
կեայ անդ բարեպէս, և երջանկա-
բար կատարէ զընթացս; Վ̄ա որոյ
եթէ կամիս կեալ ըստ արժանոյն,
վարկեա զքեզ իբրև աքսորեցեալ,
և պանդուխտ 'ի վ̄ր երկրի. լեր իբրև
զյիմար վ̄ս ք̄ի, եթէ կամիս կեալ
միակեցապէս՝:

2. Զգեստուց փոփոխումն
և հերաց խուզումն սակաւ ինչ օգ-
նեն, բայց բարուց ուղղումն, և
կատարեալ մահացուցումն կրից
առնեն զկրօնաւոր բարի: Ուստի
որ զայլ ինչ խնդրէ և ո՛չ զա̄ծ և
հոգւոյն իւրոյ փրկութե՛ միայն,

նա ո՛չ այլ ինչ գտանէ եթէ ո՛չ զվիշտս և զցաւս: Եւ, որ ոչ ջանայ գոլ փոքրագոյն և հլու ամենեցուն, նա ո՛չ կարէ զժամանակ ինչ կեալ 'ի խաղաղութե:

3. Քան զի՛ կոչեցար 'ի ծառայութի և ո՛չ յիշխանութի, հրաւիրեցար 'ի համբերութի և յաշխատանս, և ո՛չ 'ի յուլութի և 'ի դատարկաբանութի: ԱՀա աստ փորձին մարդիկ, որպէս՝ փորձի ոսկի 'ի հնոցի, աստ ո՛չ ոք կարէ կեալ, եթէ ո՛չ զինքն կամիցի բոլորով սրտիւ վ͞ս ա͞յ խոնարհեցուցանել:

Գլուխ ՈւԹեւտասն Երորդ.

Յաղագս օրինակաց սրբոց հարց:

1. Նկատեա՛ յօրինակս կենդանաբարս սրբոց հարց, յորս ճշմարիտ կատարելուԹի եւ հաւատք պայծառացան: Եւ տեսցես Թէ որքան նուա՛զ ինչ է, եւ գրեԹէ ո՛չ ինչ է զորմեք առնեմք: Ո՞հ Թէ զինչէն կեանք մերք, եԹէ համեմատիցին նոցին կենաց: զի էին սբք եւ բարեկամք քի, եւ ծառայեցին տն ընդ սովում եւ ընդ ծարաւում, ընդ ցրտուԹե̃ եւ ընդ մերկուԹե̃, 'ի յաշխատանս եւ 'ի վաստակս, ընդ տքնուԹե̃ եւ ընդ ծոմում, 'ի յաղօԹս եւ 'ի

մտա

մտածմունս մեր, 'ի հալածանս և 'ի նախատինս բազումս:

2. Վա՜յ Թէ որքան զբաղումն և զծանունս նեղութ̄իս կրեցին առաքեալք, մարտիրոսք, խոստովանողք, կոյսք, և այլք ամենեքեան, որք շաւ̂ղացն քն̄ կամեցան հետեւիլ: Քան զի ատեցին զանձինս յաշխարհի այսմիկ, զի զկեանս յաւ̂իտենականս ժառանգիցեն; վա՜յ Թէ որպէս զխստակրօնս կեանս հարքն մեր յանապատի վարեցին, որպէս երկարից և ծանունց փորձութ̄եց ըմբերեցին, որպէս յաճախ 'ի Թշնամւոյն վշտագնեցեալք եղեն, որքան զբաղումն և զջերմեռանդս աղօթս առ ած̄ մատուցին, զո̂րքան պահս խիստս պահեցին, որպէս զմեծ նախանձ և զջերմութ̄ի նյառաջադիմու-

մութիս հոգեկանս ունէին, որպէս արիաբար պատերազմեցան առ ՚ի ճնշել զկիրս իւրեանց, որպէս զմաքուր և զուղիղ դիտաւորութին ունէին, զտիւս աշխատէին, և զգիշերս պարապէին յաղօթս ածային, այլև մինչ աշխատէին, յաղօթելոյ մտաւորապէս ոչ դադարէին :

3. Զամ ժամանակ օգտութէ ծախէին, և պահք ամենեքեան պարապելոյ յածային կարճառօտք թուէին : Յաղագս մեծի քաղցրութե համախոհմանն, մոռանային զհարկաւորութի մարմնականի զօրացուցման : Եւ զբնաւս փարթամութիս, զարժանաւորութիս, զպատիւս, զբարեկամս, և զազգայինս ուրանային : Ո՞չ ինչ յաշխարհէ ունել ըղձային ; և հա-

զիւ

դիւ զհարկաւորն կենաց առնոյին ։ ՚ի ծառայելն մարմնոյն, Թէ և հարկաւորապէս՝, ցաւէին ։ Ուրեմն էին աղքատք ՚իրօք երկրայնօք, բայց փարթամք յոյժ շնորհիւ և առաքինութ̄բ ։ Արտաքոյ կարօտէին, բայց ՚ի ներքոյ շնորհիւ և մխիթարութ̄բ ա̄ծայնով զօրանային ։

4 ։ Օտարք էին յաշխարհէ, բայց մերձաւորք և ընտանեկիցք բարեկամք ա̄յ ։ Ինքեանք ինքեանց ոչ ինչ Թուէին, և յաշխարհէ աստի էին խոտեցեալք, բայց յաչս տ̄ն ազնիւք էին և սիրելիք ։ Ըն ճշմարտում խոնարհութ̄բ կային, ըն զտում հնազանդութ̄բ ապրէին, ըն սիրոյ և ըն համբերութ̄բ շրջէին ։ Եւ վ̄ն այնորիկ օրըստօրէ հոգւով արդիւնաւորէին, և զշնորհ մեծ առա

ջի

Զի ո՛չ ընդունէին : Եղեն օրինակք ամենեցուն կրօնաւո՛րաց, Ուստի առաւել պարտին զմեզ սորա յորդորել ՚ի բարի յառաջադիմութի՛ւն, քան թէ թիւ՛ յուլացելոց զմեզ ՚ի թուլութի՛ւն :

5. Ա՛յլ թէ որքան էր ջերմութի՛ւն կրօնաւորաց ամենեցուն ՚ի սկզբան սրբոյ կարգադրութեա՛ն: Թէ ո՞րքան ինչ աղօթից, և ո՞րքան նախանձ առաքինութե՛ան : Որքա՛ն մեծամեծք կրթութիւնք ճոխացան, և ո՞րքան պատկառանք և հնազանդութի՛ւնք կանոնաց վարդապետին, ՚ի յերս բնաւս ծաղկեցան : Այլ կայեն մեզ դեռ ևս թողեցեալքն շա՛տ ինչք ինսցունց, թէ արք ո՛րք և կատարեալք իցեն նեղեալք: Որք այնքան քաջապէս զինեալք յաղթեցին աշխարհի :

Իսկ այժմ մեծ-համարին նա, որ ո՛չ
ինչ օրինազանց: և որ կրեացն եթէ
համբերութ̃ տանիլ կարիցէ :

6. ԻՏՀ ժամանակի և զան-
ցառութեան կացից մերոց, զի այն
քան փաղփաղակի խոստորիմք 'ինաւս
կնոյ ջերմութեան, մինչ զի ձանձրա
նայցեմք կեալ սակս աշխատութեան
և լքման: Երանի թէ ո՛չ երբէք ննջէր
'ի քեզ յառաջադիմութեան առաքի-
նութեան, որ բազմիցս տեսեր զօ-
րինակս յոքունս առաքինեաց :

Գլուխ. Իննևտասն երորդ :

Յաղագս կրթութե՛ բարւոյ կրօնաւորի :

1. Կեանք բարւոյ կրօ_
նաւորի ամենայնիւ
առաքինութե՛ զար
դարիլ պարտի, զի
իցէ այնպէս՝ ՚ներքուստ, որպէս
երևի ի մարդկան արտաքուստ: Եւ
իրաւ՛ ի առաւե՛լ պարտի գոլ ՚ներ
քուստ ք̅ որ տեսանիցի արտա_
քուստ: Զի զննիչ մեր ա՛ծ է, յոր
մէ ըստ կարեաց պատկառելի պար
տիմք ուրեք իցեմք, և իբրև զհրեշ
տակս մաքուրս առաջի նր̅ շրջել:
Յամենայնում աւ՛ուր նորոգել

պարտիմք զառաջադրութիւն մեր, եւ ի ջերմեռանդութիւն զմեզ զարթուցանել: որպէս թէ այսօր իցէ առաջին օր դարձման մերոյ՝ ի բարի, եւ ասել, օգնեա՛ ինձ Տէ՛ր Աստուած իմ, ընդ բարւոք իմում յառաջադրութեան, եւ ընդ քում սրբոյ պաշտաման: եւ տուր ինձ կատարելապէս սկսանիլ զի զո՛չ ինչ մինչեւ ցայսվայր գործեցի:

2. Ընթացք յառաջադիմութեան մերոյ, ըստ յառաջադրութեան մերում: Ուստի զգուշութիւն բազում պարտի ունել, որ կամի յառաջադիմել: Քան զի եթէ հաստատապէս յառաջադրօղն բազմիցս նուազի, զինչ լինիցի այնմ որ հազիւ երբէք կամ անկայապէս՝ յառաջադրէ զինչ: Այլոր՝ զանազանիւք կերպիւք համ-

դիպի

դիւրին լքուեն 'ի յառաջադրութեց մերոց ։ և թեթև ինչ ըստուգակա_նուեն վարժման, թարց տուժանի իմիք ո՛չ անցանի ։ Բայց սրբոյն յառաջադրութին մանաւանդ 'ի շնորհացն այ, քան թէ 'ի սեփակա_նէ յիմաստութե իւրեանց կախեա յոր յուսան միշտ, մինչ սկսանին զինչ ինչ առնել ։ զի մարդ յառաջա դրէ, այլ այ յօրինէ, և շաւիղ նո_րին ո՛չ է ըն մարդուն ։

3. Եթէ 'ի պատճառս առա_քինութե կամ 'ի յօգուտ եղբօրն, թողանիցի երբեմն սովորեցեալ կրթութին, դիւրաւ յետոյ կարելի է դառնիլն ։ Բայց եթէ վա ձանձրութե սրտի, կամ զանցա_ռութե աղագաւ ընդվայրաբար թողանիցի, յոյժ վշտագնելի է, և

մխիթարակար համարելի ։ Ցանկա
ցուք ուրեմն որ քան կարեմք, զի եւս
փոքրագունակէս՝ տայցեմք տեղի
նուաղման, եւ մինչ զինչ ճշգրիտ
մեզ յառաջադրիցուք, մանաւանդ
ընդ դէմ այնոցիկ, որք զմեզ առաւ
ել նեղեն ։ Զներքինս մերս եւ
զարտաքինս միանգամայն ուրանել
եւ կարգաւորել պարտիմք, վն զի
երկաքանչիւրն պատկանին յառա
ջադիմութն ։

4. Եթէ ոչ կարես ժողովել
զքեզ յարաժամ, գոնեա ժողովեա
զքեզ երբեմն, եւ թերեւս յաւուրն
միանգամ, այսինքն յառաւօտու
կամ յերեկոյի ։ Յառաւօտու յա
ռաջադրեա քեզ, եւ յերեկոյի քննեա
զվարս քո, թէ որպէս զայն օր
անցուցեր, ի բանս, ՚ի գործս, եւ

՚ի խոր

նխորհուրդս , միգուցէ մեղուցեալ
իցես ընդ դէմ քո և ընկերին : Պն
դեա՛ զմէջ քո արիութբ ընդ դէմ նեն
գութեանց սատանայի , և սանձեա՛
զորկոր քո , զի զքեզ յօժարութին
մարմնական դիւրաւ ճնշել մար
թիցես : Մի սիրեր զդատարկու
թիւն ամենևին , այլ կամ ընթեր
ցիր , կամ գրեա՛ , կամ աղօթեա՛ ,
կամ խորհեաց , և կամ յաղագս
հասարակաց օգտութե աշխատ
եաց , բայց զմարմնական կիրառու
թիս ընտրել պարտիմք , և ո՛չ զամե
նեսեան հաւասարապէս առնել :

Զ. Որք ո՛չ են հասարակաց
մի ցուցանեն արտաքոյ՝ է զի ներքն
յատուկք առանձնակի դիւրաւ գոր
ծին : Բայց զգուշանալ պարտի
մի գուցէ ծուլանայցես յերաց հա

սարսափայց , և արհամարհեսցես ՚ի հեշտ
ուանձնականս : Զի յոր ժամ կա
տարեսցես լռայեմ՝ և հաւաստար
մաքառ զգաստու և զբաժինս , և
Թէ իցէ դեռևս պարապորդ ժա-
մանակ , արա և զքոյս ըստ ըղձից
քոց : և զի ամենեքեան ո՛չ կարեմք
ունել զմի և զնոյն կրթութի ,
այլ այլումն այսմիկ , և այլումն այն
միկ առաւելէ պիտոյանայ : Զի և
ըստ պատշաճի ժամու կրթու
Թիք զանազանք հաճոյք Թուին :
զի զոն որք պատշաճին աւուրց
տօնախմբութեց , և զոն որք ա-
ւուրց լրոց : Ոմանք պիտոյանան
յաւուրս փորձութեց , և ոմանք
յաւուրս խաղաղութե և յանդոր
րութե : ոմանք մինչ տրտմիմք ,
և ոմանք մինչ ուրախ եմք ՚ի տր :

6. Յաւուրս հանդիսաւորս նորոգել պարտիմք զկերպարանութիւն բարիս: Եւ զօգնութիւն սրբոց ջեր-մեռանդապէս մաղթել: ՚ի տօնէ ՚ի տօն զնոր իմն մեզ յառաջադրել, որ̄պ թէ յայնժամ յաշխարհէ աստի չուելոց իցեմք, և ՚ի տօնն մշտն-ջենաւոր ժամանելոցք: Այն որոց զգուշապէս զմեզ պատրաստել պարտիմք, ՚ի ժամանակս շնորհաւորս, և առաքինապէս վարել; և զա̄մ հետազօտութ̄ն բարեպէս պահել, որ̄պ թէ զկնի սակաւուց զվարձս յա̄յ առնելոց իցեմք:

7. Իսկ եթէ այլապէս դի-պիցի, պարտիմք հաւատալ թէ ո՛չ իցեմք զմեզ բարեպէս պատրաստեալք: այլ և թէ ո՛չ իցեմք արժանիք դեռ ևս այնքանեաց փա-

ռաց

ուաց, որք յայտնելիք են մեզ 'ի ժամանակի նախաշաղձանեցելում, և Ջանասցուք զմեզ բարեգունապէս՝ պատրաստել 'ի մահ, զի ասէ տ̅ր̅ն, երանի է ծառային այնմիկ զոր եկեալ տ̅ր̅ն գտանիցէ արթուն, ամէն ասեմ ձեզ 'ի վ̅ր̅ ամենեցուն ընչից իւրոց կացուսցէ զնա ։

Գլուխ. քսան երորդ ։

Յաղագս սիրոյ առանձնութեան և լռութեան ։

1. Խնդրեա՛ պատշաճ ժամանակ պարապման, և խորհեաց յաճախապէս՝ զբարերարութեանց տ̅յ ։ Թող զանօգուտս, և ընթերցիր զայնպիսիս որք յարուցանիցեն

նիցեմ 'ի քեզ մասնաւանդ զխղճ մտանս, ք̅ թէ զաշխատանս: Եթէ խոստովանիցիս յաւելորդաբանութեան և 'ի դատարկաբանութեան, այլ և 'ի լսելոյ զլուրս նորագոյնս, և զհամբաւս, զորչես զբաւականս և զպարտ շատ ժամանակ պարապելոյ 'ի նմանէ մուծս բարիս: Զի որք գերազանցեն ձեռն 'ի մէջ արբեցոյ ընկերակցութեան մըր կան որքան կարենէր հրաժարէին, և զաստուածնականս պաշտօնն ընտրէին:

2. Ուսուր աստ ինձ, որքան խոց եղէ 'ի մէջ մարդկան գտայ մարդ միա քրագոյն: Եւ զայս բազմիցս տեսանեմք, մինչ զժամ ինչ դատարկաբանեմք: Այն որոյ դիւրագոյն է ամենևիմէ լռելն, քան ոչ չափաւոր բարբառել խօսելն. դիւրագոյն է գաղտելն 'ի տան, ք̅ արտաքոյ զինքն բաւականա

պէս

պէս՝ պահելն ։ Ուրեմն որ ըղձայ առ ներքինս եւ առ հոգեւորս ժամանել , պարտի ընդ քէն յամբոխէ խոստորիլ ։ Զի ո՛չ ոք աներկեւան զինքն ցուցանէ , եթէ ո՛չ այն որ յօժարապէս թաքչի ։ Եւ ո՛չ ոք աներկեւանապէս խօսի , եթէ ո՛չ այն որ յօժարապէս լռէ ։ Ո՛չ ոք աներկեւանապէս առաջնորդէ , եթէ ո՛չ այն որ յօժարապէս զինքն ստորարկանէ ։ Եւ ո՛չ ոք աներկեւանապէս հրամայէ , եթէ ո՛չ այն որ յօժարապէս հնազանդի ։

3 . Ո՛չ ոք աներկեւանապէս խնդայ , եթէ ո՛չ այն որ բարեաց խղճմտանաց վկայութիւն յինքեան ունի ։ ւՉրդ՝ սրբոցն աներկեւանութիւն միշտ լի երկիւղիւն Այ արտանկայացաւ ․ եւ ո՛չ երբէք թուլա_

ցան

ցան յաշխատանաց, և կամ նուաղե
ցան ՚ի խոնարհութե, վասն այնր զե
առաքինութեք բազմօք և շնորհօք
պայծառացեալք էին: Իսկ վատիցն
աներկևանութի ՚ի հպարտութե
և ՚ի նմանապարծութե ծնանին, և ՚ի
վախճանն պատրեցեալք զինքեանս
դատմնեն: Ուսանի ոչ երբէք խոս
տացիր ընդ զաներկևանութի յայս
մին աշխարհի, Թէև իցես կրօնա_
ւոր և միակեաց առաքինի:

4. Բազմիցս որք բարեպոյնք
կարծին ՚ի մարդկանէ, անկանին ՚ի
փորձութիւս ծանրագոյնս վ՛ն ինք
նահաւանութե, ուստի օգուտէ
բազմաց թէ ոչ իցեն ամենևին իմէ
Թարց փորձութեց, այլ թէ եր
բեմն զփորձութի կրիցեն: և միիցեն
բնաւ ՚ին աներկևանք, զի մի գուցէ
հպար

հպարտանայցեն , եւ մի ՚ի մխիթարութիս արտաքինս ընդարձակապէս միտիցեն ։ Ո՞հ եթէ ոք ո՛չ խնդրէր զմխիթարութիս անցաւորս երբէք , եւ ո՛չ զբաղէր ՚ի իրս աշխարհի , զորպիսիս բարիս ունելոցէր խղճմտանս ։ Ո՞հ եթէ ոք զամ զբաղումն ունայն ՚ի բաց հատանէր , եւ միայն զկենսականաց եւ զածայնոց խորհէր , այլեւ զյոյս իւր զամ յած դնէր , որ քան զմեծ խաղաղութի եւ զանդորրութի ընդունելոցէր ։

5. Ո՛չ ոք արժանի է երկնայնոյ մխիթարութեան , եթէ ո՛չ որ զգուշապէս կրթիցէ զինքն սրբազանիւ ներխայթեցմամբ սրտի ։ Ուստի եթէ կամիս փղձկել սրտիւ մուտ ՚ի սենեակդ , եւ արտաքսեա՛

զամ

զժա՟մ վրդով աշխարհային, սպ՟ և.
գրեցեալ է յանկողինս ձեր զղջա_
ցարուք: Ք՟ զի 'ի սենեկիքում գտա
նես, զոր արտաքս կորուսեր: Այլ՟
զի եթէ ոք յարատեւիցէ 'ի սենեկին,
զգայ զքաղցրութի՟, իսկ որ ո՛չ պա
հէ զսենեակ իւր, ծնանի նմա զձան
ձրութի՟: Այլ՟ որոյ եթէ 'ի սկզբան
դարձման քոյ 'ի տր՟ պաշտեալ է և
պահեալ էիր զսենեակ քո, լեալ էր
քեզ յետայնորիկ սիրելի և բարե_
կամ և սփոփումն քաղցրագունեղ:

6. 'Ի լռութե՟ և յանդորրու
թե՟, օգտի հոգի առաքինասէր,
և ուսանի զխորհուրդս գրոց, անդ
գտանէ զհեղումն արտասուաց,
որովք յիւրաքանչիւրում գիշերի
լուանայ զինքն և մաքրէ: Ք՟ զի ս
տեղծողին իւրում այնքան ընտելա

նայ,

նայ, որքան հեռանայ յաշխարհայ նոց վրդովմանց : Ուստի որ ոք հրաժարի 'ի ծանօթից և 'ի բարեկամաց իւրոց, մերձենայ նմա անընդ հրեշտակաց իւրոց սրբոց: Ըղ̄ որոյ բարեգոյն է թաքչիլս, և ոչ նելս զփոյթ զինքենս, ք̄ թէ անփոյթ ելով զանձնն, զհրաշս գործել : Զի պտղութի̄ է կրօնաւորի եթէ հազիւ երբեմն ելանիցէ արտաքս, և եթէ փախչիցի զի մի տեսանիցի: այլև եթէ ոչ կամիցի տեսանել զմարդիկ :

7. Ընդէ՞ր կամիս տեսանել զայն, զոր ոչ է պարտ քեզ ստանալ, զի անցանէ աշխարհ և ցանկութի̄ նորին : Եւ թէպէտ քարշէ զքեզ յօժարութի̄ն զգայականութե̄ առ 'ի յագեցուցանել ; բայց յորժամ

էանց

ձանց ժամ ըղձին, զինչ, եթէ ո՛չ զծանրութի̄ խղճմտանաց և զտա ըացրութն սրտի գտանես: Զի քաղ մրցս խնդալից ելութն 'ի սենեկէ, զտխրալից դարձութն ծնանի: և զու՞արճ հոգութն երեկոյի, զտրտ մալից առաւօտ բերէ, այսպէս ամ խնդութի̄ մարմնական, համոզելով թէպէտ մտանէ, բայց 'ի վախճանի խայթէ և սպանանէ: Ուստի զինչ կամիս այլութեք տեսանել' որ ո՛չ տեսանես 'ի քում սենեկի: ահա եր կինք և երկիր, և ամենեքեան տար երք. ք̄ զի 'ի սոցանէ են հանուրքն եղեալք:

8. Զինչ կարես այլութեք տեսանել, որ տեւել մարթիցի 'ի ներ քոյ արեգականն: Հա՞ւատաս զքեզ յագեցուցանել, բայց ո՛չ կարես

այնմ առժամանել։ Քանզի եթէ տեսանէիր եւս զպսակս ներկայո-րէն, զինչ էր, եթէ ոչ ունայն տե-սութի ։ Համբարձ ուրեմն զաչս քոյս 'ի բարձունս, և աղաչեա՛ զա͞ծ վ͞ն մեղաց քոց և յանցանաց ։ Թո՛ղ զսնոտիս սնոտեաց, և ունկնդիր այնոցիկ զորս հրամայեաց քեզ ա͞ծ ։ փակեա՛ զդուռն քո առաջի երե-սաց քոց, և հրաւիրեա առ քեզ զյի-սուս զսիրելին քո, կաց ընդ նմա 'ի խցենեկի քում, զի այլ ուրեք ոչ գտա-ցես զայնքան խաղաղութի ։ քանզի եթէ ոչ էիր ելեալ 'ի խցենեկէ քումմէ, ոչ էիր լուեալ զվրդով ինչ, և բարե-գունապէս 'ի խաղաղութե՛ մնաց-եալ էիր։ զի յորմէ հաճիս լսել երբեմն զնոր ինչ համբաւ, յայնմանէ պար-տէ քեզ զշփոթութիւն սրտի կրել ։

Գլուխ.

Գլուխ. քսաներորդ :

Յաղագս համախայթման սրտի :

1. Եթէ կերպիւ իւիք օգտիլ կամիս, պահեա ՚ի քեզ զերկիւղն այ : և մի լինիր այնքան ընդարձակ, այլ ՚ի ներքոյ սանձահարութե, ճնշեա զբնաւս զգայութիս : Մի՛ մատներ զքեզ անհամեստից խնդութեց, այլ տուր զքեզ ՚ի խղճմտանս : զի գտանիցես զպառաւքինութի : Զի խղճմտանք զբարիս բազումս գտանեն, բայց տարալուծութիւն սովորէ փաղփաղս կի կորուսանել : Զարմանք են թէ որպէս կարէ ոք երբէք կա_

տարելայլեմ՝ յաշխարհի այսմիկ խնդալ, եթէ զաքսորանս իւրս, և զայնքանս կասկածանս հոգւոյ իւրոյ դիտիցէ և մտածիցէ:

2. Յաղագս անհոգութեան սրտի մերոյ և զանցառութեան մերոց պակասութեանց, ոչ զգամք զցաւս հոգւոյն մերոյ: զի բազմիցս՝ ունայնաբար՝ ծիծաղիմք մինչ իրաւի լալ պարտիմք: Քանզի ոչ ուրեք գտանի ճշմարիտ ազատութիւն և ճշմարիտ խնդութիւն, եթէ ոչ յերկիւղի այ հանդերձ խղճմտանօք բարեօք: Ուստի երանի որ կարէ ՚ի բաց ձգել զամ արգելուածս զբաղականս, և ժողովէ զինքն ՚ի միութիւն սրբազանի համախոհայթմանն: Երանի որ յինքենէ ՚ի բաց հերքէ զամ ինչ, որ կարէ բծաւորել և ծանա-

րա

բացուցանել զխղճմտանս ։ Օրհնեա՛լ
ուրեմն արխաքար՝, զի սովորութիւն
սովորութէ յաղթի ։ Եւ ոպ̃ դու
գիտես Թողուլ զայլս , այսպէս՝
Եւ այլք Թողցեն զքեզ առնել զքոյս
առնելիս ։

3. Մի՛ զստացուածս ստա-
ցաց ՚իքեզ առաքարշեր, եւ մի ՚ի ջանս
մեծագունից զքեզ ներխառներ ,
այլ դարձո՛ նախ զաչս քոյս ՚իքեզ ;
Եւ առաւադրեա՛ քեզ յատկապէս՝ մա-
նաւանդ ք̄ Թէ ա̄մից քոյոց սիրել-
եաց ։ Եւ ԵԹէ անխնամ իցես դու
՚ի մարդկանէ , մի տրտմիր ընդ այն ,
այլ տրտմիր ընդ այն միայն , զի ԵԹէ
ո՛չ վարիցիս բարեպէս եւ զգուշա-
պէս՝ , ոպ̃ վայելէ՛ ծառայից ա̄յ ,
Եւ առաքինեաց կրօնաւորացն վա-
րիլ ։ Ունի օգուտ յոյժ զի ո՛չ

ունիցի որք զմխիթարութիւնս բա-
զումս յաշխարհի այսմիկ, եւ մա-
նաւանդ ըստ մարմնոյ, այլ եթէ
ո՛չ ունիցիմք զաստուածայինս մխիթա-
րութիւնս, պատժապարտք եմք, զի
ո՛չ խնդրեմք զխղճմտանս, եւ զսնո-
տիս եւ զպարտուաքինս իմէնջ ամենե-
ւին 'ի բաց ո՛չ տարհերքեմք:

4. Վարկեա՛ զքեզ գոլ անար-
ժան աստուածայնոց մխիթարութեանց,
այլ արժանի բազմաց նեղութեանց:
Յորժամ որք կատարելապէս՝ յին-
քեան ներփղձկի, յայնժամ ծանր
եւ դառն թուի նմա բոլոր աշխարհ:
Մտանի այր բարի գտանէ զբաւա-
կան նիւթ ցաւելոյ եւ լալոյ, եթէ
յինքն նկատեսցէ, եւ եթէ զմերձա-
ւորէն խորհեսցի: զի գիտել կարէ
թէ ո՛չ ոք է աստ թարց նեղութեան:

Եւ

Եւ որքան բարեպէս յինքն նկա_
տէ, այնքան առաւել ցաւի: Ազրդ-
նիւթք ճշմարտի ցաւոյ, Եւներք
նոյնոյ խղճահարութիւն, են մեղք
մերք եւ յանցանք, որովք այնպէս
կամք պատուրեցեալք, մինչ զի հա
զիւ պերկնայնոց խորհել մար
Թիցիմք:

Տ: Եթէ առաւել խորհէիր
զմահուանէ քումէ, քան թէ զեր
կարից քոյոց կենաց, ո՛չ էր երկբայ
էլի թէ ո՛չ զգաստացուցանէիր
զքեզ ջերմագունապէս: Իսկ եթէ
զտանջանս տպաւորիս դժոխոց եւ
զվիշտս քաւարանին՝ իմիտ ածէիր,
հաստատամ թէ յօժարաբար տա_
նէիր աշխատանաց եւ ցաւոց, եւ
յո՛չընչէ խստութիւն երկնչէիր:
Բայց զի ո՛չ Թափանցեն այսոքիկ

՚ի խնդիրս մերս, եւ սիրեմք դեռեւս զհանգստութիւն մարմնոյ, կամ ոգւոյ Մնամք ցրտացեալք եւ յուլացեալք:

6. Բազում անգամ սխալիմք սակս աղքատութե մերոյ մտաց, եւ դատապարտեմք զողորմելի մարմինն. աղօթեա ուրեմն առ քո խոնարհաբար, զի տայցէ քեզ զհոգի խղճմտանաց, եւ ասա ընդ մարգարէին, Ջամբեա ինձ տր զհաց արտասուաց, եւ արբո ինձ տր զարտասուս չափով:

Գլուխ.

Գլուխ. Քսան և երկու երորդ :

Յաղագս համանկատման մարդկայնոյ Թշուառութեան :

1. Ուրև իցես յո՛ և գնայցես ողորմելի ես, եթէ ո՛չ առ Ած զքեզ դարձուցանիցես ; ընդէ՞ր վրդովիս մինչ ո՛չ յաջողի քեզ ոռ կամիս և ցանկաս , զի ո՞վ է որ ունիցի զամ ինչ ըստ համոյից իւրոց : Ո՛չ ես , ո՛չ դու , և ո՛չ այլոք , ՚ի վե՛ երկրի : Քան զի ո՛չ ոք է յաշխարհի այսմիկ Թարց իմիք վշտի և նեղութե , ո՛չ Թագաւոր , և ո՛չ քահանայապետ : Ո՞վ է որոյ ո՞վ է նա որ բարւոք ակէս կեայ , եթէ ո՛չ այն որ վն Այ

տանել

տանն փորձութեանց ։

2. Բազումք 'ի տկարաց եւ 'ի հիւանդաց ասեն մինչ տեսանեն զոք , ահա այր ոմն, որ որքան ըզկեանս բարիս ունի , որքան փարթամէ , որքան մեծատունէ , որքան կարողէ , որքան գերազանցէ բայց նայեաց 'ի բարութիւնս երկնայինս , եւ տեսանիցես թէ այնոքիկ ամենեքեան ժամանակաւորք ոչ ինչ են ։ այլ յոյժ անհաւաստիք եւս առաւել ծանրացուցիչք ։ զի ոչ երբէք ստանին թարց վրդովման եւ երկիւղի ։ Եւ զի ոչ է առն երջանկութիւն ունել առատապէս՝ զժամանակաւորս , այլ բաւականէ թէ ունիցի ոք չափաւորապէս ։ Վ͞ն որոյ իսկապէս՝ թշուառութիւն է կեալն 'ի վ͞ր երկրի , զի որքան ոք կամի

կամի գոլ հոգեւորագոյն՝, այնքան կեանք ներկայականք չինին նմա դառնագոյնք, ք̅զի զգայ բարեպէս և տեսանէ պարզապէս՝ զպակասու- թի̅ մարդկայնոյ թշուառութե̅, ուստի ուտելն, ըմպելն, հսկելն, ննջելն, հանգչելն, աշխատելն, և այլոց կարեաց բնութե̅ 'ի ներքոյ գոլն, թշուառութի̅ է մեծ. և տառապանք առն առաքինւոյ, որ յօժարապէս կամի գոլ ընդարձակ, և ազատ յամենեցունց մեղաց:

3. Քան զի յոյժ ծանրանայ ներքինն մեր մարդ. կարիւք մարմնականօք յաշխարհի այսմիկ, ուստի մարգարէն զի 'ի սոցանէ զերծանիցի ջերմեռանդապէս աղօթէ ասելով, 'ի վշտաց իմոց հան զիս տր̅: Բայց վա՜յ ո՛չ ճանաչողաց զթշուա-

ռու

ութիս իւրեանց, և առաւել զմայ այնոցիկ որք սիրեն զկեանս ապականացուս, և զողորմելիս։ Եւ զի ոմանք այնպէս փարին զսոքօք, թէ և հաղիւ մարթիցեն հոգալ զհարկաւորս աշխատանօք և ողորմութե՛ այլոց, մինչզի եթէ կարէին կեալ սոսա, զարքայութե՛ն ոյ՛ զո՛չ ինչ փոյթ ունէին։

4. Ո՜վ յիմարք և թերահաւատք, որք այնքան ախորժակօք 'ի յերկրի անկեալք կան, մինչ զի ո՛չ ինչ զայլմէ, իմեքէ, եթէ ո՛չ զմարմնականաց խորհիցին։ Բայց են եղկելիք զի 'ի վախճանի զգալոցք են թէ զոր ակնի ունայն ինչ սիրեցին։ Յանկ սէրն ոյ՛ որք ամենեքեան են առաքինիք և բարեկամք քի՛, ո՛չ երբէք հետեւեցան այնոցիկ որք հաճելիք

են

նն մարմնոյ , և ո՛չ ծաղկեցան ըն
կենցաղում այսմիկ: Բայց բոլոր
յոյս ն͞ց և դիտաւորութ͞ի ձկտէր
առ մշտնջենաւորի բարութ͞ին , և
իղձ ն͞ց տարիւր առ յարամնացա֊
կանս և յանտեսանելիս , զի մի պա֊
ցէ սիրով երևելեացս տարաքարշի֊
ցին ՚ի ստորայինս : Ուստի դու եղ
բայր մի վհատիր ՚ի յառաջելոյ ՚ի
հոգևորս , զի դեռևս ունիս զժամ
և զժամանակ :

5. Ընդէ՞ր ձգես ՚ի վաղիւն
զառաջադրեալդքո , արի և վաղվաղակի
սկսեաց առնել , ահա ժամանակ առ֊
նելոյ , ահա ժամանակ ընդ դիմա֊
մարտելոյ , և ահա ժամանակ ըն֊
դունակ զգաստանալոյ : Իսկ եթէ
՚ի նեղութէ իցես տառ , ահա ժամա
նակ արդիւնանալոյ , զի սպառէ

քեզ անցանել ընդ հուր և ընդ ջուր յառաջքան թէ հասանիցես 'ի զովացումն, քան զի եթէ ոչ աշխատիցես, յաղթահարել զվատթարութիւս ոչ կարասցես, զի որքան եմք ընդ տըկարութեամ այսմիկ մարմնի, Թարց մեղաց կալ ոչ կարեմք, և ոչ կեալ Թարց ձանձրութե և ցաւոյ: Եւ թէպէտ յօժարեմք ունել զանդորրութի յամենից թշուառութեց, բայց է զի կորուսաք մեղօք զանմեղութի մեր, և զերջանկութի մեր ճշմարիտ, վն որոյ համբերել պարտիմք, և սպասել ողորմութեն այ, մինչև անցցէ անօրէնութիս այս, և ջնջեսցի մահկանացութիս այս 'ի կենաց:

6. Ո՜հ թէ որ քան է տըկարութի մարդկային, զի ձկտի միշտ

'ի վատ

՚ի վատթարութ̄իս: Այսօր խոստո-վանիս զմեղս քոյս, և ՚ի վաղի՛ւն վերստին գործես զխոստովանեց-եալն: Այժմ յառաջադրես քեզ զգուշանալ, և զկնի միոյ ժամու դարձեալ գործես, որպէս թէ զո՛չ ինչ էիր յառաջադրեալ: Եւ՞ ո՞րոյ ըստ իրաւանց կարեմք զմեզ խոնարհե-ցուցանել, և ո՛չ կարծել զմէնջ զմեծ ինչ, որով հետև այնքան տկարք և անհաստատք եմք: Օ՛ն զանցա-ռութ̄բ մերով փաղփաղակի կորու-սանեմք, զոր աշխատանօք բազմօք ՚ի ձեռն շնորհաց հազիւ երբեմն ստացեալք եմք:

7. Օ՛ ի՞նչ դիպելոցէ մեզ ՚ի վախճանի, որք այնքան կանխա-պէս՝ թարշամիմք: վա՜յ մեզ եթէ այսպէս՝ կամիցիմք խոտորիլ ՚ի յան

դորրու

գործութի՛, ոպ̃ թէ հյեմք ըն խա
ղաղութե և յանձրկւ անութե, որք
և ո՛չ գշաւ̂իղ որբութե ըն կենցա
ղավարութե մերում տեսաք :
Քան զի բարեգոյն էր թէ թերևս
կրթեէաք իբրև զնորաշավարժս
վարուք բարեօք, զի գտնեմ
ունէաք զյոյս ապաունւոյ
զգաստութե, և մեծա
գունի յառաջադի
մութե հոգե
կանի :

Գլուխ. քսան և երեք երորդ:

Յաղագս խոկման մահու:

1. Յոյժ փաղփաղանկի հա
սանէ քեզ օր մահու,
տես Թէ զինչ առնէ
լոցիցես, քանզի այսօր
է՛ ոք և ՚ի վաղիւն ո՛չ երևի; և մինչ
հեռանայ ոք յաչաց, բառնի և ա
յիշատակ նորին ՚ի մտաց: Ո՜հ
Թմրութե՜ և խստութե՜ սրտի
մարդկայնոյ, որ միայն զներկայից
խորհի և զապառնիսն առաւե՜լ ո՛չ
նկատէ: Զի պարտէիր զքեզ յա̄մ
ում գործում և ըն խոկման այն
պէս ունել, ո̄պ Թէ այսօր մեռա
նելոցիցէիր, քան զի եԹէ զբարիս ու

նեցեալէիր խղճմտանս, ոչ այնքան ՚ի մահուանէ երկնչէիր, զի բարե֊գոյնէ զգուշանալն ՚ի մեղաց քան ըզ փախչիլն ՚ի մահուանէ, եւ եթէ այսօր ոչ ես պատրաստ, որ̄պ երկիցիս ՚ի֊վաղիւն, զի վաղիւն է օր անհա֊ստատ, եւ որ̄պ գիտես թէ տեսա֊նելոց իցես զվաղիւն :

2. Զինչ օգուտ մեզ կեալն եր֊կարօրէն, որովհետեւ հազիւ երբեք զգաստանամք; Ո՜հ, զի կեանք եր֊կարք ոչ միշտ զգաստացուցանեն, այլ մանաւանդ յաւելուն զյանցնս Ուստի երանիթէ գոնեա զմի օր բարեպէս կեցեալք էաք յաշխարհի այսմիկ ; Եւ թերեւս բազումք թուէն զամս դարձմանն իւրեանց առ տր̄, բայց զսակաւս գտանեն ՚ի նմա պտուղս զգաստութե̄ : Եւ

եթէ

ԵԹԷ զարհուրելի է մահ, գուցէ անհաւէլկագոյնիցէ երկարապէս կեալն ։ Ա՜յն որոյ Երանեն այնմ որ զժամ մահուան իւրոյ ունի հանապազ առաջի աչաց իւրոց։ Եւ՛ իմահ հանապազորդ զինքն պատրաստէ։ Ով ԵԹԷ տեսէր երբեմն ուրումն զմահ, խորհեաց զի և դու ընդ այն ճանապարհ անցանելոցես ։

3. Յորժամ առաւօտ լինի, վարկեաց ԹԷ ո՛չ ես ժամանելոց յերեկոյ ։ Եւ յերեկոյի մի խոստանար քեզ զժամ առաւօտուն ։ Եւ միշտ այսպէս պատրաստեա՛ զքեզ, և կենցաղավարեաց այսպէս՝, զի մի երբեք անպատրաստ մահ զքեզ գտանիցէ ։ Քանզի բազումք վաղվաղակի՝ և յանկարծ մեռանին, վա՛ զի՛ իժամուն

յորում ո՛չ կարծեմք գայ որդի մար
դոյ, և յայնժամ այլապէս զգալոցք
եմք զկեանս մեր զանցեալս բոլորս,
և ցաւելոցք եմք; զի այնքան զանց
արարաք և թուլացաք:

4. Որքան երջանիկէ նա և
իմաստուն, որջանայ այժմ այնպէս
կեալ, ոպ̄ ըղձայ գտանիլ ՚ի ժամու
մահուան: Զի տայ զմեծ համար
ձակութի̄ երջանկապէս մեռան
ելոյ, կատարեալ խոտումն կենցա
ղոյս, ջերմեռանդն սէր յառաջա
նալոյ յառաքինութի̄ս, իղձ կրթ
ման անձին, աշխատանք ապաշ
խարութ̄ե, յօժարութի̄ հնազան
դութ̄ե, ուրացումն անձին, ըմբեր
րումն փորձութ̄եց վ̄ս սիրոյն քի̄:
Մինչ առողջես զբազումս գործես
բարիս, այլ մինչ տըկարես, ո՛չ
գիտեմ

գիտեմ զինչ առնելոցիցես, զի սա կաւք 'ի տըկարութե բարեգոյնանան, և հազիւ որք յաճախ՝ տըկարանանն, արդարանան:

§. Մի՛ յուսար 'ի բարեկամս և 'ի մերձաւորս, և մի՛ ձգեր յապաւնիս զքոյդ կեցութի, քան զի վաղ վաղագոյն՝ մոռանալոցքեն զքեզ մարդիկ, քան թէ կարծես: Մլ̄ որոյ՝ բարեգոյնէ այժմ 'ի պատշաճում ժամանակի նախատեսանել, և զբարի ինչ յառաջառաքել քան թէ յուսալ իյօգնութիս այլոց, զի եթէ դու ո՛չ հոգաս այժմ վս̄ քոյ, ո՞վ իվախճանի վս̄ քոյ հոգալոցէ բարեգոյն՝ ք̄ զքեզ: Այժմ յոյժ ազնիւ է ժամանակ, այժմ է՛ օր փրկութե, այժմ է՛ ժամ ընդունելի: Բայց ո՞հ ցաւ՛ոյս, զի օգտակարապէս

'ի կիր ո՛չ արկանես զայն , նորում աղդիւնաւ՛որել կարես , որով եւ յա՛ւէ խոնարհականապէս կեցցես : Բայց եկեսցէ ժամանակ , յորում զմի օր կամ զմի ժամ զգաստանալոյ ցան կացես ունել , եւ ո՛չ գիտեմ թէ դատանիցես :

6. Եղիցի՛ ուրեմն ո՞վ սիրելի, զի 'ի բազմաց փորձութեանց զերծ ազա տիցես , եւ 'ի մեծ է յերկիւղէ զերծ մնիցես, եթէ երկնչիցիս միշտ 'ի մա հու՛անէ եւ դարհուրիցիս : Երանի այժմ այնպէս կեալ, զի 'ի ժամու մա հու՛ան մահուա՛անն խնդայցես քան թէ տարտամիցիս , ուսիր այժմ մեռա նել յաշխարհի, զի 'ի քս կենդանանայ ցես , ուսիր այժմ խոտել զամ , զի յայնժամ ազատապէս կարիցես փութալ առ քս, ձ'նչեա՛ այժմ զմար

մին քո

մին քո ապաշխարութե՛, զի յայն
ժամ ունիցիս զյոյս ճշմարիտ:

7. Մ՞ի յիմար, ընդէ՞ր խոր
հիս զերկարից կենաց, որով հետև
և ո՛չ զօր մի ունիս հաւ՜աստի: Մի
քան բաղումք այդպէս պատրեցան
և յուսահատեցեալք եղեն 'ի մար
մնոյ: որքանիցս լու՜ար յասողաց,
Թէ ոմն անկաւ 'ի սրոյ, և ոմն 'ի ծով
ընկղմեցաւ, մինն 'ի բարձանց քա-
րավէժ եղեալ եհերձ զգագաթն իւր,
և միւսն մինչ ուտէր կարկամեցաւ;
միոյն մինչ զբօսնոյր վախճանե-
ցաւ, և այլոմն հրով կիզեցաւ,
մինն սրով, միւսն մահու՜ամբ, և
այլոմն ա՜ւազակութե՜ կորեաւ;
և այսպէս ամենեցուն վախճան է՛
մահ, և ա՜ւուրք նոցին ոպ հովանի
անցանին:

8. Ո՞վ յիշելոցէ զքեզ զկնի մահու՛ան, եւ ո՞վ է աղօթելոց վ̄ն քոյ; արի՛ այժմ արի՛ սիրելի, եւ գործեա՛ զոր ինչ գործելոցես, զի ո՛չ գիտես թէ երբ ես մեռանելոց, այլ եւ ո՛չ գիտես թէ զինչ է դիպելոց քեզ զկնի մահու՛ան: Ուստի մինչ ժամանակն ՚ի ձեռին քոյ է, ժողովեա՛ քեզ զգանձ անմահական, եւ բաց ՚ի փրկութ̄է քումմէ զո՛չինչ հոգայցես, այլ զայնմանէ միայն, որ ա̄յնէ զփոյթունիցես: Արա՛ քեզ այժմ զբարեկամս պատուելով ըզ սբ̄ս Ա̄յ, եւ հետեւելով նց̄ին շաւ՟ղաց, զի մինչ նուա՟ղիցիս յայսմիկ կենցաղում, ընկալցին զքեզ ՚ի յարկսն յաւ՟իտենականս:

9. Պահեա՛ զքեզ ՚իբրեւ զպանդուխտ եւ օտար ՚ի վ̄ր երկրի, որում

ոչ ինչ է՛ փոյթ զերաց աշխարհի,
և զանուն քո ազատ, և առանձնէր
ուղղեցեալ, զի ոչ ունիս այստ քա-
ղաք ճանապարհն, առնես զաղօթս
և զհառաչանս արտասուալից ա-
ռուղղեմ հանապազ, զի հոգի քո
արդիւնաւորեսցի երեւիլ երջանիկ
առաջի տն զկնի մահուան:

Գլուխ. Քսան և չորս երորդ:

Յաղագս դատաստանին և պատ-ժոց մեղաւորաց:

1. Ս մենայնում երին նկա-
տեա զվախճանն, և
թէ որպ կալցեսցես ա-
ռաջի անաչառի դա-
տաւորին, յորմէ ոչ ինչ ծածկի,

որ

որ ընծայիւք ո՛չ հաւանողի, եւ զպատճառանս ո՛չ ընդունի, այլ միայն ըստ իրաւանց դատէ ; ո՞վ յիմար եւ ողորմելի մեղաւոր, զի՞նչ պատասխանի տալոցես այնմիկ, որ գիտէ զքոյս բնաւս չարութիս; եր կնչիս ակնարկել յերեսս տան քարկայելոյ, ընդէ՞ր ո՛չ պատրաստես զքեզ վ~ աւուր դատաստանի, յորում ո՛չ ոք այլով միջնորդիւ կարէ, կամ ջատագովիւ, այլ իւրաքանչ իւրոք է՛ բերան բաւական ինքեան : Ահա արդիւնաւորք են քոյք աշխատանք, ընդունելիք են քոյ արտասուք, լսելիք են քոյք հեծութիք, հատիչք եւ մաքրիչք մեղաց են քոյքն ցաւք:

2. Օմն եւ զառողջարար ապաշխարութի ունի այրն, որ

համ

համբերէ փորձութեց , եւ որ ըն
կալեալ զանխռովութիս , առա-
ւել դա՛ւն մն չարութե գործո-
ղին , ք մն անիրաւութեցն զորս ըն
կալաւ : Որ յաղագս ընդդիմա-
կաց իւրոց յօժարութեք աղօթէ ,
եւ 'ի բոլորէ սրտէ նոցին ներէ , որ
'ի խնդրելոյ զթողութի յայսմէ ոչ
յուսանայ , եւ որ դ իւրսայն գթայ
ք թէ բարկանայ : որ զանձն իւրյս
ծախսայէս վշտացնէ , եւ զմարմինն
հոգւոյն իւրում ջանայ հնազանդ-
առնել : Բարեգոյնէ այժմ մաքրել
զմերս մեղս , ք թողուլ զնա մինչև
'ի կախման , զի ճշմարտապէս պատ
ժեմք զմեզ սակս անկարգի սիրոյն
զոր ունիմք առ մարմինս մերս :

3. Զինչ կլանելոցէ հուրն
այն , եթէ ոչ զմեղս քոյս , ուստի

որքան

որքան տուաւել անխայես այժմ
՚ի քեզ , և հետև իս մարմնոյ քում ,
այնքան սաստկապէս յապա պատ
ժեսցիս , զի զմեծապոյն նիւթ հրոյն
կիզման ժողովեսցես ։ Քան զի որով
ոք մեղանչէ , նովիմբ կարծրա
պէս տանջի , զի ՚ի դժոխս ժանտք ,
խայթոցիւք հրացելովք կիզէսցին ,
և որկրամոլք ծարաւով ահագնով
և սովով տագնապեսցին , անդ եղ
ջախոհք և հեշտութեց սիրողք ,
ընկաթսայս եռացուցեալս կպրով
և ծծմբով պարշահոտիւ մաշես
ցին , և նախանձոտք իբրև զշունս
կատաղիս սակս ցաւոյ իւրեանց
կծեսցին ։

4 . Մ՛չ են յանցանք որք զպա
տիժս իւրս յատուկս ո՛չ ունիցին ;
զի անդ գոռոզք ցնդմամբ մեծաւ

հաքէ

հաբեկեցին, և ագահք թշուա-
ռին կարօտութբ վշտանկեցին;
անդ ծանրագոյն է կայն զժամ մի
ընպատժում, քան աստ զամս հա-
րիւրս ՚ի մէջ ծանունց ապաշխարու-
թեց; անդ ո՛չ ոք է հանգիստ, և
ոչ ոք մխիթարութի դատապար-
տեցելոց: Թէ և աստ երբեմն հանգ-
չիլ կարիցէ ոք յաշխատանաց, և
կամ սփոփիլ մխիթարութբ ՚ի
բարեկամաց: Անկս ուրոյ զգուշլեր
աստ, և ցաւիր սակս քոյոց մեղաց,
զի յաւուր դատաստանի լինիցիս
աներկևան ընդ արդարոց: Քան
զի յայնժամ կացցեն արդարքն մե-
ծահամարձակութբ յանդիման
այնոցիկ որք վշտակնեցին զնոսա,
և տառապեցուցին, յայնժամ ո՛չ
դատեսցին այնոքիկ, որք աստ դա-

տողութեց մարդկան խոնարհա_
քար զկնքեանս սորարկեցին; յայն
ժամ զմեծ համարձակութի ունի
ցի աղքատն և խոնարհն, և ահաբեկ
լիցի յամենայնէ կողմանէ հպարտն:

5. Յայնժամ համարեցին նա
իմաստնապէս կեցեալ յաշխարհի
այսմիկ, որ ուսեալէ լինիլ յիմար
և խոտելի վն քի: յայնժամ հաճոյ
թուեսցի ամ նեղութի համբերու
թե կրեցեալ, և ամ անօրէն խոցէ
զբերան իւր: յայնժամ խնդասցէ
ամ բարեպաշտ, և տխրեսցի ամ
ամպարիշտ; յայնժամ առաւել
զուարճասցի մարմին վշտացնե_
ցեալ, քան զմարմին յար հեշտու
թեք սնուցեալ: յայնժամ փայլես
ցին հանդերձք խոտելիք, և խա_
ւարեսցին հանդերձք աղնիւք: յայն
ժամ

ժամ առաւել գովեսցի տուն ինչ աղքատաշէն , քանզպայլատ ինչ ոսկէնկար : յայնժամ առաւել օգնեսցէ հաստատ համբերութին , և զամ աշխարհի զօրութին , յայնժամ առաւել բարձրասցի դուռ հնազանդութին , և զամ աշխարհինրբա հայեցութին :

6. Յայնժամ առաւել համարեսցին խղճմտանք մաքուրք , և զհմուտ փիլիսոփայութին : յայնժամ առաւել վարկեսցի խոստումն փարթամութեց , և ըղձանաւս գանձս երկրագնեայց : յայնժամ առաւել մխիթարեսցիս վն քոյոց ջերմեռանդից աղօթից , և վն քոյոցնրբեից ռտելակերութեց : յայնժամ առաւել խնդասցես վն քոյոց լռապահութեց , և վն քոյոց երկարից

առաս

առաապելաբանութեց : յայնժամ առաւ̂ել արժեսցին գործք մեք, ք̅ զբանս բազումս և գեղեցիկս : յայնժամ առաւ̂ել հաճոյ թուէսցի խստակրօնութի̅ և կարծր ա֊պաշխարութի̅, ք̅ զա̃մ հեշտութի̅ երկրային : Ուսի՛ր ուրեմն կրել այժմ զդոյն ինչ նեղութի̅, զի յայնժամ 'ի մեծագունից կարիցես զերծիլ: աստ փորձեա՛ զքեզ թէ զինչ կարիցես յետոյ առնել: Եթէ այժմ զսակաւ ինչ փորձութի̅ ո՛չ կարես կրել, ո̃պ մարթեսցիս կրել զմշտնջենաւ̂որս պատիժս : Եթէ այժմ սակաւ ինչ կիր զանհամբերութի̅ բերէ, զինչ առբերելոցէ ևն քեզ յայնժամ դժոխք: Արդարև՝ ասեմ, ո՛չ կարես ունել միանգամայն զերկուս խնդութի̅ս, այսինքն, զզու̂ար

ճանալն

Ճանապարհ յաշխարհի այսմիկ, և զթա-
գաւորըն անդէն ընդ քեզ:

7. Եթէ մինչև ցայսօր միշտ
պատուովք և հեշտութեամբք կեցեալ
էիր, զի՞նչ օգուտ լինէր քեզ այժմ,
թէ հանդիպէր քեզ մահ: ուստի
ա̃մ ինչ ունայնութի̃ է, բաց 'ի սի-
րոյն ա̃յ և 'ի ծառայութե̃ նորին:
Քանզի որ զա̃ծ յամէ սրտէ իւրմէ
սիրէ, նա ո՛չ 'ի մահուանէ, ո՛չ 'ի
տանջանաց, ո՛չ 'ի դատաստանէ,
և ո՛չ 'ի դժոխոց երկնչի: զի սէր կա-
տարեալ զաներկևան մատչութի
առ ա̃ծ մեզ շնորհէ: Իսկ որ դե-
ռևս մեղօք հեշտանայ, ո՛չ է զար-
մանք թէ երկնչիցի 'ի մահուանէ
և 'ի դատաստանէ: Սակայն բարի
է, զի եթէ ոչ սիրով ո՛չ հեռանայ
'ի չարէ, երկիւղն գոնեա՛ դժո-

խոց դիպիցի : Ա՟նորոյ որ զեր կնուղն ա՟յ ո՛չ այնչափ համարէ, 'ի բարիս տեւել ո՛չ կարէ, այլ վաղ վաղակի՝ անկանի յորոգայթս սա_տանայի :

Գլուխ. Քսան և հինգ երորդ:

Յաղագս ջերմեռանդուն ուղղման բոլորից մերոց վարուց :

1. Լե՛ր զգաստ և զգուշ 'ի պաշտաման ա՟ծ, և խորհեաց յաճախա_պէս՝ թէ առ ի՛նչ կո_չեցար, և թէ ընդէ՛ր թողեր զաշ խարհ, ո՛չ ապաքէն վ՟ն այնր, զի ա՟յ կեցցես, և այր հոգևոր լինի_ցիս : Ուրեմն փութա՛ նչոյդ յա_

ռա_

ռաջադիմութե̅ն զի զվարձս, աշխա
տանաց քոց փութով եւ ընդունե
լոց: Եւ յայնժամ ո՛չ եղիցի երկիւղ,
եւ ո՛չ ցաւ ՚ի սահմանս քոյս: Եւ թէ
պէտ փոքր ինչ այժմ աշխատիս,
բայց յետոյ զմեծ հանգիստ եւ
զմշտնջենաւո̂ր խնդութի̅ գտցես:
Քանզի եթէ դու մնայցես հա
ւատարիմ եւ անվհատ ՚ի յառնելիս,
Թարց ումեք կարծեաց եղիցի եւ
ա̅ծ հաւ̂ատարիմ եւ ճոխ ՚ի հատուց
մունս: Ուստի զյոյս բարի ունիլ
պարտիս թէ ընդունելոցիցես զյաղ
թանակն, բայց զաներկեւանու
թի̅ն ո՛չ է պարտ ունել, մի՛ գուցէ
յուլանայցես կամ մեծամտայցես:

2. Մինչ ունիս նեղութե̄ ՚ի
մէջ երկնից եւ յուսոյ յաճախա
պէս աղէկոծիւր, եւ երբեմն տխրու

Թ̄է խոնջեալ յեկեղեցւոջն առաջի սրբոյ սեղանին ուրուք, անկեալ 'ի վ̄ր Երեսաց իւրոց կայր յաղօթս , և զայս 'ի մտի իւրում խորհէր ասելով, վա՜շ Թէ գիտէի Թէ յարատեւեցից, յանկարծակի՝ լուաւ զձայնին ներքինքեան պատասխանի , որ ասէր, եԹէ գիտէիր զայդ զինչ կամէիր առնել , արդ այժմ, զոր յայնժամ կամէիր առնել , և եղիցիս աներկեւան : Ուստի ամրափեցեալ և արիացեալ յանձնեաց զինքն կամացն ա̄յ , և հանգեաւ 'ի տառապչէ անտի ալէկոծմանէ : Եւ ո՛չ կամեցաւ հետաքրքրութ̄է խուզել Թէ զինչ իցէ դիպելոց նմա 'ի հանդերձելումն , այլ մանաւա̂նդ ջանայր խնդրել Թէ զինչ իցէ կամք ա̄ծ բարեհաճելին և կատարեալն,

տարեալն , առ 'ի սկսանիլ և կատարել զա̄մ գործ բարի:

3. Յուսամ 'ի տ̄ր և արա՛ զբարի բնակեաց յերկրի , և հովուեսցիս 'ի մեծութե՛ նր̄ , ասէ մարգարէն : Մի ինչ է որ զբաղումն 'ի յառաջադիմութե՛ , և 'ի ջերմեռանդե զգաստութե՛ տարաբարշէ , այս ինքն , երկիւղ դժուարութե՛ , կամ աշխատանք պատերազմաց : Ոչ յլ սակայն՝ այնոքիկ առաւել ք̄ զայլս 'ի յառաջադիմութիս յառաջանան ; որք առաւել ծանունք և հակառակք թուին , վն̄ օգտութե՛ յաղթել ջանան : Քան զի անդ ուր առաւել շահի և արդիւնաւորի չնորհիւ մեծաւ , ուր զինքն առաւել յաղթէ և հոգւորապէս ճնշէ :

4. Եւ թէպէտ ոչ ամենեք

եան ունին զյաղթելիս հաւասարս և զճնշելիս , սակայն հետազօտն նախանձաւոր հզօրագոյն է առ ՚ի յառաջել , թէ և զբազումս ունիցի զփորձութիւն , ք̅ զբարեկրօն ոք , որ ոչինչ ջերմեռանդ ՚ի յառաջինութիւս : Ուստի երկու են որք տեսակաբար օգնեն մեծի զգաստութեան , այսինքն , ստորաքարշել զինքն բռամբ յայնմանէ , առ որ բնութ̅ն վատթարագոյն հակէ , և քաջապէս պատերազմիլ , սակս բարւոյն , որում առաւել ոչ կարօտի: Ուստի յայնցանէ պարտիս զգուշանալ և զայնպիսիս յաղթել , որք քեզ անհաճելիք յաճախապէս թուին :

§ . Աշմուրեք զօգտութիւնս խնդրիցես , և ուր զօրինակս բա-

րիս

րիս դիտիցես , կամ լսիցես , հա-
մահետեւիլ նոցին ջանայցես: Բայց
եթէ զպարսաւելի ինչ տեսանիցես
զգուշ լեր , մի՛ զնոյնն առնիցես ;
Իսկ եթէ գործեալիցես երբեմն ,
փաղփաղակի ուղղել զքեզ ջանայցես
քան զի ոչ տեսանես զայլս , այս
պէս եւ ս տեսանիս յայլոց : Ալա՞շ
թէ ոչ վայելուչ է եւ քաղցր տե-
սանել զջերմեռանդս եւ զառաքի-
նիս եղբարս բարեկրօնս , եւ զկիրթե
ցեալս , եւ ոչ տրտմալի է եւ ծանր
տեսանել զշրջօղս անկարգապէս՝ ,
որք զայնոսիկ առ որս են կոչեցեալք,
՚ինկեր ո՛չ արկանեն ; զի վնասակար
իմն է զանցառումն զառաջադրութե
կոչման իւրոյ , եւ առ յո՛չ հրամայեց
եալն զգուշութի իւր ձկտեցու
ցանելն :

6. Լե՛ր յիշող առնցելոյն ի քէն յառաջադրութե, և դի՛ր առաջի աչաց քոց զխաչեցելոյն սպասկէր, և յայժ պատկառեսցիս տեսանելով զվարս յ՟ի ք՟ի, զի չև ևս զքէզ նմին համակերպել ջանասցես, Թէ և զքաղցումն ժամանակս շրջեցար ՚ի շնա՛ւ իղս տ՟յ։ Լ՟ն որոյ կրօնա՛ւոր որ կրթէ զինքն զգուշապէս և ջերմապէս ՚ի վարս սրբազանս և ՚ի չարչարանս տ՟ն մերոյ յ՟ի ք՟ի, զա՟մ ինչ օգտակար և կարեւոր որ ինքեան առատապէս՝ գտանէ։ Եւ ո՛չ է հարկ, Թէ խնդրիցէ զինչ բարեգոյն բաց ՚ի ք՟է։ Ո՛ հ Թէ խաչեցելոյն յ՟ն բնակէր ՚ի սրտի մերում, որքան փութով և բա՛ւականապէս լինէաք հմուտք։

7. Կրօնա՛ւոր ջերմեռանդ

բարեպէս կրէ և տանէ զամ ինչ պատուիրեցեալ նմա ; կրօնաւոր յոյլ և թոյլ , ունի զփիշտս ՚ի վր̅ վշտաց , և յաճախ կողմանէ կրէ զնեղութիս , զի ո՛չ ունի զներքին մխիթարութի̅ , և ՚ի խնդրելոյ զարտաքինն արգելանի : կրօնաւոր որ կեայ արտաքոյ ներկրթութե̅ , արտադրէ զինքն մեծի դլորման , զի որ զթուլադոյնս և զհեշտագոյնս խնդրէ , կայ միշտ ՚ի նեղութե̅ , ք̅ զի մինն կամ միւսն անհաճոյ թուի նմա :

8 . Որպէս կարեն տանիլ այլք կրօնաւորք , որք այնքան խստութե̅ կան ՚ի ներքոյ վանականի կառավարութե̅, զի հազի՛ւ երբեք ելանեն ՚ի դուրս , բնապանցապէս՝ կեան, աղքատապէս՝ ուտեն, խոշորապէս՝ զգենուն, շատ աշխատին,

սակաւ խօսին, երկարայէս՝ հս-
կեն, կանխայէս՝ յառնեն, զաղօթս
երկարեն, յաճախայէս՝ ընթեռ-
նուն, եւ զինքեանս քննաւ̂իւք ներ
կրթութե̄ք պահպանեն: Հայեա՛ց
'ի քարթուղիանոսս, եւ 'ի չիսթերցիա-
նոսս, եւ յայլս միակեացս եւ 'ի կու-
սանս զանազանից կրօնից, թէ ո՛րպ̄
յա̄մուժ գիշերի յառնեն՝ իսաղմոսել
տն̄; ուստի անպատեհ իմնէ թէ դու
'ի այնքան սրբազանն է գործոյ ծու-
լանայցես, որով այնքան բազմու-
թի̄ կրօնաւ̂որաց սկսանին առ
ա̄ծ հրճու̂իլ:

9. Ո՞հ, եթէ ոչ բոլորով
սրտիւ եւ բերանով, պարապիւր
'ի գովութի̄ տն̄ այ̄; եւ ո՛չ յայլ ինչ;
Ո՞հ թէ ոչ ո՛չ երբէք կարօտէր
ուտել, կամ ըմպել, եւ կամ ննջել,
կա-

կարօղէր միշտ գովել զա̃ծ, և՛ ի յիւր հոգևորս միայն՝ պարապիլ: Եւ յայնժամ առաւ̂ել երջանկագոյն լինէր ք̅ այժմ, զի այժմ սակս իւրաքանչիւրոց կարեաց ծառայէ մարմնոյ: Ուստի երանի Թէ ոչէին այսոքիկ կարիք, այլ միայն անձին հոգևորական մնուցմունք, զորս սակայն հազիւ երբէք ճաշակեմք:

10. Յորժամ ոք առժամանէ յայն աստիճան, զի ոչ խնդրիցէ իյստեղծուածոյ ուրուք զմխիթարութի̅, յայնժամ նմա ա̅ծ նախնապէս և կատարելապէս սկսանի քաղցրանալ. յայնժամ ևս գոհունակ զամենեցունց դիպուածոյ լինի, յայնժամ ոչ յաղագս մեծ ի իրի ուրուք խնդայ, և ոչ յաղագս փո

քու

քու իրի ուրուք տրտմի, այլ դնէ զյոյս իւր բոլորովին և հաւա̂տա-տարմապէս 'ի յԱծ, որ է ամ յամում որում ոչինչ կորնչի և ոչինչ մեռա-նի, այլ ընա̂ւ քն 'ի նմա կեան, և 'ի նոյ մարբեցն նորին, Թարց ումեք ներ-խուզութե ծառայեն նմին:

11. Լե՛ր միշտ յիշող քոյոյ վախճանի, և այնորիկ, թէ ժամա-նակն կորուսեցեալ անդրէն ոչ դառնայ; Թարց ումեք հետապօ-տութե և զգուշութե ոչ երբէք ստանիս առաքինութիւք: Եւ եթէ սկսանիցիս թուլանալ, սկսանիս և չարակրապէս լինել: Իսկ եթէ տայցես զքեզ 'ի ջերմեռանդութի, գտանես զխաղաղութի սակս շնոր-հացն այ և սիրոյն առաքինութե: Քանզի այր ջերմեռանդ և զգուշ

պատ

պատրաստէ առ ՚իմ: Մեծագոյն
աշխատանքէ ընդդիմամարտելն
վատթարութ՟եց և ախտից, ք՟ մար-
մնականօք աշխատուբ՟ քրտնելն: Որ
զպակասութ՟իս փոքունս ոչ ՚ի բաց
ձգէ, որըստորէ ՚ի մեծագոյնս սահի:
Ուրախացի՛ր յերեկոյի եթէ արդ-
եամբք զտիւն անցուցեր: Զգաս-
տայց զքեզ, զարթո՛ զքեզ, առաջ-
դեմ՛ քեզ, և զորինչ զայլոց ասիցի:
Մի՛ պանծառներ սակայն զքեւ: զի
այնքան յառաջադիմեսցես որքան
ջանայցես:

ՂԵՐ Ա.

Թովմայի Գեմբեացւոյ:
Յաղագս համահետեւմանն Քի;

Գիրք Երկրորդ:
Առազդեցութիք քարշողք առ ներքնայինս :

Գլուխ. Առաջին :
Յաղագս ներքնային կենցաղավարութե :

1. Արքայութիւն այ ՚ի ներքս ՚ի ձեզ է, ասէ տէրն: Դարձիր առ տր ՚ի բոլորէ սրտէ քումէ, և թող զաշխարհս ողորմելի, և գտցէ

պատչէ հոգի քո զհանգիստ, Ուսի՛ր խոտել զիրս արտաքինս և պարապիլ՝ ի ներքնայինս, և տեսցես գալ ՚ի քեզ զարքայութիւն այ; քանզի արքայութիւն այ է՛ խաղաղութի և խնդութի ՚ի հոգին սբ, որ ո՛չ շնորհի երբէք ամբարշտաց: Եկեսցէ ուրեմն առ քեզ քս ցուցանելով քեզ զիւրն մխիթարութի, եթէ զարժանաւորն բնակութի նմին ներքսապէս պատրաստեսցես; Նորին փառք և վայելչութիք են ներքնայինք, և անդ համահաճի ինքեան; Նորին յաճախ այցելութի է ընդ մարդոյն ներքնոյ, քաղցր խօսակցութի, դիւրազգած սփոփութի, բազում խաղաղութի, և զարմանագոյն ընտելութի:

2. Աղէ՛ ուրեմն ո՛վ դու հոգի

հաւատարիմ, պատրաստեմ այս մին փեսայի զսիրտ քո, զի արժանացուցանիցէ զքեզ գալ և բնակիլ ՚ի քեզ: Քան զի ասէ, եթէ ոք սիրէ զիս, զբանն իմ պահեսցէ, և առ նա եկեսցուք, և օթեւանս առ նմա արասցուք: Արդ ուրեմն զտեղի քո, և այլոց ամենեցուն փակեա զմուտ, և մինչ զՔս ունիցիս փարթամ իսկես, և բաւական քեզ, զի ինքն նախատեսուչ քո լինիցի, և հաւատարիմ հոգաբարձու յամում, և ոչ երբէք կարօտիցիս յուսալ ՚ի մարդիկ: Քան զի մարդիկ վաղվաղակի՝ փոփոխին, և փութապէս նուաղին, իսկ Քս մնայ ՚ի յաւիտեան, և կայ քեզ մերձ հաստատապէս մինչև ՚ի վախճան:

3. Ո՛չ է պարտ դնել զոյս

մեծ

մեծ ընմարդուժ ուժեք բեկանել
ռում և մահկանացուում, Թէ և
օդատարար և բարձեկանիցէ, և ոչ է
վայելուչ տեսոյն այնքան, Թէ և
դարձցին երբեմն և ընդդիմամարտ
տեսցի: Քան զի Թեպէտ այսօր ընդ
քեզ է, սակայն վաղիւն կարէ դառ
նալ 'ի քէն, և հանկարծեալ, բաղ
միցս երբեմն պօռ կենկամփոխել: դի՛ր
ուրեմն զբոլոր յոյս քո ըն յաստու
ծում, և նա եղիցի երկիւղ քո և սէր:
Նա ապաստանանեացէ զՔո քոյ, և այր
ասցէ բարեպէս, զի բարեգոյն լիցի:
Քան զի ոչ ունիս աստ զքաղաք մնա
յական, այլուր և իցես օտարեալ և
պանդուխտ, և ոչ երբէք գտցես
զհանգիստ, եԹէ ոչ ընդ Քի հա
բաղատակէս միաւորեցիս:

4. Ընդէ՞ր ակնարկես այսր

և անդր, որով հետեւ ո՛չ է այս տեղի քոյոյ յանդորրութե̄, այլ ՚ի յերկինս է քոյդ բնակութի̄, և իբրև անցաւոր միայն պարտիս նկատել զբնաւս : Անցանեն բնաւք էակք, և դու ընդ նոսին, զգուշ լե՛ր մի՛ առյենուցուս ՚ի նոսա, զի մի՛ և դու ընդ նոսին ըմբռնիցիս և կորնչիցիս : Քոյք խորհուրդք առ Ա̄ծ միշտ վերասցին, և աղերսանք առ Ք̄ս անդադարապէս ուղղիցին, եթէ ո՛չ կարես նկատել զվեհագոյնս և զերկնայինս, հանգիր ՚ի չարչարանս Ք̄ի, և ՚ի խոցս նորին սրբազանս յօժարութե̄ բնակեաց, զի եթէ ՚ի խոցս և ՚ի սպիս ազնիւս Յիսուսի ջերմեռանդապէս ապաւինիցիս, զմեծ մխիթարութի̄ գտցես ՚ի մէջ նեղութե̄, և ո՛չ այնքան զփոյթ ունի_

ցիս

ցիս զարհամարհանսն մարդկայ-
նոյ, և դիւրաւպէս մարթեսցես տա-
նիլ զբանս պարսաւանաց :

5. Քրիստոս ևս մինչէր յաշ-
խարհի, պարսաւ՟ էր ՚ի մարդկանէ,
և ըն հարկաւորում ժամոջ՝ ՚ի ծա-
նօթից և ՚ի բարեկամաց իւրոց թո-
ղանիւր ՚ի մէջ նախատանաց : Քրիս-
տոս կամեցաւ չարչարիլ և խոտիլ,
և դու վ՟ն քոյ լինիս վրէժխնդիր :
Քրիստոս ունէր զհակառակս և
և զընդդիմամարտս, և դու կամիս
զի ընաւ՟ քիցեն քեզ բարեկամք և
բարերարք : Ո՞րպէս ուրեմն կա-
միս արդիւնաւորել սակս քոյոյ
համբերութ՟է, եթէ ո՛չինչ ընդդի-
մամարտութ՟ի քեզ աղխալցի :
Նորա լինիցիս բարեկամ ք՟ն, եթէ
ո՛չ կամիս տանիլ հակառակաց քոց :

Ած̃ որոյ ըմբերբեա՛ ընդ քն̃ եւ մե՛ռ քն̃, եթէ կամիս Թագաւորել ընդ նմին :

6. Եթէ միանգամ կատարե լայես մտեալ 'ի խորս քո̃, եւ սակաւինչ 'ի սիրոյ նորին խնկակս նէ ճաշակեալ էիր, ո՛չինչ զփոյթ ունէիր զնախատանաց, զյանդոր րութե̃ց եւ զանյանդորրութե̃ց, այլ մանաւանդ խնդայիր սակս պարսաւանաց քեզ առ դիպեցելոց զի սէրն յի̃ առնէ զմարդ քամա_ հող ինքեան, եւ սէրն յի̃ եւ ճշմար տութեն առնէ զմարդ խոկալես ներքին, եւ ազատ յամենեցուն կրից անկարգից ; եւ որուն ի զնա, կարէ ազատապես դառնալ առ Ած̃, եւ վերանալ հոգւով 'ի վեր ք̄ զինքն, եւ զմայլեալ՝ յարահանգիլ :

Մի

7. Որ համարէ զբնաւս ըստ այնմ որ են, և ո՛չ ըստ այնմ որ ասին, կամ վարկեցեալք լինին, նա՛ է ճշմարիտ իմաստուն, և ուսուցեալ մանաւանդ յԱյ, ք՚ի մարդկանէ; և որ ներքսայպէս գիտէ զբօսնուլ, և զիւրս արտաքինս իբր զդոյզն ինչ վարկանել, նա ո՛չ խնդրէ զտեղի, և ո՛չ սպասէ ժամանակաց, առ՚ի առնել զհոգևոր ներկրթութի, զի այր ներքին վաղվաղակի՝ զինքն ժողովէ, քզի ո՛չ երբէք հեղանի բոլորապէս՝ առարտաքինս, և ո՛չ արգելուն զնա աշխատանք կամ պարապմունք առժամանակ ինչ հարկաւորք, այլ ըստ իրաց եկելոց զինքն պատրաստէ; և որ ըստ ներքնոյն բարեպէս է յօրինեցեալ, և կարգաւորեցեալ, ո՛չ հոգայ զզարմա-

նմանեալ առնից մարդկայնոց, զի այնքան մարդ արգելանի և տատանացնգի, որքան զիրս արտաքինս առ ինքն քարշէ :

8. Եթէ ներքսապէս ուղղեալ էիր և բարեպէս մաքրեալ, ամ ինչ աջողիւր քեզ բարեպէս, և արդիւնաւորապէս, ուստի վ այն բազում ինչ քեզ անհաճոյ լինի, զի դեռեւս ո՛չես կատարելապէս ներ՚ի քեզ մեռեալ, և ո՛չ որոշեցեալ յիրաց երկրայնոց : Եւ զի ո՛չինչ այնքան բծաւորէ և վրդովէ զսիրտ մարդկան, որքան սէր անմաքուր ստեղծուածոց, և եթէ ո՛չ հրաժարիցես ՚ի մխիթարութենէ արտաքնոյ, ո՛չ կարես նկատել զերկնայինսն, և յաճախապէս հրճուիլ ներքսապէս :

Գլուխ.

Գլուխ. Երկրորդ:

Յաղագս խոնարհականն զիջման:

1. Մի՛ համարիցիս մեծ ինչ, եթէ ունիցիս զոք բարեկամ քեզ, և կամ ընդդէմ քեզ, սակայն ջանա՛ և հոգա՛ զի իցէ ա̃ծ ընդ քեզ յա̃մէնում զոր առնես, և ունիցիս զխղճմտանս բարիս, և նա բարեպէս՝ ջատագովեսցէ վս̃ քո: Քանզի զոր ոք ա̃ծ օգնել կամի, նմին ո՛չ ուրուք թիւրութի̃ վնասել կարէ: Ուստի եթէ գիտիցես լռել և համբերել, տեսցես աներկբայապէս տ̃ն զօգնութի̃, զի նա գիտէ զժամանակն և զեղանակն զքեզ ա-

զատելոյ։ Յամենայնի պարտիս զքեզ նմին անձնագրել, քան զի նորին է օգնելն, և յուսէ չփոթամանէ զմեզ ազատելն։ Բազմիցս յոյժ օգտակա́րէ մեզ առ՚ի պահել զմեծ խոնարհութիւն, մինչ այլք իմանան զմերս պակասութիւնս և յանդիմանեն զմեզ։

2. Յորժամ ոք վ̃ն պակասութ̃եց իւրոց խոնարհի, դիւրապէս զայլս հաճեցուցանէ, և թեթեւապէս զիջուցանէ զցասումն նախատաչաց իւրոց։ Զի զխոնարհս պահէ ա̃ծ և ազատէ, զխոնարհս սիրէ և մխիթարէ, առ խոնարհս միտէ, խոնարհաց ընձեռէ զմեծամեծս շնորհս, և զկնի նուաստութ̃ե բարձրացուցանէ զնոսա ՚ի փառս։ Խոնարհաց յայտնէ զխորհուրդս իւր, և առ ինքն քաղցրապէս քարշէ և

հրա-

հրաւիրէ : ուստի խոնարհն մինչ ընդունի զվիշտս, է՛ ՚ի խաղաղութէ, զի կայ յաստուածումն ևո՛չ յաշխարհի : ուրեմն մի՛ կարծիցես զքեզ յառաջադիմել կերպիւ իւիք, եթէ ո՛չ ստորնագոյն զոլ քան զամենեսեան զքեզ զգայցես :

Գլուխ. Երրորդ :

Յաղագս առն բարւոյ և խաղաղարարի :

I. Խաղաղացի՛ նախ դու զքեզ, և ապա կարասցես զայլս խաղաղացուցանել : ք̅ զի օգտակարագոյն է այր խաղաղարար ք̅ զայր հմուտ ; և ո՛չ այր ախտաւոր զբարին

րին ՚ի չարին առաքարշէ, և դիւրա_
պէս հաւատոյ չարին, այսպէս
այր քաջի և խաղաղարար զմ̃ ինչ
դարձուցանէ ի քարին, ուստի որ
քարեպէս կայ ՚ի խաղաղութե, յոչ_
ումեքէ քամքասի, իսկ որ դժգոհու_
նակն է և վրդովեցեալ, զանազա_
նիւք քամքասանօք տարաբերի,
վ̃ն որոյ ո՛չ ինքն հանգչի, և ո՛չ զայլս
հանգուցանէ: Բազմիցս արտա_
քերէ զայն, զոր ո՛չ պարտի արտա
քերել, և զանցառնէ զայնմանէ,
որ առաւել նմա վայելէ: Նշմա_
րէ Թէ զինչ առնել պարտին այլք,
և ըստտունկանէ զայնմանէ, զոր ինքն
պարտի առնել: Նախանձեաց ուր
եմն զքաջին նախանձն վ̃ն քոյ նախ,
և ապա իրաւ_ապէս նախանձիլ կա
րասցես պահս ուղղութե մերձա_
ւորին:

Քար

2. Բարւո՛ք՝ գիտես զարարմունս քոյս արտաբերել և կերպաւորել, բայց ո՛չ կամիս ընդունիլ զպատճառանս այլոց: Ուստի արդիւնաւորագոյն լինէր, թէ ամբաստանէիր զանձնէ, և պատճառէիր զարարմունս եղբօրն: Քանզի եթէ կամիցիս թէ այլք ներիցեն քեզ, ներեա՛ և դու այլոց: Եւ տես թէ ո՛րպէս հեռի իցես 'ի սիրոյ և 'ի խոնարհութե՜ որո՛չ գիտէ երբէք ցասնուլ կամ զայրանալ, եթէ ո՛չ ինքեան: Այ՜ն որոյ՝ ո՛չ է մեծ ինչ ընդ այլս բարիս և ընդ հեզս կենցաղավարել, զի այսմիկ բնականաբար՝ ամենեքեան հաճին. և իւրաքանչիւրոք յօժարապէս կամի զխաղաղութի, և զհամաձայնօղս ինքեան սիրէ: Բայց ընդ խստից և

ընդ

ընդ մոլորեցելոց, կամ ընդ բրտից
եւ կամ ընդ հակառակաց մերոց ,
խաղաղութ͞բ կեալն մեծ իմն շնո́ր
հէ, եւ գործ իմն գովելի եւ օգտակար:

3. Են ոմանք որքեն միշտ ՚ի
խաղաղութ͞ե, եւ ընդ այլս ունին զխա֊
ղաղութ͞ի , եւ են որք ո́չ ինքեանք
ունին զխաղաղութ͞ի եւ ո́չ թողուն
զայլս կալ ՚ի խաղաղութ͞ե: եւ թէպէտ
այլոց են ծանունք , սակայն ինք
եանց են ծանրագոյնք : Են եւս ո֊
մանք որք զինքեանս ունին ՚ի խա֊
ղաղութ͞ե , եւ ջանան զայլս եւս ա֊
ռածել անդր : Բայց նայսմիկ աշ
խարհի ողորմելւում , զբոլոր խա
ղաղութ͞ին մեր պարտիմք դնել ըն
խոնարհականում համբերութ͞ե ,
ք͞ թէ ըն հակառակում ; ուստի
որբարեալէս գիտէ համբերել, ունի
զմեծ

զմեծ խաղաղութիւն, եւ յաղթօղ ինքեան լինել աշխարհին, բարեկամ քն, եւ ժառանգորդ երկնից :

Գլուխ. Չորրորդ :

Յաղագս մաքրամտութեան եւ պարզամտութեան :

1. Երկու են թեւք; որովք վերանալ կարէ ոք յերկրաւորաց, այսինքն, պարզութիւն եւ մաքրութիւն. պարզութիւն գոլ պարտի ընդ դիտաւորութեան, եւ մաքրութիւն 'ի յիղձս; Զի պարզութիւն նկատէ զած, եւ մաքրութիւն ըմբռնէ եւ ճաշակէ: Ուստի ոչ ոք գործ բարի կարէ զքեզ արգելուլ, եթէ իցես

ազատ

ազատ ներքսապէս 'ի ղձից ապա_ կարգից : Քան զի եթէ զո՛չ այլինչ այլ միայն զհաճոյս քո̃յ եւ զօգտու_ թի̃ն եղբօրն կամիցիս եւ խնդրիցես, ներքնայնով ազատութե̃ զմայլիլ կարես : Այն՛ որոյ եթէ ուղիղ էիր սրտիւ, զա̃մ ստեղծուա̂ծ իբրեւ հայելի կենաց, եւ գիրք սրբազանի վարդապետութե̃ համարէիր, զի ո՛չ ոք է ստեղծուա̂ծ այնքան խո_ տան, որ ո՛չ յարացուցանիցէ զբա րութի̃ն քո̃յ :

2. Եթէ էիր ներքսապէս բա րի եւ մաքուր, զա̃մ ինչ առանց ար գելման տեսանէիր եւ իմանայիր, Ք̃ զի սիրտ մաքուր թափանցէ 'ի յերկինս եւ 'ի յանդունդս, եւ ո̃պ որ է 'ի ներքուստ, այնպէս դատէ զարտաքուստ : Ուստի եթէ գոյս

նիցի

նոցին խնդութ̃ին ինչ յաշխարհի այս մինչ, վայելէ զնա այր, որ սէ է սրտիւ : Եւ եթէ գոյ ուրեք վիշտ և նեղութ̃ին ճանաչէ զնա քաղցեալ՝ այր անխղճմտանք: Այլ ո̄ որոց ոտ̃ երկաթ արկեցեալ ՚ի հուր, կորուսանէ ըզ ժանկահարութ̃ին, և բոլորովիմբ ջեռուցեալ լինի, այսպէս այր որ դարձուցանէ զինքն ամենևիմբ առ ա̃ծ, ՚ի թմրութ̃է մերկանայ, և՚ի նոր մարդ փոխարկի :

3. Յորժամոք սկսանի դանդաջիլ, երկնչի ՚ի յաշխատանաց, և յօժարութ̃է ընդունի զարտաքին մխիթարութ̃ի : Բայց յորժամոք սկսանի կատարելապէս յաղթահարել զինքն : և քաջապէս շիջել ՚ի շա̂ւ իղս ա̃ն, յայնժամ առ ո̃չ ինչ վարկանի զայնոսիկ, զորս յառա-

ջագոյն

Ջագոյն գոլ ծանուցնս հաւատալոյ :

Գլուխ. Հինգերորդ.

Յաղագս ընկատման անձին :

I. Ո՛չ պարտիմք հաւատալ մեզ յոյժ, զի բազմիցս նուաղիմք 'ի շնորհաց և յիմացողութէ: քանզի զդոյզն ինչ լոյս ունիմք իմէզ, և զայն ևս ըստունկանմամբ մերով կորուսանեմք : ուստի բազմիցս՝ սակս ներքնայնոյ կուրութէ ոչ ըզգուշանամք, և բազմիցս գէշ ինչ առնեմք, և չարագունայն ևս պատճառեմք ; Երբեմն շարժիմք յաղթից մերոց, և կարծեմք թէ իցէ 'ի բարւոյ նախանձէ ; և սակս սո-

կա

կա՛ւուց պականութեանց յանդի-
մանեմք զայլս, իսկ զմերովք մեծա
մեծօք սխալանօք զանցառնեմք : Յոյժ վաղվաղակի զգամք, թէ զինչ կրեմք յայլոց ; Բայց թէ ո՞ր քան այլք կրիցեն ՚ի մէնջ, ո՛չ մտածեմք : վ՟ն որոյ եթէ ոք կշռէր զայն զոր ինքն առնէր, ո՛չ այնքան ծանրապէս դատէր զայլս :

2. Ա՛յր ներքին առաւ՛ել համարի զհոգս անձին, ք̄ զհոգս ընաւս այլոց իրաց, և որ զգուշապէս նկատէ զինքն, դիւրապէս լռէ զայլոց իրաց : Քան զի ո՛չ երբէք եղիցիս այր ներքին և առաքինի, եթէ ո՛չ լռիցես զիրաց օտարաց, և ՚ի քեզ տեսանկաբար՝ ակնարկիցես : Եւ եթէ ՚ի քեզ և յա͞ծ բոլորապէս դիտիցես, փոքրինչ՝ կարիցեն զքեզ

շարժել իրքն զորս արտաքուստ ըմբռնես ։ Բայց առա՛ ինձ ո՛ւրես յայնժամ, մինչ ո՛չես ընդ քեզ, և զինչ օգտիս մինչ զանցանելով զքէն խորհիս զբնաւից իրաց։ Եթէ պարտիս ունել զխաղաղութի՟ և զ միաւորութի՟ ճշմարիտ, արժանէ, զի զա՟մ ինչ սոցին ստորադրիցես, և զքեզ միայն առաջին աչաց քոց ունիցիս ։

3. Զարդիւնս բազում ունիցիս, եթէ զքեզ ազատ 'ի բնաւից ժամանակականաց հոգոց պահիցես։ Եւ յոյժ նուաղիցիս, եթէ զկենցաղականս իրինչ վարկանիցես։ Ուստի ո՛չինչ քեզ մեծ, ո՛չինչ բարձր, ո՛չինչ դիւրազգած, և ո՛չինչ ընդունելի թուեսցի, եթէ ո՛չ պարզ ա՟ծ կ՟ որ յաստուածուստ։

Եւ

Եւ թէ դիտիցի քեզ միխիթարութն յումեքէ ստեղծուածոյ, զա̃նձն ունայնութն վարկիցես զի հոգի, որ սիրէ զա̃ծ, արհամարհէ զա̃մ ինչ որ է արտաքոյ ա̃յ: վ̃ն զի նա միայնէ յաւիտենական, անչափ, լցուցիչ զա̃մ, միխիթարութն անձին, և ճշմարիտ խնդութն սրտի:

Գլուխ. Վեցերորդ:

Յաղագս խնդութեան բարւոյ խղճի մտաց:

1. Փառք առն բարւոյ, է՛ վկայութն բարւոյ խղճի մտաց, վասն որոյ ստացիր զբարի

մտաց, զի ունիցիս միշտ զուրա-
խութի̃, քան զի բարի խիղճ մտաց
տանի բազմաց իրաց, և յոյժ ու-
րախ լինի 'ի մէջ ընդդիմութեց ;
իսկ չար խիղճ մտաց միշտ է երկիւ-
ղալից և անյանդորր ; Ուսիր քաղց
րապէս յարահանդիցես, եթէ սիրտ
քո զքեզ ոչ ըստադատանիցէ ; Մի՛ ու-
րախ խնդասցես, եթէ ոչ մինչ զբա-
րիս գործես, զի չարք ոչ երբէք
ունին զճշմարիտ խնդութի, և ոչ
զգան զուրախութի̃ ներքնական :
քան զի ոչ գոյ խաղաղութի̃ ամբարշ
տաց ասէ տր̃ն ; Եւ եթէ ասիցեն
թէ եմք 'ի խաղաղութե̃, և ոչ եկեսս
ցեն 'ի վր̃ մեր չարիք, և ո՞վ է որ մե-
ղանչել կարիցէ մեզ, մի հաւատասայ
ցես նոցին, վս̃ զի յանկարծակի
յառնէ բարկութին այ̃, և յոչ ինչ
մտ

փոխարկին նոցին ներգործութիւնք
և խորհուրդք նոցին կորնչին :

2. Պարծելն ՚ի նեղութեան ոչ է
ծանր առ ջերմեռանդն, քան զի
այսպէս պարծելն, է պարծել ՚ի
խաչն Տեառն: Ուստի սուրբքն փառք
որք ՚ի մարդկանէ ընձեռին և առ-
նանին, զի աշխարհային փառաց
միշտ ուղղեկցի տրտմութիւն: Այլ
որոյ պարծանք բարեաց են ՚ի խիղճ
մտանս նոցին, և ոչ ՚ի բերանս մարդ-
կան, և խնդութիւն արդարոց է՛ յաս-
տուծուստ և ներ յաստուծում.
իսկ ուրախութիւն նոցին է՛ վասն ճշմար-
տութեան, զի որ ցանկայ ճշմարտից
և յարատևային փառաց, զժամա-
նակաւորաց փոյթ ոչ առնէ: և
որ զժամանակաւորս խնդրէ փառս
կամ ՚ի սրտէ զնոսա ոչ խոտէ, ցու-

ցանէ թէ զերկնայինս սակաւ ինչ սիրէ: Ուստի ոչ զգովութեանց և զպարսաւանաց զփոյթ ոչ առնէ, ունի նա՛ 'ի պատի իւրում զմեծ յանդորրութիւն:

3. Դիւրաւ՝ լինի որ գոհունակ և խաղաղ, եթէ խղճմտանքն իւր իցեն մաքուրք: Քանզի ոչ լինիս սրբագոյն եթէ գովիցիս, և ոչ խոտելի եթէ պարսաւիցիս; զի ես դու, զոր ինչ ես, և ոչ կարես ասիլ մեծագոյն քան զայն, զոր Ած զքէն վկայէ: Եթէ նկատիցես ներքսապէս թէ զինչ իցես դու 'ի քեզ, ոչ հոգասցես թէ զինչ խօսին զքէն մարդիկ: զի մարդն կատէ յերեսս, իսկ Ած 'ի սիրտս. մարդ համարի առ զաւս, իսկ Ած նայի 'ի դիտաւորութիւնս; Միշտ զբարիս գործել էլն

և զդոյն

և զդոյն ինչ զինքեան կարծելն, է՛ անձին խոնարհի դատողութ՟ի : իսկ ո՛չ կամիլն սփոփել յումեքէ ստեղծուածոյ, է՛ նշան մեծ ի մաքրութե՟ և ներքնայնոյ համարձակութե՟ :

4. Որ զոչ ինչ վկայութ՟ի արտաքին, վ՟ն ինքեան խնդրէ, նշա՛նէ թէ բոլորովին զինքն ա՟յ յանձնեալ : Քան զի ո՛չ որ զանձն ընծայեցուցանէ նա է կատարեալ, այլ զոր ա՟ծ ընտրէ : Ասէ երանելին Պօղոս : Ուստի շրջելն ընդ ա՟յ ներքնապէս՝, և զգածմամբ ուրեք ո՛չ պարաւանդիլն արտաքսապէս, է՛ կայութ՟ի ներքնայնոյ մարդոյն :

Գլուխ. Եօթն երորդ:

Յաղագս սիրոյն յի̅ ՚ի վեր քան զա̅մ:

1. Երանի որ իմանայ թէ
զինչ իցէ սիրելն զյի-
սուս, և խոտել զանձն
վ̅ն յի̅: Պարտէ թո-
ղուլ զըղձալին վ̅ն ըղձալւո՛յ, ք̅ զի
կամի յ̅ս միայն սիրել ի վեր ք̅ զա̅մ:
Սէր ստեղծուածոյ սուտ է և ան-
կայ, իսկ սէրն յի̅ հաւատարիմ է
և յարատև: Ուստի որ առ յենու
՚ի ստեղծուածս, գլորեսցի ընդ սա-
հականաց, իսկ որ փարի զյիսուսիւ
հաստատեսցի ՚ի յաւիտեան: Զնա
սիրեա՛ և կալ քեզ բարեկամ, որ
՚ի հեռանալն ամենեցուն ո՛չ թողու

զքեզ, և ո՛չ Թոյլտայ, զի կորնչի-ցիս ՚ի կլախճանն։ Պարտէ քեզ յամե-նեցունց երբեմն բաժանիլ, եթէ կամիցիս, և եթէ ո՛չ կամիցիս։

2. Կա՛լ զքեզ մերձ յՅն կենով իբր զմեռեալ, և հաւատարմութե՜ն նորին առ յանձնեա՛ զքեզ, որ ՚ի նուաղիլն ամենեցուն կարէ քեզ մի-այնակ օգնել; Ըղձալւո՜յն քոյ այս-պիսիք են բարք, որ ո՛չ հաճի թէ ձգիցես առ այլ ինչ զսէրն, այլ կա-մի ինքն միայն ունել զսիրտ քո, և ոՊ արքայ ՚ի գահի իւրում նստի-կամի բազմիլ ՚ի նմին; Եթէ կարէ-իր զքեզ դատարկել բարեպէս՝ յամ̃-է ստեղծուածոյ, իրաւն յիսուս յօժարապէս ընդ քեզ բնակէր, և գտանէիր զկորուսեալն քո բնաւ, զոր արտաքոյ յՏ ՚ի մարդիկս եդիր

՚իպահ

՚ի պահեստ ; մի՛ յուսայցես և մի՛ յենուցուս ՚ի վերայ եղեգան հողմակոծի, զի ամ̃ մարմին խոտ է, և համայնք նորին փառք իբրև զծաղիկ խոտոյ անկանին :

3. Փութով խափեսցիս, եթէ նկատիցես միայն ՚ի յարտաքին երևոյթ մարդկան : Քան զի եթէ խնդրես ՚ի յայլս զքոյդ մխիթարութի̃ և զշահ, զգայցես բազմիցս զտուժանս ; և եթէ խնդրիցես նմանում զՅիսուս, գտցես արդարև զՅիսուս; իսկ եթէ խնդրիցես զքեզ, գտցես և ս զքեզ, բայց ՚ի կորուստ քո. զի առաւել մեղանչէ այր ինքեան, որ ոչ խնդրէ զՅ̃ն, քան թէ բոլոր աշխարհ, և ընաւք իւրքն հակառակք :

Գլուխ.

Գլուխ. Ութերորդ:

Յաղագս ընտանեկանի սիրելու-թեն յիսուսի :

I. Մինչ մերձէ յս̄, ամ̄ ինչ բարի է, և ոչ ինչ դժուարին թուի. իսկ յորժամ ոչ է մերձ յս̄, ամ̄ ինչ խիստ է: Մինչ յս ՚ի ներքուստ ոչ խօսի, մխիթարութիւն է անարգ. իսկ եթէ յս̄ զբան ինչ և եթ խօսե-ցի, մեծ ի մխիթարութի իմա-նի: Ոչ ապաքէն մարիամ մագ-դաղենացին յարեաւ վաղվաղակի ՚ի տեղւոջէն յորում լայր, մինչ ա-սաց նմա մարթա թէ վարդապետն եկեալ է և կոչէ զքեզ: Ուստի եր-

Ջանի

Ջանիկէ ժամն յորում յս̄ առկոչէ զմեզ յարտասուաց ՚ի խնդութի̄ հոգեկան ; Վա՜շթէ ո՜ր ցամաքի և կարծրանայ որ թարց յիսուսի, և ո՜րքան յիմարի և ունայնանայ որ մինչ ըղձայ զիրենչ բաց ՚ի յիսուսէ։ ո՛չ ապաքէն առաւել է այս տուժան, քան թէ կորուսանիցէ որ զբոլոր աշխարհ ։

2. Զի՞նչ կարէ քեզ շնորհել աշխարհ թարց յի̄, զի գոլն թարց յի̄, դժոխք դժուարին ; և գոլն ընդ յի̄, արքայութի̄ է ըղձալի ։ Քանզի եթէ իցէ ընդ քեզ յս̄, ո՛չ որ թշնամի կարէ քեզ մեղանչել ; ուստի որ գտանէ զյիսուս, գտանէ զգանձ բարի ։ մանաւանդ զբարի գերքան զբարի ։ Եւ որ կորուսանէ զյս̄, յոյժ առաւել կորուսանէ, և

գեր

զէ ըզքան զբնաւ աշխարհ: Աղքա-տագունեղ ոքէ նա, որ կեայ Թարց յն̄, և փարթամագունեղէ նա որ բա-րւո́քէ ընդ յիսուսի:

3. Մեծ արհեստէ գիտելն ընդ յն̄ զկենցաղավարիլն, և գիտելն ունիլ զյիսուս մեծաւ խոհեմու-թը̄: Ուստի լեր խոնարհ և խա-ղաղարար, և եղիցի ընդ քեզ յն̄: Լեր ջերմեռանդ և յանդորր, և բնա-կեացէ ընդ քեզ յն̄: Իսկ եթէ կա-միցիս միտել առ արտաքինս, փու-թով փախուցանես զյն̄, և զշնորհս նորին կորուսանես. և եթէ զնա փախուցանիցես, և կորուսանի-ցես, առ ո՞ գնասցես, և զո՞ խնդրես-ցես քեզ սիրելի: զի Թարց սիրել-ւոյ, ո՛չ կարես կեալ բարեպէս, և եթէ յն̄ ո՛չ եղիցի քեզ գեր ք̄ զբնաւս

սիրե-

սիրելիս, եղիցիս յոյժ տրտում և
անօգնական: ուրեմն զյիմարութիւն
գործես, եթէ ՚ի յայլ ինչ յուսանայ-
ցես, կամ այլով իւիք խնդայցես:
ընտրելի՛ է մանաւանդ զբոլոր աշ-
խարհս ունել ընդդէմ, ք̃ զյս̃ զայ
՚ի բացուցանել: ապա առաւել ք̃ ըզ
բնաւս սփոփալիս, եղիցի քեզ մի-
այն սեփական սիրելի յս̃:

4. Սիրեսցին այլք բնաւք յա-
ղագս յս̃, իսկ յս̃ միայն վս̃ ինքեան;
զի միայն յս̃ ք̃ս, է եզականապէս
սիրելի; և նա միայն գտանի բարի
և հաւատարիմ ՚ի մէջ սիրելեաց:
Յուսանի վս̃ նորա և նովաւ թէ բարե-
կամք և թէ թշնամիք լիցին քեզ
սիրելիք: և յաղագս նոցին բնաւից
աղերսել պարտիս զյս̃, զի ամենեք-
եան լիցին արժանիք ճանաչել զնա,

և սիր

և սիրել: Մի՛ ըղձայցես երբէք ա-
ռանձնապէս սիրել, կամ գովել,
զի այս է՛ միայնոյ Այ̃, որ զնման ինք-
եան ո՛չ ունի: Մի՛ կամիցիս թէ ոք
՚ի սրտէ քև զմայլիցի: և մի՛ ևս դու-
զգածիցիս այլայնով սիրով: այլ
միայն յս̃ իցէ ընդ քեզ, և ամե-
նայնում անձին բարւում:

5. Լեր ներքսապէս մաքուր
և ազատ, թարց ումեք ստեղծուա-
ծոյ ներքաղկապմանէ: Քանզի եթէ
կամիս պարապիլ և տեսանել թէ ո̃պ
քաղցր է տր̃, պարտ է քեզ զմերկ և զ-
զուտ սիրտ առ ա̃ծ կրել: Եւ իրաւի
ոչ մրթեսցիս առայս ժամանել, եթէ
ո՛չ շնորհօք նորին նպաստաւորի-
ցիս և ներքարշիցիս: զի յամենե-
ցունց դատարկացեալ և ազատեց-
եալ, միայնդ ընդ միայնում միա-

ւորի

ւորեցիս; վ՟ն զի մինչ շնորհ տ՟ն գայ առ մարդիս, լինին կարօղք առ ա՟մ ինչ, եւ մինչ հեռանայ ՚ինոցունց, լինին աղքատք եւ անզօրք, որպէս թէ թողեցեալք իցեն ՚ի պատուհաս: Սակայն յայնպիսիս ո՛չ պարտի վհատիլ ոք, եւ յուսահատիլ, այլ խնդութ՟բ կալ ըստ հաճութ՟ե տ՟ն; եւ զքնաւ պատահմունս կրել ՚ի գովութ՟ին յ՟ի ք՟ի: ք՟ զի զկնի ձմեռան հետեւ ի ամառն, եւ զկնի գիշերոյն լինի վերստին օր, եւ զկնի ամպոց, լինի մեծ պարզութիւն:

Գլուխ.

Գլուխ. Իններորդ:

Յաղագս նուա̂ղման բնաւի սփոփման:

1. Ո Հայէտ ոչէ ծանր ինչ
խոտել զսփոփութիւն
մարդկային, մինչ ու-
նի ոք զա̃ծայինն, մե-
ծ է սակայն յոյժ ոչ ունելն զմարդ-
կային և զա̃ծային մխիթարութի̃ն,
և վ̃ս փառացն ա̃յ տանելն աքսոր
մտին սրտի. այլ և ոչ խնդրելն զիւրն
նիրումումեք, և ոչ նկատելն՝ ի յար-
դիւնս յատուկս: Ոլա̂շթէ ոմ մե-
ծ է դոլն ուրա̂խ և ջերմեռանդ
՚ի գալն շնորհաց, զի ըղձալի՝ է այս
ժամ բնաւից անձանց: Ոլ̃ որոյ

յոյժ դիւրապէս ձիաւորի, զոր շնորհն ա̄յ առեալ տանի, և ո՛չ է զարմանս, թէ ո՛չ զգայցէ զբեռն ինչ այնպիսին, որ տարեալ լինի յամենակարողէ. և ածի ՚ի վեհէ առաջնորդէ :

2. Յօժարաբար կամիմք ունել զիրինչ վա̄ մերոյ մխիթարութեն, և դժուարաւ մերկանայ մարդ ՚ի յինքենէ : Յաղթեաց ս̄բն Լօրէնցիոս հանդերձ իւրով քահանայիւ, զի զա̄մ ինչ որ հրճուելի տեսանիւր ընկենցաղում այսմիկ, արհամարհեաց. և զբարձուածն ՚ի յինքենէ մեծ ի քահանայէն ա̄յ Սիքստոսի զոր յոյժ սիրէր, վա̄ սիրոյն ք̄ի հեզաբար կրեաց : ուրեմն սիրով ստեղծողին զսէր մարդկային յաղթահարեաց, և առաւել ա̄ծ զմարդկային

ամի

ախոյախուՃն , զա̃նձայինն բարեհաճու-
թե̃ն ընտրեաց : Ուսի՛ր այսպէս
և դու թողուլ զքոյս հարկաւորս
և զըղձալիս բարեկամս , վս̃ սիրոյն
այ̃ , և մի դժուա̂րին թուեսցի քեզ
թողանիլն ՚ի բարեկամաց, գիտելով
զայն , թէ պա́րտ է մեզ ամենեցուն
բաժանիլ երբեմն ՚ի միմեանց :

3. Բազմիցս՝ ներկայապէս՝
պարտի որք ընդ ինքեան պատե-
րազմիլ նախքան թէ գիտիցէ զինքն
բոլորովիմբ յաղթահարել, և զիղձս
բնաւս առ ա̃ծ ուղղել ; Յորժամ
որ ապաւ̂ինի ՚ի յինքն, դիւրաւ առ
սահի ՚ի մխիթարութիւնս մարդկայինս ,
իսկ ճշմարիտ սիրողն քի̃ , և հոգու-
նակ հետևողն առաքինութե̃ց ,
ո́չ ձգտի ՚ի մխիթարութի̃ս , և ո́չ
խնդրէ զզգայականս քաղցրութի̃ս,

այլ խնդրէ մանաւանդ զներկրթ-
մունս ծանունս , եւ զաշխատանս
խիստս վ̄ս քրիստոսի կրել :

4. Մինչ շնորհի քեզ յաստու-
ծոյ հոգեկան մխիթարութի-
ւնչ ընկալ զնա մատուցմամբ գոհու-
թեց , եւ վարկեա՛ զնա ձիր ա̄յ , եւ ո՛չ
պտուղ քոյոց արդեանց ; Ուստի
մի՛ փքանար , մի՛ առաւե՛լ ք̄ պչակին
խնդար , եւ մի՛ ունայնաբար մեծա-
բաներ , այլ մանաւա՛նդ լեր խոն-
նարհագոյն ձրիւն այնու , զգուշա-
գոյն եւ երկիւղածագոյն նաեւ քոյս
քնաւս , զի անցանէ ժամն այն , եւ
հետեւ ի փորձութի̄ ; Ա̄յ որո՛յ մինչ
բառնի 'ի քէն մխիթարութի̄ն , մի՛
ձակոյն յուսահատիր , այլ խոնար
հութ̄ եւ համբերութ̄ սպասեա՛
երկնայնոյ այցելութե̄ , ք̄ զի կարօ

ղէ

զի ա՛ծ զառաւելագոյն մխիթա-
րութիւն քեզ վերաշնորհել ; զի ոչէ
այս նոր ինչ , և ո՛չ այլանդականինչ
ճանաչողաց զճանապարհս ա՛յ , վա՛
զի մեծամեծաց և ս սրբոց և հնոց
մարգարէից դիպեցաւ բազմիցս
այսպիսի այլայլութի՛ե եղանակ :

5. Ուստի ումեմն մինչ ներ
կայէր շնորհ ասէր . Ես ասացի 'ի
բարեկենդանութե՛ իմում թէ ո՛չ
սասանեցայց 'ի յաւիտեան , և մինչ
էր 'ի բացեայ , թէ զինչ իցէ յինքեան
զգացեալ , առաւել ասելով , դար՛
ձուցեր զերեսս քո յինէն , և ես եղէ
խռովեալ : Բայց սակայն'նայսո
սին ո՛չ երբէք յուսահատի այլ արիա
բար զոտն աղերսէ ասելով : Առ քեզ
տր կարդացի առ ա՛ծ իմ աղաղա
կեցի , և յետոյ զպտուղս աղօթից

 իւրոց

իւրոց առաքելոց , եւ զնոյնս ընկալ
եալս գոլ վկայէ ասելով , լուա-
ւ ինձ տր̅ եւ ողորմեցաւ եւ տր̅ եղեւ ինձ
օգնական , բայց նորո̅ւմ արդեօք ,
դարձոյց ասէ տր̅ զսուգիմ յուրա
խութի̅ , եհերց յինէն զքուրձ , եւ
շուրջ պատեաց զիս ուրախութբ̅ :
Արդ եթէ այսպէս դիպեցի եւ սր
բոց մեծաց , ո՛չ պարտիմք յուսա
հատիլ մեք տկարքս եւ աղքատքս ,
թէ եւ իցեմք երբեմն ընջերմեռան
դութբ̅ եւ երբեմն ընդցրտութբ̅ ,
զի հոգին սբ̅ մերձենայ եւ տարա-
մերձի ըստ բարեհաճութբ̅ կա-
մաց իւրոց : Ուստի երանելին
Յոբ ասէ , անկանարկես ՚ի նա յառա
ւօտու եւ իսկոյն փորձես զնա :

6. Յո՞ ուրեմն յուսալ կարեմ ,
կամ յո̅ արդեօք ապաւինիլ , եթէ

ո՛չ

ո՛չ միայն 'ի մեծ ողորմութեան Աստուծոյ, և միայն 'ի յոյսն շնորհին երկնայնոյ; Քանզի թէ և ունիցիմ զարս, կամ զեղբարս առաքինիս, զբարեկամս հաւատարիմս, կամ զգիրս սրբազանս, զընձեռուածս գեղեցիկս, և զգանձս կամ զերգս քաղցունս, սակայն ամենեքեան այսոքիկ սակաւ ինչ օգնեն, և դոյնինչ համարին, եթէ լիցիմ զրկեցեալ 'ի շնորհաց, և մնայցեմ տնանկային նիմում ըմփականում աղքատութեան; Ուստի յայնժամ ո՛չ է այլինչ դեղ լաւագոյն քան զհամբերութիւն և զխոտութիւն անձին ըստ հաճութեան Աստուծոյ:

7. Ո՛չ գտի զոք երբէք այնքան առաքինի և ջերմեռանդ որ ո՛չ իցէր կրեալ երբեմն զամփոփումն շնորհաց, և կամ ո՛չ իցէր զգացեալ

դնուապուտեն ջերմութեց : Ո՛չ որք 'ի սարքոց այնքան բարձրացեալս յափշտակեցաւ եւ վսեմացուն , որ 'ի յս կղեան կամ 'ի վախճանի ո՛չ փորձեցաւ , բայց զի որ ո՛չ է կրեալ զփորձութի ինչ վ̃ն ա̃յ , նա ո՛չ է արժանի համանկատմանն ա̃յ , զի փորձութիւն նախնթայ , է՛ նշան հետեւեցելոյ սիրոփմանս , վ̃ն որոյ փորձութեք դննեցելոց , երկնայինն խոստմանի մխիթարութ̃ի : Ուստի ասէ , որ յաղթէ , տաց նմա ուտել 'ի փայտէն կենաց :

8. ԱՄրի ուրեմն ա̃ծ-ային մխիթարութ̃ի մարդոյ , զի իցէ հղօրագոյն 'ի կրելն զպատերազմունս , հատեւ ի եւս փորձութ̃ի , զի մի սակս բարուոյն հպարտանայցէ : Քան զի ո՛չ ննջէ սատանայ , եւ ո՛չ մարմինն

դեռեւս

դնելով է մեռեալ, վ̄ն որոյ մի՛ դադարիր 'ի պատրաստելոյ զքեզ 'ի պատերազմ, զի յաջմէ եւ յահեկէ թշնամիք ոչ երբէք դադարեն:

Գլուխ. Տասներորդ:

Յաղագս երախտագիտութեան ընդ վ̄ն շնորհացն այ̄:

1. Ընդէ՞ր խնդրես զհանգստութիւն, որովհետեւ ծնեցեալ ես 'ի աշխատութիւն, պատրաստեա՛ ուրեմն զքեզ մանաւանդ 'ի համբերութիւն, ք̄ թէ 'ի մխիթարութիւն, 'ի բառնալ զխաչն քո, ք̄ թէ 'ի գտանել զխնդութիւն: Քանզի ո՞վ ոք յաշխարհականաց յօժարաբար ո՛չ ընդունի

դունի զմխիթարութի̃ եւ զխնդու-
թի̃ հոգեկան, եթէ միշտ գտանել
զնա մարթիցի, զի մխիթարութի̃ք
հոգեկանք գերազանցեն զհեշտու-
թի̃ս աշխարհիքնաւս, եւ զփափկու-
թի̃ս մարմնոյ; վ̃ն զի համայնք հեշ
տութի̃ք աշխարհի կամ ունայնք
են կամ տըգեղք, այլ հոգեկանք
զուարճութի̃ք, են միայնակք վայ
ելուչք եւ համեստք, նախածնից
եալք յառաքինութե̃ց, եւ յաստու
ծուստ 'ի միտս մաքուրս ներհեղա
ներցեալք, բայց սակայն այսոքիւք
ա̃ծայնոք մխիթարութե̃ք ո՛չ ոք
միշտ ըստ ըղձից իւրոց վայելել
կարէ, զի ժամանակ փորձութե̃
ո՛չ այնքան լռէ:

2. Յոյժ մարտնչի ընդ վեր
նայնոյ այցելութե̃ պատրողական

ազատութ̅ի հոգւոյն, և ապաւի-
նութ̅ի անձին: Քանզի ա̅ծ բար
եօք՝ առնէ, մինչ տայ զշնորհս մխի
թարութ̅է, իսկ մարդիկ չարապէս՝
վարին, մինչ զբնաւն Ա̅յ ընդ շնոր
հակալութ̅ե ո՛չ առընձեռեն:
Վասն որոյ հեղանիլ 'ի մեզ ո՛չ կարեն
ձիրք շնորհաց. քանզի ապերախտա
նամք առաջի հեղինակին, և զբո-
լորն ո՛չ առ հեղումք 'ի ծագն աղ
բիւրականն; զի այնմիկ պատշաճի
շնորհն, որ արժանապէս շնորհա
կալ լինի, և բառնի 'ի փքացելոյն,
այն որ տրիլ սովորէ առն խոնարհի:

3. Ո՛չ խնդրեմ ես զայնպի-
սի մխիթարութ̅ի, որ բերէ ինձ
զխղճմտանս, և ո՛չ ըղձամ այնպի-
սւոյ համանկատմամն, որ ածէ զիս
'ի սնապարծութ̅ի: Քանզի ո՛չ ա̅մ

բարձրութ̅ի է սրբազան, և ո՛չ ա̅մ
քաղցրութ̅ի բարի, ո՛չ ա̅մ իղձ է՛
մաքուր, և ո՛չ ա̅մ ցանկութ̅ի հաճե
լի ա̅յ, կ̅մ որոյ յօժարաբար ըն
դունիմ զայնպիսի շնորհ, որով
կարիցեմ խոնարհիլ և երկիւղած
լինիլ, և առ ի խոստէլ զիս պատրաստ
գտանիլ, կի հմուտն սակս ձրոյն
շնորհաց, և ներկրթեցելոյն ՚ի պատ
ճառս պատժոյ ամփոփման, ո՛չ իշ
խէ զբարի ինչ ինքեան առընձեռել
այլ մանաւանդ աղքատ և մերկ գոլ
զինքն խոստովանի: Ուստի տուր
զաստուծոյն ա̅յ, և կալ զքոյն ՚ի քեզ,
և այսէ առ ընձեռելն ա̅յ զշնորհս
փոխանակ շնորհաց, իսկ քեզ միայ
նում զյանցանս և զպատժանի պա
տիժս յաղագս յանցանաց, ըմբռն
գոլ վարկեա՛:

Կա՛լ

4. Նայ՛լ զքեզ ընտանեղուոջ խո-
նարհում, զի շնորհիցի քեզ տեղի
բարձրագոյն, ք͞ զի Թարց ստորնոյն
ո՛չ կայանայ վերինն, ուստի մ͞եք
որք վեհագոյնք են առաջի ա͞յ, են
նուաստագոյնք 'ի յինքեանս, և որ
քան անդ փառաւո՛րագոյնք, այն
քան աստ խոնարհագոյնք, լուց-
եալք ճշմարտութ͞ք և փառօք երկ-
նայնօք, սնոտեաց փառաց ո՛չ եր-
բէք ցանկան, հիմնեցեալք յա͞ծ և
համահաստատեցեալք 'ի նմին,
բնաւ ո՛չ կարեն փքանալ, զորինչ
բարի ընդունին առ ա͞ծ վերաբե-
րեն, զփառս 'ի միմեանց ո՛չ խնդրեն,
այլ զփառս որ յաստուծուստ կա-
մին, և ցանկան, զի ա͞ծ 'ի յինքեանս,
և 'ի բնաւս մ͞եւս գովիցի, և այսպէս
յար 'ի յայս փութան:

5. Լե՛ր ուրեմն հաւատարիմ ըն փոքուն, զի արժանի լինիցիս ընդունել զմեծագոյնն, և փոքրագոյնն ձիր եղիցի քեզ իբր մեծագոյն, և միշտ խոստեա՛ պատուա՛ելն, սակս տեսանկաւ՛որի ուրուք շնորհի: Քանզի եթէ արժանաւորութեն տուողին նկատիցի, ոչ ոք ձիր է՛ նուաղ և կամ խոտելի, զի ո՛չէ փոքր ինչ որ ՚ի բարձրելոյն տայ ըն ձեռի, ուստի թէ և զպատիժս և զ կուփմունս տայցէ, հաճելի թուիլ պարտի, վ՜ս զի միշտ սակս կեցութե՜ մերոյ առնէ, մինչ նէրէ, զի իրինչ մեզ առդիպիցի; Լ՜ն որոյ՝ որ ըղձայ պահել զշնորհն ա՜յ, լիցի երախտապէտ շնորհացն ա՜յ ինքեան ընձեռեցելոյ, և համբերող վ՜ս ՚ի բաց բարձեցելոյն, և աղօթիցէ,

զի

զի վէրստին տացի , պլպուշ նաև լիցի և խոնարհ , զի մի՛ կորուսանիցէ զտրեցեալն :

Գլուխ. Մետասան երորդ. :

Յաղագս սակաւութե՛ սիրողաց խաչին յիսուսի :

1. Ունի Թերեւս յմ՛ զյոգունս սիրողս արքայութէ իւրոյ երկնայնոյ , բայց զսակաւս բարձողս խաչին իւրոյ : ունի զբազումս ցանկացողս մխիթարութէ , բայց զսակաւս կրողս նեղութէ , գտանէ զյոգունս սեղանակիցս , բայց զսակաւս պահողս ; ամենեքեան ըղձան ընդ նմին խնդակցիլ ,

բայց

բայց սակաւք կամին վշտ նր կ ել դժուարութին ինչ: բազումք հետևին քի մինչև ՚ի բեկումն հացին, բայց սակաւք մինչև ՚ի ըմպումն բաժակին չարչարանաց : յոգունք զհրաշս նորա պատուեն, բայց սակաւք նախատանաց խաչին հետևեին, բազումք զյս սիրեն մինչդեռ ընդդիմութին ինչ ոչ դիպի նոցին: բազումք գովեն զնա և բարեբանեն, մինչդեռ սփոփումն ինչ ՚ի նմանէ ընդունին, բայց թէ յս զինքն թաքուցանիցէ, և դոյն ինչ վնոյունց անփոյթ առնիցէ կամ անկանին ՚ի տրտնջմունս, և կամ ՚ի վհատութիւն մեծամեծս :

2. Իսկ որք զյս վս յի և ոչ վս իւրայնոց սեփականաց մխիթարութեանց սիրեն, զնա յամենայնում

դժո_

դժուարութե՟ և նեղսրտութե՟ իբր ընմխիթարութե մեծի բարե բանեն ; այլև թէ և ո՛չ երբէք տայ ցէ զմխիթարութի ինչ նոցին , սա կայն զնա միշտ գովեն , և զնմանէ շնորհակալք լինին :

3. Ալա՞շ թէ որքան կարօղէ մաքուր սէրն յի , մինչ ո՛չ է խառնե ցեալ օգտութե մրմնաւորականաւ կամ ոգւոյ սեփականաւ ; Ո՛չ ապաքէն վարձկանք են առձայնելիք ամենե քեան այնոքիկ , որք միշտ խնդրեն զմխիթարութի : Ո՛չ ապաքէն սի րողք ինքեանց մանաւանդ՝ քան յն այնոքիկ է թէ քի, որք խորհին միշտ զօգտութե և զշահից իւրեանց ; Ու՞ր գտանի այնպիսի ոք որ կա միցի ձրի ծառայել տի :

4. Հազիւ երբէք գտանի ոք

այնքան հոգւոր, որ իցէ մերկա-
ցեալ յամենեցունց իրաց: Քան
զի ճշմարիտ աղքատն հոգւով,
եւ յա̃մէ ստեղծուածոյ զմերկա-
ցեալն ո՛ գտանիցէ, զի ՚ի հեռաստա-
նէ եւ ՚ի վերջնոց սահմանաց է՛ գին
նր̃, եթէ տայցէ ոք զգոյս իւր
ընաւս վ̃ն նր̃, դեռեւս ո՛չ ինչ է, եւ
եթէ ունիցի զա̃մ գիտութի̃, դեռ-
եւս երկարէ: եւ թէ ունիցի զառա-
քինութի̃ս մեծամեծս, եւ զջերմե-
ռանդութի̃ս յոյժ բորբոքեցեալս,
դեռեւս բազում ինչ ինքեան պա-
կաս է; այսինքն մի ինչ, որ է՛ հար-
կաւո̂ր: Զինչ արդեօք, զի թող
լով զընաւս թողցէ եւ զինքն, եւ յին
քենէ բոլորովին մերկասցի, զո̂չ
իմն առանձնական սէր արգելցու-
յինքեան, եւ մինչ առնէ զա̃մ զոր

առ

առնելի է՛, զինքն իւր զո՛չ ինչ ա-
ռարեալ խոստովանիցի :

5. Մի՛ զմեծ ինչ վարկանիցէ զայն, որ մեծ ինչ համարիլ կարէ, բայց ճշմարտապէս զինքն ծառայ անպիտան խոստովանիցի, ոպ̄ ճշմարտութիւն ասէ, մինչ առնէք զբը-նաւս որք ձեզէն պատուիրեցեալք, ասացէք, թէ ծառայք անպիտանք եմք, և յայնժամ գոլ կարէ ճշմարիտ աղքատ և մերկ հոգւո՛վ, և մարթի ասել ընդ մարգարէին, զի միամօր և աղքատ եմ ես, բայց սակայն ո՛չ ոք փարթամագոյն ք̄ զնա, ո՛չ ոք հզօրագոյն, ո՛չ ոք ազատագոյն զի զինքն և զամ̃ ինչ թողուլ և՛ի ստորինս զետեղիլ կարէ:

Գլուխ. Երկոտասաներորդ ։

Յաղագս արքունեւոյ շաւղի սրբոյ խաչին ։

1. Խիստ թուի բազմաց բանս այս ։ Ուրացիր զանձն քո եւ բարձ զխաչ քո եւ հետեւեաց ինձ ։ բայց առաւել խստագոյն եղիցի լսելն զվերջինն զայն բարբառ , ՚ի բաց կացէք յինէն անիծեալք ՚ի հուրն յաւիտենական ; Զի՛ որոյ՝ որք այժմ յօժարաբար լսեն եւ հետեւին բանի խաչին , յայնժամ ոչ երկիցեն ՚ի լրոյ յաւիտենականին դատապարտութէ ; Այս նշան խաչին եղիցի ՚ի յերկինս մինչ եկեսցէ

տր

տր̄ ՚ի դատել, յայնժամ համայնք ծառայք խաչին, որք խաչեցելոյն զինքեանս համակերպեցին ՚ի կեանս իւրեանց, մատիցեն ՚ի դատաւորն քս̄ մեծաւ համարձակութե̄:

2. Զմէ՞ ուրեմն երկնչիս, բա՛րձ զխաչն տն̄ որով կարասցես ժամանել յարքայութի̄ն: Քան զի խաչին է՛ փրկութի̄, խաչին կեանք, խաչին պահպանութի̄ ՚ի թշնամեաց, խաչին ներհեղումն վերնայնոյ քաղցրութե̄, խաչին կարողութի̄ մտաց, խաչին խնդութի̄ հոգւոյն, խաչին լրումն առաքինութե̄, խաչին կատարելութի̄ սրբութե̄: Ոչ գոյ փրկութի̄ հոգւոյ, եւ ո՛չ յոյս յաւիտենականաց կենաց, եթէ ո՛չ ընդ խաչիւն տն̄: Բա՛րձ ուրեմն զխաչն

քո եւ հետեւեաց յին, եւ երթիցես 'ի կեանս յաւիտենականս ; Զի նա բարձեալ զխաչիւր նախընթացաւ, եւ մեռաւ վն քո 'ի խաչին, որպ զի եւ դու բարձցես զխաչն քո եւ ըղձայցես մեռանիլ 'ի խաչին, վն զի եթէ համամեռանիցիս ընդ նմա եւ համայառնիցես, զի եթէ լինիցիս չարչարակից, եղիցիս եւ փառակից :

3. Ահաւասիկ բոլորն կայանայ 'ի խաչին, եւ բոլորն պարունակի ընդ մահուան, եւ ո՛չ գոյ այլ ինչ շաւիղ 'ի կեանս, եւ 'ի ճշմարիտ խաղաղութիւն յաւիտենական, բայց 'ի շաւղէ սրբոյ խաչին, եւ 'ի շաւղէ հանապազորդական մահացուցման : Մուստի շրջեաց ուր եւ կամիս, խնդրեա զոր ինչ եւ հաճիս, եւ ո՛չ գտա_

նիցես

տեսցես զվեհագոյն ինչ ճանապարհ 'ի վեր, եւ ո՛չ զապահովագոյն ինչ շաւիղ 'ի վայր, բաց 'ի շաւղէ սրբոյ խաչին: Տրամադրեա՛ եւ կարգադրեա՛ ըստ հաճոյից քոց եւ տեսութեան, եւ ո՛չ զայլ ինչ գտցես, եթէ ո՛չ զայն, թէ պարտէ միշտ զիրինչ կրել, թէ կամաւ, թէ ակամայ, եւ այսպէս միշտ զխաչն գտցես: Քանզի կամ ըն մարմնում զցաւ ինչ զգաս, եւ կամ ըն հոգւոջ զվիշտ ինչ կրես:

4. Երբեմն թողանիս յա̅յ, եւ երբեմն 'ի մերձաւորաց վշտացնիս, եւ որ առաւելագոյնն է, բազմիցս ըն քեզ ինքեան ծանրանաս, եւ ո՛չ իւիք սպեղանեօք կամ մխիթարանօք ազատիլ կամ թեթեւանալ մարթիս, ուստի որքան հաճեսցի

ա̃ծ համբերել պարտիս: Քանզի
կամի ա̃ծ, զի ուսանիցիս Թարց
մխիթարութե̃ զվիշտս կրել, և ն̃ը
մի̃ն բոլորովին հպատակեցիս, և
լինիցիս խոնարհագոյն նեղութե̃ն
այնու, Տ̃ր զի ո́չ ոք 'ի սրտէ զգայ
զչարչարանս Քի̃, եթէ ո́չ այնոր
սովորէ զայսպիսիս կրել փորձու-
թի̃ս ուրեմն խաչն միշտ պատրաստ
է, և յա̃մուամ ուրեք քեզ սպասէ;
ո́չ կարասցես զերծանիլ 'ի նմանէ
ուր և ընթանայցես, զի յո̂ և գնաս
ցես, զքեզ ընդ քեզ տարցես, և միշտ
զքեզ գտցես; դարձի́ր զքեզ 'ի վեր,
դարձի́ր զքեզ 'ի վայր, դարձի́ր զքեզ
յարտաքս, դարձի́ր զքեզ 'ի ներքս; և
յայսոսիկ ամենեսեան գտցես ըզ
խաչն: Տ̃ր որոյ 'ի հարկէ պարտիս
ունել յա̃մենայնում ուրեք զհամ

բերու

բերութ̄ի, եթէ կամիցիս ունելոզ ներքին խաղաղութ̄ի եւ արդիւնաւորիլ յմշտնջենաւորն պսակ:

5. Եթէ յօժարաբար բառնաս զխաչ քո, բարձցէ եւ նա զքեզ, եւ ածցէ առ վախճանն ցանկալի, ուր եղիցի համբերութ̄ե, թէ եւ աստ ոչ իցէ; Իսկ եթէ կամիս ակամայ բառնալ, բեռն քեզ առնես, եւ զքեզ առաւել ծանրացուցանես; բայց սակայն պարտէ զի տանիցես, քան զի եթէ ՚ի բաց ձգես զմին, զայլ իմն թարց կարծեաց գտանիցես, եւ թերեւս զծանրագոյնն:

6. Համարիս զերծանիլ յայն ժամէ, յորմէ ոչ ոք մահկանացուաց զերծաւ: Քան զի ո՞վ ոք ՚ի սրբոց յաշխարհի այսմիկ եղեւ թարց խաչի եւ վշտակրութ̄ե, զի եւ ոչ

տ̄րն

տէրն մեր յս̃ քս̃ զժամ մի առանց ցաւոց և չարչարանաց եկաց, որ քան ապրեցաւ: Ալ̃ այնորիկ ասաց պարտէր չարչարելն քի̃, և յառնելն ՚ի մեռելոց, և այսպէս մտանել ՚ի փառս իւր: Եւ զի ա՞րդ դու զայլ իմն շաւիղ խնդրես, Թողլով զարքունի այս ճանապարհ, որ է ճանապարհ սրբոյ խաչին:

7. Բոլոր կեանն քի̃ խաչ էր և մարտիրոսութի̃, և դու խնդրես քեզ զյանդորրութի̃ և զխնդութի̃, խաբի՞ս խաբի՞ս Թէ զայլ ինչ խնդրես բաց ՚ի կրելոյ զվշտագնութի̃ս; Քանզի բոլոր այս կեան մահկանացու, լի՛ է Թշուառութբ̃ և շր Ջանկնքեցեալ խաչիւք: Եւ որ քան ոք վսեմագունապէս մտօք յառաջէ, այնքան ծանրագոյնս խաչս

բաց

բազմիցս գտանէ, զի պատիժ աքսոր
ման նորին առաւել անձի 'իւրոյ :

8. Բայց սակայն այնպիսին
որ բազմապատկաբար վշտացնի,
ոչ է Թարց ԹեԹեւութ̄ե իմիք սիրտ
փականի, զի զգայ առաւել զա-
ձուծս սրտղոյ իւրոյ 'ի համբերմա-
նէ խաչին իւրոյ : Քանզի մինչ կա
մաւ զինքն նմին ստորանկէ, զբնաւ
բեռն վշտացնութ̄ե իւրոյ, փո-
խարկէ 'ի յոյս ա̄ծայնոյ մխիթարու
թ̄ե : Եւ որքան առաւել մարմինն
վշտակրութ̄ե մաշի, այնքան հոգին
առաւել ներքնայնով շնորհիւ կա-
րողանայ : Եւ երբեմն համազօրա
նայ կրիւք անձկութ̄եց եւ ընդդի-
մադրութ̄եց, վ̄ն սիրոյ համակեր
պութ̄ե խաչին ք̄ի, եւ ոչ կամի գոլ
Թարց ցաւոյ եւ վշտակրութ̄ե :

ւմ̄ զի այնքան ընդունելի գոլ հաւատայ զինքն ա̄յ, որքան զցաւս և զծանուցս վ̄ս̄ն̄ ք̄ կրել կարէ: Ուսումն այս ոչ է մարդկային կարողութե̄ն: այլ շնորհն ք̄ի որքան կարէ ներգործել ընդ մարմնոջ բե կանելուամ, մինչ զի ջերմեռանդութե̄ հոգւոյն փարի և սիրէ զայն, յորմէ բնականաբար զարհուրի և. փախչի:

9. Ո՛չ է մարդկային ինչ ըզ խաչն բառնալ. զխաչն սիրել, զմարմինն ճնշել, և 'ի ծառայութ̄ի̄ ներածել, 'ի պատուոյ փախչել, զնախատինս յօժարութե̄ յանձնառնուլ, զանձն խոտել, և ըզձայն արհամարհել, զընդդիմադարձութ̄ի̄ս և ս ընդ տուժանաց կրել, և աջողութ̄ե̄ ումեք 'ի կենցաղում այս

միկ

մին ոչ ցանկայ : Քանզի եթէ ՚ի քեզ
նայիս, ոչ ինչ յայնցանէ քեւ կարես,
բայց թէ յԱծ յուսաս , որ ի քեզ
արիութին յերկնից , եւ սատորանկա֊
նի ճոխութէ քում աշխարհ , եւ
մարմին ; այլ եւ ոչ երկիցես ՚ի թշնա֊
մոյն սատանայէ , եթէ իցես զինա֊
ւորեցեալ հաւատով եւ խաչիւն քի
կնքեցեալ :

10. Դի՛ր ուրեմն զքեզ իբրեւ
զբարի եւ հաւատարիմ ծառայ քի,
առ ի բառնալ արիաբար զխաչն
տն քո , սիրով խաչեցելոյն վն քո,
պատրաստեա՛ զքեզ առ ՚ի կրել զբա֊
զումս ընդդիմադրութիս , եւ զզա֊
նազանս անյաջողութիս յայս
մին թշուառականում կենդաղում:
Քանզի այսպէս ընդ քեզ լինելոցէ
ուր եւ եղիցիս , եւ այսպէս իրաւ ի

գտա֊

գտանիցես զնա ուր և թագչիցիս։
զի պարտէ այսպէս գոլ, և ո՛չ գոյ
այլինչ ճար զերծանելոյ ՚ինեղութէ
չարեաց և ցաւոց, եթէ ո՛չ այն,
զի համբերիցես ։ Ուստի զբա-
ժակ տն̄ սիրով ընկալեա՛, եթէ կա-
միս գոլ բարեկամ, և մասնակից
նմին ։ Զմխիթարութի̄ս քոյս յա̄ծ-
յանձնեա՛, և նա հոգասցէ այնպէս
ո̄պ ինքեան հաճոյ թուեսցի։ Իսկ
դու դի՛ր զքեզ առ ՚ի կրել զփորձու-
թի̄ս, և համարեաց զնոսա մեծա-
գունեղս մխիթարութի̄ս ։ Քան
զի ո՛չ են համարժանիք չարչարանք
այսորիկ ժամանակի, առ ՚ի յարդիւ-
նաւորութեն հանդերձելոցն փա-
ռաց, թէ և կարէիր միայնակ կրել
զվիշտս բնաւս ։

II. Յորժամ առայն հասա

նի_

նեցես, զի նեղութիւնք քաղցունք քեզ թուիցին, և վարկիցին դու վ̅ն ք̅ն, յայնժամ համարեա՛ դու զքեզ բարւոք ընդ քեզ: Քանզի զարքայութիւն ՚երկրի գտեր: Եւ որքան համբերութի ծանր քեզ թուի, և զփախուստ խնդրես, այնքան վշտագնեսցիս, և հետև եսցի քեզ յամում ուրեք փախուստն ՚ինեղութեց:

12. Եթէ առ որ պարտիս, պատրաստիցես զքեզ, այսինքն ՚ի համբերութի և ՚ի մահ, եղիցի քեզ իսկոյն բարի, և գտցես զխաղաղութի: Քանզի թէ և յափշտակիցիս ընդ Պօղոսի մինչև ցերրորդ երկինս, ոչ եղիցիս ապահով ՚ի կրից պատերազմաց, ք̅ զի ասէ յն, ես ցուցից նմա թէ որքան

պար

պարտէ նմա համբերել վն անո-
ւան նորա, ուրեմն մնայ քեզ կրել
զփորձութիս, եթէ սիրել զյն եւ
յար նմին ծառայել կամիս ։

13. Երանի՜ թէ էիր արժա-
նի կրել զինչ վն անուան քի,
զի մեծամեծ փառք քեզ պատ-
րաստէին, վաշթէ որքան խնդու-
թի լինէր սրբոցն այ, եւ որքան օ-
գուտ մերձաւորաց քոց ; Եւ թէ
պէտ ամենեքեան պատուէին զհամ-
բերութի, բայց սակաւքեն որք
համբերեն ։ Ուստի իրաւի պար-
տէ քեզ սակաւ ինչ տեւել վն քի,
որովհետեւ բազումք զծանունս
կրեն վն աշխարհի ։

14. Իմա՛ զայս հաստատա-
պէս զի պա՛րտէ քեզ կեալ զոլով
իբր մեռեալ, զի որքան ոք առաւել
մեռա-

մեռանի 'ի յինքեան , այնքան առա֊ւել սկսանի կենդանանալ յա̄ծ : զի ո՛չ ոք է ընդունակ զերկնայինս ընդունելոյ , եթէ ո՛չ զիջանիցի 'ի֊կրել զփոքրութի̄ւն ինչ վ̄ս ք̄ի : Ուստի եթէ ընտրելի էր քեզ առաջակայն , պարտէր քեզ մանաւանդ ընտրել զկիրս պատերազմաց վ̄ս ք̄ի , քան զքօսանս մխիթարութե̄ց , զի լինէիր ք̄ի նմանագոյն , և ամե֊նեցուն սրբոց առաւել համակերպագոյն . քանզի մերք արդիւնք ո՛չ կայանան 'ի քաղցրութի̄ս բազումս , և 'ի մխիթարութի̄ս , այլ մանա֊ւանդ 'ի ծանրութի̄ս մեծամեծս և 'ի կրմունս փորձութեանց :

15. Եւ թէ է՛ր այլ ինչ բարե֊գոյն , և օգտակարագոյն կեցութե̄ մարդկան , արդարև քանիւ կամ

օրինակաւ ցուցեալ էր մեզ քս̃։ Քան
զի զաշակերտս որք հետեւէին ին-
քեան, եւ զայնոսիկ որք ցանկային
հետեւիլ նմին, յայտնապէս յոր-
դորէ բառնալ զխաչ իւր, եւ ասէ.
Եթէ ոք կամիցի գալ զկնի իմ, ու-
րասցէ զանձն իւր, եւ բարձցէ զխաչ
իւր, եւ եկեսցէ զկնի իմ. ուրեմն
համընթերցեալք եւ զննեալք զայս
ա̃մ, դիցուք զայս վաղճանական
պարփակումն; Քան զի բազմօք
նեղութե̃ք պարտէ մեզ մտանել յար-
քայութիւն աստուծոյ:

ՎԵՐՋ.

Թօմայի

Թօմայի Գեմբեցւոյ:
Յաղագս համահետեւմանն Քի՛:

Գիրք Երրորդ:
Յաղագս ներքնայնոյ մխիթարութե՛:

Գլուխ. Առաջին:

Յաղագս ներքնայնոյ խօսակցութե՛ն Քի՛, ընդ հոգւո՛յ հաւատարմի:

1. Լուայց զինչ խօսի տէ՛ր ին: Երանի՛ անձին որ ունկնդիր լինի տե՛ 'ի յինքեան խօսողի,

և ՚ի բերանոյ նորա, ընդունի զբան
մխիթարութե̄ ; Երանի՛ լսելեաց,
որք զերակունս ա̄ծայնոց շշնջմանց
ներընդունին, և զաշխարհայնոց
զփոյթ ո՛չ առնեն; ու Արդարև երա
նի ականջաց, որք ո՛չ ձայնի ար
տաքուստ հնչողի, այլ ՚ի ներքուստ
զճշմարտութիւն ուսուցանողի ըն
պատակին : Երանի աչաց, որք ար
տաքինս են խփեցեալք, բայց
առ ներքինս զգաստացեալք : Երա
նի այնոցիկ որք թափանցեն ՚ի
ներքնայինս, և առ ՚ի իմանալ զխոր
հուրդս երկնայինս առաւել և ա
ռաւել հանապազորդականա
ներկրթութե̄ ջանան զինքեանս
պատրաստել : Երանի այնոցիկ որք
պարապին ՚ի պաշտօն ա̄ծ, և ՚ի բնա
ւ̂եց արգելմանց կենցաղոյս այսո
րիկ

րնկ զինքեանս 'ի բաց քաղաքէն: Մտա
դիր լեր՛ առաւայս ո̄վանձնիմ, և փա
կեա՛ զզգայութե̄ քոյ զմուտս, զի
կարիցես լսել զինչ խօսի 'ի քեզ տ̄ր
ա̄ծ քո :

2. Զայս ասէ ցանկալին քո :
փրկութի̄ քո եսեմ, խաղաղութի̄ քո
և կեանք քո, պահեա՛ զքեզ առ իս և
գտցես զհանգիստ, թող զբնաւս
անցաւորս և խնդրեա՛ զմշտնջենա
ւորս: Քան զի զինչեն համայնք
այսորքին ժամանակաւորք, ոչ ապա
քէն խաբէութիք, և զինչ օգուտ
են քեզ համայնք ստեղծականք,
եթէ 'ի ստեղծողէն քումմէ զրկիցիս;
հրաժարեա՛ց ուրեմն 'ի բնաւից, և ս
տեղծողին քում լեր հաճոյ և հաւա
տարիմ, զի կարիցես վայելել զճշմա
րիտն երջանկութի̄ :

Գլուխ. Երկրորդ:

Թէ ճշմարտութիւն խօսի ՚ի ներքս թարց շշնչման բառից:

1. Խօսեաց տէր զի լուիցէ ծառայ քո: Ծառայ քո եմ ես իմաստութիւն արա՛ զիս, եւ ծանեայց զվկայութիւնս քո ; խոնարհեցո զսիրտ իմ ՚ի բանս բերանոյ քոյ: Իջցէ իբրեւ ցօղ պատգամք քո: Ասէին երբեմն որդիքն Իսրայէլի ցՄովսէս, խօսեաց դու ընդ մեզ, եւ լուիցուք . եւ մի խօսեսցի ընդ մեզ տէր, միգուցէ մեռանիցիմք ; Ո՛չ այսպէս տէր, ո՛չ այսպէս աղօթեմ ես ; այլ մանաւանդ ընդ Սամուելի մարգարէին

խո

խոնարհաբար և ըղձունակապէս՝ աղերսեմ զքեզ ասելով. խօսեաց տ̄ր զի լուիցէ ծառայ քո: Մի՛ խօսիցի ընդ իս մովսէս, կամ այլոք ՚ի մարգարէից, այլ դու միայն խօսեաց տ̄ր իմ և ա̄ծ իմ, որ ես ներկրթիչ և լուսաւ̂որիչ ամենեցուն մարգարէից: Քան զի դու միայն թարց նոցին կարօղես զիս հմտացուցանել, իսկ նք̄ թարց քեզ զոչինչ առդիւն առնել կարեն:

2. Բանք թերևս հնչել կարեն, բայց զշնորհ ո՛չ համառաբէրեն: գեղեցկապէս ասեն, բայց թէ դու լռիցես, զսիրտ ո՛չ ջերմացուցանեն: զգիրս մեզ ա̂ւանդեն, բայց դու զդիտաւորութի̄ս բացայայտես: զխորհուրդս արտաբերեն, բայց դու բանաս զիմացու-

ւածս կնքեցելոյ: զպատուիրանս մեզ արտոգեն, բայց դու լինիս նպաստ առ ՚ի կատարել: զճանապարհս ցուցանեն, բայց դու կազդուրես զգնացս ; Նք արտաքուստ միայն գործեն, իսկ դու զսիրտս ներկրթես և լուսաւո՛րես: Նք արտաքուստ առոգեն, իսկ դու զպարարտութի շնորհես ; Նք հնչեն բանիւք, բայց դու լսելեաց զիմացուածս շնորհես:

3. Չպատուրբեմ միխօսեսցի ընդ իս մովսէս, բայց դու տր իմ և ած իմ, որ ես ճշմարտութի յաւիտենական ; մի՛ գուցէ մեռանիցիմ, և անպտուղ լինիցիմ: Քան զի եթէ եղէց միայն արտաքուստ զգաստացեալ և ո՛չ ՚ներքուստ բորբոքեցեալ, մի լիցի ինձ ՚ի դատապար-

տու

տութ̅ի, բայց լուեալ և ոչ արար-
եալ, ճանաչեցեալ և ոչ սիրեցեալ;
հաւատացեալ և ոչ պահեցեալ ։
խօսեաց ուրեմն արդ, զի լուիցէ
ծառայ քո, զի զբանս կենաց յա-
ւիտենականաց ունիս ; խօսեաց
ընդ իս ՚ի յուրաքանչիւր մխիթա-
րութ̅ի անձին իմոյ, և առ ՚ի զղջ-
ումն բոլորից կենաց իմոց, նաև
՚ի գովութ̅ի և ՚ի փառս քոյ և ՚ի պա-
տիւս մշտնջենաւորս ։

Գլուխ.

Գլուխ. Երրորդ:

Թէ բանք ա̃ծայինք խոնարհու թէ̃ լսել պարտին, և թէ բազումք զնոսա խոտեն:

I. Լուր որդեակ բանից իմոց, բանից քաղցրագունեղից, որք զա̃մ գիտութի̃ Փիլիսոփայից և իմաստնոց այսորիկ աշխարհի գերազանցեն: Իմք բանք հոգի և կեանքեն, ո՛չէն մարդկայնով զգայութէ̃ կշռելիք, և ո՛չ՚ի յունայն ինչ հաճութի̃ առքարշելիք. այլեն, ներ լռութէ̃ լսելիք, և ա̃մու խոնարհութէ̃, իսկ և մեծիւ ըղձիւ

վեր

վերընդունելիք ։

2. Եւ ասացի, երանի մարդոյ զոր խրատես դու տր̄, և յօրինաց քոց ուսուցանես նմա ։ Զի զցածուցանիցես նմա յաւուրց չարաց, և մի ապականիցի ՚ի յերկրի ։

3. Եւս ասէ տր̄, ուսուցի զմարգարէս յիսկզբանէ, և մինչև ցայժմ ո՛չ լռեմ՝ ի խօսելոյ ընդ ամենեսեան ։ Բայց բազումք են որք խլանան և խստանան, առ ՚ի յո՛չ լսել զձայն իմ; Բազումք յօժարագունապէս լսեն աշխարհի, ք̄ թէ այ̄. և դիւրագունապէս հետևին մարմնոյ ցանկութե̄ ք̄ թէ բարեհաճութե̄ն այ̄ ։ Խոստանայ աշխարհ զժամանակաւորս և զսակաւս, և ըղձիւ մեծաւ ծառայի նմա . խոստանամ ես զվեհագոյնս և զմշտնջենաւորս, և թմ

րին

րին սիրոյ մահկանացու̂աց ։ Ո՛վ վայելքանիւ հոգաբարձութե̃ յամուս ծառայէ ինձ եւ հնազանդի, որքանիւ ծառայէ աշխարհի եւ տերանց նորին ։ Ծովնասէ սիդովն, ամաչեսցէ , եւ թէ զաւիթն խնդրիցես հարց թէ զմէ՛ ։ Յաղագս նու̂իրի դոյնոյ երկար ճանապարհ ընթանի , իսկ յաղագս յաւ̂իտենական կենաց հազիւ ՚ի բազմաց , յերկրէ քայլ ոտից բառնի , եւ դոյն ինչ զին պահանջի ։ վ̄ միոյ նումոսի երբեմն մախիզապէս վիճի, եւ սակս ունայնի իրի եւ փոքեր խոստման ըզտիւ եւ զգիշեր առ ՚իջանալ անէր կասպէս դիմի ։

4. Բայց ո̂հ ամօթոյս , զի յուլանամք ՚ի սակաւուց աշխատանաց որք են ՚ի շնորհս բարեւոյս

ան

անփոփոխելւոյ, և 'ի շնորհս վար
ձուն անվարկանելւոյ; 'ի շնորհս
ծառայագունի պատուոյն, և 'ի շնոր
հս փառաց աներեւելեաց: յամօթ
լերուրեմն ծառայ պղերգ և վհե-
ճուննակ, զի արիքն 'ի չարս, պատ
րաստագունեղք են 'ի կորուստ,
քան թէ դու 'ի կեանս; նք առաւել
խնդան 'ի յունայնութի, քան թէ
դու 'ի ճշմարտութի, և թերևս 'ի-
յուսոյն իւրեանց երբեմն դատար
կանան, բայց խոստումն իմ զոչոք
պատրէ, և ո՛չ զապաւինեցեալս 'ի
յիս արձակէ ունայնս: Զի շնորհեմ
զոր խոստացայ, և լնում զոր ասա
ցի: Բայց սակայն եթէ ոք յարա
մնայցէ 'ի սէրն իմ հաւատարիմ մին
չև 'ի վախճան, եսէմ վարձատրիչ
ամենեցուն բարեաց, և հզօր հա

ճեցող

ձեցօղ ամենից առաքինեաց :

Ե. Գրեա՛ զիմս բանս ՚ի սրտի քում, և առձեռնեա՛ զնոսա ուշիմաբար, զի ՚ի ժամանակի փորձութէ լինին յոյժ օգտակարք. զոր ո՛չ իմանաս այժմ մինչ ընթեռնուս, իմասցես յաւուր այցելութէ : Երկպատկառաբար՝ սովորեմ յայց ելանել զիմոց ընտրեցելոց, այսինքն փորձութէ, և սփոփութէ. և զերկուս ընթերցուածս յմիմում աւուր ընթեռնում նոցին. միով՝ յանդիմանելով զվատթարութի նոցին, և միւսովն յորդորելով զնոսա յառաքինութի և ՚ի յաճախումն : Երանի որ ունի զիմս բանս և խոստէ զնոսա, արդէն ունի զդատաւոր, զի դատիցէ զնա յաւուրն վերջին :

Աղօթ մն հայցելոյ՝ իմն է զշ-
նորհս առաքինութե:

6. Տէր իմ և ած իմ, դու ես ամ բարի իմ, և ո՛վ եմ ես զի կարիցեմ խօսիլ ընդ քեզ, ո՛չ ապաքէն ծառայ քո նուաստագունեղ և որդնուկ իմն՝ ի բաց ընկեցեալ, առաւել աղքատագունեղ քան թէ ճանաչեցեմ ես, և իշխիցեմ ասել; Բայց յիշեա՛ տր իմ, զի ո՛չ ինչ եմ ես, ո՛չ ինչ ունիմ և ո՛չ ինչ արժեմ. այլ դու միայն բարի, միայն արդար, և միայն սբ: դու միայն ամենակարօղ, ամենաձիր, և ամենալիր. իսկ ես միայն մեղաւոր ունայն թողեցեալ. յիշեա՛ ուրէմն զողորմութիս քոյս, և լից զսիրտ իմ քոյով շնորհիւ, որ ո՛չ կամիս թէ քոյք ստեղծուածք իցեն թափուրք:

7. Զիա՞րդ կարեմ ես տեւել յայսմիկ Թշուառականի կենցաղում եթէ ո՛չ քոյդ ողորմութ՟ին և շնորհ կարողացուցանիցէ զիս: Մի՛ ուրեմն դարձուցաներ զերեսս քոյս մի՛ զայցելութ՟ին քո ՚ի բաց առներ , և մի՛ զմխիթարութ՟ին քո ՚ի տար քարշեր յինէն , զի մի՛ լիցի անձնիմ իբրև զերկիր ծարաւուտ , այլ ուսո՛ ինձ տ՟ր իմ առնել զկամս քոյս, ուսո՛ ինձ վարիլ արժանապէս՝ և խոնարհաբար առաջի աչաց քոց, զի դու ես իմաստութ՟ին իմ , որ իսկութ՟է ճանաչես զիս , և ծանեար յառաջքան զլինելն աշխարհի , և յառաջքան թէ ծնիցեալէի յաշխարհի :

Գլուխ.

Գլուխ. Չորրորդ:

Թէ պարտէ ճշմարտութե̃ և խոնարհութե̃ առաջի ա̃յ կենցաղավարիլ:

1. Որդեակ շրջեա՛ց առաջի իմ ճշմարտութե̃, և պարզութե̃ սրտի քո միշտ խնդրեա՛ զիս: Ով որ շրջի առաջի իմ ճշմարտութե̃ պահպանի ՚ի դիպուածոց չարաց, և ազատէ զնա ճշմարտութի̃ն ՚ի պատրողաց և ՚ի հատարաքարշմանց անիրաւ՛աց, Ուստի եթէ ճշմարտութի̃ն ազատեսցէ զքեզ, եղիցիս արդարև ազատ, և ո՛չ ունիցիս զփոյթ զբանից արանց սնոտեաց:

2. ՏԷՐ իմ ճշմարիտ է զոր հրամայես, և խնդրեմ զի ճշմարտութիւն քո եղիցի ընդ իս, և ուսուսցէ զիս. ինքն զիս պահպանեսցէ, և մինչև ՚ի խրկականն վախճան պահեսցէ. ինքն զիս ազատեսցէ ի բնա-ւից նեղութեանց չարաց, և յապա-կարգից ցանկութեանց, զի շրջեցիմ ընդ քեզ մեծաւ ազատութեամբ սրտի:

3 Ես ուսուցից քեզ ասէ ճշմարտութին զուղիղս, և զհաճելիս առաջի իմ, և դու խորհեաց զմեղս քոյս մեծաւ ապաշաւմամբ և տխրութեամբ: մի՛ վարկանիցես զքեզ զալ ինչ սակս քոյոց բարեգործութեանց:

Օի արդարև դու ես մեղաւոր և ախտիւք բազմօք զգածեցեալ և պարաւանդեցեալ: ինքնին ձկտիս ՚ի յունայնութի, և իսկոյն սահիս,

յաղ

յաղթիս, շփոթիս, և վհատիս ; Ո՛չ ունիս թերևս զինչ, որով կարիցես պարծիլ, բայց ունիս զբազումս, որովք զքեզ պարսաւել պարտիս, զի տկարագոյն ես առաւել ք̅ զոր համարել մարթիս :

4. Ուստի ո՛չ ինչ թուիցի քեզ մեծ, ներ յանձում զոր գործես. ո՛չ ինչ ահագին, ո՛չ ինչ ազնիւ, ո՛չ ինչ զարմանալի, ո՛չ ինչ արժանի պատուոյ, ո՛չ ինչ վեհագոյն, ո՛չ ինչ իսկապէս գովելի կամ ցանկալի, եթէ ո՛չ այն որ է յաւիտենական : Ուրեմն ՚ի վեր ք̅ զամ հաճոյասցի քեզ յաւիտենական ճշմարտութի̅ն, և անհաճոյասցի քեզ յար քոյդ մեծապունեղ նանրութի̅ : Ո՛չ ոք իր այնքան խոտիցես, և յո՛չումեքէ իրէ այնքան

երկնչիցիս եւ փախչիցիս, որքան 'ի վատթարութենէց եւ 'ի մեղաց քոց, որք առաւել տըհաճոյք պարտին թո_ւիլ քեզ, քան զտուժանս իւրա_քանչիւրս նորաց ։ Ճշմրտ. են ոմանք որք ո՛չ շիջին պարզութե̄ առաջի իմ, այլ հետաքօտութե̄ եւ հոլա_նութե̄ իւիք առաջնորդեցեալք զխորհուրդս իմ գիտել կամին, եւ ըզ բարձունս ա̄յ իմանալ, իսկ զփրկու_թե̄ն իւրեանց խստունգանեն ; Ալ̄ որոյ այնպիսիք սակս հպարտու_թե̄ եւ հետաքօտութե̄ իւրեանց, սահին բազմիցս 'ի մեծամեծս փոր_ձութիս եւ 'ի մեղս, մինչ ընդ նոսին ընդդիմամարտիմ ։

ե. Երկիր ուրեմն 'ի դատաս_տանէն ա̄յ, եւ ահաբեկիր 'ի բարկու_թենէ ամենակարողին, եւ մի զններ

զգործս

զգործս բարձրագունեղին, այլ որոնեմ զքոյս անօրէնութիւն, և տես թէ որքան մեղաւ, և զորքա-նիւք բարեօք հատուցանեցեր։ Ոմանք զխիղճս իւրեանց միայն եղե-րեն ՚ի գիրս, ոմանք ՚ի պատկերս, և ոմանք ՚ի նշանս և ՚ի ձեւս արտա-քինս։ Ոմանք ունին զիս ՚ի շրթունս այլ ո՛չ ընդ սրտում. ոմանք լուսաւո-րեցեալք մտօք, և մաքրեցեալք ըղ-ձիւ ՚ի մշտնջենաւո՛րս յար ձկտին, երկրայնոց ծանրապէս լսեն, և կա-րեաց բնութե՛ վշտագնաբար ծա-ռայեն. և այսոքիկ են, որք զգան թէ զինչ հոգին ճշմարտութե՛ խօսի ՚ի նոսա։ Ուսուցանէ նոցա խոտել զերկրայինս, և սիրել զերկնայինս, մոռանալ զաշխարհ, և ցանկալ երկ-նից զտիւ և զգիշեր։

Գլուխ. Հինգերորդ:

Յաղագս զարմանալւոյ ներգործութէ սիրոյն ա͞ծայնոյ:

1. Բարեբանեմ զքեզ Հայր երկնաւոր, Հայր տ͞ն իմոյ յի͞ ք͞ի, որ արժանի արարեր յիշել զիս տառապեալս, ով Հայր ողորմութեց, և ա͞ծ ամենայնի մխիթարութե͞, գոհանամ զքեն: Զի զանարժանս համայնի մխիթարութե͞, մերթ փոփոխես քոյով մխիթարութբ: Բարեբանեմ զքեզ միշտ և փառաւորեմ ընդ որդւոյ քում միածնի, և ընդ սրբոյ հոգւոյն մխիթարչի յաւիտեանս յաւիտենից:

նից ։ ուղղե՛ ով տր̃ իմ և ա̃ծ իմ, սի-րօղ իմ սրբազան, յորժամ գայցես 'ի սիրտ իմ ցնծասցեն ընտաւք ներք-նագոյնք իմք ։ Դու ես փառք իմ և ցնծութ̃ի սրտի իմոյ ։ Դու ես յոյս իմ և ապաւէն իմ յաւուր նե-ղութեան իմոյ ։

2. Բայց ք̃ զի դեռևս թոյլ եմ 'ի սէր քո, և անկատար յառա-քինութեան, վս̃ այնորիկ հարկաւոր է ինձ, զի քև համազօրանայցեմ և մխիթարեցիմ ։ Ուստի այցարա՛ ինձ ցանկ, և ներհմտացո՛ զիս սր̃-բազանիւք կրթմամբք, ազատեա՛ զիս 'ի յախտից չարաց, և առողջացո՛ զսիրտ իմ յամենեցունց ապական-ցից զգածմանց, զի ներքսապէս առողջացեալ, և բարեպէս մաքրե-ցեալ, լինիցիմ յարմար առ 'ի սիրել

զքեզ, կարօղ առ ՚ի համբերել, և հաստատուն առ ՚ի տեւել :

3. Մեծ է սէրն և քաջի է յոյժ, զի թեթև առնուցանէ զամ ծանրութի, և կրէ հաւասարապէս՝ զամ անհաւասար : Քան զի տանի ըզ բեռն թարց բեռան, և զամ դառնութի քաղցր և անուշ առնէ : Ազնիւ է սէրն յՅ, զի յորդորէ առ ՚ի գործել զմեծամեծս, և զարթուցանէ միշտ ՚ի ցանկութի իրաց կատարելագունից ; Ուստի սէրն միշտ ՚ի վեր ձգտի, և իրօք ստորնայնօք ոչ արգելանի : սէրն կամի զոլ միշտ ազատ, և օտար յամենեցունց ըղձից աշխարհականաց, զի մի՛ գուցէ արգելանիցի ներքնային նորին հայեցուած, և մի հեշտութե ի ւիք ժամանակականաւ կրիցէ ըզ

դժուարութիւն, կամ անհանդուրութ̃է ստորանկանիցն : Ոչինչ է քաղցրագոյն ք̃ զսէրն, ոչ ինչ հզօրագոյն, ոչ ինչ բարձրագոյն, ոչ ինչ լայնագոյն, ոչ ինչ գեղեցկագոյն, ոչ ինչ լիագոյն, և ոչ ինչ բարեգոյն 'յերկինս և 'յերկրի : Զի սէրն յայ̃է ծնեալ. վ̃ն որոյ ոչ կարէ հանգչել եթէ ոչ յաստուածում, գեր ք̃ 'ի բնաւս ստեղծականս :

4. Որ սիրէ սլանայ, ընթանայ, և խնդայ; ազատ գոյ և ոչ ըմբռնի : տայ զա̃մ վ̃ն ամենեցուն, և ունի զա̃մ յամենայնում : Քանզի 'ի միում ծայրագոյնում գեր ք̃ 'ի բնաւս հանգչի, յորմէ ա̃մ բարի գեղանի և յառաջածի : Վ̃ն որոյ ոչ հայի 'ի ձիրն, այլ 'ի ձիրօղն գեր քան 'ի բնաւս բարիս, սէրն ոչ գիտէ

քաղ

բազմիցս զեղանակ, այլ 'ի վեր ք̃ զա̃մ
եղանակ բոլորից : Սէրն ոչ զգայ
զբեռն, ոչ թուէ զաշխատանս,
Ջանայ առաւել ք̃ զկարն, զփոյթ
ոչ առնէ զանկարելեաց, զի զա̃մ
ինչ կարելի և պատշաճ ինքեան վար
կանի ; կարող է ուրեմն առ ա̃մ, և
զբազում ինչ լնու, և ներգործու
թէ հպատակ առնէ անդ, ուր պա
կասն 'ի սիրոյ նուաղի և անկանի:

5. Սէրն զուարթուն կայ,
և 'ի ննջելն ոչ ննջէ, յաշխատիլն ոչ
վաստակի, նեղացուցեալ ոչ տագ
նապի, զարհուրեցուցեալ ոչ ահա
բեկի, այլ ո̃պ հուր կենդանի, և
ջահ վառեցեալ 'ի վեր ցոլանայ, և
աներկևանորէն անդրանցանէ ;
Ուստի որոք սիրէ, գիտէ թէ զինչ
ձայնս այս հնչէ: Հնչումն մեծ է յա
կանջս

կանչս տն̄ իղձ անձին ջերմեռանդ-
ոք առնէ, ա̄ծ իմ, սէր իմ, դու իմ եւ
բոլորովիմբ, եւ ես քո եմ ամենեւիմբ:

6. Խոկացի զիս սիրով, զի կա-
րիցեմ սրտի ներքնայնով շրթամբ
ճաշակել եւ իմանալ թէ որպ̄ քաղցր
իցէ սէրն, եւ՚ ի նմին մեղմիլ եւ յարա-
տեւել; ըմբռնեցայց՚ ի նմանէ սակս
կարւոյ ջերմեռանդութեն եւ զմայլ-
ման. երգեցից զերգս սիրոյ, հե-
տեւեցայց ըղձալւոյն իմում՚ ի բար-
ձունս, նուաղիցի անձն իմ ըն գովու-
թեն քում, հրճուելով՚ ի սիրոյ. սիրե-
ցից զքեզ առաւել քան զիս, եւ զիս
ոչ երբէք, եթէ ոչ վն̄ քոյ, եւ զա̄մե-
նեսեան՚ ի քեզ, որք ճշմարտապէս
սիրեն զքեզ, որպ̄ հրամայեն օրէնք
սիրոյ, որք՚ ի քէն ճառագայթեն:

7. Սէրն է արագ, զուտ, հա-

մեստ,

մեղմ, վայելուչ, հանդարտ, համբերող, հաւատարիմ, հանճարեղ, երկայնամիտ, արի, և ոչ երբէք զանձնէ խնդրող. զի որ զանձնէ խնդրէ, 'ի սիրոյ անկանի: Քանզի սէրն է շրջահայեաց, խոնարհ, ուղիղ ոչ թոյլ, ոչ թեթեւ, ոչ ընդվայրաբար ներդիտող 'ի յիրս, զգուշ, ողջախոհ, հաստատ, խաղաղ և բնաւիւք զգայութե̄ք պահպանեցեալ; է և սէր և հնազանդ առաջնորդաց, խոտելի, և պարսաւելի յինքենէ; առաքինի և հաճոյ այ̄, ապաւինող և յուսացող 'ի նա, և ս մինչ տրհաճոյ թուի նմա: զի թարց ցաւոյ ոչ կարէ կալ ոք ընդ սիրելութե̄ :

8. Որ ոչ է պատրաստ կրել զա̄մ, և ոչ կայ ընդ հաճելութե̄ իւրոյ սիրե-

սիրեցելոյն, նա ոչ է արժանի սիրող անուանիլ, զի պարտէ սիրողին զա̄մ խստութի̄ւն եւ դժուարութի̄ւ վ̄ս ըղձալւոյն իւրոյ յանձն առնուլ, եւ ոչ սակս ընդդիմակայից պատահմանց դառնալ 'ի նմանէ:

Գլուխ. Վեցերորդ:

Յաղագս փորձութեան ճշմարտին սիրողի:

1. Որդեակ դեռեւս ոչ ես կարող, եւ ոչ հանճարունակ սիրող:

2. Զիա՞րդ տ̄ր իմ:

3. Զի վ̄ս սակաւուց ընդդիմութեան 'ի սկսեցելոյդ նուա՛ղիս, եւ յոյժ անյագաբա՛ր զմխիթարութ̄ի

խնդ.

խնդրես, քան զի որ կատարողն է սի-րոյ, կայ ի փորձութ̃ն, եւ ոչ խորա-մանկից Թշնամւոյն հաւանի հա-մոզութեանց: Ուստի ոչ որպ̃ յաջո-ղութիւն հաճոյ, այնպէս եւ ընդհա-կառակս անհաճոյ Թուի նմա:

4. Սիրողն համբարանակ, ոչ այնքան զնուէրս սիրեցելոյն, որքան զսէրս տուողին նկատէ. ՚ի յիղձն մանաւանդ, ք̃ թէ ՚ի դիխտա-ւորութիւն դնէ, եւ բաց ՚ի յամենայ-նաց զբնաւ ինչ շնորհեցեալ վար-կէ; Սիրողն ազնուական ոչ ՚ի նո-ւէրն, այլ ՚ի յիս ՚ի վեր քան զամ̃ ինչ հանգչի: Ոչ է բոլորն ՚ի կորուստ, թէ երբեմն ոչ այնքան բարեպէս որքան հաճիս, զինէն եւ կամ զսր-բոց իմոց զգայցես: Զի իղձն քաղցր եւ անուշ զոր մերթ զգաս, է ներգոր-

ծութ̃ի

ծութ̃ն ներկայականն շնորհի, և
դնելեւս առհաւատչեայ գաւառին
երկնայնոյ, որոյ 'ի վերայ ո́չ այնքան
յենուլ պարտիս, զի գայ և գնայ :
Ակնհագունն առաքինութ̃ե և մե
ծի արդիւնաւորութ̃ե է ընդդիմա
մարտիլն ընդդէմ շարժմանց չարաց
անձին, և խոստելն զշողոքորդմունս
սատանայի :

Ե. Մի՛ ուրեմն վրդովեցու
ցանիցեն զքեզ այլայլինքն տրամա
դրութիք, յաղագս որոյ ուրուք և
իցեն նիւթոյ ներգործեցեալք, այլ
հաստատապէս պահեա՛ պառաւջա
դրութիւն, և զդիտաւորութիւն ու
ղիղ առ ա̃ծ : Ոչ է երևոյթ ինչ,
որ երբեմն յանկարծակի՝ արտաքն
դէալ յափշտակես, և իսկոյն 'ի սո
վորութիս անհամեստս քոյոյ սրտի

ան

զանդուրէն փոխիս, զի ակամայ կրես զայնպիսիս, ք̅ թէ առնես. եւ որքան անհաճոյք ելով զքեզ տագնապեն, այնքան զարդիւն ունիս եւ ոչ ըզ կորուստ :

6. Գիտեա՛ եւս զի հնացեալ Թշնամին ջանայ ամենայնիւ արգելուլ զիղձ քո՛ ի բարին, եւ՛ ի բնաւից կրթութեանց համեստից զքեզ ունայնել, այսինքն ՛ի պաշտամանց սրբոց, ՛ի յիշատակէ բարւոյ իմոց չարչարանաց, ՛ի յիշմանէ օգտակարէ անցելոց մեղաց, ՛ի պահպանմանէ քոյոյ սրտի սեփականի, եւ յամրոյ առաջադրութենէ շահաւորելոյ առաքինութեան : Ուստի զխոկմունս չարս քեզ ներժողովէ, զի ձանձրացուցանիցէ զքեզ եւ ահաբեկիցէ, յաղօթից եւ յընթերցմանց

սրբոց զքեզ զրկեցէ, և՛ ՚ի խոստովանութեանց խոնարհից, եւս և ՚ի հնազանդութեանց, թէ գուցէ հնար դադարեցուցանիցէ ։ Այն որոյ մի՛ հաւատար նմա, և մի՛ զխոյթ ինչ ունիցիս, թէ և բազմիցս լարեալ իցէ քեզ զորոգայթս խաբէութեն ։ Եւ թէպէտ քեզ ներհամարէ, մինչ ըզչարիս և զաղտեղութի̅ս սերմանէ, բայց ասա՛ ցնա ։ Երթ ո՛վ այսակիղծ, պատկառեա՛ց ո՛վ ողորմելիդ, զի սատանիկ է գարշութի̅ քո, որ զայսպիսիս ՚ի լսելիս իմ ներբերես, ՚ի բա՛ց կաց յինէն ո՛վ արբանեակդ չարագունեղ, զի ո՛չ ունիս մասն ընդ իս, այլ միայն յՅ̅ն իմ եղիցի ընդ իս, իբրև հզօր պատերազմօղ, և դու մնասցես ամօթիւ պաշարեցեալ ։ Այսմիմ մանաւանդ

մեռանիլ եւ կրել զբնաւս պատիժս, ք̄ հաւանիլ քեզ, լռեալ ուրեմն եւ պապանձեալ կի ոչ եւս եղէց քեզ ունկնդիր, Թէ եւ զբազում հնարիցես ինձ տառապանս: Քան զի տ̄ր լոյս իմ եւ կեցութ̄ի իմ, ես յում մէ երկեայց; Թէ յարիցէ ՚ի վ̄ր իմ պատերազմ, ոչ երկիցէ սիրտ իմ, զի տ̄ր է օգնական իմ եւ փրկիչ իմ:

7. Զինեալ ուրեմն միշտ իբրեւ զբարի զինուոր, եւ Թէ գուցէ երբեմն սակս քոյոյ բեկանելութ̄ե տահիցիս, կալ քեզ վերստին, զզօրութիս հաստատագոյնս քան զառաջինս, յուսալով ՚ի շնորհս իմ առատս; բայց զգուշ լեր ՚ի յունայնէ սնապարծութ̄է եւ ՚ի հպարտացմանէ, զի բազումք վ̄ն այսորիկ ածին ՚ի մոլորութ̄իս եւ անկանին բազմիցս

՚ի կու

՚ի կուրութի̅ս անբժշկելիս : Ուս
տի եղիցի քեզ այն ՚ի պատրաստու-
թի̅ ; զխոնարհութի̅ մշտնջենաւոր
պահել , ՚ի բաց հերքել զդիտա-
ւորութի̅ս ամբարտաւանից , յի-
մարաբէս պարծողաց զանձնէ :

Գլուխ. Եօթն երորդ :

Ծածուկ պահելոյ զշնորհս ՚ի ներ քոյ պահպանութե̅ հեզութե̅ :

1. Որդեակ օգտակարա-
գոյնէ քեզ և ապահո
վագոյն ծածկելն զշը
նորհն առաքինութե̅
ք̅ զմեծանալն այնու , խօսելն բազ
մօք զնմանէ , և մեծամտելն : Վս̅

որոյ դու խոստեա՛ միշտ զանձն քո, ձեւվարկելով զքեզ անարժան այն մինկ շնորհի, երկեայ: Եւ մի՛ յենուր խստապէս՝ ’ի զգածմունս այսպիսիս, որք դիւրաւ կարեն փոխարկիլ ’ի հակառակն: Մտաւոր մինչ ես ’ի շնորհս, խորհեա՛ց թէ ո̃պ ողորմելի եւ աղքատիցես թարց շնորհաց: Զի ո՛չ է այնքան հոգեւորաց կենաց յառաջադիմութի, մինչ ունիս զշնորհս մխիթարութե, այլ մինչ խոնարհաբար՝, զանցառապէս եւ համբերութե տանիս նոցին ’ի բացբարձմանցն. եւ այնպէս՝ մինչ զի յայնժամ, ’ի հոգոց աղօթից ո՛չ յուլանայցես, եւ ո՛չ ներիցես խանգարիլ քոյոց գործոց սովորականաց, այլ ո̃պ կարես եւ իմանաս ազատաբար՝ որ ’ի քեզն է առնիցես,

եւ ո՛չ

եւ ո՛չ յաղագս հաւ̂ատարմութե և
կամ տառապանաց մտաց զորս ըզ
գաս զքէն ամենեւիմբ ամփոյթ լի
նիցիս :

2. Քանզի բազումք են, որոց
մինչ ո՛չ բարեպէս աջողի, իսկոյն
անհամբերութե՛ վհատին : Զի
ո՛չ ՚ի ձեռին մարդոյ է՛ ճանապարհ
իւր, այլ այ̄, որ տայ եւ մխիթարէ
մինչ կամի, ո՞ր քան կամի, եւ որում
կամի, որ քան հաճոյ թուի նմա,
եւ ո՛չ աւ̂ելի : Ալ̄ որոց ումանք ան
զգուշք գոլով, սակս չնորհաց առա
քինութեն աւ̂երեցին զինքեանս,
զի կամեցան առնել առաւ̂ել քան
զկարս իւրեանց, ո՛չ ճանաչելով ըզ
չափ պակասութե իւրեանց, այլ
հետեւելով մանաւ̂անդ ըղձից սը
տի, քան դատողութե բանի : Եւ

ձգի զմեծամեծաց իրաց զբուռն արկին, եւ ոչ զայնգանէ որք համե լիքն էին ա̄յ, սակս որոյ զշնորհս իւրեանց փութով կորուսին, եւ եղեն չքաւորք եւ թողեցեալք իբր չնչինք, որք վարկանէին գոլ զբնակութիւն իւրեանց յերկինս: Ոչ խոնարհեցեալք եւ աղքատացեալք, ուսանիցին զթռչիլն ոչ թեւօք անփականօք, այլ ընդ հովանեաւ թեւոց իմոց յուսասցին: Ուստի որք դեռեւս էն նորագոյնք եւ անփորձք 'ի շաւիղս ա̄ն, եթէ ոչ խորհրդով կատարեցելոց ուղղիցեն զինքեանս դիւրաւ պատրեսցին եւ անկցին:

3. Եւ այնոցիկ, որք հաճին մանաւանդ հետեւիլ ընտրութե̄ իւրեանց, քան ընտրութե̄ կրթեցելոց, եթէ ոչ 'ի բաց կայցեն 'ի

դիտ

դիտմանէ իւրեանց յատկն, վաղ
ժամն է՛ կասկածելի։ Իսկ որք յաչս
իւրեանց ոչ երև ին գիտունք, յան
ձն առնուն խոնարհաբար՝ զուղ
ղին յայլոց ։ Քանզի բարէ՛ոք է
զսակաւ ինչ գիտել խոնարհութե՛,
և դուզնաքեին իմաստութե՛, քան
զհանուրս զանձս գիտութեց սնո
տեաւ հաճութե՛։ Բարւոք է զդոյն
ինչ գիտել, քան զբազումս, յորոց
ծնանիլ մարթի փքացումն ։ Ոչ
այնքան ուշիմաբար գործէ, որ
տայ բոլորովիմբ զինքն խնդութե,
մոռանալով զչքաւորութին առա
ջին, և զողջախոհ երկիւղ ածն, որով
զգուշանայր, կի մի զշնորհն առձրե
ցեալ կորուսանիցէ ։ Եւ ոչ բաւէ՛ա
ոյես՝ առաքինաբար վարի, որ ընդ
ժամանակում փորձութե և իւրա

քանչիւրոյ ծանրութեան, յոյժ յուսահատապէս՝ գործէ, և՛ ուռ̂ աղագունին յուսով զինէն քան թէ այլ ոոյէ, խորհի և զգայ :

4. Որ՝ ի ժամու խաղաղութեան ճշգրտագունեղ գոլ կամի, զանկ՝ ի ժամու պատերազմի հեզագունեղ և երկիւղալից գտանիցի: Ուստի թէ գիտէիր միշտ խոնարհ և փոքրոգի՝ ի քեզ մնալ, և զքոյս բարգեղեցկապէս՝ կարգաւորել և կառավարել, ո՛չ անկանէիր այնքան վթանակի՝ ի վտանգս և՝ ի յանցանս: Զորդ՝ երկիցի քեզ այս բարոք խորհուրդ, մինչ ընդունիս զհոգին ջերմեռանդութեան, խորհեսցիր թէ զինչ լինիցի քեզ հանդերձելոց, մինչ վերասցի՝ ի քէն շնորհն. և մինչ այս պատահիցի, խորհեսցիս թէ

վերս

վերստին կարելի է դառնալ 'ի լոյս, զոր քեզ 'ի զգուշութիւն, և ինձ 'ի_ միառս զժամանակ ինչ 'ի բացբարձի:

5. Օգտակարագոյն է քեզ բազ միցս այսպէս՝ փորձութիւն, քան զունելն միշտ զաջողութիւն ըստ քոյոց կամաց: Քանզի արդիւնք ոչ անդուստ են վարկանելիք, եթէ ոք զբաղում տեսութիւնս կամ ըզ մխիթարութիւնս ունիցի, կամ թէ հմուտ իցէ գրոց սրբոց, և կամ զե տեղիցի ըն վեհագոյնում աստի_ ճանի, այլ թէ իցէ խոնարհութեան հիմնացեալ, և ամենայնով սիրով լցեալ; Եւ թէ զփառս իւր պար զապէս՝ և կատարելապէս՝ մինչ խնդրիցէ, և զինքն ոչ ինչ վարկա_ նիցի, և ճշմարտապէս՝ խոտիցէ, այլև. յայլոց մանաւանդ քամա_

հիլ ևնուաճիլ, քան թէ պատ-
ուիլ կամիցի ։

Գլուխ. Ութերորդ ։

Յաղագս վարկանելոյ զինքն ան-յարգ առաջի աչացն այ ։

1. Խօսեցայց ընդ տ̅նդ իմում, թէ և իցեմ հող և մոխիր, քան զի եթէ առաւել կարծիցեմ զիս, ահա դու ընդդիմամարտիս ընդդիս, և անօրէնութ̅իք իմ զճշմարիտ վկայութ̅ի առաքերեն ինձ, որում ո՛չ կարեմ ընդդիմաբանել ։ Ապա եթէ խոտիցեմ զիս և ունայնացուցանիցեմ, և առ ոչինչ զիս վարկանիցեմ, և ընդ փոշւոյ հա-

ւասարե

՛ տարերցուցանիցեմ, ով̄ և եմ իսկ։ Տեղիցին ինձ այցելուք քոյք շնորհօք, և լոյս քո մերձակայ սրտի իմում, և ամ̄ զինչ փարկումն թէ և դուզնաքեայ ըն̃ խորս ունայնութեան ի մոյ ընթասուզեսցի, և կորիցէ ՚ի յաւիտեան ։ Անդ ցուցցես ինձ զիս, թէ զինչ իցեմ, թէ զինչ եղէ, և յորմէ եղէ ։ Քանզի ոչինչ էի և ոչ գիտացի ։ Ուստի եթէ թողցես զիս ՚յիս, ահա ոչինչ եմ, և բնաւին տկարութիւն ; իսկ եթէ ակնարկիցես առիս, իսկոյն կարողանամ, և նորոգ յարաչնանիմ խնդութբ̄ ։ Եւ զի զարմանքեն թէ ով̄ փութանակի բարձրամտիցիմ, և ով̄ անխայակի ՚ի քէն խրատիցիմ, զի միշտ սեփականաւ իմով̄ ծանրութբ̄, ստորահակիմ ։

2. Բայց զայս առնէ ընդ իս սէր քո, լինելով ինձ ձրի նպաստ, և օգնէլով ինձ 'ի կարիս բազումս, պահելով ինձ զիս 'ի վտանգից բազմաց. և զի զճշմարիտն ասիցեմ, 'ի յանթուից ազատելով զիս: Եւ քանզի չարաբար՝ սիրելով զիս, կորուսի թերևս զանձնիմ, և զքեզ միայն խնդրելով և պարզապէս՝ սիրելով, զիս և զքեզ միահաղոյն գտի: Ուստի իսկականաւ սիրով քով զանձնիմ ունայնացուցի, զի դու ով քաղցրիմ, առնես ընդ իս 'ի վեր քան զիմս ընաւս արժանիս, և 'ի վեր ք̅ զայն, զոր համարձակիմ յուսալ, կամ հայցել:

3. Բարեբանեցեալես դու ա̅ծ իմ, զի թէպէտ ես ընաւից բարեաց եմ անարժան, սակայն քոյդ

ազնու

ազնուութ̅ի, և անհուն բարութ̅ի, ոչ երբէք դադարի զբարիս առնել ևս ապերախտից, և հեռացեալս՝ ի քէն դարձելոց: Լամանորոյ դարձո զմեզ առ քեզ, զի կարիցեմք լինել քեզ հաճոյք, խոնարհք, և առաքինիք, ք̅ զի դու ես փրկութ̅ի մեր, զօրութ̅ի և կարողութ̅ի մեր:

Գլուխ. Ինն երորդ:

Թէ ա̅մ ինչ վերաբերելի է առ ա̅ծ- ո̅պ առ վերջին վախճանն:

1. Որդեակ՝ եթէ ճշմարտապէս՝ ըղձաս լինել երանելի, պարտիմ ես լինել քոյդ ծայրագոյն և վերջին վախճան, զի այսու

դիտաւորութե̄ իղձ քո պարզիլ մար
թի, որ բազմիցս զքեզ առ քեզ,
և առ ստեղծուածս հանգեցուցա_
նէ: Քանզի եթէ նորում իմիք իմն
դրիցես զքեզ, վաղվաղակի նուա_
զեցիս 'ի քեզ, և տոչորեսցիս: Ու_
րեմն առիս զի̃մ ինչ նախապատեատու
ջար՝ վերաբերեսցես, զի ես եմ որ
ետու զա̃մ: Ուստի այնպէս վար
կեա՛ զիրս իւրաքանչիւրս, ո̃պ թէ
'ի վեհագոյնէ բարւոյ իցեն յառա
ջածեցեալք, և վս̃ այնորիկ առ իս,
ո̃պ առ ակն իւրեանց, ընաւք են
վերածելիք:

2. Յինէն փոքունք և մեծա
մեծք, աղքատք և փարթամք ո̃պ
յաղբերէ կենդանւոյ, յուզեն ըզ
ջուր կենդանի: և որք կամաւ և յօ
ժարութե̄ ինձ ծառայեն, շնորհս

փոխա_

փոխանակ շնորհաց առնուն: Իսկ որ բաց յինէն զայլինչ փառս խնդրէ, և կամ յայլում իմիք առանձնական բարւում կամի ներհրճուել, ո՛չ յարատևէ ներկանկանում խնդութե̃, և ո՛չ պատանէ 'ի սրտի իւրում զընդարձակութի̃: այլ յաւ̂էտ արգելանի և նեղասրտի: Մի՛ ուրեմն զբարի ինչ քեզ առաջինցես, և միայլում ումեք զառաքինութի̃ առվարկանիցես, այլ տուր զընաւն ի̃յ, Թարց որում ո՛չ ինչէ մարդոյ: Զի ես եմ որ զբոլորն ետու, և կամիմ զքեզ բոլորայես̀ ունել, և մեծաւ յարագննմամբ զշնորհակալութի̃ 'ի քէն պահանջեմ:

3. Ահա այսէ ճշմարտութի̃ որով 'ի բաց մերժի փառաց ունայնութի̃: Եւ եթէ մտանիցէ 'ի սիրտ

մեր

մեր շնորհ երկնային և տէր ճշմարիտ, ո՛չ գտանի անդ զչարութիւն և հակառակութիւն, և ո՛չ առանձնական զգածումն ինչ պաշարէ զնա։ Քանզի յաղթէ զամենայն սէրն աստուածային, և առատացուցանէ զկատարողութիւնս բնաւ հոգւոյն։ Ուստի եթէ իցես ուղղապէս՝ խոհեմ, ՚ի յիս միայն խնդասցես, և ՚ի յիս միայն յուսասցես, քանզի չիք ոք բարի, բայց մի Աստուած, որ ՚ի վեր քան զհանուրս գովելի, և յամենայնում բարեբանելի։

Գլուխ. Տասն Երրորդ:

Թէ արհամարհողին զաշխարհ, քաղցրէ ծառայելն Այ:

1. Արդ՝ վերստին խօսեցայց Տր, և մի՛ լռեցից, ասասցից յականջս Այ իմոյ, Տն իմոյ, և Թագաւորին իմոյ, որէ՛ ի բարձունս; Ո՜ եթէ այնքան մեծ է բազմութիւն քաղցրութեան քոյ Տր, զոր պահեցեր երկիւղածաց քոց, որքան ուրեմն սիրողաց քոց, և որքան բոլորով սրտիւ զքեզ պաշտողաց; Իրաւի անճառելի է քաղցրութիւն յարանկատման քոյ, զոր շնորհես սիրողաց քոց: Յայսմիկ մանաւանդ

Զ ցուցէր

գապէս՝ ցուցեր ինձ զքաղցրութիւն քո, զի մինչ ո՛չէի արարեր զիս, եւ մինչ մոլորեցեալ էի ՚ի բացեայ ելով ՚ի քէն, վերածեր զիս, զի ծառայ եցեմ քեզ, եւ պատուիրեցեր, զի սիրեցեմ զքեզ ։

2. Ո՛վ աղբիւր սիրոյ մշտնջենաւորի, զինչ ասացից զքէն, որպէս կարացից մոռանալ զքեզ, որ արժանի արարեր յիշել զիս ։ Քանզի եւ մինչ թարշամեցայ եւ կորեայ, արարեր ընդ իս ողորմութիւն, ՚վեր քան զբնաւ յոյս իմ, եւ ՚ի վեր քան զամենայն արդիւն իմ, ցուցեր ինձ զշնորհս եւ զընտելութիւնս ։ Եւ զինչ տաց փոխարէն քեզ յաղագս այսորիկ շնորհի ։ Քանզի ո՛չ ամենեցուն տուեալէ այս, զի հրաժարելով յամենից ուրանայցեն զկենցաղս,

ցաղս, և զկեանս միակեցականս ըն
տրեցեն: Ուստի ո՛չ արդեւն մե
ծէ զի ծառայիցեմ քեզ, որում
ստեղծուա՛ծք էնա՛ք պարտին
ծառայել: Բայց ո՛չ Թուի ինձ
մեծ ինչ այն զի ծառայեմ քեզ,
այլ մանաւա՛նդ մեծ ինչ և զարմա
նալի ինձ տեսանի այն, զի զիս զայս
քան ստրուկս և զանարժանս հա
ճեցար ընդունիլ ՚ի ծառայութի
քո, և սիրեցելոց քոց ծառայից
առմիա՛ւորել:

3. Ահա՛ւասիկ քոյքեն էնա
՛ք զորս ունիմ, և որովք քեզ ծա
ռայեմ, բայց սակայն անդրադար
ձապէս՝ դու մանաւա՛նդ ինձ ծա
ռայես, քան Թէ ես քեզ: Քան զի
ահա՛ երկին և երկիր զորս ՚ի ծա
ռայութի մարդկան ստեղծեր,

պատրաստէին, եւ առնէին յանուն ա̂ւուր, զոր ինչ նոցին պատու̂իրե ցէր, եւ այս Թերեւս դոյն ինչէ, զի եւ զհրեշտակս 'ի պաշտօն մարդկան կարգադրեցեր: Եւ որ զե րազանցնէ քան զա̃մ· դու ինքն առ ժանի վարկեր մարդկան ծա ռայել, եւ տալ զքեզ ինքն նոցին խոստացար:

4. Զինչ տաց տրիտուր քեզ յաղագս այսոցիկ բիւրուց բարե աց: Երանի Թէ կարէի քեզ ծա ռայել, զա̃մս ա̂ւուրս կենաց իմոց: Երանի Թէ եւ 'ի միում ա̂ւուր բա ̂ականանայի զարժանի պաշտօն քեզ մատուցանել: Քանզի ճշմար տապէս' արժանիես դու ամենայնի պաշտաման, ամենայնի պատ ̂ւոյ, եւ մշտնջենաւորի գովուԹե,

իրաւ̂ի

հրաւ՛ի տր̄ իմես դու, և ես սառուկ քո ծառայ: որ ընաւ՛ի՛ իմով կարողութե՛ պարտաւ՛որեցեալեմ քեզ ծառայել, և ո՛չ երբէք ձանձրանալ՝ յզօրութե՛ քումմէ: Այսպէս՝ համիմ, և այսպէս՝ ըղձամ, և զորինչ ինձ պակասէ, արժանի արա՛ լցուցանել:

Ե. Մեծ է պատիւ և մեծ-են փառք քեզ ծառայելն, և զա̄մ ինչ խոտելն վասն քո: Քանզի զմեծամեծս շնորհս ընդունելոցքեն այնոքիկ, որք կամաւ զինքեանս ստորարկեցին քում սրբազանի պաշտաման: և զքաղցրագոյնեղ հոգ՛ւոյ քոյ սրբոյ գտցեն զմխիթարութի, որք վ̄ սիրոյ քոյ զա̄մ վայելչութի մարմնականս՝ ի բաց ընկեցին, և հետևապէս՝ զմեծ ազատու-

թեան մնաց , որք զքո անուան քոյ յանձնուկ ճանապարհ կամեցին մտանել , և խոտորնկանեցին զընթացս հոգս աշխարհին :

6. Ո՜վ դիւրին և վայելուչ ծառայութեան Այ . որով խրոտի լինի ոք ամէ և ազատ : Ո՜վ սրբազան կացութեան կրօնաւորականի պաշտաման , որ զմարդիկ առնէ հանգէտս հրեշտակաց . հաճելիս Այ , զարհուրելիս դիւաց , և հանուրց հաւատացելոց գովաբանելիս : Ո՜վ փափաքելի և յարաբաղձալի ծառայութեան Այ , որով վերաշահի ծայրագոյն բարին , և ստանանի խնդութեան թարց վաղճանի մնացական :

Գլուխ.

Գլուխ. Մետասաներորդ.։

Թէ փորձելիքեն խղձք սրտի եւ կարգադրելիք։

1. Որդեակ պարտիս դեռ եւս զբազում գիտել, զորս չեւ եւս բարեպէս՝ ուսեալ ես։

2. Որքե՞ն այնոքիկ տէ՛րիմ։

3. Զի զկամս քո կարգադրիցես բոլորովին ըստ հաճոյից իմոց, եւ մի իցես ինքնասէր այլ իմոց կամաց նախանձայոյզ։ Բազմիցս խղձք զքեզ սաստկապէս՝ վառեն, բայց զննեա՛ թէ իցեն արդեօք վ̃ն փառաց իմոց, կամ թէ իցես դրդեցեալ մանաւ̂անդ յաղագս քոյոյ դիւ

թութեն : Աղո՛ւ եթէ ես իցեմ առնիթ
բարեպէս գոհունակիցես, ով̅ և
կարգադրիցեմ: Իսկ եթէ 'նեփա
կամէ բուռն խնդրոյ գուցէ ինչ
գաղտնի, ահա այնէ որ զքեզ առ
գելու և ծանրացուցանէ :

4. Զգուշ լեր ուրեմն, մի
յոյժ նկրտիցիս 'ի քոյդ իղձ նախա
յղացեալ, և ո՛չ յինէն տեղեկացեալ,
միգուցէ զկնի զղջանայցես, և կամ
անհաճոյանայցէ քեզ, որ յառաջ
նումն հաճոյ թուիւր, որում և
իբրև բարւո՛յ նախանձէիր: Քան
զի ո՛չ ամ̅ իղձ որ տեսանի բարի,
է՛ վաղվաղակի հետևելի, և ո՛չ ամ̅
որ տեսանի ընդդէմ 'ի նախնումն, է՛
փախչելի: Ուստի հարկ է երբեմն
զսանձահարումն ինչ 'ի կիր արկա
նել, և ս ըն կրթութիս և յիղձս բա
րիս,

րեա, զի մի յառաւելմանէ մտաց քոց ներարշաւիցես ՚ի ցնդմունս, եւ այլոց սակս քոյոց անվարժութե՟ց, զգայթակղութի՟ ծնանիցիս, կամ սակս քոյոց ընդդիմադարձութե՟ց, իսկոյն աղմկիցիս, եւ համ ընկճիցիս:

Ե. Սակայն երբեմն պարտ ՚ինկրարկանել զբռնադատութիւն, եւ արիաբար՝ յօժարութե՟ն զզայական ընդդիմամարտիլն, եւ ոչ ունելն զփոյթ թէ զինչ կամիցի մարմինն, եւ զինչ ոչ; այլ միայն զփոյթ ունել, զի ենթարկիցի հոգւոյն, թէ եւ ակամայ, եւ այն քան նուաճիլ պարտի, մինչեւ պատրաստիցի առ ա՟մ, եւ ուսանիցի սակաւուք բաւականանալ, եւ զտիւք հրճուիլ, եւ ոչ զիրինչ անպատեհ բարբանջել:

Գլուխ.

Գլուխ. Երկոտասան երորդ:

Յաղագս ներկերպաւորման համբերութե՟, և հակադիմման ընդդէմ ցանկութե՟ց:

1. Տ՟ր իմ և Ա՟ծ իմ. յոյժ հարկաւորէ ինձ համբերութի՟ ոպ՟ տեսանեմ, զի բազումք են փորձութի՟ք, որք ըն՟ կենցաղում այսմիկ պատահեն: Քանզի ոպ՟ և կարգադրիցեմ զխաղաղութի՟ իմ, ոչ կարէ գոլ թարց փորձութե՟ և ցաւոց կեանս իմ:

2. Այո՛ այդպէս է որդեակ, բայց կամիմ զի մի զայնպիսի խաղաղութի՟ խնդրիցես, որ անմասն

իցէ

իցէ՝ ի փորձութեց, կամ ո՛չ զգայցէ զհակառակս, և յայնժամ ևս վարկեա՛ զքեզ թէ գտեալ իցես զխաղաղութի՛, մինչ իցես խոնջեցեալ զանազանիւք վշտակրութե՛ք, և փորձեցեալ բազմօք ընդդիմամարտութե՛ք: Իսկ եթէ ասիցես թէ ո՛չ կարեմ տանել զբազումս, ո՞րպ ուրեմն տևիցես հրոյն քաւարանի: Յերկուց չարեաց փոքրագոյնն է միշտ ընտրելի: Ուստի զի կարիցես 'ի տանջանաց ապագայից մշտնջենաւորաց փրծանել, ջանա՛ սակս ա՛յ զչարիս կենցաղոյս բերկրութ՛բ տանել; Մի թէ համարիցես, թէ մարդիկ աշխարհի այսորիկ կամ զդոյզն ինչ, կամ զոչինչ կրիցեն. զայս ո՛չ երբէք գտցես, թէ և նազնուականս խնդրիցես:

Բայց

3. Բայց ասիցես թէ ունին նոքա զբազում հրճուանս, եւ հետեւին սփոփանաց իւրոց հեշտութեաց, վ՜ն որոյ դոյն ինչ թու՛ին նոցին վշտակրութիւնք :

4 Գիտիցուք թէ այդպէս իցէ, զի ունին զորինչ կամին, բայց զինչ կարծես, թէ որքան տեւելոցեն, քանզի ահա իբրեւ զծուխ պակասեսցին ծոխացեալք ընկենցաղումս եւ ո՛չ եղիցի յիշատակ անցելոցն խնդութեց: Եւ այլ մինչ կեան, ո՛չ առանց դառնութեան լքման եւ երկիւղի հանգչին 'ի նոսին : Քանզի 'ի նոյնս իսկ, յորմէ զհեշտութի ինքեանց ընդունին, 'ի նմանէ եւս յաճախապէս՝ զպատիժս ցաւոց կրեն: Եւ զի արդարապէս՝ լինի այս նոցին, զի մի ուր անկարգապէս՝

զհեշտութիւն խնդրեն և հետևեն
նոցին, թարց վրդովման և դառ-
նութե վճարիցեն: Ո՛վ Տ՛ թէ որպէս
դիւրանցք են, որպէս պատրիչք են,
որպէս անկարգքեն, և որպէս զա-
զիրքեն այնոքիկ ամենեքեան, բայց
սակս յիմարութե և կուրութե իւ-
րեանց ոչ իմանան, այլ ոպ̃ յամերք
կենդանիք սակս սակաւուց հեշ-
տութեց ապականելոյ կենցա-
ղոյս, 'ի մահ անձին զինքեանս մատ-
նեն: Դու ուրեմն որդեակ մի'
գնայցես զկնի քոյոց ցանկութեց,
այլ 'ի բաց հերքեա զկոսա 'ի կամաց
քոց, հրճուեա' 'ի տր̃, և նա տացէ
քեզ զխնդրուածս սրտի քո:

5. Քանզի եթէ իրաւի կա-
միս հրճուել, և առատապէս' յինէն
մխիթիլ, ահա' 'ի յարհամարհման

ամենից

ամենից աշխարհականաց իրաց , և 'ի բաց հերքման ընտանեաց ստորնայնոց հեշտութեց , կայացի քոյդ օրհնութի , և ճոխապես՝ հատուցի քեզ մխիթարութի : Եւ որքան զքեզ յամենից ստեղծուածանաց սփոփմանց 'ի բաց քարշիցես , այնքան 'ի յիս զքաղցրագոյնս, և զհզօրագոյնս մխիթարութիս գտցես : Բայց 'նախքան ոչ եղիցիս թարց ումեք տրտմութե և աշխատանաց պատերազմի , զի առաջս նախաժամանիցես : Հինգի ընդհիմանայցէ քեզ ներամատեցեալն սովորութի, բայց 'ի բարեգունն սովորութե յաղթահարեսցի; տրտնջեսցէ մարմին , բայց ջերմեռանդութե հոգւոյն սանձահարեսցի . դրդեսցէ զքեզ և դառնացուսցէ զքեզ օձն

հնա

հնազդոյն, բայց աղօթիւք հալածեսցի, և մանաւանդ աշխատանօք օգտակարիւք նմին անցք մեծամեծք առխսցեսցին :

Գլուխ. Երեքտասան երորդ :

Յաղագս հնազանդութե հպատակին հեզի, ըստ օրինակին, յի քի :

1. Որդեակ որ զինքն արտաքարշել ջանայ ՚ի հընազանդութէ, արտաքարշէ զինքն ՚ի շընորհաց, և որ խնդրէ ունել զիւր յատուկս, կորուսանէ զհասարակս: Որ ո՛չ յօժարութե և հաճութե հպատակին առաջնորդին, յայտ

Թէ

Թէ դեռեւս մարմին իւր կատարե
լապէս՝ ինքեան ոչ հնազանդի, այլ
բազում անգամ կրկնակցէ եւ տրտ
նջէ : Ուսի՛ր ուրեմն փութով զքեզ
առաջնորդին ստորանկել, եթէ
կամիս զմարմին քո յատուկ կառնո
ճանել : Զի դիւրաւ՝ իքեն արտա
քին քո թշնամին յաղթահարի, եթէ
ներքին մարդն քո ոչ իցէ կործա
նեցեալ : Ո՛չ գոյ վնասակարագոյն
եւ չարագոյն անձինդ թշնամի քան
զքեզ ինքդ, մինչ ոչ հոգւոյդ բարե
պէս՝ համաձայնիս : Ուստի պարտ
ես ամենեւին ի մէջ ստանալ զճշմարիտ
արհամարհութիւն քոյոյ անձին,
եթէ կամիս նախազօրանալ ընդդէմ
մարմնոյ քոյ եւ արեան : Քանզի
դեռեւս յոյժ անկարգապէս՝ զքեզ
սիրես, սակս որոյ եւ երկնչիս լիա

պէս՝

պէս՛ այլոց կամաց զքեզ յանձնել:

2. Բայց զինչ մեծ, թէ դու որ ես մոխիր և ոչ ինչ, վս̃ այ̃ զքեզ մարդկան հպատակիցես: Որովհետև ես ամենակարողս և բարձրագոյնս որ զբնաւ̂ս ստեղծի յոչնչէ, զիս վս̃ քո մարդկան խոնարհաբար ստորարկի: Եղէ ամենեցուն խոնարհագոյնեղ և զցածուն զի զքոյդ հպարտութի իմով խոնարհութբս յաղթահարէի: Ուսի՛ր ուրեմն բարեխառնել զքեզ ով մոխիր: Ուսի՛ր խոնարհեցուցանել զքեզ ով հող և տիղմ, և ենթարկեա՛ զքեզ 'ինքըքոյ ոտից ամենից: Ուսի՛ր նու̂աճել զկամս քոյս, և բնաւ̂ից նու̂աստութեց տալ զքեզ ինքնին:

3. Վառեա՛ զքեզ ընդդէմ ին

քեանդ, եւ մի ներիցես ՚ի փքացման զօրանալ ՚ի քեզ, այլ այնպէս նուաստ եւ փոքրոգի զքեզ զուգեա՛, զի ամենեքեան կարիցեն շրջիլ ՚ի վերայ քո, եւ որպէս զկաւ գռեհաց կոխել զքեզ : Քանզի զինչ ունիս ո՞վ մարդ նանիր առ ՚ի վիճել, զինչ կարես ո՞վ զազրալից մեղաւոր ընդդէմ ասել զքեզ նախատողաց, որ այնքանիցս վշտացուցեր զիս, եւ բազմիցս չահեցար զդժոխս ; Բայց անխայեաց ՚ի քեզ աչք իմ, զի պատուական է հոգի քո առաջի աչաց իմոց : Եւ զի ծանիցես զսէր իմ, եւ յարամնայցես լինել շնորհակալ ՚ի վերայ բարերարութեաց իմոց : Այլ եւ տայցես յաւէժ զքեզ ճշմարիտ հնազանդութեան եւ խոնարհութեան, եւ տանիցես համբերութեամբ զարհամարհանս քոյոյ անձին :

Գլուխ.

Գլուխ. Չորեքտասան երորդ:

Յաղագս նկատմանց գաղտնեաց դատաստանացն Այ, զի մի փքանայցեմք ընդ բարիս:

1. Զարհուրեցուցանես զիս Տր քոյով դատաստանաւ, եւ ահիւ եւ երկիւղիւ քով դողացուցանես զոսկերս իմս բնաւին, եւ պակնու հոգի իմ յոյժ: Ուստի կամ զահիհարեցեալ եւ նշմարեմ, զի եւ երկինք ոչ են սբք յանդիման քոյոց երեսաց: Քանզի եթէ 'ի հրեշտակս անգամ գտեր յանօրէնութի̄ եւ ոչ անխնայեցեր, զինչ եղիցի ինձ, Թօթափեցան աստեղք յերկնից,

եւ ես հողւ մոխիրս զինչ վարկանեմ զիս: Որոց գործք գովելիք համարէին, անկան յստորինս, եւ որք ուտէին զհաց հրեշտակաց, տեսի զի հրճուէին եղջերէք ՚ի խոզից:

2. Ո՛չ ոքէ ուստեք սրբութիւն տր, եթէ զձեռն քո ՚ի բաց քաշիցես, ո՛չ ոք իմաստութիւն օգուտ ինչէ, եթէ ՚ի կառաւարելոյ դադարեսցես: Ո՛չ ոք արիութիւն օգնել ինչ կարէ, եթէ ՚ի պահպանելոյ լռիցես: Ո՛չ ոք ողջախոհութիւն է աներկեւան, եթէ զնա ո՛չ նախախնամիցես: Ո՛չ ոք սեփական պահպանութիւն շահաւոր է, եթէ ո՛չ իցէ մերձ քոյդ սրբազան հսկողութիւն: Քանզի թողեցեալք ՚ի քէն սուզիմք, եւ զայցելութիւն քո գտեալք կանգնիմք եւ զօրանամք: Եւ զի թէպէտ

ան

անհաստատք եմք, բայց քեւ կարողանամք, եւ թէպէտ ցրտանամք, բայց քեւ ջերմանամք:

3. Ո՜վ թէ որպէս խոնարհաբար եւ արհամարհօրէն պարտէ ինձ զինէն խորհել, եւ որպէս առ յոչինչ վարկանել զբարին զոր թուի ինձ ունել: Ո՜վ թէ որպէս հեզաբար ենթարկել պարտիմ զիս, ընդ խորքոց դատաստանաց, ուր զիս ոչ այլ ինչ գոլ տեսանեմ, եթէ ոչ ոչ ինչ, եւ առ ոչինչ: Ո՜վ բեռն անչափելի, ո՜վ անդունդ անանդրանցանելի, նորուն զիս ոչ այլ ինչ տեսանեմ, եթէ ոչ բնաւին ոչ ինչ: Ո՞ւր է ուրեմն ծածկոյթ փառաց իմոց, ո՞ւր է յոյսն յղացեալ յառաքինութեց, ընկլաւ բնաւ սնափառութին իմ ունայն, ՚ի խորութն քոյ

ոց դատաստանաց , որքէն իմր իմ ։

4. Զի՞նչ է տմ մարմին առա-
ջի երեսաց քոց տր , մինչ է պարծի-
ցի երբէք կարն ընդէմ Ձեւ աներպո-
ղին իւրում ։ Որպէս կանգնիլ կա-
րէ ոտնայնաբանութե՛ , որոյ սիրտն
ստուգապէս՝ ենթարկեցեալ է տյ ։
Քանզի և ոչ բոլոր աշխարհ կանգ-
նել կարէ զայն , զոր ճշմարտութիւն
ինքեան ստորանկէ , և ոչ՝ իբերա-
նոյ բնաւ իցէ պոլարանողաց շար-
ժի , որ զբոլոր յոյս իւր նաստու-
ծումէ՛ հիմնեալ ։ Վ̄ն զի և որբ խօ-
սին ահա ամենեքեան ոչ ինչքեն ,
և նու աղեացին ընդ հնչման բա-
նից , իսկ բան տն մնասցէ յաւի-
տեան ։

Գլուխ.

Գլուխ. Հնգետասաներորդ ։

Թէ ո՞րպ կալի է եւ ասելի ՚ի յիւրս բնաւ՞ս ըղձալիս ։

1. Որդեակ այսպէս՝ ասիցես ՚ի յիւրս բնաւ՞ս ; Տէ՛ր եթէ քեզ հաճոյիցէ, եղիցի այս այսպէս ։ Տէր՝ եթէ եղիցի պատիւ քո, եղիցի այս յանուն քո ։ Տէր՝ եթէ թուեսցի քեզ ինձ պատշաճ, և դատեսցես զնա գոլ ինձ օգտակար, յայնժամ տու՛ր ինձ զայս ՚ի պատիւ քո ՚ի կիրարկանել, բայց եթէ գիտեսցես զնա գոլ ինձ վնասակար, և հոգւոյ իմում փրկութե՛ ոչ գոլ շահաւոր, բարձ յինէն զայն

պիսի իղձ ։ Քանզի ոչ իմ իղձ է ՚ի հոգւոյն սրբոյ, Թէ և Թուիցի մարդկան բարի և ուղիղ, զի դժուարին է ինկատել՝ ենԹադատելն, Թէ իցէ հոգի բարի, կամ Թէ օտար. որ զքեզ ներդրդէ ՚ի ցանկութի այսորիկ կամ այնորիկ, և կամ Թէ արդեօք շարժիցիս ՚ի սեփականէ քումէ հոգւոյ, վնզի բազումք որք յըսկզբան Թուէին առաջնորդիլ ՚ի հոգւոյ բարւոյ, ՚ի վախճանի գտան պատրեցեալք ։

2. Ուրեմն միշտ երկիւղիւն այ, և խոնարհութբ սրտի պարտէ ըղձալ և խնդրել, զոր ինչ ցանկալի տեսանի մտաց, և մանաւանդ յատկականաւ վերակնքմամբ յանձնելի է ինձ բոլորն, և ասելի ։ Տէր՝ դու գիտես Թէ որպէս բարւոքէ, եղիցի

ձգիցի այս կամ այն, ոչ և հաճոյ Թուեսցի քեզ։ Տո՛ւր ինձ զոր կամիս, որքան և կամիս, և յորժամ կամիս։ Արա՛ ընդ իս ոչ և գիտես, և որպէս քեզ առաւել հաճոյ Թուի, և որպիսաբար՝ պատիւ քո առաւել յայտնի։ Դի՛ր զիս ուր և կամիս, և հարազատօրէն՝ վարեաց ընդ իս ըն բնաւս։ Ես քան զի եսեմ 'ի ձեռին քում, պարաբերեա՛ զիս և վերստին դարձո՛ շրջանակօրէն, զի ահա ես ծառայ քո եմ, պատրաստ առ ամ, և ո՛չ կամիմ զկեալն իմ, եթէ ո՛չ 'ի քեզ, և երանի թէ արժանապէս՝ և կատարելապէս՝ ։

Բան

Բան վասն կատարելոյ զբարե հաճութիւն ա̄յ :

3. Պարգեւեա ինձ ո՛վ բարէ գորովագութ յս̄ զշնորհ քո սէ , զի իցէ ընդ իս , եւ ներգործիցէ ընդ իս, եւ մինչեւ 'ի վախճան յարամնայցէ ընդ իս : Տուր ինձ միշտ ըղձալ եւ կամիլ զայն, որ քեզ առաւել է ընդունելի եւ բարեհաճելի . մինչ զի իմ կամ քում կամի միշտ հետեւեսցի, եւ իցէ կամ քո իբրեւ զկամ իմ , եւ իմ կամ քում հետեւիցի կամի , եւ ուղղապէս 'նմին համաձայնիցի , իցէ եւս ինձ միեւնոյն կամիլ եւ ո՛չ կամիլ ընդ քեզ , եւ մի կարիցեմ կամիլ եւ ո՛չ կամիլ , եթէ ո՛չ դու կամիցիս կամ ո՛չ կամիցիս :

Տուր

4. Ադուր՛ ինձ մեռանել ընդ բնաւս որք են յաշխարհի, և վն̃ քոյ սիրել զարհամարհանս, և զո՛չ ճանաչիլն ընդ կենցաղում այսմիկ ; Ադուր՛ ինձ ՚ի վեր քան զամ̃ս իղձս ՚ի քեզ հանգչիլ, և զսիրտիմ ՚ի քեզ խաղաղացուցանել: Քանզի դու ես ճշմարիտ խաղաղութ̃ի սրտի, և միայն հանգստութ̃ի, իսկ որք են արտաքոյ քոյ, խիստ են բնաւ՛ք և անհանգիստք ; Ուստի նայսմիկ և ՚ի նոյնում խաղաղութ̃է, այսինքն ՚ի քեզ միայնում, վեհագոյնում և մշտնջենաւորում բարւոջ ննջեցից և հանգեայց, ամէն :

Գլուխ.

Գլուխ. Վեշտասան երորդ:

Թէ ճշմարիտ մխիթարութիւն ընդ միայնում աստուծում խնդրելի է:

1. Ո՛ւմումեք և ցանկալ կարեմ, զումէումէքէ և խորհիլ կարեմ ՚ի սփոփութեան իմ, ո՛չ այնմիկ սպասեմ, այլ ապառնոյն: Ուստի թէ ունէի միայն զա̃մ մխիթարութի̃ աշխարհի, և կարէի զմայլիլ բնաւիւք նորին հրճուանօք, իրաւի ո՛չ կարէին ինձ, զժամանակս բազումս յարաժամել: Վ̃ որոյ ո՞վ անձնիմ, ո՛չ ուստեք լիապէս՝ կարես մխիթարիլ, և ո՛չ կատարե-

տարբերապէս՝ ամփոփել, եթէ ոչ նաստուժում, որ է մխիթարիչ աղքատաց ; և ընդունող խոնարհաց : Ուրեմն սակաւ ինչ համբեր, ո՛վ անձնիմ, և սպասեա՛ խոստմանն ա̃ծայնոյ, և ունիցիս զառատութի̃ ամենից բարութե̃ց ՛ի յերկինս ; և ապա եթէ անկարգապէս՝ խնդրիցես ըզներկայս այսոսիկ, կորուսցես զմշտնջենաւորս և զերկնայինս ; Իցեն քեզ ժամանակաւորք այսոքիկ մի այն առ ՛ի պէտս, իսկ մշտնջենաւորն առ ՛ի տեւողութիւն ; Քանզի ոչ կարես յագել ժամանակաւորօք յայսոքիւք, զի ոչ են ստեղծեցեալ առ ՛ի զմայլումն նոցին :

2. Թէև ունէիր զբնաւս ստեղծականս բարիս, ոչ վ̃ս այնոցիկ կարէիր լինել երջանիկ և երանելի ;

նելի, զի ա̄մ երանութ̄ի եւ երջան
կութ̄ի կայանայ յաստուծում որ
է ստեղծող ընաւ՛ից բարեաց: Ո՛չ
այնչափ երանութ̄ի որ թու՛ի եւ
կամ գովի ՚ի յիմարաց սիրողաց կեն
ցաղոյս, այլ այնպիսի, որում սպա
սեն առ բարիք հաւ՛ատացեալք
ք̄ի, եւ մերթ նախաճաշակեն զնա
առք հոգւորք եւ ս̄րբք սրտիւք, որոց
կենցաղավարութի՛ն յերկինս է՛:
Ունայն եւ փոքրոգի է՛ ա̄մ մխիթա
րութ̄ի մարդկային, երանելի եւ
ճշմարիտ է մխիթարութի՛ն որ ՚ի
ներքս ՚ի ճշմարտութե՛ն ըմբռնի:
Այր առաքինի յա̄մուրեք ընդ ին
քեան տանի զմխիթարիչն իւր յ̄ս,
եւ ասէ ցնա, օգնեա՛ ինձ տ̄ր յիսուս
նամենայնում տեղւ՛ոջ եւ ժամանա
կում: Եւ եղիցի ինձ այս ՚ի մխիթա
րութ̄ի,

ութն, զի յօժարութէ կամիցիմ զրկիլ ՚ի բնաւից մխիթարութեց մարդկայնոց ։ Իսկ եթէ պակասի ցի ՚ի յիս քոյդ մխիթարութն, եղի ցի ինձ քոյդ հաճութն, և արդար զննութն ՚ի տեղի սփոփման ծայրագունեղի ։ քանզի ո՛չ ՚ի յաւիտեան բարկանաս տր, և ո՛չ ՚ի յաւիտեան սպառնես զոխս ։

Գլուխ. եօթնևտասներորդ ։

Թէ ամենայնք հոգք ընկեն լիցին յած ։

I. Որդեակ թո՛ղ ինձ առնել ընդ քեզ զոր կամիմ ։ քանզի գիտեմ ես թէ զի՛նչ իցէ քեզ պիտոյ,

պիտոյ, զի դու խորհիս իբրեւ ըզ մարդ, եւ կարծես զիրս բազում ըստ այնմ, ըստորում համոզէ քեզ իղձ մարդկային։

2. Տէր իմ իրաւ ինէ զոր հրամայես, զի առաւել է քոյդ հոգաբարձութի ի վ՛ր իմ, քան զբնաւ հոգս զորս տանիլ կարեմ ես յաղագս իմ։ Քանզի յոյժ անհաստատապէս՝ կայ նա, որ ո՛չ ընկենու զհոգս իւրս բնաւ՛ ՚ի քեզ։ Միայն տէ՛ր իմ, միայն թէ կամ իմ ուղղապէս՝ եւ հաստատապէս՝ ՚ի քեզ յարամնայցէ, արա ընդ իս զորինչ քեզ հաճոյ թուեսցի։ Ա՛ն զի զոր ինչ առնիցես ընդ իս, բարի է։ Եթէ կամիցիս թէ իցեմ ընդ խաւարի, եղիցի անուն քո բարեբանեցեալ։ Իսկ եթէ հաճիս թէ իցեմ ընդ լուսով, եղիցի դար

ձեալ

ձեւալ անուն քո բարեբանեցեալ: Եթէ արժանի համարիցես զիս մխիթարել, եղիցի անուն քո բարեբանեցեալ: Իսկ եթէ հաճիցիս թէ վշտագնեցիմ, լիցի նմանապէս անուն քո միշտ բարեբանեցեալ:

3. Որդեակ՝ եթէ ըղձաս ընդ իս շրջել, պարտէ քեզ զի այսպէս՝ ձեռնիցես. Լեր՝ այնքան յօժար առ՚ի համբերել, որքան յօժար ես առ՚ի խնդալ: Ընկալ այնքան հաճոյապէս՝ զչքաւորութիւն եւ զաղքատութիւն, որքան հաճոյապէս՝ ընդունիս զլիութիւն եւ զփարթամութիւն:

4. Աղէր իմ կամաւորապէս՝ կրեցից վն̄ քո զորինչ եւ կամիցիս թէ հասցէ՛ ի վր̄ իմ: Քանզի կամիմ զբարին եւ զչարն, զքաղցրն եւ զդառն, զխնդալին եւ զտրտմալին,

անզանազանապէս ՚ի ձեռաց քոց առ-
ընդունել ։ և վ՟ս բնաւ ից իմոց դի-
պուածոց շնորհակալ լինել ։ Ուս-
տի պահեա՛ զիս յամենից մեղաց,
զի մի երկնչիցիմ ՚ի մահուանէ և
՚ի դժոխոց ։ Եւ միայն թէ զիս մի
մերժիցես ՚ի յաւիտեանս, և մի ջնջի-
ցես զանուանիմ ՚ի գրոյն կենաց, զո՞ր
ինչ վիշտ և գայցէ ՚ի վ՟ր իմ, ինձ ո՛չ
վնասեսցէ ։

Գլուխ.

Գլուխ. Ութեւտասներորդ:

Թէ թշուառութիւնք կենցաղականք ըստ օրինակին Քի̃ լրջմ տաբար՝ են տանելիք:

1. Որդեակ՝, ինձ եւ յեր
կնից վ̃ն քոյոյ կեցու
թե̃, ընկալայ զքոյս
թշուառութի̃ս, ոչ
՚ի հարկէ, այլ ՚ի սիրոյ քարշողէ, զի
դու ուսանիցիս զհամբերութի̃,
և ժամանակաւորաց թշուառու
թե̃ց մի՛ զայրացաբար՝ տանիցես,
Ք̅ զի ՚ի ժամէ ծննդեան իմոյ մինչե
ցխաչմահն իմ ՚ի խաչին, ոչ պակասեցաւ ինձ կրումն ցաւոց, զի
երաց ժամանակաւորաց պակա

սութեցն ըմբերեցի զվիճմունս յո
քունս յաճախաբար՝ զինէն լուա՛յ.
խռովութեանց եւ նախատանաց հե-
զաբար՝ տարայ. փոխանակ բարե-
րարութեանցն զապերախտութիւն ըն-
կալայ. մի՛ սքանչելեայս զհայ-
հոյութիւնս. եւ սակս վարդապետու-
թեան զարհամարհանս ։

2. ՈՐԴԻ իմ զի դու համբե-
րօղ եղեր ընդ կենի քում, յայսմիկ
պանաւ՛ անդ ընդ զպատուիրան
հօր քոյ. ԱՉորժամնէ ուրեմն զի ես
տրուպս եւ մեղաւո՛րս ըստ հաճոյ
ից քոց համբերաբար զիս զսպե-
ցեմ, եւ մինչեւ ցերբ կամիցիս, ըզ
բեռն ապականացու՛ի կենիս բա-
ռնայցեմ: Այլ զի թէեւ ծանրագոյն
զգայցի ներկայ կեանս, սակայն
այժմ շնորհիւ քով յոյժ արդիւնա-
ւո՛րէ,

ւորէ, այլև քոյով օրինակաւ, և
քոյոց սրբոց շաւ՛ղիւ, տկարաց տա
նելագոյնէ. իսկ և յաւ՛էտ մխիթա
րականէ, քան 'ի նախնումն ը՛ն հնոյ
օրինումներն, մինչ դուռն երկնից
փակեցեալ յարամնայր, և մթագոյն
և ճանապարհ երևէր առ յեր
կինս, մինչ այնքան սակա՛ւք զար
քայութին երկնից հոգային խնդ
րել: Այլ և ո՛չ որք յայնժամ ար
դարքն էին և կեցուցանելիք, յա
ռաջ քան զքոյդ չարչարանս, և սր
բազանի մահ՛ուան քո պատականա
ւորութի յարքայութին երկնից կա
րէին մտանել:

3. Ո՜հ թէ որքա՛նս շնորհա
կալութիս քեզ պարտա՛ւանդիմ վե
րաբերել, զի զճանապարհ ուղիղ
և զբարի արժանի վարկար ինձ,

և ընտա՛նիս հա՛ստատացելոյ առ յա
՛ւիտենական արքայութի՛ն քո ցու
ցանել : Քանզի կենցաղավարու
թի՛ն քո ճանապարհ մեր է , և սրբա
զանին համբերութ՛ւ ընթանամք
առ քեզ , զի դու ես պսակ մեր :
Աղօթ՝ եթէ դու ոչ առաջնորդեա
լէիր և ոչ ուսուցեալ էիր զմեզ , ո՞վ
արդեօք հոգայր հետեւիլ քեզ : Կա՞մ
թէ որքանք ՚ի բացեայ և յետ մնայ
ին , եթէ ոչ ՚ի քոյս կերպարայլս յա
ռաջոյս նկատէին : Զի ահաւա
սիկ դեռեւս դանդաղիմք տեսանե
լով զքոյս նշանս և զվարդապետու
թիս , զինչ լինելոցէր , եթէ զայս
քան լոյս առ ՚ի հետեւիլ քեզ ոչու
նէաք :

Գլուխ.

Գլուխ. Իննևտասն երորդ :

Յաղագս տանելութե՛ անիրաւութե՛ց, և թէոք ճշմարիտ համբերող իցէ, փորձիցի :

1: Զինչ է զոր խօսիս, որդեակ: Դադարեա՛ց ՚ի տրտունջելոյ, նկատելով զիմս և սրբոց այլոց զչարչարանս, զի ո՛չ տակաւին մինչև ցարիւն յարատևեցեր: Ո՛չ չապաքէն դուն ինչ է զոր կրեսդ, ՚ի բաղդատութե այնոցիկ, որք ըզ այնքանս մեծամեծս կրեալք են, այնքան զօրեղապէս՝ փորձեցեալք, այնքան ծանրապէս՝ վտանգեցեալք, և այնքան բազմապատկապէս՝

պէս՝ զննեցեալք, և վարժեցեալք։ Պարտէ ուրեմն քեզ զծանրագոյնս այլոց 'ի միտս քոյս վերաբերել, զի զքոյս դիւրապէս՝ տանիցես նուաստագունեղս։ Զորդ եթէ քեզ նուաստագունեղք զոլ ո՛չ թուիցին, զգուշլեր մի՛ գուցէ և պայդքոյդ առնիցէ անհամբերութի̅, վ̅ս որոյ թէ մեծամեծք իցեն թէ փոքունք, հոգա ընդունիլ համբերապէս՝ լմբերել։

2. Որքան բարեգունապէս՝ 'ի համբերութի̅ զքեզ տրամադրիցես, այնքան իմաստնագունապէս՝ զքեզ կառավարեսցես, և առաւել արդիւնաւորեսցես։ Ասացես ևս թեթևագոյնապէս՝, յօժարութբ և սովորութբ, առաւս ո՛չ յուլապէս՝ պատրաստեցելովք։ Մի՛ ու-

րեմն

րեմն առնիցես, Թէ ոչ կարեմ զայ սոսիկ, յառնէ այսպիսոյ կրել, կամ Թէ այսպիսիք յինէն ոչ են ըմբերելիք, զի ես ինձ զմեծ ինչ տուժան, Ենախառնէ զիս յայնպիսիս, զորս ոչ երբեք ածեալ եմ 'ի միտ: Սակայն յայլմէ լրջմտաբար կրեցից, ըստ որում տեսից կրելիս զօլ ըզ նոսա: Յիմարէ այնպիսի մտածութիւն, որ զզօրութի կրելոյ ոչ յարատեւէ: Եւ ոչ զայն յորմէ պակելի է: Այլ մանաւանդ զանձինս, եւ զգիշաս ինքեան ներբերեցեալս զերականշուէ:

3. Ո՛չէ ճշմարիտ կրօղ, որ ոչ կամի կրել, եԹէ ոչ որքան բարւոք Թուի ինքեան, եւ յորմէ հաճոյ Թուի ինքեան: Զի ճշմարիտ կրօղն ոչ նկատէ Թէ յորմէ մարդոյ, արդեօք

յառաջ

յառաջնորդէ, կամ 'ի հանգիստէ ընդ մին, և կամ ստորնագոյնէ, արդեօք յառնէ սրբոյ և բարւոյ, և կամ 'ի խեղաթիւրէ և յանարժանէ ար- տագործիցի: Այլ անտարբերա- բար յամէ ստեղծուածոյ որչափ և որքանիցս իրինչ ընդդէմ ինքեան պատահիցի զբոլորն իբր 'ի ձեռաց այ գոհունակապէս ընդունի, և զնոյնն շահ իմն մեծ վարկանի: Քանզի ոչինչ առաջի այ որքան և իցէ փոքրագոյն, միայն թէ լի- նիցի վ̅ս սիրոյ նորին կրեցեալ, կա- րէ առանց արդիւնաւորութե՛ան- ցանիլ:

4. Լեր' ուրեմն պատրաստ 'ի պատերազմի, եթէ կամիցիս ու- նել զյաղթութի՛: Քանզի առանց ճակատմի ո՛չ կարես ժամանել 'ի պսակն

համ

համբերութե̃, ոսկ եթէ համբե֊
րել ոչ կամիս, հրաժարիս 'ի պսակ
մանէ: Այլ եթէ ըղձաս պսակել,
մարտիր' արիաբար, և տա՛ր համ
բերաբար: Առ̃ զի առանց աշխա
տանաց ոչ ոք կարէ դիմել առ հան
գիստն, և առանց մարտի ոչ ոք
ժամանէ 'ի յաղթութի̃:

5. Եղիցի ինձ կարելի առ̃ իմ
'ի ձեռն շնորհաց քոց, որ տեսանի
ինձ անկարելի 'ի ձեռն բնութե̃:
Քանզի դու գիտես որչափ ինչ
կարեմ համբերել, և 'ի յառնելն ըն
դիմութեց փութով ենթաձգիմ:
Արտաքործիցի ինձ իւրաքանչ
իւր կերպարանութի վշտակրութե̃, որ
վս̃ անուան քոյ քաղցրէ յոյժ և բաղ
ձալի: Առ̃ զի տանջս քոյ կրելն և չար
չարիլս, է առողջութի հոգւոյ ի֊
մոյ: Գլուխ.

Գլուխ. քսան երորդ :

Յաղագս խոստովանութ̃ե սեփականն տկարութ̃ե, և կենցաղոյս այսորիկ թշուառութ̃ե :

1. Խոստովանիմ ընդդէմ ինձ զանիրաւ̂ութ̃ի իմ, խոստովանիմ քեզ տ̃ր զտկարութ̃ի իմ: քանզի բազմիցս դոյն ինչ, զիս ստորանկէ, և տխրեցուցանէ: Յառաջադրեմ ինձ զի հզօրապէս՝ գործիցեմ, բայց մինչ դայ սակաւ ինչ փորձութ̃ի, մեծ անձկութ̃ի ինձ տիրէ: Ո̃չ զի երբեմն յոյժ անարգ է իր̃ն, յորմէ յառաջանայ ծանր

փոր

փորձութ̅ն: Եւ մինչ համարիմ զիս կերպիւ ինչ յանդորր, մինչ զոչինչ զգամ, պատահեմ զիս տակաւին մերձ ՚ի յաղթահարիլ ՚ի փոքրահոգւոյ կացութ̅է :

2. Տե՛ս ուրեմն տր̅, զխոնարհութ̅ն իմ, և զբեկանաւորութ̅ն իմ, որ յայտնի է քեզ յամենից կողմանց: Եւ ողորմեա՛ց և փրկեա՛ զիս ՚ի տղմոյ, զի մի ընկղմեցայց, և մի յարաժամայցեմ ստորանկեցեալ մինչև իսպառ: Ահա՛ այսէ որ յարաձաղէ զիս յաճախապէս՝ և առաջի քոյ յամօթաւունէ զիս, ք̅ զի եմ յոյժ սահական, և տկար առ ի ընդդիմանալ ընդդէմ փորձութեց, զի թէև ամենևին ոչ հաճանիցիմ, նոցին: Սակայն նեղութ̅ի է ինձ և ծանրութ̅ի ներհետև-

ութ̅ի

ուութ֊ի նոցին եւ ձանձրանամ կենալ միշտ այսպէս՝ ՚՚ի պատերազմի: Ուստի յայտնապէս՝ երեւի ինձ տկարութ֊ի իմ , զի առա՛ւել դիւրապէս՝ յառնեն իրք իմ ապականելիք երկ ախտայութիւնք , քան թէ տարածերժին :

3. Երանի թէ յարանկատէիր ծառայի քո զաշխատանս եւ զցաւս իմ հզօրագոյնդ Տր̄ Իսրայելի , Նախախնամող հոգւոց հաւատացելոց , եւ օգնէիր նմա յամենայն, յոր ընթանայր : Զօրացուցեա՛ զիս երկնայնով կարողութ֊է , զի մի՛ հին մարդն , այսինքն մարմինս , դեռեւս հոգւոյն լիապէս՝ ոչ հպատակեցեալ յանդգնեսցի տիրել , ընդդէմ որում զինի պիտոյ եղիցի պատերազմիլ , որքան ապրեսցուք յայս

մին

մինչ կենում ողորմելագունեղի ։ Ավա՜ղ թէ որպիսի է կեանս այս , նորում ո՛չ երբեք պակասինանեղութիք և թշուառութիք , և նորում չեն ամինչ որոգայթիւք և թշնամեօք ։ Քանզի 'ի հեռանալ միոյ անձկութե̄ և փորձութե̄ , մերձենայ միւսն . և մինչ դեռ տանջաքին ան և հարուած առաջնոյն ։ Եւ այլք բազումք յանկարծակի 'ի վր̄ յառնեն ։

4. Եւ ո՞րպէս կարէ սիրել զայսպիսի կեանս , որ ունի գայսքան դառնութի̄ , և է ստորանկեցեալ այսքանից թշուառութե̄ց և խղճութե̄ց , կամ որպէս կարէ յորջորջել կեանս , այն որ ծնանի զմահս և զժանտս ։ Բայց սակայն տանկաւ̂քին 'ի բազմաց սիրի , և յոքունք

խնդրեն

խնդրեն հրճուիլ ՚ի նմա ; Յանդգնի մանկի յաճախապէս՝ աշխարհ , իբր Թէ իցէ սուտ և ընդունայն : Այլ սակայն ո՛չ դիւրապէս՝ Թողանի ՚ի բաց , զի յոյժ տիրեն ցանկութիւնք մարմնոյ : Եւ զի այլք են որք սու-քարշեն ՚ի սիրել զնա , և այլք , որք ՚ի քամահել : Այլ ու քարշեն ՚ի սէր աշխարհի , ցանկութի՟ւն մարմնոյ , ցանկութի՟ւն աչաց , և հպարտութի՟ւն կենցաղոյս , բայց պատիժք և Թշուառութիւնք , որք արդարապէս՝ հետևին նոցին , ծնանին զատելութի՟ւն աշխարհի և զձանձրութի՟ւն :

5. Բայց ո՞հ ցաւոյս , զի յաղԹահարէ մախիղն զուարճութի զմիտս նուիրեցելոյս աշխարհի , և համարին գոլ ՚ի ներքոյ տատաս կաց զբօսանս : Զի ո՛չ տեսին և

ո՛չ

ո՛չ ճաշակեցին երբէք զքաղցրութին տյ, և զներքին ապահովութի զօրութե : Իսկ որք կատարելապէս՝ քամահեն զաշխարհ, և կեալ ըստ տյ ՚ինեբքոյ սրբազանն ջանան խրատու : ևՁ յնոքին զքաղցրութին տյ ճշմարտից հրաժարողաց ՚ի բաց դոլ խոստացեալ ո՛չ անգիտանան : Եւ թէ որքան ծանրապէս՝ սխալիցի աշխարհ, և զանազանապէս խաբիցի, յայտնապէս տեսանեն :

Գլուխ. քսան եւ մէկ երորդ. :

Յաղագս Թէ յաստուծում ՚ի վեր քան զա̃մ բարի , եւ պարգեւ յարահանգչելի է :

1. Սւ վեր ք̃ զա̃մ եւ յա̃մում յարահանգեաց ո՛վ հոգի իմ ՚ի տր̃ : Քանզի նա է հանգիստ յաւիտենական ամենից սրբոց: ԱՏուր՛ ինձ ո՛վ քաղցրագունեդ , եւ սիրելագունեդ յս̃ , ՚ի վեր քան զա̃մ ստեղծուածս ՚իքեզ յարահանգչել, այսինքն , ՚ի վեր քան զա̃մ կեցութի̃ , եւ գեղեցկութի̃ , ՚ի վեր քան զա̃մ փառս , եւ պատիւ , ՚ի վեր քան զա̃մ իշխանութի̃ եւ արժանաւորութի̃, ՚ի վեր

՚ի վեր քան զա͞մ գիտութի͞ , եւ նր-
բութի͞ , ՚ի վեր է զա͞մս փառթա-
մութիւս եւ արհեստս , ՚ի վեր է զա͞մ
խնդութի͞ եւ հրճուութի͞ , ՚ի վեր քան
զա͞մ համբաւ եւ գովութի͞ , ՚ի վեր
քան զա͞մ քաղցրութի͞ եւ մխիթա-
րութի͞ , ՚ի վեր քան զա͞մ յոյս , եւ
խոստումն , ՚ի վեր է զա͞մ արդիւն
եւ իղձ , ՚ի վեր է զա͞մս պարգեւս եւ
զձիրս , զորս կարես տալ եւ ներհե-
ղուլ , ՚ի վեր է զա͞մ ուրախութի͞ եւ
ցուարճութի͞ , զոր կարէ ըմբռնել
միտ եւ զգալ : եւ յե͞ ՚ի վեր է զհրեշ-
տակս եւ հրեշտակապետս , եւ ՚ի վեր
է զա͞մս զօրս երկնից , ՚ի վեր է զա͞մս
երեւելիս եւ աներեւոյթս , եւ ՚ի վեր է
զա͞մ , որ ոչ ես դու ա͞ծ իմ :

2. Քանզի դու տէ͞ր իմ եւ ա͞ծ
իմ ՚ի վերոյ ես զամենայնս բարեգունեղես

դու միայն բարձրագունեդ, դու
միայն հզօրագունեդ, դու միայն
բաւականագունեդ, և լիագունեդ,
դու միայն քաղցրագունեդ և սփո-
փողագունեդ, դու միայն գեղեց-
կագունեդ և սիրելագունեդ, դու
միայն պատուականագունեդ և
փառաւորագունեդ՝ ի վեր ք̅ զա̃մս:
Յորում բնաւք ի միասին և կա-
տարելապէս՝ գոն, և միշտ եղեն,
և եղիցին: Ուստի փոքրինչ է և
անբաւական զորինչ բաց 'ի քէն
շնորհես ինձ, կամ զքէն բացայայ-
տես, կամ խոստանաս, սակս որոյ
և Թարց տեսանելոյ զքեզ լիապէս՝
ոչ շահիմ, որովհետև ոչ կարէ
սիրտիմ իսպառապէս՝ յարահանգ-
չիլ, և ոչ բոլորապէս՝ գոհունակիլ,
եթէ ոչ 'ի քեզ յարահանգչիցի, և

զբնաւս

զբնաւս պարգեւս, զբնաւս իսկ ստեղ
ծուածս գերազանցիցէ :

3. Ո՜վ սիրելագունեդ փե-
սայդ իմ յ̅ն ք̅ն , սիրողդ մաքրագու-
նեդ , տիրողդ համայնից ստեղծուա
ծոց : Ո՜ տայր ինձ զթեւս ճշմար
տի ազատութ̅է առ 'ի թռչիլ , և
դադարիլ 'ի քեզ: Ո՜ թէ երբ տրե
ցի ինձ , լիապէս պարապիլ և տե
սանել թէ ո̅ք քաղցրես տ̅ր իմ և
ա̅ծ իմ , կամ երբ լիապէս ժողովե
ցից զիս 'ի քեզ , զի ս̅ն սիրոյ քոյ ոչ
զգայցեմ զիս, այլ զքեզ միայն 'ի վեր
ք̅ զա̅մ զգայութի և զեղանակ, եղա
նակաւ անծանօթիւ բազմաց :
Զի այժմ յաճախապէս՝ , հեծեմ,
և զաներջանկութի իմ ընդ ցաւոց
տանիմ: Քանզի չարիք բազումք
'նայսմիկ ձորոջ թշուառութ̅է հան

դիպլին, որք բազմիցս զինս խռո-
վեն, տխրեցուցանեն, և աղմկեն,
բազմիցս արգելուն, տարաքարշեն,
շողոքորթեն, և շփոթեն, զի մի՛
դադար մատչումն ունիցիմ առ
քեզ, և մի՛ վայելչօք զմայլեցիմ փառ-
սամբք, մինչ ընդ հոգւոց երանե-
լեաց: Դարձեսցէ զքեզ ուրեմն
հառաչանս իմ, և որբութի իմ բազ-
մապատիկ 'ի յերկրի:

4. Ո՜վ յն ծառայութ փա-
ռին յաւիտենականի, սփոփումն
պանդխտի հոգւոյ, առ քեզ է ըն-
րան իմ թարց բարբառոյ, և լռու-
թի իմ խօսի ընդ քեզ: Մինչև
ցե՞րբ յամէ տր իմ 'ի գալ, եկեսցէ
առ իս յաղքատին իւր, և ուրախա-
ցուսցէ զնա: Զգեսցէ զձեռն իւր,
և փրկեսցէ զիս զթշուառս յամենե

ղու

ղութե։ Ե՞կ, Եկ, զի առանց քեզ ոչ իցէ օր կամ ժամ խնդութե՟, քանզի դու ես խնդութի՟ իմ, և Թարց քեզ Թափուրէ սեղանն իմ։ Այս՟ զի եսեմ ողորմելի և կերպիւ իւիք բանտարգելեալ ոտնակապօք ծանրաբեռ, մինչև լուսով ներկայութե՟ քոյ զիս սփոփիցես, և ազատութե՟ տայցես, զերես քո եւս սիրական ինձ ցուցանիցես։

5. Խնդրեսցեն այլք փոխանակ քեզ զո՞ր և կամիցին, իսկ ինձ ո՛չ այլ ինչ հաճոյանայ և ո՛չ հաճոյասցի, եԹէ ո՛չ դու Ած՟ իմ, յոյս իմ, և կեցութի՟ յաւ՟իտենական։ Ուստի ո՛չ լռեցից և ո՛չ դադարեցայց ՚ի մաղԹելոյ, մինչև շնորհ քո մ՟ք դարձցի առիս, և խօսիցիս ընդ իս դու ՚ի ներքուստ։

6. Ահաւ՛ասիկ՝ մերձեմ, ա-
հաւ՛ասիկ՝ առ քեզ եմ, վ՛ն զի ներ
կոչեցեր զիս: ԱԶրաստուք քոյք,
և ցանկութի հոգւոյ քոյ, խոնար
հութի քո, և զգլջումն սրտի քոյ
մեղկեցին զիս, և ածին առ քեզ:

7. Եւ ասացի, որ եմ կոչե
ցի զքեզ և ցանկացայ քեւ զմայլել,
պատրաստեմ վ՛ն քոյ արհամարհել
զա՛մ ինչ: Վ՛ն զի դու նախ զար
Թուցեր զիս առ ՚ի խնդրել զքեզ:
Եղիցի անուն քո ուրեմն օրհնե-
ցեալ, որ արարեր զայսպիսի բա-
րութի ընդ ծառայի քում, ըստ
բազմութե քոյոյ գթութե: Զինչ
ունի աւ՛ելի ծառայ քո առ ՚ի-
ասել քեզ, եթէ ոչ զի խոնարհե-
ցուցանիցէ զինքն առաջի քոյ յոյժ,
յիշելով միշտ զանօրէնութի իւր

յաստուկ,

յատուկ, և զանազանութիւն: Քան
զի ո՛չ ոք է նման քեզ ընդ բնաւս զաս
մանալիս երկնի և երկրի: Զի
գործք քոյք բարիք են յոյժ, դա
տողութիւնք քոյք ճշմարիտք, և նա
խախնամութիւն քո կառավարէ զհա
նուրս: Փառք ուրեմն և գովութիւն
քեզ, ո՛վ իմաստութիւն հօր, գովի
ցէ՛ զքեզ և բարեբանեսցէ՛ բերան
իմ, և հոգի իմ, իմաստնի՝ ընդ հա
նուրց ստեղծուածոց:

Գլուխ. Քսան եւ երկու երորդ:

Յաղագս յիշման բազմապատկաց բարերարութեա̃ցն ա̃յ:

I. Բա՛ց տր̃ զսիրտ իմ յօրէնս քում, եւ ուսո՛ ինձ շրջիլ ՚ի պատուիրանս քոյս: Տո՛ւր ինձ իմանալ զկամս քո, եւ մեծաւ պատկառանաւ, եւ հոգունակաւ յարադիտմամբ թէ ըստ սեռին, եւ թէ ըստ տեսակին յիշատակել զբարերարութի̃ քո, զի արժանապէս՝ կարիցեմ այսուհետեւ զշնորհակալութի̃ս վերընծայել քեզ, թէպէտ գիտեմ եւ խոստովանիմ, զի եւ ո՛չ վ̃ն փոքրագունեղի ուրուք կիտի.

կեանս, մարթիմ զարժանաւորս շը նորհակալութեանց գովութիւնս քեզ մատուցանել։ Քան զի փոքրագոյն եմ ես քան զբնաւս բարիս ինձ պարգեւեցեալս, եւ մինչ զքոյդ պատուականութիւն նշմարեմ, նուաղի հոգի իմ ՚ի խնդութէ ։

2. Զի զամ ինչ զոր ունիմք ընդ հոգւոյ, եւ ընդ մարմնում, եւ զոր ինչ արտաքսապէս՝ եւ ներքսապէս՝, բնականաբար կամ գերբնաբար ստացեալ ունիմք, քոյքեն բարերարութիւնք, եւ զքեզ բարի եւ գթած բարերար գոլ հռչակեն, յորմէ զհանուրս բարիս ընկալեալք եմք։ Եւ թէպէտ ոմանք զբազումս, եւ այլք զսակաւս ընկալեալք են, սակայն քո է՛ ամ։ Ուստի որ զմեծամեծս ընկալեալ է, ո՛չ կարէ պար

ծել

ծիլ յարդիւնիւր, եւ ոչ գոռոզա-
նալ ՚ի վ̅ր այլոց, այլ եւ ո՛չ յառնել
՚ի վ̅ր փոքրագունին: Քան զի նա՛ է
մեծագոյն եւ բարձրագոյն, որ ինքեան
զսակաւագոյնն առաւելէ եւ ՚ի շնոր-
հակալութիւն խոնարհագոյնէ եւ
ջերմեռանդագոյն: Եւ որ յա̅մնում
զինքն անարգագոյն համարէ, եւ
անարժանագոյն գոլ դատէ, յար-
մարագոյնէ առ ՚ի ընդունել զմե-
ծագոյնս:

3. Իսկ որ զսակաւագոյնս
ընկալեալ է, ո՛չ պարտի տրտմիլ,
եւ ո՛չ զայրանալ: այլ եւ ո՛չ զչարա-
նալ ընդէմ այնմ, որ հարստագոյն է:
այլ միայն զքեզ նշմարել, եւ զքոյդ
բարութի̅ մանաւանդ գովել, որ
այնքան առատապէս՝, այնքան ձրա-
պէս՝, եւ այնքան ազատապէս՝ ա-

ռանց

ւանց աչառութե , շնորհես զքոյս պարգևս: Եւ զի ընտրեալքն ՚ի քէն : Ուստի յա̃մում ես դու գովելի : Դու գիտես , թէ ինչ իւրաքանչ իւրումեք ըմբռնելոյ շնորհել , և թէ ընդէ՞ր այս սակա՞ւ , և այն առաւե՞լ ունիցի , այս ա̃մ ո՛չ մեզ այլ քեզ է՛ գտանելի , առ որ իւրաքանչիւրոց սահմանեցեալ է արդիւն :

4. Ուստի տ̃ր իմ և ա̃ծ իմ , ես զոչ ունելն զբաղդութես , մեծ-իմս բարերարութի վարկանիմ , յորմէ արտաքսանելեօ՝ և ըստ մարդկան գովութի և փառք երևին , մինչ զի նկատելով իւրաքանչիւր ոք զաղքատութի իւր , և զանարգութի իւրոյ անձին , ո՛չ եթէ ըզ ծանրութի , կամ զպարսաւութի , և կամ զքամահութիւն տեսանիցէ , այլ

զմխի

զմխիթարութի̅ և զմեծագործութի̅ : Քանզի դու տր̅ իմ զաղքատս, և զխոնարհս, այլ և զխոտանս այսորիկ աշխարհի ընտրեցեր քեզ բարեկամս և ընտանիս : Վկայք են ինքեանք իսկ քոյք առաքեալք, զորս իշխանս ՚ի վր̅ ա̅մի երկրի հաստատեցեր : Որք կենցաղավարեցան ՚յայսմիկ աշխարհի թարց ումեք կագի, գոլով խոնարհք և միամիտք, և առանց զչարութե̅ և նենգութե̅, մինչ զի ՚ի կրելն զնախատինս վ̅ս անուան քո խնդային, և փարէին ըղձիւ մեծաւ զայնոքիւք, զորոց խորշի աշխարհ :

5. Ո՛չինչ ուրեմն այնքան ըզսիրօղս քոյս, և զճանաչօղս քոյոց բարերարութե̅ց ուրախացուցանել, պարտի, որքան կամք քո ՚ի նոսա,

և բարէ

և բարեհաճութի յաւիտենականի
տրամադրութե քո, զորմէ միայն
պարտին գոհանալ, և մխիթարիլ;
և այնպէս՝ յօժարաբար պարտին
գոլ փոքրադունեղք; որպէս ոք ըղձա
լինել մեծագունեղ, այնպէս՝ խա
ղաղարարք, և գոհունակք ՚նչեանոջ,
որպ ըն տեղւոջ նախկնում: Եւ այն
պէս՝ յօժարաբար պարտին հաճիլ
գոլ պարսաւելիք, և անարգելիք,
անուանունք, և անհամբաւք, որպ
հասարակապէս՝ մարդիք հաճին
լինել պատուաւորագոյն և մեծա
գոյնք յաշխարհի: Այլ զի կամ քո,
և սէր պատուոյ քո, զամ ինչ գերա
զանցել պարտի, և առաւել մխի
թարել պարտի զնոսա, և հաճոյա
նալ նոցա, քան թէ ընաւք բարերա
րութիք նոցին տրեցեալք և տրէլիք:

Գլուխ.

Գլուխ. Քսան և երեք երորդ:

Յաղագս Չորից ներբերողաց զմեծ խաղաղութիւն:

1. Որդեակ, այժմ ուսուցից քեզ զճանապարհ խաղաղութեան, և ճշմարտի ազատութեան:

2. Արա՛ տէր զոր հրամայես, ք̅ զի հաճոյ է ինձ լսել զայդ;

3. Ջանա՛ որդեակ, առնել մանաւանդ զկամս այլոց ք̅ զքոյն, ընտրեա՛ միշտ ունել պակասն ք̅ զբազումս: Խնդրեա՛ միշտ զյետնագոյն տեղին, և ամենեցուն լեր հպատակ: Ըղձեա՛ միշտ և աղօթեա՛ զի կամք տ̅ն ամբողջապէս՝ ի քեզ լիցի:

հցի : Ուղկա՛ այսպիսի մարդն հաստա-
նէ 'ի վախճան խաղաղութե՛ և յան-
դորրութե :

4. ՈՐԴ̃ իմ քան քո համա-
ռօտ ; զկատարելութիւն բազում-
պարունակէ յինքեան , յանելն
փոքր երեւի, բայց լի՛ է իմաստմամբք,
և ճո՛խ է պտղովք : Քանզի եթէ կա-
րէր համատարմաբար՝ յինէն պա-
հել, ո՛չ պարտէր այնքան դիւրա-
բար՝ ծնանիլ 'ի քեզ ամբոխութն :
Օ՛ի որքանիցս՝ անխաղաղացեալ
զիս զգամ և ծանրացեալ այնքա-
նիցս՝ յայսմանէ վարդապետութե՛
հեռացեալ զիս գտանեմ; Բայց
դու որ զամ ինչ կարես , և հոգւոյ
զիմոյ զյառաջութն միշտ կամիս ,
յաւելլ ինձ զմեծագոյն շնորհ , զի
կարիցեմ լնուլ զբան քո վէ, և կա-

տարբել զփրկութիւն իմ :

ԱՂՕԹ. ընդդէմ խորհրդոց չարաց.

5. ՏԷՐ իմ և Աստուած իմ, մի՛ հեռանար յինէն : Աստուած իմ յօգնել ինձ նայեաց : Քանզի յարեան ի վերայ իմ խորհուրդք զանազանք, և երկիւղք մեծամեծք, որք վշտանկեն զհոգի իմ : Զիարդ կարացից անցանել անվնաս, կամ զիարդ ճեղքեցից զնոսա :

6. Ես ասէ երթայց առաջի քո, և զփառաւորս երկրի խոնարհեցուցից : Բացից զդրունս բանտից, և զծածուկս խորհրդոց յայտնեցից քեզ :

7. Արա՛ տէր իմ, որպէս և խօսիս, և փախիցեն յերեսաց քոց համայնք

խոռկ

խոկմունք անզգամք ։ Ո՛հ ա՛յսէ միակ յոյս իմ, և մխիթարութի̄ իմ, այսինքն, ըն̄ էնաւս նեղութի̄ս դի մեր առ քեզ, 'ի քեզ յուսալ, զքեզ 'ի խորոց սրտէ ներկոչել, և համբե րութե̄ զմխիթարութի̄ իմ 'ի քէն սպասել ։

ԱՂՕԹ, վ̄ն լուսաւորութե̄ մտի ։

8. Պայծառացո՛ զիս տ̃ր Բա րի Յ̄ս, պայծառութե̄ լուսոյն ներ քնայնոյ, և հալածեա՛ 'ի սենենկէ սրտի իմոյ զխաւարս համայնս, համար կել զցնդմունս բազումս, և ընկեա՛ 'ի բաց զբռնաւորս պատերազմունս ։ Սաստեա զօրեղապէս՝ վ̄ն իմ, և հակազինեաց ընդդէմ գազանաց չարաց, այսինքն ընդդէմ տռփմու

թեց անպատեհից , զի լինիցի խա ղաղութի՛ ՚ի խղօրութե՛ քում , և առա տութի՛ գովութե՛ քոյ վերահնչի ցի ընդ գաւ՜իթս սուրբս , այսինքն ՚ի խղճմտանս մաքուրս : Հրամա յեա՛ հողմոց . և մրրկաց , սաստ ծո վու , դառաւարեաց , և հիւսիսոյ , մի՛ հնչիցես . և եղիցի հանդարտու թի՛ մեծ :

9. Առաքեա՛ զլոյս քո և զճշ մարտութի՛ քո , զի ծագիցեն ՚ի վր՟ երկրի , քանզի երկիր եմ ես ունայն և թափուր , մինչև լուսաւ՜որիցես զիս : Արտահեղեա՛ զշնորհ քո ՚ի վերուստ , և զեղ ՚ի սիրտիմ զցօղ եր կնային , տեղեա՛ զՋուրս Ջերմեռան դութե՛ , և ոռոգեա՛ զերեսս երկրի , առ ՚ի յառաջածել զպտուղս բա րիս , և զբարեկունեղս . վերացո՛ ըզ

միտս

միտս տագնապեցելոյս ՚ի բազմու-
Թե՛ մեղաց, եւ առ երկնայինս զբո-
լոր իղձ իմ ուղղեա՛, կը ճաշակելով
զքաղցրութ՟ն վերնոյ երջանկութե՟,
զզուեցի ՚ի խորհելոյ զստորնայինս։

10. Յափշտակեա՛ զիս, եւ
զերծո՛ ՚ի բնաւից ստեղծուածոց
անտեւելեաց սփոփմանց, քանզի
ոչինչ ստեղծական զբաղձանս իմս
լիապէս՝ հանդուցանել, եւ լցուցա-
նել կարէ։ Յարակցեա՛ զիս ընդ
քեզ անբաժանելեաւ սիրոյ կապա-
նաւ։ Քանզի դու միայն բաւա-
կան ես քում սիրողին, եւ առանց
քեզ ձրիք են համուրք։

Գլուխ. Քառան եւ չորս երորդ:

Յաղագս խոտելոյ հոգունակիններ խուզման վարուց այլոց:

1. Որդեակ՝ մի՛ լինիր հետաքրքիր, եւ մի՛ սիրեր զզբաղմունս դատարկս: Զինչ փոյթ է քեզ զայսմանէ կամ զայնմանէ, դու միայն հետեւեա՛ց ինձ: Քան զի զինչ փոյթ է քեզ թէ ոք այսպէս իցէ կամ այնպէս: Եւ թէ ոք խօսիցի, կամ առնիցէ, այսպէս կամ այնպէս: Որովհետեւ ո՛չ է քեզ հարկ, զի վ̅ն այլոյ պատասխանիցես, այլ հա՛րկ է քեզ զի վ̅ն քոյ զհամարս տայցես, ընդէ՞ր ուրեմն պատաղիս:

զիս : Ահաւասիկ ես զգուշանալ_ նայցեմ, և զհամայնս որք լինին 'ի_ ներքոյ արեգական տեսանել : Եւ գիտեմ թէ զինչ իւրաքանչիւր ոք իցէ, զինչ խորհիցի, զինչ կամիցի, և առ ո՞ր վախճան դիտաւորութի նորին ձկտիցի, իմն ուրեմն յանձ նելիք են հանուրքն, իսկ դու պա_ հեա՛ զքեզ ընդ բարւոյ խաղաղու_ թէ, և թո՛յլ տուր շարժողին շար ժել որքան և կամիցի : Եւ եկեսցէ 'ի վերայ նորա զորինչ և առնիցէ և ասի_ ցէ : Քանզի խաբել զիս ոչ կարէ :

2. Մի՛ եղիցի քեզ փոյթ պշքոյ անուան մեծի, մի՛ զընտանելութե բազմաց, և մի՛ զյատկոյ սիրելու_ թե մարդկան : Քանզի յայսցա_ նէ ծնանին ցնորմունք, և մթութիւք մեծամեծք 'ի սրտի : Յօժարապէս

խօսէի ընդ քեզ զբանս իմս, եւ յայտնէի քեզ զգաղտնիս, եթէ իմում գալստեան զգուշապէս սպասէիր, եւ ինձ զդուռն սրտի քոյոյ բանայիր. չե՛ր ուրեմն նախատեսուչ, եւ հսկեա՛ յաղօթս, խո՛նարհեցո՛ իսկ զքեզ նամենայնում:

Դպրութիւն. Քսան եւ հինգ երորդ:

Յորս արդեօք հաստատուն խաղաղութ̅ի եւ ճշմարիտ շահաւէտութ̅ի կայանայցէ:

I. Որդեակ՛ ես խօսեցայ, թէ զխաղաղութ̅ի թողում ձեզ, զխաղաղութ̅ի իմ տամ ձեզ, ո՛չ որպէս աշխարհս տայ, տամ ես ձեզ,

ա̅մ

ա̃մ ոչ ցանկայ խաղաղութե̃, բայց ո՛չ ա̃մ ոչ հոգայ զայն որ պատշաճի առ ճշմարիտ խաղաղութի̃ : Խաղաղութի̃ իմ է՛ ընդ խոնարհս և ընդ հեզս սրտիւ : Խաղաղութի̃ քո եղիցի ՚ի համբերութիս բազում : Եթէ լուիցես ինձ, և հետևիցիս ձայնի իմում, կարասցես զբազում ինչ խաղաղութե̃ վայելել :

2. Զինչ արարից ուրեմն :

3. Յամում զգուշ լեր ՚ի քեզ, Թէ զինչ առնիցես, կամ զինչ ասիցես, և զբոլոր դիտաւորութի̃ քո ուղղեա՛ առ այն, զի ինձ միայնում հաճոյանայցես, և բաց յինէն զոչ այլինչ ըղձայցես կամ խնդրիցես : Եւ յլս զասացուածս կամ զառս այլոց մի՛ անզգուշաբար դատիցես,

Եւ ՚ի

եւ՛ խիրս ոչ յանձնեցեալս քեզ մի՛
պատաղիցիս , եւ այսպէս՝ մարթ-
եղիցի քեզ, զի սակաւ ինչ կամ նո
ճազապէս՝ վրդովիցիս : Քան զի
ոչ զգայլն երբէք զվրդովումն ինչ,
եւ ոչ կրելն զվշտանկութի ինչ որ
տի կամ մարմնոյ, ո՛չ է ներկայի կեն
ցաղոյս , այլ կացութեն յաւիտե-
նականի յանդորրութե : Մի՛ ու-
րեմն վարկանիցես, թէ գտեալիցես
զճշմարիտ խաղաղութի , եթէ ոչ
զգայցես զծանրութի ինչ : Եւ մի՛
յայնժամ համարիցես զբոլորն գոլ
բարի , մինչ զոչ ինմն կրես զընդդի-
մութի : Մի՛ վարկանիցես զայն
ինչ գոլ կատարեալ, եթէ բնաւքն
լինիցին ըստ քոյոց ըղձից : Եւ մի՛
յայնժամ կարծիցես գոլ զքեզ մեծ-
ումն , կամ սիրելի այ , եթէ ըն

մեծի

մեծի իւրեա ջերմեռանդութե՛ և քաղցրութե՛ : Քանզի նայսպիսիս ոչ ծանուցի ճշմարիտ սէր առաքինութե՛, և ոչ կայանայ նայսպիսիս շահավէտութի և յառաջադիմութի մարդոյ :

4. Նորո՛ւմ ուրեմն տր՛ :

5. 'Ի յանձնեմ ես զքեզ 'ի բոլորէ սրտէ քումէ կամացն ա՛ծայնոց, ոչ խնդրելով զքոյն, ոչ ըն փոքունս, և ոչ ըն մեծամեծս, ոչ 'ի ժամանակի, և ոչ 'ի յաւ՛իտենականութե՛, մինչ զի միով և համապիտիւ դիմա 'ի շնորհակալութե՛իս յարատևայցես 'ի մէջ աջողութեց և անաջողութեց զա՛մ ինչ թաթիւ հա՛ւասարիւ կշռելով, և եթէ լինիցիս այնքան հզօր և երկայնամիտ յուսով, մինչ զի 'ի նու՛ազին ներքնայնոյ մխիթարու-

թե

թէ, առ՚ի ըմբերել եւ կարծրացու-
նից զսիրտ քո պատրաստիցես, եւ ո՛չ
արդարացուցանիցես զքեզ, ոպ̄ թէ
զայսպիսիս եւ զայսքանս ո՛չ էր ըմ
բռնել քեզ կրել, այլ զիսն ամենայնս
տրամադրութ̄իս արդարացուցանի
ցես, եւ զանուն իմ սբ̄ գովիցես, յայն
ժամ ըն̄ ճշմարտում եւ նուաղում ձա
նապարհով խաղաղութ̄ե շրջէսցիս,
եւ եղիցի քեզ յոյս անտարակուսե
լի, թէ վերստին հրճուանօք զերես
իմ տեսանելոց իցես, իսկ եթէ առ
կատարեալ քամահումն քոյոյ ան
ձին ժամանիցես, գիտեմ զի յայն
ժամ առատութ̄ե խաղաղութ̄ե
զմայլեսցիս, ըստ կարողութ̄ե քո-
յոյ պանդխտութ̄ե:

Գլուխ. Քսան և վեց երորդ:

Յաղագս գերադանցութեան ազատականի մտի, զոր մանաւանդ աղօթն թախանձական, քան թէ ընթերցումն առ դիւնաւորի:

1. Տէր իմ, այսէ գործ առն կատարելոյ, ոչ երբէք 'ի դիտմանէ երկնայնոց թուլացուցանել զմիտս, և 'ի մէջ բազմաց հոգոց կենցաղավարիլ իբր անհոգ, ոչ ըստ սովորութեան ընդարմացելոյ, այլ մանաւանդականութբ իւիք ազատականի մտի, ոչուիք ստեղծուածոյ ապականադիւ ըղ

գած

դածմամբ առյծնլով ։

2. Աղերսեմ 'ի քէն ո՜վ ամե-
նաբարեգութ տէրիմ, նախապա-
հեա՛ զիս 'ի հոգւոց այսորիկ կենցա-
ղոյս, զի մի յաճ՜ախ պատաղիցեն
զիս ։ 'Ի բազմաց կարեաց մարմնոյ,
զի մի 'ի փափկութեց, ըմբռնեցիմ;
և 'ի բնաւից ընդդիմակայից հոգւոյս,
զի մի 'ի վշտանկութեց բեկեցեալ
ստորանկիցեմ ։ Ո՛չ ասեմ յիրաց
այնցանէ, զորովք պարի բոլորով
ըղձիւ աշխարհական ունայնութի ։
Այլ յայնցանէ թշուառութեց,
որք զմիտ ծառայի քոյ հասարակա
անիծիւ մահկանացութե պատ-
ժականապէս՝ ծանրացուցանեն և
յամեցուցանեն, զի մի 'ի յազատու-
թի հոգւոյն որքանիցս և ըմբռնի-
ցէ մտանել կարողանայցէ ։

Ո՞վ

3. Ո՜վ ա͞ծ իմ․ և քաղցրութ͞ի անճառելի, փոխարկեա՛ ինձ 'ի դառնութ͞ի, զհանուր մխիթարութ͞ի մարմնոյ, որ 'ի խնդրոյն մշտնջենականաց զիս 'ի բաց քարշէ, և նկատմամբ ուրուք ներկայի բարւոյ բերկրականի, առ ինքն չարապէս՝ համոզէ : Ա͞Ծ իմ մի՛ յաղթահարեսցէ զիս մարմին և արիւն : Մի՛ պատրեսցէ զիս աշխարհ, և փառն նորա հակիրճ, և մի՛ ստորանկեսցէ զիս սատանայ և խորամանկութ͞ի նորին : Տո՛ւր ինձ զարիութ͞ի ընդդիմադրելոյ, զհամբերութ͞ի տանելոյ, և զհաստատութ͞ի յարատևելոյ : Տո՛ւր ինձ փոխանակ հանուրց աշխարհի սփոփմանց, զօծումն քաղցրաշունչ քոյոյ հոգւոյ, և փոխանակ մարմնականի սիրոյ, զնեց

հեղ

հեղ 'ի յիս զսէր քոյոյ անուան։

4. Աշխարհական կերակուր, ըմպելի, հանդերձ, և այլք կիրառ
կանելիք, որք պատշաճին 'ի պահպա
նութիւն մարմնոյն, են 'ի ծանրութիւն
հոգւոյս ջերմեռանդի։ Շնորհեա
ուրեմն զայսպիսիս դարմանս բա
րեխառնապէս՝ 'ի կիր արկանել, և
ոչ 'ի նոսին կարօտութե սաստկա
գունիւ պատաղիլ։ 'Ի բաց ձգել
զամ ինչ անպատեհ իմնէ քան զի
բնութիւն պահպանել պարտի, իսկ
բաղձալի աւելորդաց իրաց, և այ
նոցիկ որք առաւել բերկրեցուցա
նեն, յօրինաց սրբոց արգելանի,
քան զի այլապէս՝, մարմինն ընդդէմ
հոգւոյն անզգամի։ Ուստի աղա
չեմ, 'ի մէջ սոցա ձեռն քո զիս ուղ
ղիցէ, և ուսուսցանիցէ, զի մի իր
ինչ

ընչ աւելորդացդ լինիցի :

—

Գլուխ. Քսան և եօթն երորդ:

Թէ սէրն անձնական յամեցուցանէ յոյժ 'ի ծայրագոյնէ բարւոյ :

1. Որդեակ՝ պարտիս ըզքեզ բոլորովիմբ տալ փոխանակ բոլորին , և 'ի քեզ , ինքեան ոչ ինչ գոլ : Եւ գիտեա՛ զի սէր քոյոյ անձին առաւել վնասէ քեզ , քան թէ այլ իրինչ աշխարհի : Քանզի ըստ սիրոյ և ըստ ըղձին զոր 'ի նիր արկանես , իւրաքանչիւր իր առաւել՝ կամ նուազ՝ քեզ առյեննու : Եւ եթէ եղիցի սէր քո զուտ և

պարող , և բարւոք կարգաւորեցեալ, եղիցիս Թարց գերութե̃ ի ըանցուածոց՝ մի՛ ցանկանայցես այնմ, զորոշէ պատեհ քեզ ունել , և մի՛ ունիցիս զայն , որ կարէ արգելուլ զքեզ , և զրկել յաղատութե̃ ներքնայնոյ : Զարմանք են , որ ո՛չ 'ի բոլորէ հիմանէ սրտի քո զքեզ ինձ յանձնես հանդերձ ընաւիւք որոց ցանկալ կարես կամ ունել :

2. Ընդէ՞ր մաշիս ունայնիւ տխրութե̃ , և ընդէ՞ր աշխատիս հոգովք անօգտիւք : Կա՛ց ըստ բարեհաճութե̃ իմում, և ոչ կրեսցես երբեք զտուժանս : Եթէ խնդրիցես զայս ինչ կամ զայն, և կամիցիս գոլ աստ կամ անդ, վ͞ս քոյոյ հանդորրութե̃ , և առ'ի գտանել մանաւանդապէս՝ զքոյդ առանձնական

հա-

հաճութին, ո՛չ երբէք հանդիցիս, և ո՛չ ազատեսցիս 'ի դժբաղդմանէ : Քան զի նմանմամբ զատանիցի իմն սպա կասութեն, և յամում տեղւոջ եղե ցի ոք, որ ընդդիմանայցէ :

3. Օգնէ ուրեմն ո՛չ իւրաքանչիւր ի՛նչ առատացեալ, կամ բաղմապատկեցեալ արտաքսաքար՝, այլ մանաւանդ քամահեցեալ և հատեցեալ 'ի սրտէ արմատաքար՝, զորոչ միայն զհաշուէ արծաթոյ և զփարթամութեց, այլև զփարմանէ սպասուոյ, և զըղձէ ունայնի զօվութե իմանայցես, որք ամենեքեան անցանեն ընդ աշխարհի : Այլ այն ինչ նպաստ գոլ կարէ տեղի, եթէ նուաղիցէ իղձ ջերմեռանդութե, և ո՛չ է յարածմա լոյ խաղաղութեն արտաքուստ նեղ

X 2 խնդ

խնդրեցեալ, եթէ թափուր իցէ 'ի ճշմարտէ հիմանէ կայութի՟ սրտի, այսինքն եթէ ո՛չ իցէ հաստատեցեալ 'ի յիս: Քանզի թեպէտ փոփոխել զքեզ կարես, այլ ոչ բարեգոյնացուցանել, զի 'ի ծագին եւ յառաձնանին ուղթին, պատանիցես յորմէ փախեար, եւ մանաւ՟անդ զաւաւ՟ելագոյնն:

Աղօթ վ՟ մաքրութ՟ սրտի, եւ երկնային իմաստութ՟ն:

4. Հաստատեա՛ զիս Աստ՟ծ իմ շնորհիւ հոգւոյն սրբոյ. եւ տուր' ինձ զզօրութի՟ քաջալերութե՟ ըստ ներքին մարդոյն: Զի զսիրտ իմ դատարկիցեմ 'ի բնաւ՟ից անօգտից ըզ բաղմանց եւ անձկութեց, եւ մի՛ քաղ

չի—

չեցեմ 'ի զանազանից ըղձից իւրա-
քանչիւրոյ իրի, թէ խոստանի և թէ
մեծագնի, այլ զբնաւան նշմարե-
ցեմ իբրև զանցաւորս, և զիս նմա-
նապէս՝ ընդ նոսին գոլ անցանե-
լոց: Քան զի ոչինչ յարամնայուն
'ի ներքոյ արեգական, ուր ամ̄ ինչ
ունայնութի̄ է, և տառապութիւն
ոգւոյ; ո՜հ թէ որպէս իմաստուն է
այն, որ զայսպիսիս յարանկատէ:

5. Տո՛ւր ինձ տր̄ զիմաստու-
թի̄ երկնային, զի ուսանիցիմ զքեզ
գեր քան զամ̄ ինչ խնդրել և գտա-
նել, գեր քան զամ̄ ինձ իմանալ և
սիրել, և զայլս ըստ կարգադրու-
թե̄ քոյոյ իմաստութե̄, ըստ որում
են, իմանալ: Տո՛ւր ինձ խոհե-
մապէս՝ խոյս տալ յառնէ շողոքոր-
թողէ, և ըմբերութեամբ՝ տանել ըն-

դիմամարտին: Քանզի այսէ մեծ-իմաստութի̅, ոչ շարժիլն յամէ հողմոյ բանից, և ո՛չ լինիլ ունկնդիր չարապեա՝ համոզողին սիրենայի, զի այսպէս՝ սկսանելով զճանապարհ, ճեպեմք ապահովապէս:

Գլուխ. Քսան և ութերորդ:

Ընդդէմ լեզուաց բամբասողաց:

1. Որդեակ՝ մի՛ վշտանայցես, եթէ ոմանք զքէն զգայցեն չարապէս՝ և ասիցեն, զոր ո՛չ լուիցես ազատաբար, զի դու զչարագոյնս զգալ պարտիս զքէն, և զոչոք հաւատալ բան զքեզ տկարագոյն: Եթէ շրջիցիս ներքսապէս՝,

պէս՝, մի՛ այնքան կշռիցես զբանս թուուցեալս: Քանզի ո՛չ է դոյն ինչ իմաստութի̄ լսելն 'իժամանակի չարի, և 'իներքուստ դատանալն ատիս, և ո՛չ մարդկայնով աղմկելն դատողութե̄:

2. Մի՛ լինիցի խաղաղութի̄ քո 'իբերանս մարդկան: Քանզի թէ բարեպէս՝ և թէ չարապէս՝ մեկնիցեն զասս քոյս, ո՛չ վասն այնորիկ եղիցիս այլ ինչ մարդ: Ո՞ւր է ճշմարիտ խաղաղութի̄, և ճշմարիտ փառք, ո՛չ ապաքէն 'իյիս: Ուստի որոչ բաղձայ հաճոյանալ մարդկան, և որ ո՛չ երկնչի յանհաճոյանալոյ, մեծ աւ զմայլեսցի խաղաղութե̄: Զի 'իսիրոյ անկարգէ, և յերկիւղէ ունայնոյ ծնանի ա̄մ անհանգստութի̄ սրտի, և տարածնդութի̄ զգայութեց:

Գլուխ. Քսան եւ հինգ երորդ :

Որպիսաբար ՚ի մէջ վշտագնութեն կարդալ պարտէ առ ած̅, եւ բարեբանել :

1. Եղիցի անուն քո տր̅ բարեբանեցեալ ՚ի յաւիտեան, որ թոյլ ետուր այսմիկ փորձութեն, եւ վշտագնութեն գալ ՚ի վր̅ իմ, ոչ է ինձ մարթ փախչել ՚ի սմանէ, կայլ հարկէ, զի դիմիցեմ առ քեզ, որպէս զի օգնիցես ինձ, եւ ՚ի բարին ըզ նոյնն դարձուցանիցես : ԱՀ ՏՐ̅ իմ նարդեանս եմ ՚ի վշտագնութե, եւ ոչ է ըստ սրտի իմում : Քան զի յոյժ տագնապիմ ՚ի ներկայէ յայսմանէ :

նէ։ Զի՞նչ ասացից այժմ ո՛վ հայր իմ սիրելի, ըմբռնեցայ ՚ի մէջ նեղութեց, կեցո՛ զիս ՚ի ժամու այսմիկ։ Եւ վ͞ն այնորիկ ժամանեցի ՚ի ժամս այս զի դու փառաւորեսցիս, եւ մինչ յաւէտ խոնարհիցիմ, ՚ի ձեռն քո ազատիցիմ։ Հաճեսցի՛ց ուրեմն տ͞ր զերծուցանել զիս։ Քանզի ես աղքատ գոլով զինչ կարեմ առնել, եւ յո՛ կարեմ ընթանալ առանց քեզ։ Տո՛ւր ինձ տ͞ր իմ եւս յայսմ նուագի զհամբերութի͞ն, եւ օգնեա՛ ինձ Ա͞ծ իմ, զի որ քանիցս ծանրանայցեմ մի երկնչիցիմ։

2. Եւ այժմ ՚ի մէջ այսոցիկ զինչ ասացից, եթէ ո՛չ զայս տ͞ր իմ, եղիցի կամք քո։ Քանզի քաջ բարեպէս՝ արժանաւորեցայ ես վշտանկիլ եւ ծանրանալ։ Պարտ է ուրեմն

զի

զի տանիցեմ, և երանի թէ համբերութբ, մինչև անցանիցէ մրրիկս այս, և բարեգոյն լինիցի: Բայց հզօ՛րէ ամենակարող ձեռն քո, առ՚ի բառնալ յինէն ևս զայս փորձութն, և առ՚ի մեղմել զթափն նորին, զի մի՛ ընաւ̂ին յուսալքիցիմ, ըստ որում՚ի նախնումն բազմիցս արարեր ընդ իս: Ողորմ իմ և գթութին իմ: Եւ որքան է ինձ այս դժուարագոյն, այնքան է քեզ դիւրագոյն: Քան զի այս է նորոգումն աջոյն բարձրելոյ:

Գլուխ.

Գլուխ. Երեքտասներորդ. :

Յաղագս խնդրելոյ զօգնութիւն
ած-ային, և յուսոյ վերստաստ
ացման շնորհին :

1. Որդեակ՝, Ես եմ տր̃ քաջալերօղ յաւ̂ուր նեղութէ: Ե՛կ առ իս մինչ ո՛չ բարեպէս՝ ա_ջողիցի քեզ: Քան զի այն է որ մա_նաւ̂անդապէս՝ արգելու զմխիթարութիւն երկնային, զի յամրապէս՝ դարձուցանես զքեզ առ աղօթս: Եւ յառաջքան թէ զգուշապէս՝ աղերսիցես զիս, խնդրես նախ այն քանում զմխիթարութի, և սփո_փես զքեզ իրօք արտաքնօք, վս̃

որոյ

որոյ ընտաւքն տակաւ ինչ օգնեն, մինչեւ խելամտիցեմ։ Քանզի ես եմ որ փորձեմ զյուսացեալս 'ի յիս, եւ ոչ է արտաքոյ իմ հզօրագոյն օգնութիւն, ո՛չ օգտակար խորհուրդ, եւ ո՛չ դեղ հաստատուն։ Բայց այժմ առեցելով հոգւ՟ով զկնի մրրկին, զօրացի՛ր իմէջ լուսոյ ողորմութեանց իմոց։ Քանզի մե՛րձեմ ասէ տէ՟ր առ 'ի կազդուրել զբնաւս, ո՛չ միայն ամբողջապէս՝ այլեւ առատապէս՝ եւ կուտակօրէն՝։

2. Միթէ իցէ ինձ ինչինչ դժուարին, կամ թէ նմանիցեմ ես ասողի, եւ ոչ առնողի, ո՞ւր է հաւատ քո, կա՛ց հաստատապէս՝ եւ յարատեւապէս՝ լե՛ր երկայնամիտ, եւ այր զօրութեան։ Քանզի եկեսցէ քեզ մխիթարութիւն 'ի ժամանակի իւրում։

Սպ

Սպասեմ ինձ, սպասեմ, զի ես եկից և հոգացից զքեզ, փորձութ̃ն է որ զքեզ վշտանկէ, և ամոտի եր նիւղ, որ զքեզ ահաբեկէ : Օ՛ինչ օգուտ է զբաղումն զիրաց հանդերձ ձելոց ներդիպականաց, եթէ ըզ տրամութ̃ն իմր տրամութ̃ե ունի ցիս : Շա՛տ է աւուրն չար իւր : ՚Ի զո՛ւր է, և անօգուտ ինչ վն ա֊ պառնեաց աղմկել կամ խայտալ, որք գուցէ՝ թէ ո՛չ երբեք աջո֊ ղիցին :

3. Ապաքէն՝ մարդկային ինչ է այդպիսիւք խոկմամբք կատա֊ կել, և է նշան փոքրահոգութ̃ե այդ֊ քան թեթեւաբար քարշիլն ՚ի հա֊ մոզմանց թշնամւոյն : Քան զի ոչ է նմա փոյթ, թէ ճ̂րդեօք հաւա֊ տիւք և կամ խաբէութ̃ք ծիծա֊

ղիցէ

ղիցի զքեւ եւ պաշարիցէ, ո՞րդեօք սի րով՝ ներկայից կա՛մ՝ երկիւղիւ ա_ պառնեաց սաստկանիցէ զքեզ: Մի՛ ուրեմն խռովիցի սիրտ քո, եւ մի՛ զանգիտիցէ: Այլ հաստատո՛ւն լեր, եւ յուսա յողորմութիւն իմ: Քանզի մինչ վարկանիս զքեզ հեռացեալ յինէն, մե՛րձեմ ես բազմիցս՝: Եւ մինչ համարիս, թէ կորուսեալ իցես զբոլորն, յայնժամ մերձէ շահաւէտութիւն մեծ արդիւնա_ ւորման: Չի ո՛չ է կորուսեցեալ բոլորն, մինչ հանդիպի ինչ ներ հակութիւն: Ուստի ո՛չ պարտիս դատել ըստ ներկայի զգացման, եւ ո՛չ ներյենուլ եւ ընդունիլ զծան րութիւն իմն յիւրաքանչիւրմէ ուս տեքէ առեկեալ, իբր թէ 'ի բաց բարձեցեալ իցէ բոլոր յոյս արտա ղերծման: Մի՛

4. Մի՛ կարծիցես զքեզ ըստ
ւ՟ին 'ի բաց թողլեցեալ, թէ և զժա
մանակ ինչ առաքիցեմ առ քեզ զվշ
տագնութ՟ի, և կամ 'ի բաց բառնայ
ցեմ զցանկալին մխիթարութ՟ի :
Քան զի այսպէս՝ պա՛րտէ ճեպել
առարքայութ՟ին երկնից : Եւ այս
թարց երկբայութ՟ե յաւ՟էտ վայե
լուչ է քեզ, և այլոց իմոց ծառայից,
զի զարթուցանիցիք յընդդիմադար
ձութ՟եց , քան թէ զա՟մ ինչ ըստ
հաճոյից ձերոց ունիցիք : Ես ծա
նեա՛յ զխորհուրդս գաղտնիս , որ
յոյժ՝ հարկաւ՟որ է վ՟ն կեցութ՟ե քո,
զի երբեմն թողանիցիս առանց
քաղցրութ՟ե , մի՛ գուցէ փքանայ
ցես յաջողմունս բարիս , և զքեզ ին
քեան հաճոյանալ կամիցիս յայն
մնկ որ ո՛չ ես ։ Քան զի զոր տու

ւ՟եա

ճեալեմ կարեմ ՚ի բաց բառնալ, և զնոյն վերստին շնորհել, մինչ հաճոյ թուիցի ինձ:

5. Մինչ տայցեմ, իմ է. և մինչ ՚ի բաց բառնամ, ո՛չ զքոյդ բառնամ: Քանզի իմ է ա̃մ տուր բարի, և ա̃մ պարգև կատարեալ: Եթէ յղիցեմ առ քեզ զծանրութի̃ ինչ, կամ զընդդիմամարտութի̃, մի՛ խռովիցիս, և մի՛ բեկանիցի սիրտ քո, զի ես փութով զնոյնն փարատել կարեմ, և փոխարկել զա̃մ ծանրութի̃ ՚ի խնդութի̃: Բայց սակայն արդար եմ ես, և յոյժ գովաբանելի մինչ այսպէս՝ առնեմ ընդ քեզ:

6. Եթէ ուղղապէս՝ իմանայցես, և ճշմարտութե̃ նշմարիցես, ո՛չ պարտիս երբէք սակս ընդդիմա-

դար

դարձութեց այնքան զհաստատեալ տխրիլ, այլ յաւէտ խնդալ և գոհանալ, և մանաւանդ զայն քեզ միայնակ վարկանել խնդութի, որ ՚ի մշտանկելն զքեզ ցաւօք ոչ ան խայիցեմ քեզ: Որպ սիրեաց զիս հայր, և ես սիրեմ զձեզ, ասացի ան ընցելոց իմոց աշակերտաց: Զորս նրաւէր ոչ առաքեցի առ խնդութի կենցաղականս, այլ առ մեծա մեծս մենամարտութիս, ոչ առ պատիւս, այլ առ քամահանս, ոչ առ դատարկութիս, այլ առ աշխատանս, ոչ առ հանգստութի, այլ ՚ի յաւէտ պտղաբերութի ըն համբերութէ, յիշեա՛ որդեակ զայսոսիկ բանս:

Գլուխ. Երեսուն և մէկ երորդ։

Յաղագս խոստունկանման ընաւ՛ից ստեղծուածոց, զի ստեղծօղն կարիցէ գտանիլ։

1. Տէ՛ր իմ իրաւ՛ի կարօտ եմ ես մեծագունի շնորհի, եթէ պարտ իցէ ինձ առ այն ժամանել, ու՛ր ոչ ոք յստեղծու՛ածոց կարասցէ զիս արգելուլ։ Քանզի որքանիցս արգելանիմ յիրէ իմեքէ, ո՛չ կարեմ ազատաբար առ քեզ սլանալ, բաղձայր ընդարձակապէս՝ առ քեզ սլանալ այն որ ասէր, Ո՛ տացէ ինձ զթեւս իբրեւ ղաղանւոյ, և թռեայց, և յարահան գեայց։

գեսայց: Զինչ է յանդորրագոյն քան զանձն մաքուր, և զինչ ապաստագոյն քան զայն որ ոչ բաղձայ ինչք ՚ի վ̅ր երկրի: Պարտէ ուրեմն գերագան ցել զստեղծականս բնաւս, և լքել զանձն իւր կատարելապէս՝ և յա_ փշութ̅ե մտաց կալ և տեսանել զքեզ զկերտողդ համայնից զոչ ինչ նմանութ̅ի ունել ընդ ստեղծուա ծոց: Եւ թէ ոք ոչ իցէ ՚ի բնաւից ստեղծուածոց ապազերծեցեալ, ոչ կարէ արձակապէս՝ նկատել առ ա̅ծայինս: Եւ վ̅ս այնորիկ սա կաւք գտանին վերանկատիչք, զի սակաւքեն որք գիտեն զինքեանս ՚ի կորստականաց, և ստեղծակա_ նաց զօլ լիապէս՝ ներգրաւեցեալս:

2. ՒՉուայս խնդրի մեծ ինձ շնորհ, որ ամբառնայցէ զմիտս,

և ՚ի վ̅ր̅ իւրեանց յափշտակիցէ: Քան
զի եթէ որ ո՛չ իցէ վերացեալ մտօք,
և ազատեցեալ ՚ի բնաւից ստեղծո_
ւածոց, միաւորեցեալ իսկ ընդ
ա̅յ, զորինչ և գիտիցէ, զորինչ և
ունիցի, ո՛չ է համարելի մեծ ինչ:

Զժամանակս բազումս նուաստ
եղիցի, և յորսայսեցեալ կայցէ, այն,
որ համարի զոչ զայլինչ մեծա_
գոյն, բ̅ զմի միայն զանչափ, և զյա_
ւիտենական բարին: Քան զի որ
ինչ ո՛չ է ա̅ծ, է՛ ո՛չ ինչ, և առ ո՛չ
ինչ համարելի է: Մե՛ծ է զանա_
զանութ̅ի ՚ի մէջ իմաստութ̅ե առն
լուսաւորեցելոյ և ջերմեռանդի,
և ՚ի մէջ գիտութ̅ե եկեղեցականի
գրոց աշակերտի, և ուսումնասի_
րի: Ոի պատուականագոյն է վար̅
դապետութ̅ին, որ ՚ի վերուստ յա̅ծ

այնոյ ներհեղմանէ տեղանի, ք̃ զայն որ մարդկայնով ուշիմութե̃ աշխատապէս՝ առաստանի :

3. Գտանին բազումք, որք բաղձան վերանկատման, բայց զայնս որք պիտոյանան առայն, ո՛չ փութան ինկիր արկանել: Եւ զոյ արգելուլն մեծ, զի՝ ինչանս եւ յիրս զգալիս զկայ առնումք, եւ զկատարելոյ մահացուցմանէ ախտից սա ձաւինչ հոգամք; Ո՛չ գիտեմք թէ զի՛նչ իցէ, կամ յորմէ հոգւոյ առաջնորդիցիմք, եւ թէ առինչ դիմիցեմք մեք, որք հոգեւորք զոլ առասիմք, զի զայնքանս աշխատանս, եւ զառաատագոյնս հոգաբարձութիւս սակս անցաւորաց եւ խոտելեաց ՚ինկիրարկանեմք, եւ զներքնայնոց մերոց հաւզիւ երբեք

լինապես՝ ժողովեցելով զգայութե ներխորհնիմք :

4. Ո՜հ ցաւոյս, վաղվաղակի զկնի փոքու վերաժողովման արտաքս պայթուցանիմք, և փառս մերս նորբաւ արտայինութե ընաւ ոչ կշռեմք : Թէ և ուր արդեօք ձգիցին մերքն զգածմունք, ոչ տեղեկանամք, և թէ ոպիսի տգեղք իցեն, ոչ երբեք ողբամք : Քան զի ամ մսեղի ապականեալ էր զճանապարհիւր, և վ̃ այնորիկ հետեւ իւր հեղեղին ջուրց մեծ : Եւ որովհետև իղձն մեր ներքին ապականեցեալ է, հարկէ, զի և ներգործութիւն հետևեցեալ, որէ նշան չքաւորութե ներքնայնոյ կարողութե ապականիցի : զի ՚ի սրտէ մաքրոյ յառաջածի պտուղ բարւոյ կենի :

Որքան

Ե. Որքան որ արարեալիցէ, խնդրի: Բայց թէ որքանիւ առաքինութ՟ք առնիցէ ոչ այնքան՝ հոգաբարձական մտածի: Եթէ որ իցէ զօրեղ, փարթամ, գեղեցիկ, ուշիմ, բարի գրիչ, և բարի երգիչ հետազօտի, բայց թէ որքան աղքատ իցէ հոգւով, որքան համբերող, և հեզ, և որքան առաքինի և ներքսադիտակ, 'ի բազմաց լռի: Բնութին առ արտաքինս մարդոյն վերանկատէ, իսկ շնորհն առ ներքինս զինքն դարձուցանէ: Նա յաճախապէս՝ պարտի, իսկ սա յուսայ յած զի մի խափիցի:

Գլուխ. Երեսուն եւ Երկու երորդ։

Յաղագս բացուրացման անձին, եւ բացհրաժարման ՚ի բնա_ ւից տռփութեանց։

1. Որդեակ՝ ոչ կարես ըն-
կալնուլ զկատարեալ
ազատութիւն եթէ ոչ
բոլորովիմբ ուրանայ-
ցես զքեզ։ Ամ կապանաւորեցե-
ալք են ընաւք ինքնահաճք, եւ ան-
ձնասէրք, տռփօղք, հետաքրքիրք
վտարանդիք խնդրօղք միշտ փափ-
կութեանց եւ ոչ այնոր որ ըստ յի̅ քի̅ է,
որք Թէ եւ բազմիցս զնոյն կեղծի-
ցեն եւ շարադրիցեն, սակայն ոչ
կայցէ հաստատուն։ Քանզի կոր-

իցէ

եղէ ընկա՛ն որ ո՛չ յԱ՛յ ծնա՛ն :
աղհամ կալ քեզ զայս հանգիստ և
զհամառօտեցեալ բան, թող զա՛մն,
և գտցես զհամայն, լքեա՛ զտու-
փուտն, և գտցես զյարահանգուտն,
զայս մտօք քովք առձեռեա՛, և
մինչ լցուցանիցես, զընտաւն իմա-
նայցես :

2. ԱՄԷՆ իմ այդ ո՛չ է գործ-
մոյ ա՛նուլ, և ո՛չ կատակ փոքր
կանց : Քան զի նայդ մին համառօ-
տութն ներպարունակի ա՛մ կա-
տարելութի կրօնա՛որաց :

3. Որդեակ՝ ո՛չ պարտիս ըն-
դոստանուլ, և ո՛չ վհատիլ, լսելով
զշա՛ղէ կատարելոց, այլ առ վսե-
մագոյնս առածիլ, և տակա՛ տա-
կա՛ ըստ ըղձից քոց առաւնոտնիկ
փութալ : Այնչթէ քեզ լծալէր

այս,

այս, եւ առ այս էիր ժամանեալ, մինչ զի ոչ գոյիր անձնասէր, այլ ըստ նշմարման իմում զատուցեալ՝ կենցաղավարէիր, եւ ըստ ակնարկութեան հօր իմոյ, զոր քեզ յառաջադրեցի, յայնժամ ինձ յոյժ հաճոյանայիր, եւ բոլոր կեանն քո ընդ խնդութեան եւ ընդ խաղաղութեան անցանէր: Դեռեւս զբաղում ինչ ունիս առ ի բաց թողուլ, զորս եթէ ոչ ամբողջապէս՝ ինձ վերանշանիցես, ոչ ստանայցես, որում բաղձաս: Համոզեմ քեզ գնել յինէն զոսկի հրացեալ, զի ճոխանայցես, այսինքն, զերկնային իմաստութիւն, որ զքնաւս ստորնայինս առ ոտս արկանէ, յետադրեալ զերկրային իմաստութիւն, եւ զքնաւս մարդկայինս եւ զանձնականս հաճոյութիւնս:

4. Հասցի կարեւոր գոլ ընդ գնել զիւր խոստանս , փոխանակ այլ նու՟ից եւ գերադրանցից ՚ի յիւր մարդկային : Քանզի յոյժ քամահեցեալ , եւ նու՟աստ , մոռացման իսկ ա՟ւանդնեցեալ տեսանի , Ճշմարիտ իմաստութ՟ին երկնային : Ո՛չ է իմաստուն , որ զվեհագոյնս խորհի զինքէնէ , եւ ո՛չ է արժանի մեծայարգութ՟ե որ զնոյն իմաստութ՟ին խնդրէ ՚ի յերկրի : Բազումք են որ զնոյնն բերանով քարոզեն , բայց վարուք հեռաւպէս՝ տարաձայնին : Իսկ ինքն իմաստութ՟ինէ մեծագին իմն մարգարիտ թաքուցեալ ՚ի բազմաց :

Գլուխ

Գլուխ. Երեսուն և երեք երորդ։

Յաղագս անհաստատութէ սըր-տի և դիտաւորութէ վախ-ճանականի ունելոյ առ Ած։

1. Որդեակ՝ մի հաւատայցես քում ներգործութէ ներկայականի, զի վաղվաղակի փոխարկիլ կարէ 'յայլ։ Քան զի որքան և ապրեսցիս, թէ և ակամայ՝, ընթակայ ես փոփոխութեց, մինչ զի երբեմն ուրախ, երբեմն տրտում, երբեմն խաղաղ, և երբեմն վրդովեցեալ, մերթ առաքինի; մերթ վատթար, մերթ ուսումնասէր,

սէր, մերթ աղմկեցեալ, մերթ ծանր, և մերթ թեթև գտանիցիս: Բայց հաստատուն մնայ իմն այսոցիկ իմաստութիւն, և բարեպէս՝ հմուտն հոգւով, ո՛չ դիտելով թէ զինչ ըղ գայցէ յինքեան, կամ թէ յորմէ կողմանէ շնչիցէ հողմն անհաստատութեն, այլ թէ բոլոր դիտաւորութին նորին մտաց առ պարտաւորն, և առ ըղձալին ժամանիցէ վախճան: Քան զի այսպէս՝ կարասցէ ոչ միապէս՝, և նոյնապէս՝ անդր դառնելի իսկ յարամնայ զըտիւ ակամբ դիտաւորութեն: Ի մէջ այսքանեաց զանազանից դիպուածոց առանց լքանելոյ ունելով ըղ նոյնն առիս ուղղեցեալ:

2. Բայց որքան զտապօյնէ անին դիտաւորութեն, այնքան անդը

դուա

դու՛ այպէս՝ ընթանի ՚ի մէջ աղջամղ-
ջից ; Սակայն ընթագումս մթա-
նայ եւս ակն զըստի դիտաւորութե-
ան դիտելով իսկոյն՝ յիրս պու՛ար-
ձալիս հանդիպեցեալս ։ Քան զի
հազիւ գտանի ոք բոլորովին՝ ա-
զատ, սակս էծի առանձնականի
արտախուզման ; Եւ յապէս հրէայք
երբեմն եկեալքէին ՚ի բեթանիայ, ո՛չ
միայն վն՛ յի, այլ զի եւ զղազար տե-
սանիցեն ; Սաքրելի է ուրեմն ակն
դիտաւորութե, զի իցէ պարզ եւ
ուղիղ, եւ բաց յայլոց ընաւ՛իցը զա-
նազանից միջնորդաց, առիս ուղ-
ղէլի ։

Գլուխ.

Գլուխ. Երեսուն և չորս երորդ:

Թէ սիրողին զա՛ծ ճանաչէ զնա գոլ ՚ի վեր քան զա՛մն, և նա-մենեսեան:

1. Ահա՛ւասիկ՝ ա՛ծ իմ, և ա՛մ ինչ: զի՛նչ առաւել կամիմ, և զի՛նչ երջանկագոյնս այս՝ բաղձալ կարեմ: Ո՛ համեղ, և քաղցր բանդ; բայց սիրողի զբան այլ ո՛չ զաշխարհ, և ոչ զայնս որ յաշխարհի են: Ահա՛ւասիկ՝ ա՛ծ իմ և ա՛մն ինչ. իմացողին բաւա՛կանս այս՝ ասացեալ է, և վայելուչ է սիրողին ստէպ՝ կրկնել զսոյն; Եւ իրա՛ւի մինչ ներկայ ես դու, վայելուչ են ա՛մք,

բայց

Բայց մինչ ՚ի բացեայ ես, զզուե՛լիք են համայնք: Դու տաս որտի զհանդարտութի՛ւն, և զխաղաղութի՛ւն մեծ, զխնդութի՛ւն իսկ բերկրողական; Դու առնես զի զգայցեմք բարւոք զհամայնից, և գովաբանեսցեմք զքեզ ըստ ամի; Ո՛չ ինչ է որ կարիցէ զժամանակ ինչ թարգ քեզ հաճոյանալ: Բայց թէ պիտոյանայցէ, զի իր ինչ իցէ ախորժելի, և բարեհամ, պարտ է զի քոյդ շնորհ առ գուցէ, և համեմիւ քոյոյ իմաստութե՛ն համեմիցի :

2. Որ զքեզ ճանաչէ, զինչ է, զոր ո՛չ ճանաչիցէ ուղղապէս՝ ; Եւ որ զքեզ ո՛չ ճանաչէ, զինչ է որ նմա վայելուչ գոլ կարիցէ : Բայց նոճաղին յիմաստութե՛ն քում իմաս

տունք

տուենք այսոքիկ աշխարհի, և որք ըստ մարմնոյ իմանան ։ Քան զի անդ ունայնութի բազում, իսկ աստ մահ գտանի ։ Բայց որ քեզ քամահեմամբ կենցաղականաց, և մահացուցմամբ մարմնոյ հետևեն իրաւ՟ի իմաստունք գոլ ճանաչեն։ Քան զի յունայնութէ առ ճշմարտութ՟ին, ՚ի մարմնականութէ առ հոգեկանութ՟ին անդրաբերին ։ Այսոքիկ են, որք ճանաչեն զա՟ծ, և որինչ բարւոյ ՚ի ստեղծուածս գտանի, զբոլորն վերաբերեն ՚ի գոյութի կերտողին զնոյնս; Ըննման է սակայն, և յոյժ աննման համեղութի ստեղծողին, և ստեղծականաց, յաւ՟իտենականութ՟են, և ժամանակականի, լուսոյն անըստեղծի, և լուսոյն լուսաւ՟որեցելոյ։

3. Ո՜վ լոյս մշտնջենաւոր, գերազանցօղ բնաւից ստեղծականաց լուսոց, փայլեա՛ զփայլատակունս քոյս ՚ի վերուստ, զթափանցօղս ընդ բնաւս խորս սրտի իմոյ: Մաքրեա՛, ուրախացո՛, պայծառացո՛ և կենդանացո՛ զհոգի իմ, զօրութենովքն, առ ՚ի ներյեռուլ քեզ ՚ի հրճուականս ափշութ՟իս: Ո՜հ թէ յորժամ եկեսցէ ժամս այս երանելի, և տենչալի: զի քոյով յագեցուցանիցես զիս ներկայութ՟ե, և լինիցիս ինձ ա՟մ յամենայնում: Քան զի մինչ տակաւին այս ոչ է տրեցեալ, խնդութ՟ի իմ ոչ է լիացեալ: Ո՜հ ցաւոյս, զի դեռ ևս հին մարդն կենդանի է ներյիս, և ո՛չ է բոլորն խաչեցեալ, ո՛չ ևս կատարելապէս՝ մեռեալ, զի դեռ ևս ցան

կայ

կայ ուժգնագոյնս՝ ընդդէմ հոգւոյս, շարժելով զպատերազմ անդադականն ։ և ո՛չ է հանդարտութի̄ն յիշխանութե̄ հոգւոյ իմում ։

4՝ Բայց դու որ տիրես զօրութե̄ ծովու, և զշարժումն ալեաց նորա ցածուցանես ։ արի՛ և օգնեա՛ ինձ ; ցրուեա՛ զհեթանոսս որք կամին զպատերազմ, և խորտակեա՛ զնոսա զօրութե̄ քով ։ Ցո՛յց ինձ, մաղթեմ 'ի քէն զմեծամեծս քոյս, և փառաւորեսցի աջ քո ։ Քանզի ո՛չ է ինձ այլ իմն յոյս, և ո՛չ տեղի ապաւինի բա՛ց 'ի քէն, տ̄ր իմ և ա̄ծ իմ ։

Գլուխ. Երեսուն և հինգ երորդ։

Թէ ո՛չ իցէ ապահովութի՛ն ՚ի խիտր ձուլմէց ըն կենցաղում այսմիկ ։

1. Ո՛րդեակ՝, ո՛չ երբէք գտցես պապահովութի՛ն նայսմիկ կենցաղում, այլ որքան՝ ապրեսցիս, զգէնս հոգեւորս ունել պարտիս ։ զի շրջիս ՚ի մէջ թշնամեաց, որք յաջմէ և յահեկէ մարտնչին ընդ քեզ ։ Արդ՝ եթէ ոչ ՚ի կիր արկանիցես յամենից կողմանց զվահանն համբերութե՛ան, ո՛չ մնայցես ընդերկար ժամանակ թարց ումեք վիրի ։ Այլև, եթէ ո՛չ դնիցես

զսիրտ

զսիրտ քո սեւեռեալն՝ ՚ի Յիս, զղրտու-
նութ հաճոյութե, կրելով զբնաւս
յաղագս իմ, ոչ կարասցես ըմբե-
րել, խորշակին այամին, եւ ոչ ժա-
մանեսցես ՚ի պսակս երանեցելոց :
Պատշաճ ուրեմն քեզ անցանել քա-
ջալեաւ՝ ընդ ամ ինչ, եւ հզօրու-
թեամբ զինել համբերութեան՝ ընդդի-
մամարտից : Քանզի դի յաղթողին
շնորհի մանանայ, եւ թմբեցելոյն
թողանի թշուառութի մեծ :

2. Եթէ խնդրես յայսմիկ կեն-
ցաղումս զհանգստութի, որպէս՝
ժամանեսցես յայնժամ առ մշտն-
ջենաւորն յարահանգստութի :
Մի՛ դնիցես զքեզ ուրեմն առ առ-
նել հանգստութի, բայց առ առ-
նել համբերութի : Խնդրեա՛ զճշ-
մարիտ խաղաղութի, ոչ յերկրի,

այլ ՚ի յերկինս, ո՛չ ՚իմարդիկ, կամ յայլս ստեղծուածս, այլ ընդ միայնում աստուծում: Ուստի վն̃ սորոյն մեր պարտիս պէտք բնաւից յօժարապէս՝ ենթարկանել, այսինքն աշխատանաց, և ցաւոց: փորձութեց, և վշտակրութեց, նեղութեց կարևորութեց, և հիւանդութեց զրպարտութեց, ընդդիմախօսութեց, և յանդիմանութեց: խոնարհութեց, և պատկառութեց; նախատանաց, և քամահանաց:

Օհ այսոքիկ են որք օգնեն առ առաքինութին: այսոքիկ են որք զդեռավարժս փորձեն ծառայս քի: և այսոքիկ են որք յօրինեն զերկնային պսակն: Եւ ես հատուցից զվարձս յաւ̃ իտենականս փոխանակ կարճատեւի աշխատման; և զանդրուա-

փառս,

փառս , փոխանակ անցաւորաց պատկառանաց :

3. Կարծես դու թէ ունիցիս միշտ ըստ քոյոյ հաճոյութէ զմխիթարութիւս հոգեկանս , բայց ծառայքն իմ ո՛չ գտին զայսպիսիս , այլ զբազում ծանրութիւս , եւ զզանազանս փորձութիւս , զմեծամեծս իսկ անմխիթարութիւս : Համբերութբ ենթակրեցին զինքեանս նամենայնում , եւ առաւել յուսացան յԱծ , քան թէ յինքեանս ; գիտելով , զի ո՛չ են համարժանիք չարչարանք այսորիկ ժամանակի , առ ՚ի յարդիւնաւորութի հանդերձելոյն փառաց : Կամիս փութանակի ունել զայն , զոր բազումք զկնի բազմաց արտասուաց , եւ մեծամեծաց աշխատանաց , հազիւ

տուստացան : Համբե՛ր տն, քաջա-լերեաց, եւ զօրացի՛ր ; մի՛ յուսա-հատիր, եւ մի՛ լքանիր : Այլ զհո-գի եւ զմարմին քո առատատուրեա՛ յա-րամնաբար՝ վ՛ս փառացն ա՛յ : Ես հատուցից քեզ լիապէս՝, եւ եղէց ընդ քեզ ըն համայնս նեղութիս :

Գլուխ. Երեսուն եւ վեցերորդ :

Ընդդէմ ունայնից դատողութեանց մարդկան :

I. Որդեակ՝, ընկեա՛ ըզ-սիրտ քո հաստատա-պէս՝ ՚ի տր, եւ ՚ի մարդ-կայնոյ դատողութե՛ մի՛ զանգիտիցես, ուր՝ խիղճ մտաց քոց վերատուրէ քեզ զբարեկրօնու-

թի

թեն և զանմեղութեն ։ Զի բարւոք է և երանաւէտ ըստ այսմ կենցաղավարել ։ Եւ այս ոչ եղիցի ծանր այնմիկ , որ խոնարհէ սրտիւ , և ոչ այնմ , որ մանաւանդ ոյ , քան թէ ինքեանն յուսայ ։ Բազումք զբազում ինչ խօսին , ուստի դոյն ինչ նոցին հաւատալ պարտիս ։ այլև ընաւէից բաւական գոլն , ոչ է կարելի ։ Եւ թէպէտ ո՛քն Պօղոս ջանաց ամենեցուն հաճոյանալ ՚ի տ̄ր , և զոլ ա̄մ ընդ ամենեսեան , սակայն և ս փոքրագունեղ ինչ վարկաւ , թէ դատիւր յօրէ մարդկայնոյ ։

2. Աշխատեցաւ բաւականապէս՝ սակս այլոց շինութե , և կեցութե , որքանէր յինքեան , և որքան կարէր ։ Բայց Ո՛չ կարաց

արգե,

արդելուլ, զի մի՛ յայլոց երբեմն դատիցիր, եւ կամ արհամարհիցիր: Ուսիր յանձնել յԱ̃ծ զբոլորն, որ ճանաչէ զբոլորն: Եւ համ բերութե̃, խոնարհութե̃ իսկ, ընդդէմ բերանոց խօսողաց զան զգամութի̃, եւ ընդդէմ խորհողաց զունայնութի̃, եւ զխարդախութի̃, ընդդէմ իսկ այնոցիկ, որք ըստ հա ճութե̃ իւրեանց ա̃մուրբք սնա_ պարծէին, զինքն ջատագովեաց: Սակայն ետ երբեմն եւ զպատաս խանի, զի մի՛ տեւաբար լռութբն իւրով ծնանէր զգայթակղութի̃:

3. Ո՞վ դու, հի̃մ երկնչիս ի մարդոյ մահկանացուէ որ այսօր է, եւ ի վաղիւն ո՛չ երեւի: Երկիր դու յԱյ, եւ ի մարդկայնոց զարհու րանաց մի՛ ահաբեկիր: Զի՞նչ կա

րէ

րէ որք առնեն՝ քեզ բանիւք, կամ զրպարտութե՜ք, ո՛չ ապաքէն ին քեան մանաւանդ, քան թէ քեզ վնասէ: զի ո՞վոք եւ իցէ նա, ո՛չ կարասցէ զերծանել ՚ի դատաստանէն ա̃յ: Այլ դու միշտ առաջի աչաց քոց զա̃ծ, եւ մի՛ կամիր խստանալ բանիւք վիճականօք: Իսկ եթէ տեսանիցես զքեզ ներկայապես՝ ընկճեցեալ, եւ վրդովեցեալ յոյժս, նորա ո՛չ արդիւնաւորէիր, մի՛ զայրանայցես, եւ մի՛ անհամբերութե՜ քով նուաղեցուցանիցես զպսակս քո: Այլ մանաւանդ ակնարկեա՛ յիս ՚ի յերկինս, որ կարօղ եմ զերծուցանել զքեզ ՚ի բնաւից խռովութե՜ց եւ զրպարտութե՜ց: եւ հատուցանել իւրաքանչիւրում ումեք ըստ գործոց նոցա:

Գ-լուխ.

Գլուխ. Երեսուն և եօթն երորդ։

Յաղագս զտի և ամբողջի յանձնառութե անձին առ տծ, զի ստանալոյ ազատութն սրտի ։

1. Որդեակ՛, թող զքեզ. և գտանիցես զիս: կաց առանց ընտրութե, և թարց ընչաւէից յատկութեց, և շահեսցիս զիս ։ Քանզի յաւելցի քեզ նակոյն առաւատագոյն շնորհ, մինչ յանձնիցես զքեզ առ տծ, առանց ստրջանալոյ ։

2. Տէ՛ր իմ, որքանիցս յանձնեցից զիս քեզ, և նո՛րս թողիցզիս։

3. Միշտ, և յամ ժամու։

որքան

որքան ըն փոքունս, այնքան ըն մե ծամեծս; Ոչինչ առնում 'ի քեայց, այլ ընծեռա՛ս զքեզ մերկացեալ կամիմ գտանել: Ապա Թէ ո՛չ, ո՛րպէս՝ կարասցես գոլ իմ, և ես քո, զի եԹէ 'ի քէնաւ՛ից առանձնականաց քոյոց հաճուԹե̃ց 'ինէրքուստ, և յարտաքուստ ո՛չ մերկանայցես: Աղօտ՝ որքան վաղվաղակէս՝ զայս առնիցես, այնքան բարեգունակէս ունիցիս զքեզ: Եւ որքան լիապէս՝ և պարզապէս՝, այնքան ինձ հաճոյասցիս, և առաւ՛ել շահեսցիս:

4. Ոմանք զինքեանս յանձնեն առ ա̃ծ, բայց հանդերձ իւիք բացառուԹե̃ : Քանզի ո՛չ լիապէս՝ յուսան յա̃ծ, վս̃ որոյ զինքեանս ինքեանց նախատեսանելոյ բաւ՛ականս կարծեն; Իսկ ոմանք

Թէ

Թէպէտ ՚ի սկզբան բոլորովին մեք զինն
քեանս վերընծայեն ոչ : Սակայն
յետոյ բախեցեալք ՚ի փորձութեց,
դառնան վերստին առ առա-
ջինն, վն որոյ հազիւ երբեք յա-
ռաջանան ՚ի զօրութիւն : Եւ յայն-
սիք սրտի մաքրոյ զճշմարիտ ազա-
տութիւն, և վայելչի ընտանեկցու-
թե իմոյ զշնորհն, ոչ երբեք վերա
շօշափեն, եթէ ոչ նախ ամբողջա-
պէս՝ յանձնիցեն ինձ զինքեանս, և
համապատարագորդապէս՝ վերընծայի-
ցեն : Քանզի թարց սմա, ո՛չ կայա-
նայ, և ո՛չ կայասցի զմայլողական
միաւորութիւն :

5, Բազմիցս ասացի քեզ, և
այժմ զնոյնն կրկնեմ: Թողլինձ զքեզ,
և յանձնեա՛ ինձ զքեզ, և զմայլես-
ցիս մեծաւ խաղաղութե ներքնայ
նով :

նով ; Ամուր բոլոր զքեզ , փոխա-
նակ բոլորին : Մի՛ ինչ արտաքա
հանջիցես , և մի՛ ինչ վերանկրկնի-
ցես : Կյա՛ց մաքրապէս՝ և Թարց
յողդողթութե՛ 'նին , և գտցես զին :
և եղիցիս ազատ սրտիւ , և խաւ̂ արք
ոչ պաշարեսցեն զքեզ : Զանմ՛ տա
կաւին առ այն , մաղթեմ՛ , և բաղ
ձմ՛ , զի կարիցես մերկանալ 'ի քէնա
ւ̂ից յատկութեց , և մերկապէս՝
հետևիլ յիսուսի մերկի : Մեռա-
նիլ քեզ , և ինձ մշանջենապէս՝ կեն
դանանալ : Եւ յայնժամ նու̂ր-
զեսցին ընաւք ցնորմունք ընդու
նայնք , վրդովմունք անիրաւք , և
հոգք աւ̂ելորդականք : Յայնժամ
ես հեռասցի 'ի քէն երկիւղն ան
բարեխառն , և մեռցի 'ի քեզ սէրն
անկարգաւ̂որ :

Գլուխ.

Գլուխ. Երեսուն և ութն երորդ:

Յաղագս բարւոյ կառավարու-թե՛ ՚իյիրս արտաքինս, և ապա-ւինման առ ա͞ծ ՚ի կասկածանս:

1. Որդեակ՛, առ այն սէր ուսանկալպէս՝ ձգտիլ պարտիս, զի յամե-նայնում տեղւոջ և ներգործութե, և յամենայն արտաք-սականում պարապման իցես ներ-քսապէս՝ ազատ, և ՚ի քեզ իշխեան կարող: Եղիցին ընաւք ՚ի ներ քոյ քոյ, և դու ո՛չ ՚ի ներքոյ նո-ցա: ու͞մ զի իցես առից քոց տէր, և ուղղիչ: Ո՛չ ծառայ, և ո՛չ գնո-ւածոյ,

ւածոյ, այլ յաւէտ ազատ, և ճշ
մարիտ երբայեցի: Ժառանգորդ
վիճակի և ազատութե որդւոցն այ:
որք կան 'ի վր ներկայականաց, և
նշմարեն զմշտնջենաւորս: որք առ
անցաւորս ձախիւ ակամբ, և առ
երկնայինս աջով նկատեն: զորս կեն
ցաղականք ոչ քարշեն յինքեանս առ
'ի ներքս յենուլ, այլ մանաւանդ նո
քեանք քարշեն զնոսա առ 'ի բարե
պէտ 'ի կիրարկանել: ըստորում
կարգաւորեցեալք են յայ, և սահ
մանեցեալք 'ի վեհագունէ ճարտա
րապետէ, որ զոչինչ եթող անկար
գաւոր 'ի ստեղծուածս իւրս:

2. Իսկ եթէ կաս ըն համայ
նս դիպուածս կայցես հաստա
տուն, և ոչ արտաքնով առերևոյ
թիւ կամ ակամբ մարմնականաւ

նշմարիցես զտեսեցեալս կամ վլսե-
ցեալս, այլ յաղագս ՚ի ւրաքանչ իւ-
րոյ ուրուք պատճառի մտանիցես
առժամայն ընդ Սօվնքսի՛ իստա-
ղավարն առ ՚ի խորատիլ ՚իմնէ լուծ
ցես մերթ զմ՟ծայինն պատասխա-
նին, և դարձցիս ներկրթեցեալ
զիրաց բազմաց գնէրկայից և զա-
պառնեաց: Քան զի միշտ Սօվնքս
ունեաց զվերադիմութն առ տաղա-
վարն, սակս տարակուսութեց և
խնդրոց լուծանելեաց: Փութա-
ցաւ ես ՚ի յօգնութ՟ս ազօթից,
սակս կասկածանաց, և ամբարշ-
տութեց մարդկան ՚ի բաց բառ-
նալեաց: Այլ յապէս՝ և դու ձեպել
պարտիս առ ածայինն խորհրդա-
ծուն քոյոյ սրտի, առէալ՝ մաղթե-
լով ՚ի նմանէ զօժանդակութի: Զի

վա

վ՟ն այնորիկ Յեսու, և որչափ ես բայելի խաբեցան 'ի Գաբաւո՟ն նացւոց : Քան զի նախապէս՝ ոչ կամեցան զբերան տ՟ն հարցանել : Այլ կարեպէս՝ հաւատալով քաղցերց նոցին բանից, պատրողականաւ առաքինութե՟ նոցին, եղեն նշա՟նակեցեալք :

Գլուխ. Երեսուն և հինգ երորդ :

Թէ ոչ իցէ ապարտ ա՟ն գոլ վաղ վաղուտ 'ի յաւանելիս :

1. Որդեակ՝, յանձնեա՛ ինձ միշտ զպատճառ քո, և ես բարեպէս՝ տրամադրեցից զնա 'ի ժամանակի իւրում ; Սպասեա՛

կարգաւորութեան իմում, և զգայ ցես անտուստ զաջողութին :

2. Տ՟Ր իմ յոյժ կամա՛ւորապէս՝ յանձնեմ քեզ զբնա՛ւս ; զի դոյզնինչ պտղաբերիլ կարեն խորհուրդք իմք : Եւ վա՛շթէ ո՛չ այնքան առ յետնուն դիպուա՛ծոց հանդերձելոց , այլ զիս քում բարեհաճութեան թարց որոնման վերընծայէի :

3. Որդեակ՝ , բազմիցս ոք զինչ իմն ուժգնապէս՝ շարժէ , քան թէ բաղձայ ; և մինչ առ այն ժամանէ , սկսանի զնմանէ այլապէս՝ ըղձալ : Քանզի իղձք նորին շուրջ ըզնովաւ ո՛չ են մնայունք , այլ մանա՛ւանդ ներդրդողք 'ի միոյն առ միւսն : Ո՛չ է սակաւ փոքրագունեղ իմն , եթէ ոք զինքն և ս

ըն

ըն փոքրագունեղս թողուցու :

4. Ճշմարիտ արդիւնաւորութին առնէ, ուրացութեան իւրոյ անձին : Քան զի որ ուրանայ զինքն, է՛ ազատ յոյժ և ապահով : Բայց վասն զի հնացեալ թշնամին, հակառակն ընդամենից բարեաց, ո՛չ դադարի, այլ 'ի տուէ ընջեան և 'ի գիշերի հնարէ՛ զծանուցս դաւաճանութիւս, զի փարթաք՝ 'ի յորոգայթս խաբէութե գահավիժել կարիցէ զանզգուշս : Ուստի ասէ տէրն մեր, հսկեցէք և աղօթեցէք, զի մի մտանիցէք 'ի փորձութին :

Գլուխ. Քառասան երորդ ։

Թէ մարդ յինքենէ զոչինչ բարւոյ ունիցի , եւ թէ առ ոչինչ պարծիլ կարիցէ ։

1. Տէր իմ զինչ է մարդ , զի յիշիցես զնա , կամ որդի մարդոյ , զի այց առնիցես նմա ։ Քան զի զինչ արդիւնաւորեցաւ մարդ , զի տայիր նմա զքոյդ շնորհ ։ Ահա՜ւասիկ ես ոչ իմ , զումնէ՞ կարեմ գանգատել , եթէ զիս 'ի բաց ընկեցես , կամ առ ինչ ըստ իրաւանց նկրտել , եթէ զոր խնդրեմն ոչ առնիցես ։ Ուրեմն հաւաստապէս՝ խորհել կարեմ , եւ ասել ; ոչ իմ ,

նմ, ո՛չ ինչեմ, զոչինչ կարեմ, և զոչինչ բարւոյ ունիմ ես յինէն, այլ յամենայնում նուաղիմ, և ձկտիմ միշտ առ ոչինչ: Եւ եթէ ո՛չ 'ի քէն նպաստաւորիցիմ, և ներքսապէս՝ ներհմտանայցեմ, լինելոց եմ բոլորովիմբ գաղջ, և լքանելոց:

2. Իսկ դու տր̄ իմ միշտ նոյն ինքն ես, և միշտ բարի, արդար, և սր̄բ, յարատեւս 'ի յաւիտեան; Բարեպէս՝, արդարապէս՝, և սրբապէս՝ ներգործելով և տրամադրելով զա̄մ ըստ քում իմաստութե: Բայց ես որ 'ի նուաղութն մանաւանդ քան թէ 'ի յառաջադիմութին հակամիտեմ: Ո՛չ եմ միշտ ըն միում կացութե յարատեւայուն: Քանզի եօթն ժամանակք փոփո-

խնձս իմ͞ք իմ։ Սակայն եթէ քեզ հաճոյ թուիցի, զի կառկառիցես առիս զբաղդուկ քո հզօր, իսկոյն բարեգործնաւորի ; զի դու միայն թարգ ումեք մեղկայնոյ օժանդակութե կարես ինձ օգնել ; Եւ այն քան նշաղդուռնել զիս, մինչ զի երես իմ ո՛չ դարձցի մուսանգամ յիրս տարբերս, այլ առ քեզ միայն վերափոխիցի սիրտիմ, և՛ իքեզ յարահանգիցէ ։

3. Ուսուսի թէ բարեկէս՝ գի ահի զ͞ամ մխիթարութի մարդկան ՚ի բացհերքել, յաղագս առասանալ͞ոյ ջերմեռանդութէ, կամ յաղագս հարկաւորութէ, զի սակիային խնդրել զքեզ, և զի ո՛չ ոք ՚ի մարդկանէ կարէ սփոփել զիս ։ Յայնժամ մա՛րթէք ինձ ըստ իրա

ւանց

ւանց յուսալ ՚ի շնորհս քոյս, և հա-
ճուէիլ սակս պարգևի նորոյ մխի-
թարութե :

4. Աղօթ՝ գոհանամ զքեզ, յորմէ յառաջանայ բոլորն, որքա-
նիցս՝ բարեպէս՝ ինձ յաջողի: Իսկ ես եմ ունայնութի, և ոչ ինչ առա-
ջի քոյ, այլ անկայուն, և անհաս-
տատ: Աղուէինչ ուրեմն պարծիլ կարեմ, կամ զմէ բաղձամ վերա-
համբաւէիլ; Ո՞չ ապաքէն յոչնչէ եմ որէ ունայնապունեղ իմն: Եւ ի-
րաւէի, բնաւէն է իմանելի փառամո-
լութի, և մախից ժամ տաւէորութի և մեծ-ադունեղ ընդունայնութի: զի զրկէ զիս ՚ի ճշմարտէ փառաւէոր-
մանէ, և մերկացուցանէ յերկնայ-
նոյ շնորհէ: Քան զի մինչ ոք հա-
ճոյանայ ինքեան, անհաճոյանայ

քեզ,

քեզ, եւ մինչ բաղձայ գովութեց մարդկայնոց, զրկի 'ի զօրութեց ճշմարտից:

5. Է՛ ուրեմն ճշմարիտ փառ, եւ ցնծութի մբ, փառաւո՛րելն 'ի քեզ, եւ ոչ 'ի յինքեան; Խոստովանել յանուն քո, եւ ո՛չ 'ի զօրութի՛ս յատուկս: այլ եւ ո՛չ բերկրիլն նատեղ ճո՛ւածում ուժեք, եթէ ո՛չ ընդ քոյ: Ուստի գովեսցի քոյդ անուն, եւ ո՛չ իմ; փառաւո՛րեսցի քոյդ գործ, եւ ոչ իմ: Օրհնեսցի անուն քո մբ, եւ ինձ ոչինչ առ ընձեռեսցի 'ի գովութեց մարդկայնոց: Քան զի դու ես փառն իմ, դու ես ցնծութի սրտի իմոյ: 'Ի քեզ պարծեցայց զօրհան, իսկ վա՛ն իմ ոչինչ, եթէ ոչ 'ի տկարութի՛ս իմս պարծեցայց:

6. Խոստովանեսցեն հրեշտակք ըզ

փառս

փառս ՚ի միմեանց, իսկ ես խնդրե-
ցից զայն, որ ՚ի միայնոյ Այ է: Ուլ՞
զի ըմ փառս մարդկան, ըմ պա-
տիւ կենցաղականն; եւ ըմ վսեմու-
թիւն աշխարհականն, բաղդատե-
ցեալ յաւէ խոնարհականաց քոյոց փա-
ռաց, է՛ ընդունայնութիւն եւ յիմա-
րութիւն: Տր՛ դու ճշմարտութիւն իմ.
ո՛վ ողորմութիւն իմ, եւ Ած իմ: Տր՛ դու
Երրորդութիւն մի, քեզ գովութիւն,
պատիւ, զօրութիւն, եւ փառք,
ընդ անհուն յաւի-
տենից աւի-
տեանս:

Գլուխ. Քառասուն և մէկ երորդ:

Յաղագս քամահման բնաւից պատուոց ժամանակաւորաց:

1. Որդեակ՝, մի՛ քեզ առ քարշիցես, եթէ տեսանիցես զայլս պատուիլ և բարձրանալ, և զքեզ քամահիլ, և խոնարհիլ: Ամբարձ ուղղեա՛ առ իս զսիրտ քո յերկինս, և ո՛չ տխրեցուսցէ զքեզ քամահումն մարդկան ՚ի յերկրի:

2. Տէ՛ր իմ ընկուրութեան կամք, և յընդունայնութեանց փութով պատրիմք; Ո՛չ եթէ ուղղապէս՝ ՚ի յիս

ակնար

անկարկիցեմ , ո՛չ երբէք գտանեմ զանիրաւութի՟ւն ինչ յումեքէ ստեղծուածոյ առխս եղեալ գոլ ; Ուստի ո՛չ ըստ իրաւանց տրտնջամ ընդդէմ քեզ : Բայց քան զի յաճախապէս՝ և ծանրապէս մեղայ քեզ , վ՟ն որոյ արժանապէս՝ զինի ընդդէմ ինձ համայն ստեղծուած : Ինձ ուրեմն արդարապէս՝ վայելէ ամօթ և պարսաւան : Իսկ քեզ , գովութի՟ւն , պատիւ , և փառք : Եւ եթէ ո՛չ առայն զիս նախապատրաստիցեմ , զի յօժարիցիմ հաճոյաբար՝ ի բնաւից ըստեղծուածոց քամահել , և թողունել , և իբր ոչինչ համարել տեսանել , ո՛չ կարեմ՝ ներքսապէս՝ խաղաղանալ , և հանդարտել , ո՛չ հոգևորապէս՝ լուսաւորել , և ո՛չ լիապէս՝ ընդ քեզ միաւորել :

Գլուխ.

Գլուխ. քառասուն և երկու երորդ :

Թէ խաղաղութի՛ն ո՛չ իցէ դնելի ՚ի մարդիկ :

1. Որդեակ՝ եթէ դնիցես զխաղաղութի՛ քո ընդ ումեք անձին, վ՛ս քոյոյ զգացման, և կենցաղավարութե, եղիցես անկայուն, և պարուրեցեալ: ԵՒ թէ ունիցես զվերադիմումն առմշտակենայ, և յարամնայ ճշմարտութի՛ն, ո՛չ տխրեցուսցէ զքեզ քոյդ բարեկամ, հեռացեալ ՚ի քէն կամ մեռեալ:Քան զի ՚ի յիս պարտի կայանալ սէր բարեկամին; և վ՛ս իմ սիրելի է այն, որ

քեզ

քեզ բարւոք թուեցեալ է, և յաւէտ նազելի նայսմիկ կենցաղում: Ուստի ոչինչ արժէ, և ոչ մնասցէ Թարց ինձ սիրելութիւն ինչ: Զի յլ և ոչ է ճշմարիտ և զուտ սիրելութիւն, զոր ոչ շարադրուցեմ ես: Մն̃ որոյ այնպէս՝ մեռանիլ պարտին նմանիւք զգածմամբք սիրելեաց մարդկան, մինչ զի որքան 'ի քեզ է', բաղձայցես գոլ առանց մարդկայնոյ ընկերակցութեան: Քանզի այնքան յաւէտ մերձենայ մարդ առ ա̃ծ, որքան յամենից երկրայնոց սփոփմանց 'ի բաց հեռանայ: Եւ այնքան բարձրագունապէս՝ առ ա̃ծ սլանայ, որքան խոնարհագունապէս՝ 'ի յինքեան զիջանէ, և առաւելագունապէս՝ յինքենէ խոտի:

2. Յանկ որ ինքեան զբարութիւն

ինչ

ինչ առընձեռէ, զպայուսա շնոր
հացն ա̃յ առնենքն արգելու : Քան
զի շնորհ հոգւ՛ոյն սրբոյ, միշտ խն
դրէ զսիրտ խոնարհ : Ուստի եթէ
գիտէիր զքեզ կատարելապէս՝ ու
նայնացուցանել, և յա̃մէ ստեղծ ա
կանէ սիրոյ դատարկել, յայնժամ
ծահէր ինձ հանդերձ մեծաւ շնոր
հիւ ՚ի քեզ արտաբղխել : Զի մինչ
ակնարկես առ ստեղծուածս, նո
ւազեցուցանես ՚ի քեզ զակնարկու
թի ստեղծողին: ուստի ուրեմն յամ
ուլ յաղթել զքեզ սակս ստեղծո
ղին, և յայնժամ կարասցես ժամա
նել առձանաչութեամբ ա̃ծային : Ո̃ր
զի թէ և դոյն իցէ իւր սիրեցեալ
եթէ անկարգապէս՝ սիրեսցի, և ակ
նարկեսցի, յամեցուցանէ ՚ի ծայրա
գունէ բարւոյն, ՚ի բեծաւորէ :

Գ—լուխ.

Գլուխ. Քառասուն և երեք երորդ ։

Ընդդէմ ընդունայնի գիտութե՟ կենցաղականի ։

1. Որդեակ՛, մի՛ շարժի-
ցեն զքեզ գեղեցկու-
թիւք և նրբութիւք ա-
սացուածոց մարդ-
կան ։ Քանզի արքայութիւն իմ ոչ
կայանայ 'ի բանս, այլ 'ի զօրութիւն ։
Ունկն դիր բանից իմոց, որք ըզ-
սիրտս բորբոքեն, և զմիտս լուսա-
ւորեն, ներածեն զխայթահարու-
թիւն, և զզանազանս 'ներբերեն մխի-
թարութիւն ։ Ի լն որոյ մի՛ երբէք
ընթեռնուցուս զնոսա, զի հմտա-

գոյն և իմաստնագոյն գոլ տեսա_
նիցիս, այլ ջանա՛ զի մահացուցա
նիցես զմոլութիս: Զի քեզ առա
ւել եղիցի այս օգտակար, քան
թէ ծանօթութիւն բազմաց դժո_
ւարիմացից խնդրոց:

2. Մինչ զբաղումս ընթեռ
նուցուս և ճանաչիցես, պարտ է
քեզ միշտ առ մի սկիզբն վերաչը
ւել: Քանզի ես եմ որ ուսուցա_
նեմ մարդկան զգիտութիւն, և շնոր
հեմ փոքրկանց զպարզագոյն իմա
ցողութիւն, զոր ո՛չ ոք 'ի մարդկանէ
կարէ ուսուցանել, զի ընդ որում
խօսիմ ես, իսկոյն իմաստնանայ,
և հոգւով պտղաբերի: Վա՜յ այնո
ցիկ որք զբաղումս վայելչալուրս
խնդիրս 'ի մարդկանէ պահանջեն,
և զճանապարհէ ծառայելոյ ինձ

դոյն ինչ հուզան ։ Եղկեալք ժամա-
նակ, յորում երևեցայց փորձա-
պետս մարդապետաց քո, և սրբս
հրեշտակաց, առ ՚ի լսել զհամարս,
այսինքն առ ՚ի զննել իւրաքանչիւ-
րոց զխղճմտանս, և յայնժամ հան
դերձ ջահիւք որոնեցից զԵրուսա-
ղէմ, և յայտնեսցին գաղտնիք խա-
ւարին, լսեսցեն խուլ առարկու-
թիւք լեզուաց ։

3. Ես եմ որ զմիտս խոնարհս
ըն կրթում, բարձրացուցանեմ,
զի զբազմադոյնս յաւիտենականն
ճշմարտութե իմանայցէ զբանս,
քան զայն որ ամօք տասամբ կրթի
՚ի վարժարանս ։ Ես եմ որ ուսուցա-
նեմ առանց շնչման բառից ։ ա-
ռանց շփոթման կարծեաց, առանց
քամահման պատուոյ, և թարց ըն

դիմամարտութե առարկութեց : Եսեմ որ ուսուցանեմ խոտել զեր կրայինս, զզուիլ 'ի ներկայականաց, խնդրել զմշտնջենաւորս, նմանալ զաւիտենականս, փախչիլ 'ի պատուո ւոց, ըմբերել գայթակղութեց, դնել 'ի յիս զյոյսն բոլոր, բաց յինէն ոչ ինչ բաղձալ, եւ սիրել զիս եռանդապէս՝ 'ի վեր քան զամենայն :

4. Քանզի ոմն սիրելով զիս 'ի սրտէ, ուսաւ զա՟ծայինս, եւ խօսէր զզարմանալիս ; Ա՟լ զի առա_ւել շահի ոք թողլով զա՟մ, քան թէ ուսանելով զիրս նրբահայէ_ացս: Բայց ընդ ոմանց խօսիմ զի_րաց հասարակաց, եւ ընդ ոմանց զիրաց տեսակաւորաց : Ոմանց նշանիւք եւ ձեւովք քաղցրաբար երեւիմ, եւ ոմանց մեծաւ լուսով յայտնեմ

զխոր

զխորհուրդս ։ Եւ Թեպէտ մի է՛ ձայն գրոց, բայց ո՛չ զամենեսեան հանգիտապէս՝ ներգործէ ։ Զի ես եմ իմէջ նոցա, վարդապետս ճշմարտութե՛, քննօղս սրտից, իմացօղս խորհրդոց, յառաջացուցիչս գործոց, և բաշխօղս իւրաքանչիւրոց, ըստ որում արժան գոլ ենթադատեմ ։

Գ-լուխ. Քառասուն և չորս երորդ ։

Յաղագս ո՛չ քարշելոյ առ ինքն զիրս արտաքինս ։

1. Որդեակ՝ պարտ է քեզ գոլ ընդ բազում իրս տգէտ, և համարիլ զքեզ իբր մեռեալ ի վր̃

երկրի , որում ոչ թէ բոլոր աշ
խարհ խաչեցեալիցէ : Քանզի պի
տոյ է քեզ զբազմօք խլիւ ունկամբ
զանցանել, եւ խորհիլ մանաւանդ
զայնցանէ , որք խաղաղութեան քում
պատկանին : Զի օգտակարագոյ
նէ դարձուցանել զաչս յիրաց ան
հաճոյից , եւ թողուլ իւրաքանչիւ
րում ունել զիւրն դատողութիւն ,
քան թէ զխօսս վիճողականս 'ի կիր
արկանել : Եթէ կայցես բարւոք
ընդ այ̄ , եւ 'ի դատաստանս նորին
ակնկատեսցես, դիւրաւ ես՝ յաղթա
հարեցեալ զքեզ գտանիցես :

2. Ո՛վ տ̄ր իմ , մինչեւ յո՞ ժա
մանեցաք ; ահաւասիկ՝ ողբացեալ
լինի վնասն կենցաղականն : Զի վն̄
փոքու օգտի աշխատիմք , եւ ընթա
նամք, եւ զտուժումն հոգեկան 'իմա

ռա

ւայութն արկանեմք, և հազիւ եր բեք 'ի միտ ածեմք: Զունայն որ դոյն ինչ, կամ ո՛չ ինչ օգուտէ զգուշանամք, և զայնու որ ծայրագունապէս՝ հարկաւո՛րէ, զանց առնեմք խոտունկանաբար: Քան զի ամ մարդ առ արտաքինս տարա_

միտէ, և եթէ ո՛չ փաղփաղանկ

տպաշաւ՛իցէ, կամաւ՛ո_

րապէս՝ 'ի յարտաքինս

անկեալ կայ

ցէ:

Գլուխ. քառասուն եւ հինգ երորդ:

Թէ ոչ է հաւատալի ամենեցուն: Եւ յաղագս դիւրնոյ սա_ հեցման բանից:

I. Տուր ինձ օգնութիւն տէր
իմ՚ ի նեղութեն, զի ընդ
ունայն է կեցութիւն
մարդոյ: Քանի զի որ
քանիցս ոչ գտի յայնմիկ զհաւա_
տարմութիւն, ուրուրեմ զնոյնն ունէի
զիս վարկանէի: Եւ որքանիցս գտի
յայնմիկ զնոյնն, ուրուրեմ սակաւա_
գունայնէն նախադիտեցի: Ընդ
ունայն է ուրեմն դնել զյոյս իւր
ի մարդս; Իսկ կեցութիւն արդա_

րոց

նոց 'ի քեզ է ա՟ծ իմ: լե՛ր բարեբանեան
ցեալ տ՟ր իմ և ա՟ծ իմ նամենայնում
որ պատահին մեզ: Ոի տկարք եմք,
և անկայունք, և վաղվաղակի պատ
րիմք և փոփոխիմք:

2, Ո՞վ է մարդ, որ այնքան
զգուշացեալ՝ և շրջահայեցաբար յա
մենայնում զինքն պահպանել մար
թիցի, զի երբեմն 'ի խաբէութ՟ի
ւնս կամ 'ի յայտարու՟ակ ինչ ոչ ան
կանիցի: Այլ որ 'ի քեզ ապաւ՟ինի
տ՟ր իմ, և մաքրութ՟ե սրտի խնդրէ
զքեզ, ո՛չ այնքան դիւրապէս՝ սա
հի: Եւ եթէ անկանիցի 'ի նեղու
թ՟ի ինչ, նորուն ի՟ւ ի՟ւ իք և իցէ պա
րուրեցեալ, վաղվաղակի քև զեր
ծանի, և քև սփոփի: Զի դու ո՛չ
թողուս զյուսացեալս 'ի քեզ մինչև
ի սպառ: Եւ թէպէտ հաղիւ գտա

նի

նի բարեկամ ոք, զի ընդ քեզ բնաւ տառապանս իւրոյ բարեկամակ ցին յարատեւիցէ, բայց դու տէր իմ, դու միայն ես հաւատարմագու նեղ ընդ բնաւս: Եւ բաց 'ի քէն, ո՛չ գոյ այլոք քեզ հանգոյն :

3. ՈՀ ԹԷ որպէս իմաստնացաւ հոգին այն ոք, որ ասաց՝ Հաստատեցեալէ միտ իմ, և 'ի քրիստոս հիմնեցեալ; աղօրդ՝ ԵԹԷ և ինձ այսպէս՝ հանդերձիւր, ո՛չ այնքան դիւրաւ կի՝ վրդովէր զիս երկիւղ մարդկային, և ո՛չ շարժէին զիս սլաք մուռնք բանից: Եւ ո՞վէ որ զամ նախատեսանիցէ, կամ ո՞վէ որ յամենից ապառնեաց չարեաց նախազգուշանալ բաւ'իցէ, ԵԹԷ եւս զնախատեսեցեալս բազմիցս եղծիցեն: Եւ զինչ իցեն ո՛չ նախատեսեցեալք,

եղեալք, եթէ ո՛չ այնք որք ծանրապես՝ զմեզ հարուածեն: Այլ արդ՝ ընդէր ինձ ողորմելոյս բարեպես՝ ո՛չ նախատեսի; եւ զմէ այնքան դժուարաւ հաւատացի այլոց: Եւ քանզի նմք մարդիկ, եւ ո՛չ այլ ինչ, եթէ ո՛չ բեկանելիք մարդիկ: Թէեւ՝ ի բազմաց համարեցիմք հրեշտակք եւ աստուածիմք: Արդ՝ ում հաւատացից տէր իմ, եթէ ո՛չ քեզ: Զի ճշմարտութիւն ես, որ ո՛չ խաբես, եւ ո՛չ խաբիլ կարես, եւ հակադարձեալ: Իսկ ամ մարդ է՝ սուտ, անհաստատ, անկայուն, եւ սահական, մանաւանդ՝ ի բանս, մինչ զի հազիւ երբեք հաւատալ պարտիցէ այնմիկ, որ առ երեսս ուղիղ տեսանի:

4. Ո՛ Թէ որպէս խոհեմաբա՝

նա

նախազգուշեցեր մեզ, զգուշանալ ՚ի մարդկանէ, բայց քանզի թշնամիք առն ընտանիք իւր, վ՟ն որոյ ո՛չ է հաւատալի եթէ ոք ասիցէ: Ահաւասիկ է, կամ ահաւանիկ: Հմտացեալ եմ վնասու իմում, եւ երանի լինէր ինձ այս թէ ՚ի մեծագոյն զգուշութ՟ի, եւ ո՛չ ՚ի յիմարութ՟ի: Ասաց ինձ ոմն զգուշ լեր, զգուշ լե՛ր, եւ պահեա՛ զբանն թագուցեալ, ինքն ո՛չ կարաց լռել զայն, զոր յինէն լուիլ խնդրեաց, այլ վաղվաղակի մատնեաց զիս եւ զինքն, եւ գնաց: Արդ՝ յայսպիսեաց առասպելեաց, եւ անզգուշից պաշտպանեա՛ զիս տ՟ր, զի մի՛ անկանիցիմ ՚ի ձեռս նոցին: եւ մի՛ երբեք այսպիսեօք անցաւորիցիմ: Զբան ճշմարիտ եւ կայուն տու՛ր ՚ի բերան իմ: Եւ զլեզու նեն

գա

ւոր՚ ինքեանց առած լինէին: Ոխ որում ոչ կարեմ հանդուրժել, յայնմանէ զգուշանալ պարտիմ:

Ե. Ո՜Վ Թէ ո՜րքան բարիէ և խաղաղարար լինելն զայլոց, և ոչ հաւ̂ատալն անտարբերաբար ամէ նեցուն, ոչ բարբառելն աւ̂ելորդ դաւեար գիրաց դիւրահաւանից, և վերայայտնելն զինքն սակաւ̂ուց միայն: Խոնարհելն միշտ զքեզ ներ նկատօղէ սրտից, և ոչ պարաւէ րելն յամէ հողմոյ բանից, այլ բաղ ձալն կատարել զա̃մ ինչ ներքին և արտաքին ըստ հաճուԹէ քոյոց կամաց: Ո՜Վ Թէ որքան ապահովա գոյն է սակս պահպանուԹէ եր կնայնոյ շնորհի, փախչելն յառերև ուԹէ մարդկան, և ոչ տենչալն այնոցիկ, որք առ արտաքս զզարմա

ցումն

ցուցմն իմն ընծայել Թու՞ին : Եւ յլ
հետև իւրն բոլորիւ համձայրով այնո
ցին , որք տան զղսպուցմն վարուց
և զջերմեռանդութի : Ո՞ ըքանից
ձխասեաց զօրութին յայտնեցեալ ,
և յաւ՞էտ գովեցեալ : Եւ որքա_
նից եղև օգտակար ըն լռոթե
պահեցեալն շնորհ , նայսմիկ
բեկանա՞ ուրի կենցաղում ,
որոյ բոլորն փորձու
Թի է և պատե
րազմ :

Գլուխ. Քառասուն և վեցերորդ:

Յաղագս ապաւինելութեան առ ա͞ծ, մինչ վերադիմեն սլաք մունք բանից:

1. ՈՐդեակ՝ կաց հաստատապէս՝, և յուսա՛ ՚ի յիս: Քան զի զինչ են բանք, եթէ ո՛չ լոկ խօսք, որք ընդ օդս ցնդին, և քարանց ո՛չինչ վնասեն: Եթէ պատժապա՛րտիցես, խորհեաց թէ ո՞րպէս զսպել զքեզ կարիցես: Եւ եթէ սիրտ քո ո՛չ ընտգտանիցէ զքեզ, մտածեա՛ յօժարաբար կրել զնոսա յաղագս ա͞յ: Եւ զի դոյն ինչէ, եթէ երբեմն համբերիցես այլոցն բանից,

նից, որով հետեւ ոչ կարես տանիլ
դեռ եւս զանից կարծրագունից:
Եւ ընդէ̅ր այնքան սակաւ ինչ
Թափանցէ 'ի սիրտ քո, վ̅ս զի առ
կաւ՞ին մարմնաւ՞որ ես: Եւ առաւ՞ել
քան զպատշաճն լսես մարդկան:
Քանզի երկնչիս 'ի քամահանաց,
եւ սակս սխալանաց ոչ կամիս յան
դիմանիլ, խնդրես իսկ պատուերս
պատճառանաց:

2. Բայց բարւ՞ոք նկատեա՛
'ի քեզ, եւ ճանաչեսցես, զի դեռ եւս
'ի քեզ կենդանի է աշխարհ, եւ ունա
նիր ցանկութ̅ի հաճոյանալոյ մարդ
կան: Քանզի մինչ փախչիս 'ի զիջ
մանէ, եւ 'ի պատկառմանէ սակս
քոյոց պակասութ̅եց, ցուցանես
իրաւ՞ի թէ ոչ իցես ճշմարիտ խո
նարհ: Եւ թէ ոչ իցես ճշմարտա

պէս

պէս՝ մեռեալ աշխարհի, և ո՛չ ես աշխարհ քեզ խաչեցեալ իցէ: Բայց լուր բանից իմոց, և անփոյթ լեր զատան հազարաց բանից մարդկան: Ալո̃ զի եթէ ոք զբնաւս բանս կարելիս չարապէս՝ նուաթելոյ, ասէր ընդդէմ քեզ, զինչ վնասէին քեզ եթէ թոյլ տայիր նոցին անցանել, թաց համարելոյ զնոսա առաջել քան զշիւղ իմն: Մի՞թէ կարէին զհեր իմն՝ ի գլխոյ քումէ՝ ի բաց քաղել:

3. Բայց որ ոչ ունի զսիրտ յինքեան, և ոչ ունի զԱծ առաջի աչաց, դիւրաբար շարժի՝ ի բանից պարսաւականաց: Իսկ որ ապաւինի՝ ի յիս, և ո՛չ բաղձայ կալ նառանձնական իւրում դատողութէ, մնասցէ առանց պարհուսանաց

նաց մարդկայնոց ։ Քանզի եսեմ դատաւոր, եւ ճանաչող համայնից խորհրդոց ; Եւ գիտեմ թէ որպիսաբար իւրն գործեցեալիցէ ։ Եւ ճանաչեմ զհայհոյիչս, եւ զհամբերօղս ։ Յինէն ել բանս այս, եւ իմով թոյլտուութեամբ այս դիպեցաւ, զի յայտնիցին ՚ի բազմաց սրտից խորհուրդք ; Ես զպատժապարտս, եւ զանմեղս դատեցից, զորս յառաջ իմով ծածկադատողութեամբ փորձել կամեցայ ։

4. Ակայութիւնք մարդկան բազմիցս պատրեն ։ Իմս դատողութիւն իմ ճշմարիտէ, կայցէ, եւ ո՛չ կործանեսցի ։ Թագչի բազում անգամ, եւ սակաւուց առ իւրաքանչիւրս երեւի ։ Սակայն ոչ երբէք սխալէ՛, եւ ո՛չ սխալիլ կարէ ։

Թէ եւ յաչս անիմաստից ոչ գոլ ու-
ղիղ տեսանիցի ։ Այլ ուխս ուրեմն դի-
մելի է նամենայնում դատողութե
և ո՛չէ յենլի յատկականի հաճոյու-
թե ։ Քանզի արդարն ո՛չ աղմկի,
որինչ եւյայյ նմին դիպիցի ; Եւ
եթէ բանինչ ընդդէմ նմին արտա-
բերիցի, ո՛չ այնքան զկոյթ առնէ ։
Այլ և ո՛չ հրճուի ընդվայր, եթէ
յայլոց բանաւո՛որապէս՝ արտաքսա-
տիցի ։ Քանզի յուշածէ, թէ նա
եցեմ, որ զննեմ զսիրտս, և զերիկա-
մունս ։ Եւ ո՛չ դատեմ ըստ դիմաց ;
և ըստ մարդկայնոյ առերևութե ։
Քանզի բազմիցս առ այս խմս դատա-
նին յանցաւո՛որք, որք ըստ մարդ-
կայնոյ դատողութե երևին զո-
վելիք ։

Ե. ԱՂԼ ՄԾ, դատաւո՛որ ար

դար, հզօր եւ երկայնամիտ, որ ճա-
նաչես զմարդկան բեկանելութի,
եւ զվատթարութի, լեր կարողու-
թի իմ, եւ ընաւ քաջալերութի իմ։
քանզի ո՛չ է ինձ բաւական խիղճ
մտաց իմոց ։ Զի ճանաչես դու
զայն զորոց ճանաչեմ ես։ Եւ վ͞ն
այսորիկ յամենայնում յանդիմա-
նութե, պարտական եմ ես խոնար-
հեցուցանել զիս, եւ հեզաբար ըմ-
բերել։ Արդ՝ ներեա՛ ինձ ով քա-
ւիչ իմ, եթէ երբեմն սոյնպէ՛ս ոչ
արարի։ Եւ շնորհեա՛ ինձ վերստին
զձիր մեծի համբերութե ։ Քան
զի բարեգոյնէ ինձ ողորմութի քո
առատ, առ՚իստանալ զներողու-
թի, քան զարդարութի իմ կար-
ծեցեալ, սակս ջատագովութե
թագուցելոյ խղճի մտաց։ Եւ եթէ

ոչինչ

ոչինչ զինէն ըստ գիտեցեմ, ոչ վասն այնորիկ արդարանալ կարեմ ։ Զի՝ ի հեռանալ քոյոյ ողորմութեան ոչ արդարանայ առաջի քո ա̅մ կենդանի ։

Գլուխ: Քառասուն և եօթն երորդ ։

Թէ ա̅մք ծանրունք բառնալիք իցեն սակս կենին յաւիտենականի ։

I. Որդեակ՝ մի՛ բեկանիցեն զքեզ աշխատանք զորս յանձն առեր վա̅ն իմ ։ և մի՛ ստորանկիցեն զքեզ նեղութիւնք մինչև իսպառ ւՋյլ յա̅մում դիպուածոյ կարո

ղայցուսցէ զքեզ խոստումն իմ և սփոփեսցէ ։ Քանզի բաւական եմ ես առ՚ի հատուցանել՚ի վերքան զամ եղանակ և չափ ։ Ո՛չ աշխատեսցիս աստ ընդ երկար ժամանակ, և ո՛չ միշտ ծանրասցիս ցաւօք ; Սպասեա՛ համբերեա՛ սակաւիկմի, և տեսցես զչարեաց արագահաս վախճան ։ Քանզի եկեսցէ իմն ժամ, յորում դադարեսցի ամ աշխատութի, և խռովութի ։ զի ամ ինչ որ անցանէ ընդ ժամանակի, դոյնինչէ և համառօտ ։

2. Արա՛ զոր առնելոցես, և հաւատարմապէս աշխատասիրեա՛ յայգւոջ իմում։ Ոի ես եղէց վարձ քո ; Արդ՝ գրեա՛, ընթերցի՛ր, երգեա՛, հեծեա՛, լռեա՛, աղօթեա՛, համբերեա՛ արիաբար հակառակաց ։

կաց : Քանզի արժանէ այսոցիկ ամենեցուն , եւեւս մեծամեծաց պատերազմաց , կեանն աւ̂իտենական : Ընկեսցէ խաղաղութի̄ յաւ̂ուր միում , որէ յայտնի տն̄, նորում ոչ եղիցի տիւ , եւ ոչ գիշեր , այլ լոյս մշտնջենաւ̂որ , անզրաւ պայծառութի̄ , հաստատուն խաղաղութի̄, եւ ապահով հանդորրութի̄ : Եւ յայնժամ ոչ ասասցես , թէ ո̂ ազատեսցէ զիս 'ի մարմնոյ յայսմանէ մահկանացուոյ : Եւ ոչ աղաղակեսցես, Թէ վա̂յ ինձ, զի ընդերկար եղեւ պանդխտութի̄ իմ . Քանզի ընկճեսցի մահ , եւ եղիցի կեցութի̄ աննու̂աղելի , անձկութի̄ ոչ իմն , վայելչութի̄ երանական , եւ ընկերակցութի̄ քաղցր եւ գու̂արճալի :

3. Մի թէ տեսանէիր 'ի յերկինս զպսակս սրբոց մշտնջենաւորս, և թէ որքան այժմ հրճուէն ցին 'ի միասին, այնոքիկ, որք երբեմն քամահեալք էին աշխարհի այսմիկ, և անարգանք համարէին կենին այսմիկ, արդարև խոնարհեցուցանէին զքեզ մինչև յերկիր, և բաղձային մանաւանդ հպատակիլ ամենեցուն, քան թէ նախադասիլ միում: Այլ և ո՛չ տենչային աւուրց խնդութեան այսորիկ կենցաղոյս, այլ մանաւանդ ցնծային վշտանկիլ յաղագս ա̅յ: Եւ պատու ոչինչ համարէին 'ի մէջ մարդկան, մեծ իմն շահաւէտութի̅ վարկանէին:

4. Մի թէ այսոքիկ քեզ յուշ լինէին, և խորապէս 'ի սիրտ քո թափանցէին, զի ա՛րդ կարէիր երբէք

տրտմ

տրտմնջալ : Ո՛չ ապաքէն բնաւ՟ք աշ-
խատալիրք բառնալիք են սակս կե-
նին աւ՟խտանականի : Քան զի ո՛չ է
դոյն ինչ կորուսանելն կամ շա-
հիլն զարքայութիւն երկնից : Հա՟մ
բա՛րձ ուրեմն զբեռս քո յերկինս :
Չի ահա՟ւասիկ ես , եւ ամէք ո՟րք իմ
ընդիս , որք ընկենցաղում այսմիկ
կրեցին զմեծամեծս պատերազ-
մունս , այժմ ցնծան , այժմ մխի-
թարին , այժմ են ապահովք , այժմ
յարահանգին , եւ անդրաւապէս ընդ-
հու յարքայութե՟ հօր իմոյ յա-
բամնայցեն :

Գլուխ. Քառասուն և ութ երորդ :

Յաղագս աւուր յաւիտենականի, և անձկութեց այսորիկ կենցաղոյս :

I. Ո՜ ամենէրանեցեալ բնակութի քաղաքին վերնոյ : Ո՜ ամենապայծառ օր աւիտենականութե, զորոչոք գիշեր մթացուցանել կարէ, զի վեհագոյն ճշմարտութին 'ի քեզ միշտ ճառագայթէ : Ո՜ օր խնդութե յարակայի, միշտ աներկեան, որոչ երբէք ըզ կացութի քո փոխարկես 'ի հակառակն : Ո՜ թէ օրն այն ծագեալ էր

գլոյս իւր, և ընաւք կենցաղականք առեալէին զվաղճան։ Որ Թէպէտ ծագի առ ո̄քս մշտնջենականաւ պայծառութե̄ առփայլեցեալ ։ Սակայն հեռապէս՝ ՚ի ձեռն հայելե̂ոյ միայն առ պանդխտեցեալս ՚ի յերկրի ։

2. Ճանաչեն երկնաքաղաքացիքն զնա, Թէ որպէս խնդալից իցէ ; հեծեն աքսորեցեալք որդիք Եւայի զսա, Թէ որպէս դառն և ձանձրալի իցէ ։ Զի աւուրք այսորիկ կենցաղոյս փոքունք են, և չարք, լիք են ցաւօ̂ք և անձկութե̄ք, նորս մարդիկ մեղօք բազմօք աղտեղանան, և որսանին ՚ի յախտից բազմաց ; բազմօք երկիւղիւք ճմլին, և բազմօք հոգովք տարաձկտին ; բազմօք հետաքրքրութե̄ք տա-

րացն

րացնդին, և բազմօք ունայնութ̄եք պատաղին: բազմօք մոլորութ̄եք շրջաբերին, և բազմօք աշխատանօք հաշին: 'ի փորձութ̄եց ծանրանաւ, 'ի հեշտութ̄եց մեղկանաւ, և 'ի կարօտութ̄ե տագնապին:

3. Ո՞հ թէ երբ եղիցի վախճան այսոցիկ չարեաց, կամ երբ ազատեցայց յողորմելւոյ ծառայութ̄ե աստի: Ե՞րբ յիշեցից զքեզ միայն Տ̄էր իմ, կամ երբ ուրախացայց լիապէս 'ի քեզ: Ե՞րբ եղեց թարց ումեք արգելման ընծայմարտում ազատութ̄ե, կամ առանց ամենայնի ծանրութ̄ե մտաց և մարմնոյ: Ե՞րբ եղիցի խաղաղութ̄ի հաստատուն, խաղաղութ̄ի անդրդուելի, և ապահով: Խաղաղութ̄ի ներքին և արտաքին: և խաղա

ղութ̄ի

ղութ̄ի յամենից կողմանց ամփոփ-
ցեալ։ Ե՞րբ կայցից առ՚ի տեսանել
զքեզ ո՛վ բարի յս̄; Ե՞րբ յարանկա-
տեցից զշնորհս արքայութե̄ քո։
և Ե՞րբ եղիցիս ինձ ա̄մ յամենայն
նում։ Ո՜հ Թէ երբ եղեց ընդ քեզ
յարքայութե̄ քում, զոր պատրաս-
տեցեր յաւ̂իտենից քոյոց սիրե-
լեաց։ Զի մնացեալ եմ աղքատ և
վտարանդի յերկրի Թշնամականի,
նորում են պատերազմունք հանա-
պազորդականք, և տարաբաստու-
Թ̄իք մեծամեծք։

4. Սփոփեա՛ զպանդխտութ̄ի իմ, և
զիջո՛ ըղձանիմ, զի առ քեզ հառաչէ
ա̄մ իղձ իմ։ Քանզի բեռն է ինձ բը-
նաւն, զոր՚ իսփոփիչս իմ նուիրէ ինձ
աշխարհ։ Ուստի ցանկա̄մ ամենևին
քեւ զմայլել, բայց ոչ կարեմ առըմ-
բռնել։

՚բունել։ Բաղձամ նորոյենուլ երկնայ
նոց, բայց ընկճեն զիս իրք ժամա
նակաւորք, եւ ախտք ոչ մահացուց
եալք ։ Մտօք քան զա̄մ իր ՚իվեր
գոլ կամիմ, բայց մարմնով ակամայ
ենթ գոլ ստիպիմ ։ Եւ այսպէս՝
Թշուառս ընդդիս հակամարտիմ,
եւ ծանրացեալ եմ ինձ ինքեան, մինչ
հոգի ՚իվեր եւ մարմին ՚իվայր գոլ
խնդրէ ։

Ե. Ո՞հ թէ զինչ կրեմ ՚ի ներ
քուստ ։ Մինչ առձեռնեմ մտօք
զիրս երկնայինս, խոկոյն ամբոխք
մարմնականք ինձ առհանդիպին։
Վասնորոյ Ա̄ծիմ մի՛ հեռանար
յինէն, եւ մի՛ խոտորիր բարկութե̄
՚ի ծառայէ քումմէ ։ Փայլեա՛ զփայ
լատակունս քոյս եւ ցրուեա՛ զնո
սա ։ Արձակեա՛ զնետս քոյս եւ խռո

վեա՛

Զնա՛ զանձն և ըեւոյթս Թշնամոյն ։
Ալերաժողովեա՛ առ քեզ զիմս ըզ
գայութիս, և մոռացո ինձ զբնաւս
իրս աշխարհականս ։ Տուր ինձ
փութով՝ ի բաց մերժել և քամահել
զցնորմունս մոլութեց ։ Հա՛ս ինձ
՚ի թիկունս ով ճշմարտութի աւ̂ի
տեսնական, զի մի՛ շարժիցէ զիս ու-
նայնութի ինչ ։ Մատի՛ր առ իս ով
երկնային քաղցրութի, և փախի-
ցէ յերեսաց քոց ամ անմաքրու-
թի ։ Խնայեա՛ յիս, և ողորմութե
քով ներեա՛, որքան իցս յաղօթելն
իմ բաց իքէն, զայլմէ խոկամ ։ Քան
զի խոստովանիմ իրաւ̂ի, թէ սո
վորեալ իցեմ յոյժ տարացրդապէս
զիս ունել ։ Զի բազմիցս անդ ո՛չ
եմ, ուր մարմնապէս՝ կամ, և զետե
ղիմ ։ Այլ յաւ̂էտ անդ, յո̀ բերիմ

՚ի խոր

՚ի խորհրդոց ։ Ընդ եմ ես ուրէ-
ծորհուրդիմ, ուր է՝ այն, զոր սի-
րեմս ։ Ընդ յաւէ ուրեմն ոչ կակոյն
համդիպի էնձ, որեւ բնականաւորաւ
բերկրեցուցանէ, կամ ՚ի տաղջոու-
թէ հաճոյթուն ։

6. Ուսան դու ո՜վ ճշմարտու-
թիւն յայտնապէս՝ ասացեր, թէ ուր
գանձ ձեր է, անդ և սիրտ ձեր է-
ղիցի ։ Ոի եթէ սիրեմ զերկինս,
յօժարապէս՝ զերկնայնոց խորհիմ ։
Եւ եթէ սիրեմ զաշխարհ, խնդակ-
ցիմ երջանկութեանց աշխարհի, և
տրտմիմ սակս նորին ընդդիմադար-
ձութեանց ։ Եթէ սիրեմ զմարմին,
զորինչ մարմնոյն է բաղմիցս երևա-
կերպեմ ։ Եւ եթէ սիրեմ զհոգի,
զհոգևորաց խորհիլն զուարճա-
նամ ։ Քան զի զորինչ և սիրեմ,

զնո-

զնոցունց խօսիմ յօժարապէս, և լսեմ, իսկ և զպատկերս նոցին ածեմ ընդ իս 'ի տուն իմ: Բայց երանի մարդոյն այնմիկ, որ վս̃ քոյ բնաւ՛ից ստեղծուա՛ծոց զբարեաւմնալ շնորհէ, զծնութ͞ի ի բուռն ածէ, և զցանկութ͞իս մարմնոյ իւրոյ ջերմեռանդութ͞է հոգւոյն նուա՛ճէ: զի պարզեցեալ խղճիւ մտաց, զաղօթս մաքուրս քեզ վերընծայիցէ: և արժանի լինիցի գտանիլ 'ի մէջ հրեշտակայնոց խմբից, գոլով ներքսապէս՝ և արտաքսապէս՝ 'ի բնաւ՛ից երկրաւորաց 'ի բաց մեկնեցեալ:

Գլուխ. Քառասուն և ինն երորդ :

Յաղագս փափաքման կենին աւիտենականի ; և թէ որքանք իցեն բարիքն խոստացեալք պատերազմողաց :

1. Որդեակ՝, մինչ ՚ի քեզ զտուփումն աւիտենականի երանութե ՚ի վերուստ զգաս հեղանիլ, և բաղձաս ելանել ՚ի սենեկէ քոյոյ մարմնոյ, զի զպայծառութի իմ առանց փոփոխման ստուեր համանկատել կարիցես ; Ընդարձակեա՛ զսիրտ քո, և ամիւ ըղձիւ

զներ

զմերձենալումն զայն որ մերձենայ ։
Եւ մատո զատուատադոյնս շնորհակա
լութեան մերձոյն բարութե, որ ընդ
քեզ այսպէս՝ հաճի ներգործել ։
Գթածաբար այց առնել, ջեր
մապէս զարթուցանել, և կարողա
պէս՝ նորոգել, զի մի յատկական
նաւ քոյով ծանրութե սահեցից
ու երկրայինս ։ Բայց իմն զի
ոչ ընդունեցի զնա քոյով զխոկմամբ
և ջանիւ, այլ միայնով արժանա
ւորութե մերձաւորոյ շնորհի, և
ա̃ծայնոյ մերձանկատմամն ։ զի ՚իզօ
րութին և ՚ի խոնարհութին մեծա
մեծս յառաջանայցես, և առ հան
դերձէ այն մարտ զքեզ նախապատ
րաստեցես, ՚ի յես իսկ բոլորիւ ըղ
ձիւ սրտի առյենուցուս, և ջերմե
ռանդիւ հաճոյութե ծառայել մու
Թայցես ։

2\. Որդեակ՝ բազմիցս հուրն բորբոքի, բայց առանց ծխոյ ո՛չ ել̄ ձգանայ բոցն նորա ։ Եւ յայսպէս՝ բազումք են, որոց ցանկութիւնք բորբոքին առ երկնայինս, սակայն իղձք նոցին ո՛չ են ազատք ՚ի փորձութե̄ց մարմնականաց ։ Վ̄ն որոյ ո՛չ կարեն աշխատիլ բոլորովիմբ զտապէս՝ վ̄ն փառացն ա̄յ ։ զոր այնքան բաղձանօք ՚ի նմանէ հայցեն ։ Եւ յայսպէս է՛ բազմիցս եւ քոյդ ցանկութի, զոր մէ վիպեցեր գոլ անտանելի ։ Քանզի ո՛չ է՛ զուտ եւ կատարեալ, որ անփականաւ հեշտութե̄ք է ներախտացեալ ։

3\. Հայցեա՛, ո՛չ զայն որքեղէ անէնչալի, այլ զայն, որ ինձ է ընդունելի ։ Զի եթէ ուղղապէս՝ դատիցես առաւ̂ել յարգել պատ-

տիւ

տիս զհրամանին, քան զքոյդ ցան
կութին, և քան զէնաւն քոյս ցան
կալիս, և նմին հետևել: Քան զի
ճանաչեմ ես զքոյդ ցանկութին, և
լսեմ զհառաչանս քոյս յաճախս,
զիարդէն կամիս գոլ նաղատութե
փառաց որդւոցն այ: Եւ յժմ բեր
կրեցուցանէ զքեզ տունն ա̂խտե
նականս, և երկնայինն հայրենի,
որ է լի խնդութե, բայց ո՛չ դէ-
ռևս հասեալ է ժամն: զի գոյ տա
կա̂ին այլ ինչ ժամանակ, այսինքն
ժամանակ պատերազմի, ժամա-
նակ աշխատանաց և փորձութե:
Բաղձաս թերևս՝ վերայենանիլ վե-
հագունին բարեաւ, բայց ո՛չ կա
րես այժմ ստանալ զնոյնն: Ոի ես
ինքն եմ: Սպասեա ինձ ուրեմն
մինչև եկեսցէ արքայութին իմ:

4. Փորձիլ պարտիս տակաւին, և ներկրթիլ 'ի յերկրի, նորում տրեսցի քեզ երբեմն սփոփումն, այլ ոչ շնորհեսցի քեզ առատ լիութի: Քաջալերեա՛ց ուրեմն, և լեր այր զօրութե, այնքան 'ի յառնելիս, որքան 'ի կրելիս զհակառակսն բնութե: Ուսանել պարտ է քեզ զգենուլ զնոր մարդն, և փոխարկել զքեզ 'ի յայլ իմն մարդ: Պարտ է քեզ բազմիցս առնել զայն զոր ոչ կամիս, և թողուլ զայն զոր կամիս: Յառաջանայցի այն որ այլոց է հաճոյ, իսկ որ քեզդ հաճոյ, ոչ աջողեսցի: Լուիցի այն զոր այլք ասեն, իսկ այն, զոր դու ասես առ ոչինչ համարեսցի: Խնդրեսցեն այլք, և առնուցուն, իսկ զոր դու խնդրես, ոչ ընդունեսցես:

Ե. Եղիցին այլք մեծահամ
բաւ̂եցեալք 'ի բերանս մարդկան,
իսկ զքէն լռեսցի : Այլոց այսինչ,
կամ այնինչ յանձնեսցի, իսկ դու-
առ ոչինչ օգտակար գոլ դատես
ցիս : Ընդ այսոսիկ երբեմն բնու-
թի̃ քո տխրեսցի : և մեծ իմն է եթէ
լռաբար ըմբերիցես: Քան զի 'նայս
պիսիս և 'ի բազումս սոցին նմանս,
հաւ̂ատարիմք տն̃ ծառայք սովո
րեն փորձիլ, թէ որպիսաբար ու-
րանալ զինքեանս, և յա̃մում զիջա
նիլ կարիցեն : Զի ոչ է այնպիսոն
իմն, նորում որ այնքան մեռանե
լոյ կարօտանայցէ, որքան ըն̃ տե
սանելում, և ըն̃ կրելում զայնոսիկ,
որք կամաց քոց են հակառակք :
Ամենաւ̂անդ մինչ հրամայի քեզ
առնել զայնպիսիս, որք անպատեհք

տեսանես քեզ, և անօգուտք : Եւ
զի ոչ իշխես ընդդիմամարտիլ բար
ձրագունեղի զօրութե, գոլով՝ ի
ներքոյ տէրութե, վ̃ որոյ կարծր
ինչ թուի քեզ շրջիլ ըստ տնշմարմանս
այլոյ ուրուք, և թողուլ զքոյդ սե
փական զգացողութ̃ի :

6. Բայց խորհեաց որդեակ,
զպտղոյ այսպիսի աշխատանաց,
զարագահասն վախճանն սոցին,
և զվարձուց յոյժ մեծամեծաց: և
ոչ ունիցիս անտանուստ զծանրութ̃ի:
այլ գոնեա քոյոյ համբերութե
զմխիթարութ̃ի : Քան զի և յա
զագս փոքու հաճութե, զոր այժմ
յօժարաբար ՚ի բաց ընկենուս, ու
նիցիս միշտ զհաճութ̃ի քո յերկինս:
Զի անդ գտցես զա̃մ զոր կամիս,
և զա̃մ զոր բաղձալ կարես : Անդ

ունի

ունեցիս զիշխանութիւն բոլորից բա-
րեաց, Թագդ երկնաւորի կորուսանե-
լոյ: Ընդ. եղիցի կամ քո միշտ մի
ընդ իս: Ո՛չ տուփայցէ իմիք ար-
տաքնոյ, կամ առանձնականին:
Ընդ. ո՛չ որ հակառակեսցի քեզ:
Ո՛չ որ տրտնջեսցէ զքէն: Ո՛չ որ
արգելուցու զքեզ: և ո՛չ ինչ ընդդի-
մասցի քեզ: Այլ բնաւք բաղձա-
լիք միահաղոյն եղիցին քեզ ներ-
կայք, և զբոլոր իղձ քո զովացու-
ցեն, և առլցուսցեն մինչև իսպառ:
Ընդ. հատուցեր զփառս փոխա-
նակ նախատանաց: Զհանդերձս
գովութեան փոխանակ տխրութեան:
Զգահոյս արքայութեան 'ի յաւի-
տեան, փոխանակ յետնոյն տեղ-
ւոյ: Ընդ. երևեսցի պտուղ հնա-
զանդութեան; Խնդասցէ աշխա-
տութի

տութ̄ի ապաշխարութ̄է : Եւ փառաւ֊
ւորապէս՝ պսակեսցի հպատա֊
կութ̄ի խոնարհ :

7. Այժմ ուրեմն խոնա՛րհա֊
պէս՝ լեր հպատակ ՚ի ներքոյ ձեռաց
ամենեցուն : Եւ մի՛ եղիցի քեզ փոյթ
թէ ո՛ զայս ինչ ասաց, կամ հրա֊
մայեաց : Այլ մեծաւ ջանիւ հո֊
գա՛, զի եթէ նախամեծար ոք, թէ
մանկագոյն ոք, և թէ հասարակակից
ոք, խնդրիցէ ինչ ՚ի քէն, կամ հրա
մայիցէ, զբարւոքն փոխանակ բա֊
րւոյ ընդունիցիս, և միամտութ̄բ
փութայցես կատարել : Խնդրես
ցէ ոմն զայս, և այլ ոմն զայն : Փա֊
ռաւորեսցի ոք յայսմիկ, և այլոք
յայնմիկ, և գովեսցի հազարիցս հա
զար անգամ : Բայց դու ո՛չ յայս
միկ, և ո՛չ յայնմիկ : Այլ ՚ի յար

հա֊

համարձանս քոյս, եւ ՚ի բարեհա-
ճութի̃ եւ ՚ի պատիւ իմ միայն խն-
դամ: Այս եղիցի քեզ բաղձալի,
զի թէ կենօք, եւ թէ մահուամբ,
փառաւորեսցի ՚ի քեզ միշտ Ա̃ծ:

Գլուխ. Յիսներորդ:

Թէ որպիսաբար լքեցեալ ոք պար-
տի մատուցանել զինքն ՚ի
ձեռս աստուծոյ:

1. Տ̃ր Ա̃ծ եւ Հայր Ս̃բ, լեր
այժմ եւ յաւիտեան
բարեբանեցեալ, զի
որպէս կամիս, այն-
պէս լինի, եւ զոր առնես, բարի է:
Խնդասցէ ՚ի քեզ ծառայ քո, ո՛չ
յանձնիւր, եւ ո՛չ յիր ինչ այլ: Զի

դու-

դու ես միայն խնդութիւն ճշմարիտ, դու յոյս իմ, եւ պսակ պարծանաց, դու ցնծութիւն իմ եւ պատիւ իմ տէր: Զինչ ունի ծառայ քո զոր ո՛չ իցէ ընկալեալ ՚ի քէն, թէպէտ եւ առանց արդեան: Քո՛յք են ամենայնք զորս շնորհեցեր ինձ, եւ զորս արարեր ընդ իս: Քանզի տնանկ եւ վաստակաւոր եմ ես ՚ի մանկութենէ իմմէ: եւ տխրի հոգի իմ երբեմն մինչեւ յարտասուս, եւ երբեմն վրդովի յինքեան յաղագս ախտից յարուցելոց ի վերայ իմ:

2. Փափաքեմ խաղաղականին խնդութեան, եւ ժտեմ զխաղաղութիւն որդւոց քոց, որք լուսով մխիթարութեան ի քէն սնուցանին: Արդ՝ եթէ շնորհիցես ինձ զխաղաղութիւն եւ հեղուցուս ՚ի իս զխնդութիւն սուրբ,

լցցի հոգի ծառային քո օրհնաբա նութեամբ, և ջերմեռանդացի 'ի գո վութիւն քոյս: Իսկ եթէ հեռա նայցես յինէն, ըստ որում բազ միցս առնես, ո՛չ կարացէ ընթա նալ զճանապարհս պատուիրա նաց քոց: Այլ յաւէտ առ ի գեր ծել զկուրծ իւր, ծունկքն նորին կո րանան: Օն ո՛չ երկիցի նմա որպէս երէկն և եռանդն, մինչ ճրագ քո մբ̃ ճառագայթէր իվ̃ր գլխոյ նորա: և ընդհովանեաւ թևոց քոց նա խախնամիւք 'ի փորձութեանց վերա խունեցելոց:

3. Հայր արդար, և մի՛շտ գո վելի: Ո՜հ հասեալ է ժամ, զի փորձիցի ծառայ քո: Հայր սիրե լի, արժանէ զի ծառայ քո 'ի ժա մուս այսմիկ կրիցէ ինչ վ̃ն քո:

Հայր

Հայր մշտնջենաւոր. պատուելի՛դ
եկն հաս ժամն, զոր յաւիտենից նա
խասահմաներ գոլ հանդերձեալ, զի
դոյզն ինչ ժամանակ ստորանկիցի
արտաքս ծառայ քո, բայց կեցցէ
միշտ ՚ի ներքս առ քեզ: Դոյզն ինչ
բոտին վարկիցի, խոնարհեսցի,
եւ նուաղեսցի առաջի մարդկան,
՚ի յաղթից եւ ՚ի ցաւոց նուաճեսցի,
զի վերստին ընդ քեզ ընդ արշա
լոյս նորոյ ծագմանն յարիցէ: Եւ ՚ի
յերկնայինս փառաւորեսցի: Հայր
սբ̄ դու այսպէս հրամայեցեր եւ
այսպէս կամեցար, եւ եղեւ այնպէս՝
որ̄պ պատուիրեցեր:

4. Քանզի այս է շնորհ քում
բարեկամի, զի չարչարեսցի եւ վշտան
կեսցի վ̄ս սիրոյ քո յաշխարհի այս
միկ, որքանիցս, եւ յորոց դու հա
ճեցիս:

ձիցիս ։ Վ(ասն) զի Թարց խորհրդոյ
քում, նախախնամութեամբ, և Թարց
պատճառի ոչինչ լինի ի վ(եր)այ երկրի։
Աղօթք՝ բարի է ինձ տէր, զի խոնար
հեցուցեր զիս, որպէս զի ուսայց զար
դարութիւնս քոյս, և ՚ի բացընկեցից
զամս զուռուզութիւնս և զինքնահա
ճանութիւնս; Օգտակար է ինձ, զի
ծածկեաց ամօթ զերեսս իմ, որպէս
զի մանաւանդ զքեզ քան թէ զմար
դիկ ՚ի միխիթարութիւն ինձ խնդրի
ցեմ։ Ուսայց և ես աստուած զարհու
րիլ ՚ի քումդ անքննելոյ դատաստա
նէ, որ վշտանկես զարդարն ընդ
ամբարշտի, բայց ոչ առանց պատե
հութեան, և արդարութեան ։

5. Շնորհակալեմ զքէն, զի
ոչ ներեցեր չարեաց իմոց, այլ հար
եր զիս զանազան դառնագունիւք,

սև

սեւեռելով ՚ի յիս զցաւս, և յղելով առիս զնեղութի̅ս ներքինս և արտաքինս: Ո՛չ ոք է ՚ի բնաւից որք են ՚ի ներքոյ երկնից, որ կարիցէ մխիթարել զիս, եթէ ո՛չ դու տ̅ր ա̅ծ իմ, երկնաւոր բժիշկ հոգեաց: որ հարկանես և բժշկես սատորածես ՚ի դժոխս և վերածես: Եղիցի խրատքո իմ̅ո իմ, և գաւազան քո ուսուսցէ զիս:

6. Ահաւասիկ՝ հայր սիրելի ՚ի ձեռին քոյ եմ ես, և ՚ի ներքոյ գաւազանի ուղղութ̅ե քո խոնարհեցուցանեմ զիս: Հա՛ր զթիկունս իմ և զպարանոց իմ, զի կորացուցանիցեմ զխեղաթիւրութ̅ի իմ ըստ հաճոյից քոց: Արա՛ զիս աշակերտ բարեպաշտօն, և խոնարհ, ըստ որում բարւոք սովորես առնել,

նել, զի չոչնչացայց ըստ քում ամե-
նշմարութե: Յանձնեմ քեզ զիս
և զիմայինս առ՚ ի ուղղել, զի բարե-
գոյնէ աստ յանդիմանել, քան թէ
՚ի հանդերձելում: Դու գիտես
զբնաւս և զիւրաքանչիւրս, և ոչ
ինչ կարէ թագչիլ ՚ի քէն ըն մարդ-
կայնում ըստգիտութե: Յառաջ
քան թէ լինիցին, ծանաչին ՚ի քէն
հանդերձեալք: Եւ ոչ է քեզ պի-
տոյ, թէ այլք ուսուցանիցեն քեզ,
կամ ազդիցեն քեզ զայնոսիկ, որք
ներգործին ՚ի վե՞ր երկրի: Դու գի-
տես թէ զինչ իցէ ինձ պատկան
առ յառաջադիմութի իմ, և թէ
որքան պիտոյ իցէ ինձ վշտագնու-
թի, առ ՚ի մաքրել զինծիւս ժալու-
թեց: Առ իմ ընդիս զբարեհաճու-
թի քո ցանկալի, և մի արհամար

 հիցես

հիցես զմեղսամած կեանն իմ, որ ո՛չ ունիք այնքան բարեպէս՝ եւ յայտնապէս՝ ծանօթէ, որքան քեզ միայնում:

7. Տուր ինձ տէ՜ր գիտել զայն որ գիտելի է: Սիրել զայն, որսիրելի է: Գովել զայն, որ քեզ ծայրագոյն հաճոյէ: Պատուել զայն որ քեզ ազնուագոյն տեսանի: Եւ պարսաւել զայն, որ աղտեղի է յաչս քոյ: Մի՛ թողուցուս ինձ ըստ տեսութե՜ աչաց արտաքնոց դատել, եւ մի՛ ըստ լսոյ ականջաց արանց անհմտից դատակնքել: Այլ տուր ինձ դատողութե՜ ճշմարտիւ զերեւելեաց, եւ զհոգեկանաց տրամազննել, եւ՛ ի վերքան զա՜մ ինչ, զկամս բարեհաճութե՜ քո միշտ խնդրել:

Խսար

8. Խաբեալին բազմիցս 'ի դատելն, զգայութիւք մարդկան: Եւ խաբին սիրօղք կենցաղոյս զերեւելիս միայն սիրելով: Զինչէ մարդ, կամ բարեգոյն քան զինչ, զի համարիցի մեծագոյն 'ի մարդկանէ: Ո՛չ ապաքէն խափեփիայ ըղ խափեփիայ, մնոտի զմնոտի, կոյր զկոյր, և հիւանդ զհիւանդ պատրէ, մինչ զնա բարձրացուցանէ, կամ ընդ վայր գովաբանէ: Քանզի որքան է իւրաքանչիւր իւրոք յաչս քոյս, այնքան է, և ո՛չ առաւել: Ասաց խոնարհիկ սէն Փրանչիսկոս:

Գլուխ. Յիսուն և մէկ երորդ։

Թէ ՚ի գործս խոնարհս ներկայանալի է, մինչ նուաղիմք ՚ի վեհագունից ։

1. Որդեակ, ո՛չ կարես կալ միշտ ջերմեռանդագունիւ ըղձիւ առաքինութեաց, և ո՛չ կարես համազետեղիլ ընդ բարձրագունում աստիճանի համանկատման ։ Այլ հարկէ քեզ, զի երբեմն սակս սկզբնականին ապականութե առ ստորնագոյնս իջանիցես ։ և բարձիցես զբեռն ապականացուին այսորիկ կենցաղոյս, թէև ակամայ, և ընդ ձանձրութե ։ Քան զի

ցոր

ցորքան ժամանակ զմահկանացուդ
այդ մարմին իքեզ կրեսցես, զգաս
ցես զձանձրութի̃, և զծանրութի̃
սրտի: Պարտէ ուրեմն բազմիցս
՚ի մարմնի գոլով, սգալ զբեռն մար-
մնոյ: զի ո՛չ կարես անդադար-
պէս ՚ներյենուլ ՚ի հոգեկանս կրթու-
թիս, և յա̃ծայինս համանկատ-
մունս:

I. Եւ յժամ ուրեմն վայելուչէ
քեզ համադիմել առ խոնարհս,
և առ արտաքինս գործս, և սփոփել
զքեզ ՚ի յասուս բարիս: Սպասել հաս-
տատանով յուսով իմում գալստեան
և վերնոյ այցելութե̃: Եւ համբե-
րաբար՝ տանել քում պանդխտու-
թե̃, և կարծրութե̃ մտի քում:
Մինչև վերստին այցարարից քեզ,
և ազատեցից զքեզ ՚ի բնաւ̂ից անձ-

կութեց : Քան զի տաց քեզ մոռանալ զաշխատանս, եւ ներքնայնով հանդարտութբ զմայլիլ : Մտաբածեսցես առաջի քոյ զանդաստանս գրոց սրբոց, զի լայնացելով սրտիւ սկսանիցիս ընթանալ զճանապարհս պատուիրանաց իմոց : Եւ ասիցես : Ո՛չ են համարժանիք չարչարանք այսորիկ ժամանակի, հանդերձելոցն փառաց, որք յայտնեսցին ՚ի մեզ :

Գլուխ. Յիսուն և երկու երրորդ։

Թէ ո՛չ ոք համարեսցի զինքն արժանի մխիթարութեան, այլ յառէտ պատժապարտ գանից ։

1. Տէ՛ր ո՛չ եմ արժանի քում մխիթարութեան, և ո՛չ հոգեկանի իմիք այցելութեան։ վ̃ որոյ արդարապէս՛ առնես ընդ իս, մինչ զիս զտնանկս և զանտէրունջս՛ ի բաց թողուս։ Քանզի թէև համգոյն ծովու զարտասուս հեղուլ կարիցեմ, տակաւ̂ին քում մխիթարութեան ո՛չ եմ արժանի ։ Ուստի ո՛չ իմիք արժանի եմ, եթէ ո՛չ

Ձաղու , եւ պատժոյ , զի ծանրա_
պէս՝ բազմիցս վշտացուցի զքեզ
եւ ըն բազում կարի յանցեա՛յ :
Ուրեմն ըստ ճշմարտի խոկման
բանի , եւ ո՛չ փոքրագունեղի իմիք
արժանի եմ մխիթարութե : Բայց
դու բարեգութ եւ ողորմած ած ,
որ ո՛չ կամիս կորուստ ստեղծո_
ւածոց քոց , առ ՚ի ցուցանել զճո_
խութի բարութե քոյ յանօթս ո_
ղորմութե , եւ առանց սեփակա
նի իմիք արդեան ; մխիթարես զզ
ծառայ քո , ՚ի վեր քան զեղանակ
մարդկային : Քան զի քոյք սփո_
փութիք , ո՛չ են իբրեւ զառասպե_
լաբանութիւնս մարդկայինս :

2. Զի՞նչ բարւոյ գործեցի
տր իմ , զի շնորհեսցես ինձ զմխի_
թարութի իմն երկնային ; եւ ո՛չ

ինչ կերպիւ ենթադատեմ զիս , թէ զբարի ինչ գործեալ իցեմ ։ այլ թէ միշտ ՚ի մոլութիւս յօժար լեալ իցեմ, և ՚ի ճնշումն նոցին յոյլ եղեալ իցեմ ։ Եւ այս ճշմարիտ է , զի ո՛չ կարեմ ՚ի բաց ուրանալ ։ Քանզի եթէ բացասէի զնոյնն , ընդդիմամարտէիր դու ընդ իս , և ո՛չ ոք կարէր ջատագովել զիս ։ Արդ՝ զինչ արդիւնաւորեցայ վ՜ն մեղաց իմոց ; եթէ ո՛չ զդժոխս , և զհուրն աւ՜ի տենական ։ Ճշմարտութ՜ե խոստովանիմ , զի արժանի եմ համայնից կատականաց, և քամահանաց ։ Եւ ո՛չ է վայել , թէ համարիցիմ ՚ի մէջ քոյոց պաշտօնէից ։ Եւ թէ պէտ զայս դատուն ինձ լսել ։ Սակայն ընդդէմ ինձ ինքեան , սակս ճշմարտութ՜ե յանդիմանեմ զմեղս

իմս ,

ձեմս, զի դիւրապէս՝ արդիւնաւո֊
րիցեմ զողորմութիւն քո առ ստանալ:

3. Օ՜ ինչ ասացից պատժա֊
պարտս, եւ լցեցեալս համայնիւնք
պատկառանօք: Զի ո՛չ ունիմ զբե֊
րան խօսելոյ զայլիմն քան, բայ
յայսմանէ: Մեղայ՝, տէ՛ր Մեղայ՝:
Ողորմեա՛ց ինձ, եւներեա՛ ինձ:
Թո՛յլ տուր սակաւ ինչ՝, զի ող֊
բացեմ զցաւ՟ իմ, յառաջ քան թէ
երթայցեմ յերկիր խաւարային,
եւ ծածկեցեալ միգաւ մահու:
Օ՜ ինչ այնքան՝ յաւէտ պահանջես
՚ի պատժապարտէ, եւ ՚ի թշուառա֊
ցելոյ իմեքէ մեղաւորէ, ո՛չ ապա֊
քէն, զի ապաշաւիցէ, եւ խոնարհի֊
ցի սակս յանցանաց իւրոց: Քան֊
զի ՚ի ճշմարտէ ապաշաւմանէ, եւ
՚ի խոնարհմանէ սրտի, ծնանի յոյս

Թողու

Թողութե̄ : համազգային աղմկե-ցեալն ընտանութե̄ի ; մերյօրինն կորուսեցեալն շնորհ : Պաշտպա-նի մարդ յապաւինուոյ բարկութե̄ : և հանդիպին միմեանց փոփոխա-կի՝ ա̄մ և ապաշխարողն հոգի՝ ի համբոյր սրբութե̄ :

4. Ապաշաւումն մեղաւո-րաց, քեզ պատարագ ընդունելի է տ̄ր, որ առաւել բուրէ զանուշա-հոտութի̄ խւր առաջի քո, քան զզ-տաշխ և խունկն : Եղ յս է օծանելին այն ազնիւ, զոր տուր քոյ սրբազա-նից ներհեղանել կամեցար : Ոի զզ սիրտ փղձկեալ և խոնարհ, ոչ երբէք արհամարհես : Քան զի այսու տեղի ապաւինի յերեսաց բարկու-թե̄ Թշնամոյն : Եւ ամ զայն և լս-ւանի, որինչ այլուստ քարշի, և ապ-տեղանայ : Գլուխ.

Գլուխ. Յիսուն և երեք երորդ ։

Թէ շնորհն տն ոչ խառնի ընդ երկրաւորս ։

1. Որդեակ՝ ազնիւ իմն է
շնորհն իմ, և ոչ կա_
րէ տևել, զի խառնի
ցի ընդ իրաց արտաք
նոց, կամ մխիթարութեց երկրայ
նոց ։ Պա՛րտէ քեզ ուրեմն ՚ի բաց
ձգել զբնաւս արգելմունս շնոր
հաց, եթէ բաղձաս զնորին զե_
ղումն վերընդունիլ ։ Խնդրեա՛
քեզ զառանձնութի, և բնակեա՛
միայնակ ընդ քեզ ։ և մի յուզեր
զառասպելաբանութի ուրուք ։
Այլ մանաւանդ հեղ առաջի տն,
զմաղ

զմաղթանս քոյս ջերմեռանդս, զի
պահիցես զմիտ քո խղճահար, և զ
ըստպիտութի̄ քո մաքուր ։ Եւ
ո՛չ ինչ վարկեա՛ զբոլոր աշխարհ ։
Եւ զկոչումն ա̄ծային ընտու̂ից ի
բաց արտաքնոց նախադրեա՛ ։
Քանզի ո՛չ կարես պարապել ՚ի սա,
և միանգամայն իրօք անցաւ̂որօք
զուարճանալ ։ Պարտ է քեզ ՚ի ծա
նօթից և ՚ի սիրելեաց հեռանալ, և
՚ի բնաւից ժամանակականաց մխի
թարութե̄ց զմիտս դատարկել,
ըստ որում աղերսէ ս̄բ առաքեալն
Պետրոս, թէ համայնք հաւ̂ա
տարիմք ք̄ին իբրև զնժդեհս և զպան
դուխտս ունիցին զինքեանս յայս
միկ աշխարհի ։

2. Ո̄Վ թէ որքան համարձա
կութի̄ եղիցի առն, որ մերձ է ՚ի մե

ռանիլ,

ուանիլ , զոր ո՛չուրուք իրն իղձ ար-
գելուլ յաշխարհի ։ Այլ զունելն
այսպէս՝ զսիրտ իւր մեկնեցեալ յա-
մենից իրաց , ո՛չ իմանայ տանկա-
ւէին տկարամիտ ոք , և ո՛չ շնչաւոր
ոք ճանաչէ զներքնոյն մարդոյ զա-
զատութ̄ի ։ Բայց սակայն եթէ կա-
միցի ոք լինել հոգևոր , պարտի ու-
րանալ զհեռաւորս և զմերձաւորս ։
Եւ յոչումեքէ այնքան զգուշա-
նայցէ , որքան յինքենէ ։ Քան զի
եթէ զինքն կատարելապէս՝ յաղ-
թահարիցէ , զմնացեալս դիւրա-
ենթարկեսցէ ։ Օի կատարեալ յաղ-
թութ̄ի է զինքենէ հրճուանակել ։
Այլ̄ զի որ զինքն հպատակեցեալ
ունի ինքեան , զի զպայութ̄ի բա-
նականութ̄ե իւրում , և բանակա-
նութ̄ի ըն բնաւս իւր հնազանդե-
ցի ,

ցի, նա ճշմարիտ յաղթօղէ ինքեան, և տր̄ աշխարհի :

3. Եթէ առայս ծայրութի̄ զերանալ տենչաս, պա՛րտէ քեզ քաջապէս՝ սկսանիլ, և զտապարն առ արմին դնել, զի խլիցես և հատանիցես զծածուկս, և զանկարգս ներմիտմունս, ի քեզ, և առա̄մ մախիզ, ևնիւթաւո՛ր բարի : Զի յայսմանէ մոլութե̄, որով ոք զանձն իւր կարի անկարգապէս՝ սիրէ, կախի գրեթէ բնաւն որ̄ յաղթահարելի է արմատաբար : Զայսպիսի չարն եթէ յաղթահարիցեմք, և ստոր̄նկիցեմք, եղիցի խաղաղութի̄ մեծ, և հանդարտութի̄ յարաժամայ: Բայց զի սակաւ̂քեն, որք ինքեանց կատարելապէս՝ ջանան մեռանիլ, կամ ձկտիլ արտաքոյ ինքեանց, վ̄ս

որոյ

որոյ միայն պարուրեցեալք 'ի յին քեանս, եւ ո՛չ կարեն 'ի վեր քան զին քեանս վերանալ հոգւո՛վ: Իսկ որ ազատապէս՝ ընդ իս շրջիլ կամի, հարկէ, զի զհամայնս մախիզս, եւ զանկարգս զգածմունս իւրս, մեռուցանիցէ: Եւ ո՛չ ումեք ստեղծուածոյ առանձնականաւ սիրով տարփայէ՝ առյենուցու ;

Գլուխ. Յիսուն եւ չորրորդ:

Յաղագս զանազանից շարժմանց բնութեան եւ շնորհաց:

1. Որդեակ՝ զգուշացիր՝ առ դիտեամ զշարժմունս բնութեան եւ շնորհաց: զի կարի՝ հակառակք

ռանկք են միմեանց ներքնապէս չար ժնին : Եւ հազիւ ՚ի հոգւն որայց, եւ ՚ի ներքսապէս՝ լուսաւորեցելոց ա-րանց տրամադրութիւնն: Եւ զի ա̃մ ոք ախորժէ զբարին, եւ վերադիտէ ՚ի բանս եւ ՚ի գործս իւրս ՚ի բարի ինչ, վ̃ն սորա բազումք են որք խափին ՚ի ներքոյ պատրուակի բարւոյ :

2. Բնութ̃ին նենգաւորէ, եւ զբաղումս քարշէ առինքն, որսայ, եւ պատրէ, իսկ շնորհն պարզապէս՝ շրջի, եւ խոտորի յամենից տեսա-կաց չարեաց: ոչ դիտէ առխաբէ-ութ̃իս, եւ զա̃մ ինչ առնէ զտա-պէս՝ յաղագս ա̃յ : Նորուն եւ էջէրա-պէս՝ յարահանգչի :

3. Բնութ̃ին ակամայ մեռա-նել կամի, ոչ խնդրէ յաղթահա-րել, ոչ ենթակայել, եւ ոչ ստորաղ

ծիլ: Իսկ շնորհն ջանայ սակս մահացուցման յատկականի : ընդդի-մակայանայ զգայականութե̃ : խնդրէ հպատակիլ, ախորժէ յաղթահարիլ, եւ ո՛չ կամի զսեփական ազատութի̃ իւր 'ի կիր արկել : ցանկայ լինել 'ի ներքոյ խրատու: Եւ ո՛չ բաղձայ տիրել ումեք: Այլ կեալ միշտ 'ի ներքոյ կամացն Ա̃յ, մնալ, եւ գոլ: Եւ եւս վ̃ն Ա̃յ բնաւին ստեղծուածոց մարդկան, պատրաստ է, խոնարհաբար հնազանդիլ :

4. Բնութիւն յաղագս իւրոյ հեշտութեան ջանայ եւ հոգայ զշահն որ յայլուստ ինքեան յառաջագայի : Իսկ շնորհն ո՛չ զայն որ օգտակար եւ հեշտալի է ինքեան, այլ զայն որ բազմաց շահաւէտէ յաւէտ վերանկատէ :

Բնու

5. Բնութիւն յօժարաբար, զպատիւս, և զմեծարանս վերընդունի ։ Իսկ շնորհն զամ պատիւ, և զփառս, հաւատարմաբար ա̃յ ընծայէ ։

6. Բնութիւն երկնչի ՚ի պատկառանաց, և ՚ի քամահանաց ։ Իսկ շնորհն խնդայ վ̃ն անուանն յ̃ի զքամահանս կրել ։

7. Բնութիւն սիրէ զդատարկութ̃ի, և զհանգիստ մարմնական, իսկ շնորհն դատարկ գոլ ոչ կարէ ։ այլ յօժարաբար փարի զաշխատանօք ։

8. Բնութիւն խնդրէ ունել զվայելուչս, և զգեղեցիկս, և խորշի ՚ի խոտելեաց, և ՚ի խոշորից ։ Իսկ շնորհն զուարճանայ ՚ի միամիտս ; և ՚ի խոնարհս, զխոշորս ոչ արհա-

մարհէ, և ո՛չ փախչի ՚ի զգենլոյ ըզ
հանդերձս հնացեալս :

9. Բնութ̃ին նայի ՚ի ժամա_
նակաւորս, և խնդայ ՚ի շահս եր
կրայինս, տրտմի զկորստեանէ, զայ
րանայ Թեթևիւք բանիւք անի_
րաւութԷ : Իսկ շնորհն դիտէ առ
մշտնջենաւորս, և ո՛չ ներյենու ժա
մանակաւորաց ; ո՛չ տրտմի զկորս
տեանէ նոցա, և ո՛չ ցասնու ՚ի բանս
խիստս : Քան զի զգանձ իւր, և
զխնդութին, ՚ի յերկինս, ուր ո՛չ ինչ
կորնչի, կայացուցանէ :

10. Բնութ̃ի տռփոտէ, և յօ
ժարագոյնաղէս առնու, քան թէ
շնորհէ : սիրէ զյատուկս, և զա_
ռանձնականս : Իսկ շնորհն առա_
քինի է՛, և հասարակ, խորշի յա_
ռանձնականաց : Բաւականանայ

սա_

ամկաւուք : Երանագոյն դատէ ըզ տալն, քան զառնուլն :

11. Բնութիւն կորացուցանէ առ ստեղծուածս, առ յատուկ մարմինն, առ ունայնութիւն և առ տրամընթացութիւն : Իսկ շնորհն քարշէ առ Ած, և առ զօրութիւն, հրաժարի յըստեղծուածոց, փախչի յաշխարհէ, ատէ զցանկութիւն մարմնոյ, ճնշէ զվտարանդութիւն, պատկառի երևել ՚ի հրապարակս:

12. Բնութի յօժարի ունել զմխիթարութի ինչ արտաքին, զի ՚ի նմին կուարճանայցէ ըստ զգայութէ : Իսկ շնորհն խնդրէ ըն միայնում աստուծում մխիթարել, և ըն վեհագունում բարւոջ, ՚ի վեր քան զընաւս երևելիս զուարճանալ :

13. Բնութիւն առնէ զա̃մ ինչ վ̃ս շահու, եւ վ̃ս յատկականի յան-դորրութե : Ոչինչ կարէ առնել ձրի, այլ կամ առ հանգէստն, կամ առ բարեգոյնն, կամ առ գովութի, կամ առ խնամ ինչ սակս բարեգործութեց յուսայ ժամանել : Եւ բաղձայ զի առք, եւ ձիրք, իւրք մեծարեսցին : Իսկ շնորհն զոչինչ ժամանակաւոր խնդրէ, եւ ոչ ըզ վարձ ինչ : Այլ հայցէ զա̃ծ միայն սակս վարձու իւրոյ : Եւ այնքան կարօտի ժամանակաւորաց կարեաց, որքան պիտոյք իցեն ի քեան ՚ի ժամանումն իւրաց աւետե-նականաց :

14. Բնութի խնդայ ՚ի բարեկամս, եւ ՚ի մերձաւորս, պարծի ՚ի նըշանաւոր տեղին իւր, եւ ի ծագումն

տոհ

տոհմին, ծիծաղի զհզօրիւք, շո-
ղոքորդէ զփարթամս, ծափս հար-
կանէ նմանեաց ինքեան ։ Իսկ շն-
որհն սիրէ եւ զթշնամիս, եւ ո՛չ փքա-
նայ ի հոյլս բարեկամաց իւրոց, ո՛չ
վարկանի ինչ զտեղին, ո՛չ զծա-
գումն ծնողաց, եթէ ո՛չ զօրութ̃ի
իմն մեծ անդ եղեալիցէ ։ Օգնէ
մանաւ̂անդ աղքատին, քան թէ
փարթամին ։ Ցաւակցի առաւ̂ել
անմեղին, քան թէ հզօրին ։ Խնդ-
դակցի ընդ ճշմարտասիրին, եւ ո՛չ
ընդ խաբեբային ։ Յորդորէ միշտ
զբարիս նախանձել շնորհաց բարե-
գունից ։ Եւ որդւոյն ա̃յ զօրութ̃բք
համանմանիլ ։

15. Բնութ̃ի յաղագս պակա-
սութ̃ ուրուք, եւ վշտագնութ̃,
փութով տրտնջայ, իսկ շնորհն եր-

կայնամտաբար տանի չքաւորութէ :

16. Բնութի զա̃մ ինչ առ ինքն թեքէ, մարտնչի վս̃ ինքեան, և յանդիմանէ : Իսկ շնորհն առ ա̃ծ զա̃մ ինչ վերածէ : յորմէ բղխեն ծագումնաբար: զոչինչ բարի առընձեռէ ինքեան, և ո՛չ պարծի յանդգնաբար : Ո՛չ խստանայ, և ո՛չ զկարծիս իւր առաւել մեծարէ, քան զայլոց : այլ ըն ընտաս կարծիս, և յիմացմո̂ւնս, առ ի̂ տէնականի իմաստութէ, և ա̃ծայնոյ ընտրութէ զինքն ենթարկէ :

Բնութին բաղձայ գիտել զխորհուրդս, և լսել զհամբաւս, կամի երևիլ արտաքուստ, և ներհմանալ ՚յիրս բազումս՚ ի ձեռն զգայութեց : ցանկայ ճանաչիլ, և առնել

զայն,

զայն, յորմէ ծնանի ինքեան գո-
վութի և սքանչութեան : Իսկ շնորհն
ոչ հոգայ իմանալ զհամբաւս և-
զիրս վայելչալուրս : Քան զի այս
ա̄մ ծագեցեալ ՚ի հնութԷ ապա-
կանութԷ : Որովհետև ոչինչ է
կայուն ՚ի վ̄ր երկրի : Ուսուցանէ
ուրեմն ճնշել զզգայութիւնս, ՚ի բաց
ձգել զընդունակայն համահաճութի,
և զպարծութի : Ծածկել խոնար-
հաբար զգովելիս, և զարժանիս
սքանչման: և խնդրել նուաստումն իւր,
և նուաստումն գիտութԷ զպտուղս օգ-
տակարութԷ, և զգովութի և զպա-
տիւն ա̄յ : Ոչ կամի զի քարոզիցի
ինքն, կամ իւրայ ինքն : Այլ բաղ-
ձայ զի բարեբանիցի ա̄ծ ՚ի պայա-
ծև ս իւրս, որ զա̄մ յաղագս իւրոյ
սովին սիրելութԷն առաստաձեռնէ:

Շնոր

17. Շնորհս այս է՛ լոյս գեր
բնական, եւ տեսակաւոր պարգեւ
իմն ա̅յ, եւ նշան սեփական ընտրե-
ցելոց, իսկ եւ գրաւ ա̂ւիտենակա-
նի կեցութե̅ն: Որ վերացուցանէ
զմարդիկ ՚յերկրայնոց առ՚ի սիրել
զերկնայինս, եւ փոխարկէ ՚ի մսեղի-
նութե̅ առ հոգեղինութի̅ն: Որքան
ուրեմն բնութի̅ն առաւ̂ել ճնշի,
եւ յաղթահարի, այնքան յաւ̂էտ
ներհեղանի շնորհ: Եւ հանապազ
նորով այցելութե̅բ ներքին մարդն
ըստ պատկերի ա̅յ վերակերպի:

Գլուխ.

Գլուխ. Յիսուն և հինգ երորդ:

Յաղագս ապականութեան բնութեան և զօրութեան շնորհին այ:

1. Տէր ած իմ որ ստեղծեր զիս ըստ պատկերի և ըստ նմանութեան քում շնորհեա՛ ինձ զշնորհս զայս, որ ցուցեր ինձ այնքան մեծ, և հարկաւոր ՚ի կեցութի իմ: զի կարիցեմ նուաճել յաղթահարել զբնութի իմ չարագունէղ, որ քարշէ զիս ՚ի մեղս, և ՚ի կորուստ: Քանզի ըզգամ ՚ի մարմնի իմում զօրէն իմն մեղաց որ հակառակ օրէնի իմոյ մտի: և ածէ զիս ՚ի գերութի առ

՚ի հնազանդել ըն բազում զգայա-
կանութե : Եւ ո՛չ կարեմ ընդդէմ
կալ ախտից նորին , եթէ ո՛չ նը-
պաստեսցէ ինձ քոյդ սրբազան շնորհ
ջերմապէս ներհեղեցեալ ՚ի սիրտ իմ:

2. Պիտոյէ քոյդ շնորհ , և
շնորհ քո մեծ , զի յաղթահարիցէ
բնութիւն , միշտ արագն ՚ի չարն ՚ի
մանկութէ իւրմէ : Քանզի յԱդա-
մաւ առաջնով մարդով սահեցեալ ,
և բծաւորեցեալ մեղօք , ըն բնաւս
մարդիկս պատիժ այսորիկ բծի
սորէջ : մինչ զի ինքն բնութիւն , որ
բարի , և ուղիղ եղև ՚ի քէն բաղկա-
ցուցեալ , այժմ ՚ի տեղի մոլութե ,
և տկարութե ապականեցելոյ բը-
նութե դնիցի : Վասնզի շարժումն
նորին թողեցեալ ինքեան , քարշէ
առ չարն և առ ստորնագոյնս :

Իսկ

Ծնել խոռնինչ զօրութեն մտա_ ցեալ 'իբր կայթ իմն թագուցեալ 'ի գաղափարի : Է' ընական բանակա_ նութեն շրջապատեցեալ 'ի միգաց մեծամեծաց : Որև դեռևս ունի զդատողութեն բարւոյ և չարի ; և զընտրութեն ճշմարտի, և ստի : Թէ և ոչ ունիցի զկարողութեն առնլոյ զամ, զոր առփորձէ, և ոչ լիով լու սով ճշմարտութե, ոչ նաև առող ջութե զգացմանց իւրոց արբե_ նայցէ :

3. Աստուած է' տր իմ և ած իմ, զի համազուր̂ արժանաւոր յօրէնս քոյս ըստ ներքին մարդոյն, գիտե լով զպատուիրանս քոյս գոլ բա_ րիս, արդարս, և սբս ; և կշտամբե լով զամ չար, և զամս մեղս խորշե լիս : Բայց մարմնով իմով ծա_

ռայեմ

ռայեմ օրինին մեղաց, մինչ հնա֊
զանդիմ մանաւա՛նդ զգայականու֊
թէ, քան թէ բանականութէ։ որ
առ՚ի կամենալ զբարին մերձ է ինձ,
իսկ առ՚ի կատարել ոչ գտանեմ
զնա։ Ուստի բազմիցս զբարիս
բազումս ինձ առաջադրեմ, բայց
քան զի պակասի շնորհ, զի կարիցէ
օգնել տկարութէ իմում, սակս
թեթեւոյ իրիք ընդդիմակայութէ,
յետս ընդոստանում, եւ նուա՛ղիմ։
Ստուստ պատահի, զի զճանա֊
պարհս կատարելութէ ճանաչի֊
ցեմ, եւ թէ որպէս՝ պարտիցէ ինձ
առնել, բաւ յայտնապէս՝ տեսա֊
նիցեմ, բայց սեփականի ապակա֊
նութէ բեռամբն ճմլեցեալ, առ
կատարելագոյնս ո՛չ յառնիցեմ։
4. Ո՜ թէ ո՜րպէս յաւէտ հար֊

կա

կաւորէ ինձ տր̃ իմ քոյդ շնորհ , առ
՚ի սկսանել զբարին , առ՚ի յառաջել,
եւ առ՚ի կատարել զնոյնն ։ Քանզի
առանց նորա ոչինչ կարեմ առնել, եւ
զամ̃ ինչ ՚ի քեւ առնել կարեմ , Նպաս
տաւորէ քոյոյ շնորհի ։ Ո՜վ ճշմարիտ
երկնային շնորհ, Թարց որում ոչ գոյ
սեփական արդիւն, եւ ոչ ոք ձիր բնու
թեան համարելի է ։ Այլ եւ ոչ ոք ար
հեստ , ոչ ոք փարթամութի̃ , ոչ
ոք գեղեցկութի̃ , ոչ ոք կարողու
թի̃ , եւ ոչ ոք ուշիմութի̃ , կամ ներ
բողութի̃ , է՛ ինչ առաջի քոյ տր̃
առանց շնորհաց ։ Զի ձիրք բնու
թեան առ բարին եւ առ չարն են հա
սարակք ։ Իսկ սեփական ձիր ըն
տրեցելոցն է շնորհ , կամ սէր ։ Զի
նշանաւորեցեալք արժանիք դաս
նին աւիտենականաց կենաց ։ Եւ

զի

զի այն քան գերազանցէ այս շնորհ, մինչ զի ո՛չ ձիր մարգարէութե, ո՛չ նշանաց արարողութի, և ո՛չ այլ ինչ վեհագոյն հայեցողութի, իմն համարիլ կարէ Թարցնմա : Այլև ո՛չ հաւատ, ո՛չ յոյս, և ո՛չ այլ ինչ զօրութի քեզ ընդունելիք են առանց սիրոյ և շնորհաց : Ո՛ ամէներանեցեալ շնորհ, որ զաղքատս հոգւ՛ով, փարթամացուցանես զօրութեբ : Եւ զփարթամս բազմօք բարեօք, խոնարհեցուցանես սրտիւ : Եկ ուրեմն և էջ առ իս, և լից զիս առաւօտայնով քոյով մխիթարութե, զի մի՛ նուաղեսցի ոգիս ըմման, և կարծրութե մտաց հոգի իմ : Աղերսեմ ՚ի քէն տր տուր ինձ գտանել զշնորհս առաջի աչաց քոց : Քանզի բաւ՛ական է ինձ

քոյդ

քոյդ շնորհ. Թէ և զայլս որոց ցանկայ բնութիւն իմ, ոչ ընդունիցիմ։ Եթէ փորձեցայց և վշտանկեցայց ՚ի նեղութիւնս բազումս, ոչ երկեայց ՚ի չարէ, մինչ առ իս լիցի քոյդ շնորհ։ Զի նա եղիցի զօրութիւն իմ, նա տացէ զխորհուրդ, և զօգնութիւն; Որ է քան զբնաւս թշնամիս, հզօրագոյն, և քան զբնաւս իմաստունս իմաստնագոյն։

5. Վարդապետ է ճշմարտութեան։ ուսուցիչ է ներվարժութեան, լոյս սրտի։ մխիթարիչ տագնապի։ Վանիչ տրտմութեան։ բարձող երկիւղից, ուսուցիչ ջերմեռանդութեան, վերածիչ արտասուաց։ ա՞րդ զինչ եմ ես առանց նմա, ոչ ապաքէն փայտ չորացեալ։ և շիւղ իմն անօգուտ ՚ի բաց ձգելի։ Քոյդ ու-

 րեմն

րեմն որ միշտ կանխեսցէ ինձ շնորհն եւ հետեւեսցի, եւ բարեաց գործոց միանգամայն արասցէ զիս ուշադիր: յի̅ւ ք̅իւ որդւոյ քոյ ամէն:

Գլուխ. Յիսուն եւ վեց երորդ:

Թէ զմեզ պարտիցիմք ուրանալ, եւ հետեւիլ ք̅ի խաչիւ հանդերձ:

I. Որդեակ՝ որքան 'ի քէն կարես ելանել, այնքան առ իս կարասցես չուել: Եւ որպէս՝ ոչ ինչ բաղձալն արտաքս, պատճառէ զներքին խաղաղութիւն այսպէս՝ ներքսապէս՝ թողուլն զինքն, ընդ ա̅յ շարակցէ զմարդ:

ԱՉրդ՝

ւՂրդ՝ կամիմ, զի ուսանիցիս զկա-
տարեալ ուրացումն անձին ըստ
իմում հաճութեան, առաւել հակա-
սութեան, և վիճաբանութեան։ Հե-
տևեա՛ց ինձ ուրեմն, զի ես եմ ճա-
նապարհ, ճշմարտութիւն, և կեանք։
Քանզի առանց ճանապարհի ո՛չ
կարէ ոք ընթանալ։ առանց ճշմար-
տութեան ոչ ինչ ճանաչի։ և առանց
կենաց ոչ ոք կարէ կեալ։ Ես եմ ճա-
նապարհ, որում հետևիլ պարտիս։
ճշմարտութիւն, որում հաւատալ
պարտիս։ և կեանք յոր յուսալ պար-
տիս։ Ես եմ ճանապարհ անա-
ղարտելի, ճշմարտութիւն անստե-
լի։ և կեանք անեղրանալի։ Ես եմ
ճանապարհ ուղղագունեղ, ճշմար-
տութիւն վեհագունեղ։ և կեանք ճշ-
մարիտ; կեանք երանելի, և կեանք

անստեղծ : Եթէ մնայցես 'ի ճանապարհի իմում , ճանաչեսցես զճշմարտութիւն , և ճշմարտութիւն ազատեսցէ զքեզ , և ժամանեսցես կենացն յաւիտենից :

2. Եթէ կամիս մտանել 'ի կեանս , պահեա զպատուիրանս : Եթէ կամիս զճշմարտութիւն ճանաչել , հաւատա՛ ինձ : Եթէ կամիս կատարեալ գոլ , վաճառեա՛ զամ : Եթէ կամիս աշակերտ գոլ , ուրացիր զանձն քո : Եթէ կամիս ստանալ զերանելի կեանսն , արհամարհեա՛ զկեանսն ներկայ : Եթէ կամիս վերանալ յերկինս , խոնարհեցո՛ զքեզ յաշխարհի աստ : Եւ եթէ կամիս թագաւորել ընդ իս , բարձ զխաչ քո ընդ իս : Քանզի միայն ծառայք խաչին գտանեն զճանա-

զճանապարհն երանութե՛ , և լու-
սոյն ճշմարտի :

3. ԼՈԼ̅ իմ յն̅ , զի անձու-
կ էր կեանն քո, և քամահելի աշխար-
հի , վ̅ն որոյ տուր ինձ ընդ պարաւա-
ւանաց աշխարհի քեզ հետևիլ :
Քանզի ոչ է ծառայ մեծ քան
զտէր իւր, և ոչ աշակերտ առաւե՛ել
քան զվարդապետ իւր : Մարզիր
ուրեմն ծառայ քո ըն կենի քում,
զի անդ է կեցութի̅ իմ, և սրբու-
թի̅ ճշմարիտ : Ուստի որ ինչ ար-
տաքոյ նորա ընթեռնում կամ
լսեմ, ո՛չ զովացուցանէ զիս, և ո՛չ
բերկրեցուցան է :

4. Որդեա՛կ , Քանզի զայսո-
սիկ գիտես , և ընթերցեալես զա̃մ,
վ̅ն որոյ երանելիես, եթէ առնիցես
զնոյնս : Օ՛ի որ ունի զպատուի-

րանս իմս, եւ պահէ զնոսա, նա է՛ որ սիրէ զիս: Եւ ես սիրեցից զնա, եւ յայտնեցից նմա զիս, եւ բազմեցուցից զնա ընդ իս 'ի արքայութե հօր իմոյ:

5. ՏԷՐ իմ յն, որպէս ասացեր եւ խոստացար, այդ այնպէս եղիցի: եւ ինձ առդիպեսցի վաստականալ զնոյն: Ընկալայ, ընկալայ, 'ի ձեռաց քոց զխաչ քո սէ: բարձից, բարձից զնա մինչեւ 'ի մահ, ոպ վէրադրեցեր ինձ: Արդարեւ կեանք ճշմարտի կրօնաւորի խաչն է՛, բայց ով առաջնորդ արքայութե, սկսեցեալ է՛, ո՛չ է ճահ յետս դառնալ, եւ ոչ է ըմբէն 'ի բացթողուլ:

6. Աղէ՛ ուրեմն եղբարք, փութասցուք միահաղոյն; եւ Յն եղիցի ընդ մեզ, զի ով: Վն յն ըն

կա

կալաք զխաչս զայս , սոյնպէս վճ
յի յարատեւեսցուք 'ի խաչին։ Քան
զի նա , որ է՛ առաջնորդ մեր եւ յա_
ռաջընթաց եղիցի օգնական մեր ։
Ահաւասիկ՝ արքայն մեր ընթա_
նայ առաջի մեր , որեւ հանկամար
տեցի փոխանակ մեր։ Հետեւեսցուք
արիաբար , եւ մի՝ ոք երկնչիցի իզար
հուրանաց ։ Զի եմք պատրաստք
'ի մեռանել քաջապէս 'ի պատերազ
մի ։ Եւ մի նսեմբերիցուք զվ
նաս ինչ փառաց մե_
րոց փախչելով
'ի խաչէն ։

Գլուխ. Յիսուն և եօթն երորդ :

Թէ մարդ ո՛չ պարտիցի գոլ յոյժ լքեցեալ, յորժամ սահի ՚ի պակասութիւնս ինչ :

1. Որդեակ՛, առաւե՛լ հաճոյ է ինձ համբերութիւն և խոնարհութիւն ՚ի ընդդիմութիւնս, քան զմխիթարութիւն մեծ, և զջերմեռանդութիւն ՚ի յաջողութիւնս : Զի՞մ տրտմեցուցանէ զքեզ դոյն ինչ արարեցեալն, և ընդդէմ քեզ ասեցեալն: քա՛ն զի թէև առաւե՛լ ինչ լեալ էր, ո՛չ պարտէիր վրդովել զքեզ : Այլ այժմ, թող զնա գնալ ՚ի բաց, զի ո՛չ է առաջինն, և ո՛չ նորն ինչ, այլ և ո՛չ

եղիցի

եղիցի յետինն, եթէ զժամանակն ինչ ապրիցիս : Բաւականայես՝ քաջ ես դու, մինչ տակա՛ւին ոչ ինչ ընդդիմութիւն պատահի քեզ : Եւ բարեպէս՝ խրատես զայլս և քաջալերես բանիւք : Բայց մինչ առ դուռն քո ժամանէ յանկարծահաս վշտանկութիւն ինչ, իսկոյն նա՛ ա՛ղիս ՚ի խորհրդոյ, և ՚ի զօրութենէ : Չունկատեմ ուրեմն զքոյդ բեկանաւո՛րութիւն մեծ, յոր ներհմտանաս ընդ փոքրկունս առարկայս : որք ամենեքեան լինին սակս կեցութէ քոյ, մինչ այնպիսիք և նմանք նոցին առդիպին քեզ :

2. Ոդի՛ր, որպէս բարւո՛ք ծանեար ՚ի սրտէ : Եւ եթէ դիպիցի քեզ ինչ ոչ սակայն ստորանկիցէ, և ո՛չ ընդ երկար ժամ ինչ ներպարուրիցէ :

ցէ: Եւ փարթար՝ տեւեա՛ համբե
րաբար՝, եթէ ո՛չ կարես խնդա_
բար՝: Քան զի թէ և ո՛չ այնքան
յօժարաբար լուիցես, և զգայցես
զզայրացումն, սակայն մարզեա՛
զքեզ, և մի թողուր ելանել՛ ի բերա
նոյ քումմէ զիր ինչ անկարգաւոր:
յորմէ կարիցեն փոքունք գայթակ
ղիլ: Զի փութանակի հանդար
տեսցի վրդովումն քո, և ցաւ քո
ներքին զիջցի շնորհօք: Կենդա_
նի եմես տակաւին ասէ տր̄, և
պատրաստ աւ՛օգնել, և առա_
ւել քան զսովորականն մխիթա_
րել, եթէ ապաւինիցիս ինձ և ջեր
մեռանդապէս՝ ներկոչիցես զիս:

3. Լե՛ր հանգիստագոյն հոգ
ւով, և պատրաստեա՛ զքեզ առմե
ծագոյն համբերութի̄: Զի ո՛չ է

բոլորն

բոլորն 'ի զուր վարկեցեալ, մինչ
բազմիցս զքեզ տեսանես վշտա
նեցեալ, կամ ծանրապէս' փորձե
ցեալ: Քանզի մարդես, և ո՛չ ա̃ծ:
մարմինես, և ո՛չ հրեշտակ: Եւ զի
ո՞րդ կարես դու յարամնալ միշտ
ըն նոյնում կացութե̃ առաքինա
կանի, եթէ և հրեշտակաց ո՛չ պատա
այս 'ի յերկինս, և ո՛չ առաջնոյն մար
դոյն 'ի դրախտին: Ես եմ որ զտխրե
ցեալս մխիթարեմ անվտանգա
պէս', և զճանաչողս տկարութե̃
իւրեանց, առ ա̃ծայնութի̃ իմ վե
րաբերեմ:

4. ՈՐԴ̃ իմ, չիցի բան քո
բարեբանեցեալ որ քաղցրագոյն է
քան զմեղր, և զխորհուրդ 'ի բերանի
իմում: Քանզի զինչ առնէի ես
'ի մէջ այսքանեաց նեղութե̃ց և

անձ

անձկութե՛ց, եթէ ոչ քաջալերէիր դու զիս սրբազանիւք քոյովք խօսիւք: Արդ՝ միայն թէ հասանից եմ վախճանայես՝ 'ի նաւահանգիստն կեցութե՛, ոչ ինչ փոյթ է ինձ, թէ զինչ, կամ զորքանս կրեա լիցեմ: Ա̄ծ որոյ տուր ինձ զվախճան բարի, եւ զերջանիկ չուումն յայս մանէ աշխարհէ: Յիշեա՛ զիս

ա̄ծ իմ, եւ ուղղեա՛ զիս ուղ-
ղիւ ճանապարհաւ առ
արքայութի̄ն քո.
Ամէն:

Գլուխ. Յիսուն և ութ երորդ :

Յաղագս խորաց բարձրագունից, և գաղտնեաց դատողութեանցն Այ̃ անքննելեաց :

1. Որդեակ՝ զգուշ լեր ՚ի վիճաբանելոյ զնիւթից բարձրագունից, և զգաղտնեաց դատողութեանցն Այ̃ : Թէ հիմ այս ոք, այս պէս՝ թողամնիցի, և այն ոք, առ այն քան շնորհ վերափոխեցի: կամ թէ, զմէ̃ այս ոք, այնքան վշտագնիցի, և այն ոք, այնքան գերապանծապէս՝ բարձրացուցանիցի : Քան զի այս ոքիկ զա̃մ մարդկային կարողութի̃ գերազանցեն : Եւ ո՛չ ոք բան, կամ

տրա

տրամաշարկութիւն կարօղ է հետա-զօտել զդատաստանն իւր : Ուրեմն մինչ զայսոսիկ քեզ ներշնչէ Թշնա-մին , կամ այլ ոք հետաքրքիր խն-դրէ ՚ի քէն : Պատասխանեա՛ նմա ըստ մարգարէին , ասելով : Ար-դար ես դու տէր , եւ ուղիղ՝ դատաս-տան քո : Եւ զայն : Դատաստանք տն ճշմարիտք են արդարացուցեալք ներ յինքեանս : Զի դատողութիւնք իմ զարհուրելիք են , եւ ո՛չ զննելիք , վն զի են ՚ի մարդկայնոց մտաց ան-բովանդակելիք :

2. Մի՛ եւս ներ խուզիցես կամ տրամաշարկիցես զարդիւնս սր-բոց , Թէ ո՞ ՚ի նոցանէ բարձրագոյն իցէ ք̅ զայլս , կամ ո՞վ իցէ մեծա-գոյն յարքայութեան երկնից : Քան զի այսպիսիք բազմիցս ծնանին ըղ

վիճ

վիճմունս, և զընդդիմամարտութիւնս անօգուտս ։ Անուցանէն զհպարտութի̄ և զմնապարծութի̄ ։ ՚Յաս ցունց ևս ծնանին մախանք, և անհաւանութիւնք, մինչ ումն զայս, և ումն զայլոք ՚իսրբոց Զմնայ հպարտ օրէն վերապատուել ։ Արդ զայս պխսխս զիտելն, կամ հետազօտելն, զոչինչ պտուղ առբերեն ։ այլ մանաւանդ անհաճոյ է սրբոց ։ Այլ զի ոչ եմ ես ա̄ծ անհաւանութե̄, այլ խաղաղութե̄, որ մանաւանդ ըն ճշմարտում խոնարհութե̄, քան թէ ըն սեփականում մնապարծութե̄ կայանայ ։

3. Ոմանք առքարշին նախանձու սիրոյն, առ այս կամ առ այն մեծազունին ըղձիւ, քայց մարդկայնով մանաւանդ, քան թէ

ա̄ծայ

ածայնով ։ Օհ ես եմ որ զբնաւս ս̃բս ստեղծի , ես ետու նոցին զշնորհս։ Ես շնորհեցի նոցա զփառս։ Ես ճանեայ զարդիւնս իւրաքանչիւրոց նոցին ։ Ես կանխեցի զնոսա օրհնութ̃ք քաղցրութ̃ե իմոյ ։ Ես նախածանեայ զսիրելիս իմս յառաջքան զաւ̂իտեանս ։ Ես ընտրեցի զնոսա յաշխարհէ ։ եւ ոչ նք̃ զիս նախ ընտրեցին ։ Ես կոչեցի ըզնոսա ՚ի ձեռն շնորհաց իմոց ։ առ քարշեցի ՚ի ձեռն ողորմութ̃ե ։ Ես վերածի զնոսա ընդ փորձութ̃իս զանազանս ։ Ես ներհեղի զմխիթարութ̃իս մեծաւորս ՚ի նոսա ։ Ես ետունց̃ զյարատեւութ̃ի ։ Եւ ես պսակեցի զհամբերութ̃ի նոցին։

4. Ես եմ որ ճանաչեմ զնախկինն եւ զվերջինն ։ Ես եմ որ փա

րիմ

րիմ զամենեքումբք անճառելեաւ
սիրով: Ես եմ գովելի ՚ի մէջ հա-
նուրց սրբոց: Ես ՚ի վեր քան զամ-
ենայն բարեբանելի եմ, և պատուելի
լին իւրաքանչիւրս, զորս փառա-
ւորայես՝ մեծացուցի, և նախա-
սահմանեցի, առանց իմիք նախքն
Թագի արդեան: Ովոք ուրեմն ար-
համարհէ զիս ոք ՚ի փոքրկանց ի-
մոց, և ո՛չ զմեծագոյնն պատուէ:
Քան զի զփոքրկունս և զմեծա-
մեծս ես արարի: Եւ ովոք տարա-
յարգէ զիս ոմն ՚ի սրբոց, տարայար
գէ և զիս, և զայլս որս յարքայու-
թեն երկնից: Զի ամենեքեան մի
են շաղկապաւ սիրոյն, զմի ինչ
ղձան: զմի ինչ կամին: և ամենե-
քեան միահաղոյն սիրեն զմիմեանս:

5. Զայլն որ գերազանցագոյն

իմն է, առաւե՛լ զնա, քան զինքեանս, եւ քան զպարգեւս իւրեանց սիրեն: Քանզի յափշտակեցեալք՝ ՚ի վեր ք̄ զինքեանս, եւ քարշեցեալք արտաքոյ սեփականն սիրելութե̄ն, բոլորովիմբ փութան առ սէրն իմ, նորում զմայլապէս՝ յարահանգչին: Ո՛չինչ է որ կարիցէ զնոսա զզուեցուցանել, կամ վհատեցուցանել: Քանզի լի՛ք են յաւ՛իտենականաւ ճշմարտութե̄բ, եւ բորբոքին սիրով հրոյն անշիջանելեաւ: Լռեսցեն ուրեմն մարմնաւորք եւ շնչաւո՛րք մարդիք յընձեռելոյ, զկացութե̄ սրբոց, որք սովորեն միայն սիրել զառանձնական խնդութի̄; եւ հատանեն, եւ առանկցեն ըստ իւրեանցն հաճոյութե̄ց, եւ ո՛չ ըստ որում հաճոյ է յաւ՛իտենականին ճշմարտութե̄:

Ըն

6. Ընդ բաղդումն գոյ աղէտու-թե, և մանաւանդ նոցին, որք գո-լով գոյն ինչ լուսաւորեցեալք, հազիւ զոք կատարեցելով սիրով հոգեկանաւ սիրել սովորեն: Քանզի տակաւին բաղդմանցս 'ի բնակա-նէ ըղձէ, և 'ի մարմնականոյ սիրելու-թէ, առ այսոսիկ, կամ առ այնո-սիկ քաղցրին: Եւ ոչ ունին զին-քեանս 'ի ստորնայինս, այնպէս և զերկնայնոց պատկերակերպեն: Բայց գոյ անբաղդատելի իմն տա-րակայութե, 'ի մէջ այնոցիկ, զո-րոց խորհին անկատարք, և 'ի մէջ այնոցիկ, զորս լուսաւորեցեալք վերնայնով տարաքօղութե տե-սանեն:

7. Զգուշ լեր ուրդեան՝ ըն-ցունց հոգեւորականայքս՝ ընծեռել,

որ գերազանցեն զքոյդ գիտութի̅ :
Այլ մանաւա̂նդ փութա՛, և զգուշ
լեր առայն, զի փարթար՝ ևեր փոք-
րագունեղ որք մարթիցիս գտանիլ
յարքայութ̅են երկնից : Քան զի
եթէ գիտէր ոք, թէ ո̂ իցէ սրբա-
գոյն ք̅ զայլս, կամ մեծագոյն յար-
քայութ̅են երկնից, զինչ օգուտ
լինէր նմա այս ծանօթութ̅ի : Եթէ
ո՛չ այսու ճանաչմամբ զինքն խո-
նարհեցուցանէր առաջի իմ, և
յ[illegible]նէր ՚ի մեծագոյն գովութ̅ի ա-
նուա̂ն իմոյ : Այ̃ն զի առաւ̂ել ըն-
դունելի է ա̅յ, որ խորհի զմեծու-
թ̅է մեղաց իւրոց, զփոքրութ̅է զօ-
րութ̅եց իւրոց, և թէ որքան տա-
րակոյս իցէ ՚ի կատարելութ̅է սր-
բոց, քան զայն որ վիճաբանէ զմե-
ծագունութ̅է և զփոքրագունութ̅է
նոցին :

նոցին: Ուստի բարեգոյնէ մաղ
թել զՔեզ Ջերմեռանդիւք աղեր
սանօք, և արտասուօք, և հայցել
խոնարհութեամբ մտաց զփառաւոր
օժանդակութիւն, քան զմնոտեաւ
խուզմամբ քննել զգաղտնիս նո
ցին:

8. Նորքա բարեպէս, և բարե
պաշտապէս բաւականանան, մինչ
տեսանեն զմարդիկ բաւականա
նալ, և դադարել յունայնաբանու
թենէ նոցանց: Զի ոչ պարծին յար
դիւնս նոցանց սեփականս, և զոչ
ինչ բարեաց առագրեն ինքեանց:
Այլ զբոլորն ինձ: Ես զի տակս
անհուն սիրելութեան իմոյ զբնաւս
շնորհեցի նոցա: Եւ այնքան սի
րով ամենայնութեան, և խնդութեամբ վեր
նազեղականաւ յարախնձանին, մինչ

զի ոչ ինչ պականիցի նորա ըստ մառուաց, և ո՛չ ինչ պականել կարիցէ ըստ երջանկութեան: Եւ այսպէս՝ մեքք ամք, որքան քարձրագոյնք են՝ ի խաղս, այնքան խոնարհագոյնք են յինքեանս, և ինձ մեր ձաւ̂որագոյնք և նաղելագոյնք առ ատակայանան: Այամորոյ ընթեռնանի ինդիրս մեր, թէ արկանէին զպսակս իւրեանց առաջի այ: Եւ անկան՝ ի վր̅ երեսաց իւրեանց յան դիման գառին, և երկրպագին կեն դանւոյն՝ իյաւ̂իտեանս աւ̂իտենից:

9. Քաղումք են խնդ-րօղք, թէ ո̂ իցէ մեծ-ագոյն յարքայութեան այ: որք անգիտանան, թէ առդեօք արժանիք իցեն համարել՝ ի թիւս փոքրագունեղից: Օի մեծ-իմն է գոնեայ դոլն փոքրագունեղ՝ իցէ կինս:

կինս: ուր մեծք են ամենեքեան: Այն զի ամենեքեան որդիք ա̅յ կոչին, և են: Ուստի փոքրագունեղն եղի ցի՛ հնազանդս, և մեղաւոր հարիւր ամեայ մեռանիցի: Աինչ ուրեմն խնդրեցին աշակերտքն, Թէ ո՞ իցէ մեծագոյն յարքայութեն երկնից, լուան զայսպիսն պատասխանի: Եթէ ո՛չ դարձջիք և լինիջիք իբրև զմանկտիս, ո՛չ մտանիցէք յարքայութին երկնից: Որ ոք ուրեմն խոնարհեցուսցէ զինքն իբրև զմա-նուկս այս, նա է մեծագոյն յարքայութեն երկնից:

10. Վա՜յ նոցա, որք անարժան ինչ համարին ինքեանց զյօժարակէս՝ խոնարհիլն ընդ փոքրկանց: Քան զի խոնարհ դուռն արքայութեն երկնից, ո՛չ տացէ

Թոյլ ն̃ց մտանել ընդ ինքն ։ Ւ Վա̂յ եւս մեծատանց, որք ունին աստ զմխիթարութիւն իւրեանց ։ Քանզի մինչ աղքատք մտանիցեն յարքայութիւն ա̃յ, ն̃ք աշխարելով մնասցեն արտաքս ։ Ւ Ձըր՝ խնդացէք խոնարհք, և հրճուեցարուք աղքատք, զի ձերէ արքայութիւն ա̃յ ։

Բայց սակայն, թէ ըն
ճշմարտութե̃ չր
Զիցիք ։

Գլուխ. Յիսուն և ինն երորդ։

Թէ ամ յոյս և ապաւէնութիւն, ընդ միայնում աստուծում աւետելի է։

1\. Տէր իմ, ո՞ է քաջալերութիւն իմ, զոր ունիմ ընդ կենցաղումս այսմիկ: կամ ո՞ է մեծագոյն սփոփութիւն իմ՝ ի բնաւէից երևելեաց որք են՝ ի ներքոյ երկնից: Ո՞չ ապաքէն դու տր իմ և ած իմ; որոյ ողորմութենն ո՞չ գոյ թիւ: Ո՞ւր ինձ բարի ինչ եղև առանց քեզ, կամ ե՞րբ չար ինչ գոլ կարաց, քև ներկայիւ: ւՉրդ՝ առաւել կամիմ գոլ աղքատ յաղագս քո: Քան թէ

գոլ

գոլ մեծատուն առանց քեզ : Ընտրեմ մանաւանդ պանդխտել ընդ քեզ 'յերկրի, քան Թէ առանց քեզ ստանալ զերկինս : Քան զի ուր դու ես, անդ է երկին : Եւ անդ՝ մահ, եւ դժոխ, ուր ոչ ես դու : Եւ զի ցանկալի իմես դու, վ՟ն որոյ զհետ քոյ հեծել, աղաղակել, եւ աղերսել հարկաւոր է ինձ : Զի յոչ ոք լիապէս՝ յուսալ կարեմ, որ 'իմէջ հարկաւորուԹեց պատեհապէս՝ օգնել կարիցէ ինձ, բայց իբրեւ միայնոյ աստուծոյ իմմէ : Վ՟ն զի դու ես յոյս իմ, դու ապաւինուԹի իմ ; դու մխիԹարիչ իմ, եւ հաւատարմագոյնեղ ընհամայնում :

2. Ամենեքեան զիւրեանցն խնդրեն : Իսկ դու զկեցուԹի իմ, եւ զյառաջադիմուԹի իմ, միայն

նա

նախատուիտես : եւ զամ̄ ինչ ՚ի բարին ծնն փոխարկես : Թէեւ զանազանից փորձութեց եւ ընդդիմադարձութեց զիս արտադրիցես , սակայն զայն ամ̄ ՚ի յօգտութի իմ կարգաւորես , որ սովորես փորձել զհազարս ՚ի քոց սիրելեաց : Նորում փորձութե առաւելել սիրել, եւ պակաբանիլ պարտիս , քան թէ մինչ լցուցանես զիս մխիթարութեք երկնայնօք :

3. ՚Ի քեզ ուրեմն տր̄ ած̄ իմ զետեղեմ զբոլոր յոյս իմ , եւ զապաւինութի իմ : ՚Ի քեզ զամ̄ նեղութի իմ եւ զանձկութի իմ կայացուցանեմ : Քանզի զի զոր ինչ արտաքոյ հայեմանկատեմ , զբոլորն տկար , եւ անկայուն գտանանեմ : Զի առ ոչ ինչ օգնութիւն են սիրելիք բազումք ,

եւ ոչ

եւ ո՛չ կարէն նպաստել օգնականք հզօրք: Ո՛չ կարէն տալ զպատասխանի օգտակար , խորհրդականք խոհեմք ; եւ ո՛չ կարէն մխիթարել գիրգք վարդապետաց : Ո՛չ կարէ՛ ազատել գոյացութ̃ի ինչ այնիւ , եւ ո՛չ տեղի ինչ ապահովակէս՝ եւ աներկեւանակէս՝ պաշտպանել : Եթէ դու ինքն ո՛չ նպաստիցես , օգնիցես , զօրացուցանիցես , ներհմտացուցանիցես , եւ պահպանիցես :

4. Քան զի ո̃մ ինչ որ տեսանի գոլ առ խաղաղութ̃ին , կամ առ ՚իստանալ զերջանկութ̃ին , առանց քեզ ո՛չ ինչ է , եւ ոչինչ երջանկութ̃ի ճշմարտապէս՝ առբերէ : Ուրեմն վախճան ամենից բարեաց եւ բարձրութ̃ի կենաց , եւ խորութ̃ի

ճար

ճարտասանութեանց դուես ; և՛ ՚ի
քեզ ՚ի վեր քան զամ ինչ յուսալն է,
Հզօրադունեղ ամփոփումն քոյոց ծա
ռայից : Տէրդ՝ առ քեզ են աչք իմ,
և ՚ի քեզ յուսամ ա̃ծ իմ, և Հայր
ողորմութեանց : Օրհնեա՛ և սրբեա՛
զհոգի իմ երկնայնով օրհնութբ̃ :
Զի եղիցի քեզ ՚ի բնակութի̃ սբ̃,
և յաթոռ յաւիտենականաց քոյոց
փառաց : Եւ մի գտանիցի ինչ ՚ի
տաճարի քոյոյ արժանապատու
թէ, որ զզուիցէ զաչս քոյոյ հան
դիսավէհութե : Ուստի ըստ մե
ծութե բարութե քոյ, և ըստ բազ
մութե ողորմութեանց քոց նայեաց առ
իս, և անսա՛ աղօթից քոյդ տնանկի
ծառայի պանդխտեցելոյ երկարա
պէս՝ ՚ի յերկրի մահստուերի :
Նախախնամեա՛ և պահպանեա՛ ըզ

հոգի

հոգի ծառայի քոյ, 'ի մէջ այսքան եաց պանդաղանութեց կենաց ապար կամեցեալ : Եւ ընկերակցութե քոյոյ շնորհաց, ուղղեա՛ զիս ընդ֊ ճանապարհս խաղաղութե, առ֊ հայրենիս մշտնջենականին պայծառութե :

ԱՄԷՆ :

Թօմայի

Թօմայի Գեմբեցւոյ:

Յաղագս Համահետեւմանն Քրիստոսի:

Գիրք Չորրորդ:

Յաղագս Սրբազնութե̃:

Յորդորումն ջերմեռանդն առ սրբազան հաղորդութիւն:

Ձայն Քրիստոսի:

1. Եկա́յք առ իս ա̃մք աշխատեցեալք, եւ բեռնաւորք, եւ ես հանգուցից զձեզ: Ասէ տ̃ր: Եւ հացն զոր ես տաց, մար

մին

մին իմէ, վ̅ս կենաց աշխարհի :
Առէք և կերէք այսէ մարմին իմ,
որ վ̅ս ձեր առ՛անդեսցի : զայս ար-
արէք առ իմոյ յիշատակի : Ո՛վ ու-
տէ զմարմին իմ, և ըմպէ զարիւն
իմ, նա յիս բնակի, և ես 'ի նմա :
Զբանս զորս ես խօսեցայ ընդ ձեզ,
հոգի և կեանք են :

Գլուխ. Առաջին :

Թէ որքանիւք պատկառանօք վեր
ընդունելի իցէ Ք̅ս :
Ձայն Աշակերտի :

1. Այսոքիկ են բանք քոյք Ք̅ս, ճշմարտութի̅ւ ա-
՛ւիտենական, թէ և
ոչ իցեն ընդ միում ժա-
մանակի

մանակի արտաքսեսցեալք, և ո՛չ ըն միում անձէ՛նոջ համարեցեալք: Բայց քան զի քոյք են, և ճշմարիտք, հաճոյապէս՝ և համ՛ատարմապէս՛ բնաւքն են ինձ ընդունելիք: Քոյք են, և դու արտաքսեսցես զնոսա: Եւ իմք են, զի մ̄ կեցութե̄ իմոյ եսուր զնոսա: Ուստի յօժարութբ վերընդունիմ զնոսա՝ ի բերանոյ քումմէ: զի սղակի՝ սևեռեսցին սրտի իմում: Եւ թէպէտ զարթուցանէնզիս այսոքիկ, բանք առաքինութե̄, որք են լցեալք քաղցրութբ̄ և սիրով: Սակայն զարհուրեցուցանեն զիս յանցանք իմ սեփականք: և յետս բաձէ զիս անմաքուր խիղճ մտաց իմոց՝ յիմանալոյ զայսքանս խորհուրդս: Հզօ կոչէ զիս քաղցրութի̄ քոյոց բա-

նից, բայց ծանրացուցանէ զիս բազմութի̃ մոլութե̃ց իմոց :

2. Հրամայես, զի համարձակապէս՝ առ քեզ մատչիցիմ, եթէ կամիցիմ ունել զմասն ընդ քեզ : Եւ զի ընդունիցիմ զանմահութե̃ կերակուրն, եթէ ցանկայցեմ ստանալ զկեանս եւ զփառս աւ̂իտենականս : Եկայք առ իս ա̃մք աշխատեցեալք, եւ բեռնեցեալք, եւ ես հանգուցից զձեզ : Ո՜, քաղցր եւ նայելի բանդ առ ունկս մեղաւ̂որաց : Զի դու տ̃ր իմ եւ ա̃ծ իմ, զտնանկս, եւ զաղքատս հրաւ̂իրես ի հաղորդութի̃ քոյոյ սրբազնագունեղի մարմնոյ : Բայց ո՞վ եմ ես տ̃ր իմ, զի իշխիցեմ առ քեզ մերձենալ : Ահա երկինք երկնից բովանդակել զքեզ ոչ կարեն, եւ դու

ասես

ասես Եկայք առ իս ամենեքեան ։

3. Զի՞նչ կամիցի այդ առաւ քինապգունեղ արժանացութեամբ, և այդքան անհնչալի ներհրաւիրութեամբ։ Ոհ ո՞րդ կարեմ ես իշխել գալ առ քեզ, որ զոչինչ բարւո՞յ ընտանիտեմ 'ի յիս, որով մարթիցիմ համարձակել։ Եւ որպէս ներածից զքեզ 'ի տուն իմ, որ բազում անգամ վշտացուցի զերեսս քոյ ամենագթածս ։ Պատկառեն 'ի քէն հրեշտակք և հրեշտակապետք, եւ կնչեն 'ի քէն սրբք և արդարք, իսկ դու ասես, Եկայք առ իս ամենեքեան։ Ապաքէն՝ եթէ ոչ դու ասէիր զնոսա, ո՞ հաւատայր թէ զայն ճշմարիտ էր։ Եւ եթէ դու ո՞չ հրամայէիր, ո՞ համարձակէր առմերձենալ ։

4. Ահաւասիկ՝ Նոյ՝ ի շինելն զտապանն զամս հարիւր աշխատեցաւ, զի փրկիւր ընդ սակաւուց: Իսկ ես զիա՞րդ կարացից ընդ միում ժամու պատրաստել զիս, զի զճարտարապետն աշխարհի հանդերձ մեծարանօք ընդունիցիմ: Մովսէս պաշտօնեայն քո մեծ, և յատուկ սիրելին քո, շինեաց զտապանակն յանփտելեաց փայտից, զորև զգեցոյց մաքրագունեղիւ ոսկեաւ, առ՝ ի զետեղել՝ ի նմա, զտախտակս օրինաց: Իսկ ես փտեալ ստեղծուածս իշխեմ զքեզ զօրէնադիրդ, և զկենսատուդ, այնքան դիւրապէս վերընդունիլ: Սողոմոն իմաստնագունեղ արքայն իսրայէլի, զմեծաշէնն զայն տաճար զամս եօթն՝ ի գործութ̄ի անուան

քոյ կատուոյց : Եւ զաւետուրս ուխտն ըղ
տօն նաւ̂ակատեաց նորին վերա-
հռչակեաց : զհազար նուէրս խա-
ղաղականս քեզ մատոյց : Եւ զտա-
պանակն ուխտի հնչմամբ փողոյ
եւ հրճու̂անաց ըն տեղւոջ նախա-
պատրաստեցելում նմա տեղաւ̂ո-
րեաց : Իսկ ես Թշու̂առս , եւ աղ-
քատագունեղս մարդկան , որպէս
՚ի տուն իմ ներածից զքեզ , որ հա-
զիւ զկէս ժամ առաքինօրէն սո-
վորեմ վճարել : Եւ երանի Թէ եւս
միանգամ արժանապէս՝ զկէսն
նորին :

5. Ո՜ Թէ որքան ջանայցին
նոքա հաճոյանալ քեզ ով ա̄ծ իմ:
Եւ եղո՜ւկ , Թէ որքան՝ դոյնինչէ
զոր ես առնեմ : կամ զո՜րքան հա-
կիրճ ժամանակ լրուցանեմ ես ,

մինչ տրամադրեմ զիս առ 'ի հնազանդիլ : Հաշիւ երբեմն բոլորապէս՝ ժողովեմ զիս , եւ անօսրագունեղապէս՝ 'ի բնաւէից տարրացն դութեց մաքրեմ զիս : Եւ իրաւի առաջի քոյդ կենարարի ա͞ծութեդ , ոչ ինչ անպատեհ խորհուրդ պարտէ ինձ համդիպիլ , եւ ոչ ոք ստեղծուած տիրել պարտի մտաց իմոց : Քանզի ոչ զհրեշտակ, այլ զտէրն հրեշտակաց ընդունիմ յօթեւանի իմում :

6. Ո՛ սակայն մեծիմն տարակացութի 'ի մէջ տապանակի ուխտին , համդերձ իւրայնօք անօթիւք սրբազանիւք , եւ 'ի մէջ մաքրագունեղի մարմնոյ քոյ համդերձ իւրայնօք անճառելեօք զօրութ͞եքք ; 'ի մէջ օրինաւորաց այնոցիկ սր-

բազ

բազմագործութեանց նախաձևա_
ցուցչաց հանդերձելոց, և՚ ի միջնո
ւ̂ իւրն ճշմարտին մարմնոյ քոյ, բը
նաւ̂ից հնոց սրբազնագործութեանց
լրացուցչին :

7. Ընդէ՞ր ուրեմն յաւ̂էտ ո՛չ
բորբոքիմ առ մեծարելն քոյդ ներ
կայութ̄ն : Եւ հի՛մ մեծագունիւ
հոգաբարձութ̄ե ո՛չ նախապատ
րաստեմ զիս առ՚ ի ընդունել զքոյդ
սրբազնութ̄ն : Որովհետև հինքն
այնոքիկ ո՛րք նահապետք և մար
գարէք, թագաւ̂որք և իշխանք,
հանդերձ ընդհանրիւ ժողովրդով
ցուցանէին զայնքան իղձ ջերմե_
ռանդութ̄ե ի դէմս պաշտաման
ա̄ծայնոյ :

8. Կաքաւ̂եաց առաքինա_
գունեղ արքայն Դաւ̂իթ հա_

մտանելու կարողութե առաջի տա-
պանակին տր, վերայարդելով ըզ-
բարերարութեիս մաղթութեմբ շնոր-
հեցեալս հարց իւրոց : Յաղթեաց
զզանս ողանս տեսանկս գործարա-
նաց երգոց : Արտադրեաց զսաղմ-
ոսս , եւներկայացոյց երգել համ-
դերձ ուրախութե : Ներբողեաց
եւս ինքն զնոյնս ըն քնարով : Ներ-
շնչութե սրբոյ հոգւոյն շնորհաց
ուսոյց ժողովրդեանն իսրայելի ,
բոլորով սրտիւ գովաբանել զա͞ծ,
և համաձայնիւ բերանով նիւրա-
քանչիւրս աւուրս բարեբանել և
քարոզել զնոյնն : Արդ՝ եթէ ներ
գործիւր յայնժամ այնքան ջեր
մեռանդութի, և արտասկայանայր
յանդիման տապանակին կտակի
վերայիշուածն ա͞ծայնոյ փոխութե,

Որքան

Որքա՛ն այժմ պիտոյէ ինձ, եւ համայնի ժողովրդեանն քրիստոնէի ունել զվերայարգութիւն, եւ զջերմեռանդութին առաջի սրբազնութեան, եւ ՚ի ճաշակումն գերազանցագունեղի մարմնոյն քն̃:

9. Ընթանան բազումք առ զանազանս տեղիս, ՚ի տեսանել զնշխարս սրբոց, եւ զարմանչանան ՚ի լսել զվարս նոցին, վերանկատեն զմեծաշէն տաճարս, եւ համբուրեն զսրբազանս ոսկերս նոցին ներպատեցեալս յապրշումեղէնս եւ յոսկիս: Եւ ահա̂ւասիկ դու ներկայ ես աստ առ իս ՚ի վր̃ սրբոյ սեղանոյս ո̃վ ած̃իմ, եւ սբ̃դ սրբոց, ստեղծիչդ մարդկան, եւ տր̃դ հրեշտակաց: Բազմիցս ըն̃ տեսանելիս այնպիսիս սնոտի զբօսումն միայնէ մարդկան,

Եւ ՚նո

ւնորութի տեսեցելոց : Եւ դոյնինչ
երեւի պտուղ զսպութե : Եւ մա
նաւ՛անդ , ուր է՛ յոյժ թեթեւ , եւ ա
ռանց ճշմարտի ապաշաւութե տը
րամընթացութի : Իսկ աստ ըն սր
բազնութե որ է ՚ի վր̅ սրբոյ սեղա
նոյս , բոլորդ ներկայ ես ա̅ծ իմ ,
եւ մարդ , յս̅ քս̅ : ուր վերստանանի
առատագոյն պտուղ յաւ՛իտենա
կանի կեցութե . որքանիցս՝ արժա
նաւ լես՝ եւ ջերմեռանդապես՝ զեր
ընկալեալ լինիս : Բայց առայս ո՛չ
կարէ քարշել զոք թեթեւութի ինչ ,
եւ ո՛չ մնոտի դբօսութի , ո՛չ իսկ ըզ
գայականութի: այլ հաստատուն
հաւ՛ատ , առաքինի յոյս , եւ մաք
ուր սէր :

10. Մ̅ անտեսանելի ճարտա
րապետդ աշխարհի ա̅ծ , ո՛րպէս՝

սքան

սքանչաբար ներգործես ընդ մեզ, և որպէս քաղցրաբար, և հաճոյաբար տրամադրես ընդ ընտրեցելոց քոց: որոց զքեզ ըն սրբազնութե ՚ի ճաշակումն առաջադրես: Քան զի այս զամ իմացողութի մարդկան գերազանցէ, և յատկապէս զսիրտս առաքինեաց առքարշէ․ և զիղձս բորբոքէ: Ով քոյք ճշմարիտք հաւատարիմք, որք զբոլոր կեանս իւրեանց տրամադրեն առ ՚ի զգաստութիւն, յայսմանէ արժանացուցանելէ սրբազնութե, զմեծ շնորհ ջերմեռանդութե և զճշմարիտ սէր առաքինութե յաճախապէս վերընդունին:

11. Ով զարմանալի, և ծածկեցեալ շնորհ սրբազնութե, զոր ճանաչեն միայն հաւատացեալք

քե;

քի̄ ; Իսկ անհաւատք և ծառայք մեղաց , ո՛չ կարեն ներհմտանալ : Այսու սրբազնութե̄ յարաբերի հոգևոր շնորհ , և վերանորոգի ընհոգւ՛ոյ կորուսեցելոյն առաքինութի̄ : վերստանի իսկ գեղեցկութի̄ն, խորթնացեալ ՚ի ձեռն մեղաց : Եւ այնքա̄ն առատ է երբեմն այս շնորհ , մինչ զի ՚ի լրութե̄ առաբերեցելոյ ջերմեռանդութե̄ն , ո՛չ միայն միտ, այլև տկար մարմինն զգայցէ պատատագոյնս կարողութի̄ս ձրեցեալս ինքեան :

12. Սակայն կարի ցաւ՛իլ պարտիմք և ողորմիլ յամրութե̄ մերում , և խստունկանութե̄ , որ ո՛չ մեծագունիւ ըղձիւ դիմիցեմք ՚ի ընդունիլ զքե̄ , նորում բոլոր յոյս և արդիւն կեցուցանելեաց կայանայ :

նայ: Քան զի նա՛ է սրբութիւն մեր, և փրկութիւն: Նա՛ է մխիթարութիւն ճանապարհորդաց, և յաւիտենական զմայլումն սրբոց: Յաւելի՛ է ուրեմն, զի բազումք զփրկականս զայս խորհուրդ, դոյզն ինչ 'ի միտ ածեն: որ ուրախանանէ զերկինս, և պահպանէ զընդհանուր աշխարհ: Ո՜հ կուրութիւն, և խստութիւն սրտի մարդկային, որ զանձառելի զայս պարգև յաւէտ ո՛չ ածէ 'ի միտ: այլ հանապազորդականաւ սովորութեամբ անկանի 'ի յապաղել անհոգութեան:

13. Քան զի եթէ այս սրբազնագունեղ սրբազնութի հաշակիւր միայն ընդ միում տեղւոջ, և 'ի միջն միայնոյ քահանայէ, սրբազնագործիւր ընդ բոլորում աշխարհի: Ո՜ սքանչելի ըղձելի անորինակ տե-

ղւոյ,

զէոյ , և այնորիկ քահանայի եայ , զգածէին մարդիկ , առ՚ի տեսանել զհռչակումն ա̃ծայնոյ խորհրդոյն: Իսկ այժմ , որ բազմացան քահանայք , և ըն բազում տեղիս մատուցանի ք̃ս , զի առաւ̂ել երևիցի շնորհ , և սէրն ա̃յ ՚ի մարդիկ : Մի ըքան առաւել է որքան հաղորդութեն սփռեցեալ ընդ տիեզերս: Եւ ա̃ որոյ փոհութի քեզ բարի ք̃ս , հովիւ մշտնջենաւ̂որ , որ զմեզ զաղքատս , և պանդուխտս , որ ժամանացուցեր , յաղեցուցանել քոյով պատո̂ւականիւ մարմնով և արեամբ , և ընդունել զայս խորհուրդ , իսկ՝ և հրաւ̂իրել պատգամաւ քոյոյ սեփականի բերանոյ, ասելով: Եկայք առ իս ա̃մք աշխատեցեալք և բեռնաւ̂որք, և ես հանգուցից զձեզ :

Գլուխ·

Գլուխ. Երկրորդ։

Թէ մեծ բարութիւն, և սէրն այ̃ ընդ սրբազնութեան ընձեռի մարդկան։

Ձայն աշակերտին։

1. Ի բարութիւն քո, և ՚ի մեծ ողորմութիւն քո տր̃ իմ ապաւինեցեալ, մատչիմ տկարս առ կեցուցիչդ, քաղցեալս և ծարաւի առ աղբիւր կենաց, աղքատս առ արքայդ երկնից։ Ծառայս առ տր̃դ, ստեղծուածս առ ստեղծօղդ, ՚ի բաց լքեցեալս առ մխիթարիչդ իմ գթած։ Բայց ուստի է ինձ այս, զի գայցես առ իս։ Եւ զի՞նչ եմ ես,

զի շնորհիցես ինձ զքեզ ։ Զի ո՞րդ-
կարեմ մեղաւորս երեւիլ առաջի
քոյ ։ Եւ որպէս արժան համարիս
դու զայլ առ մեղաւորս ։ Քան զի
դու ճանաչես զծառայս քո, եւ գի-
տես, զի զոչինչ բարւոյ ունի յին
քեան, որոյ սակս զայս շնորհիցես
նմա ։ Խոստովանիմ ուրեմն զաղ
տեղութիւն իմ, եւ գովաբանեմ զբա
րեգթութիւն քո, եւ զգոհութիւնս մա
տուցանեմ սակս սիրոյ քոյ ։ Որ
վ՟ն քոյ զայս առնես, եւ ո՛չ վ՟ն իմոց
արդեանց ։ Որ՟պ զի քոյդ բարութ՟ն
յաւէտ ինձ յայտնիցի, սէր քո ա-
ռաւելապէս ներկրիցի, եւ խոնար
հութ՟ի քո, կատարելապէս՝ գովի-
ցի ։ Եւ քան զի քեզ հաճոյ է այս,
եւ դու հրամայեցեր այսպէս լինել,
հաճոյ է ուրեմն եւ ինձ քոյդ արժա

նա

նաւորուեն: Եւ երանի թէ սնո
րէնութեն իմ ոչ արգելուցու:

2. Ո՛վ քաղցրագութեղ, եւ ա-
մենագթած յս՛, զո՛րքանս մեծա-
րանս եւ զշնորհակալութիս հան
դերձ մշտնջենաւորիւ գովութե
անկս ընդունելոյ զորքաղան մար
մին քո սպայտիմ քեզ, որոյ զարժա
նապատուութին ոչ որ ՚ի մարդկանէ
կարօղ է ճառել: Բայց զինչ խոր
հեցայց նայսմիկ հաղորդութէ,
՚ի մերձենալն առ տր իմ, զոր ոչ
կարեմ արժանապէս մերասպասո-
ւել, սակայն ջերմեռանդապէս
քաղձամ մերընդունելնիլ: Զինչ խոր
հեցայց բարեգունապէս՝ եւ օգտա-
կարապէս՝, քաց յայնմանէ, զի քո
լորապէս՝ խոնարհեցուցանիցեմ
զիս առաջի քո, եւ զքոյդ անհուն

բարութ̃ն ՚ի վե̃ր իմ բարձրացուցա
նիցեմ: Գովեմ զքեզ տ̃ր իմ, և
յաւ̂իտեան բարձրացուցանեմ ;
Արհամարհեմ զիս, և խոնարհե-
ցուցանեմ առաջի քո, մինչև ՚ի-
խորութ̃ի նուաստութ̃ե իմոյ:

3. Ահա՛ դու սրբութ̃ի սր
բոց, և ես աղտեղութ̃ի մեղաց ;
Ահաւ̂ասիկ՝ դու խոնարհիս առ
իս, որ ո՛չ եմ արժանի ակնարկել
առ քեզ: Ահաւ̂ասիկ՝ դու գաս
առ իս, և կամիս գոլ ընդ իս, դու
հրաւ̂իրես զիս առ քոյդ խրախ
ճան, դու շնորհել կամիս ինձ զեր
կնային կերակուր, և զհաց հրե-
շտակաց առ ՚ի ճաշակել: Ո՛չ զայլ
իմն, այլ զքեզ ինքն, զհացդ կեն
դանի, որ ՚ի յերկնից իջեր, և տաս
զկեանս աշխարհի:

Ահա՛

4. Ահա՛ այսէ՛, ուստի սիր-
ելութիւն յառաջագայի: Արդ՝ ո՞ր
պիտի է՛ այս արժանաւորութիւն որ
արտասիրայլէ: Կամ որքան՝ մեծա-
մեծք շնորհակալութիւնք, և գովու-
թիւնք սակս այսոցիկ քեզ վերընծա-
յիլ պարտին: Ո՛ Թէ որքան՝ առող-
ջարար, և օգտակար է քոյդ խոր-
հուրդ, որ զայս հաստատեցեր:
Եւ որքան՝ քաղցր, և վայելուչ է խորախ-
ճանն, նորուն զքեզ շնորհես մեզ
'ի կերակուր: Ո՛ Թէ որքան զար-
մանալի է գործ քո տր, որքան կա-
րող է զօրութի քո, և որքան անճառ-
ելի է ճշմարտութի քո: Քան զի
առացեր և եղեն ամե, և եղև այն,
զոր հրամայեցեր:

5. Է՛ իր զարմանալի, և հա-
ւատարմութե արժանի, յաղթա-

հարօղ եւս մարդկային իմացողու-
թե̄, զի դու տ̄ր իմ եւ Ա̄ծ իմ, ճշ-
մարիտ ա̄ծ եւ մարդ, 'ի ներքոյ փո-
քու տեսակի հացի եւ գինոյ ամբող-
ջապէս՝ պարունակիցիս : Եւ անհա-
տաբար 'ի ընդունողաց ճաշակի-
ցիս : Դու ո՜վ տ̄րդ բոլորից, որ
ո՛չ ուրուք ունիս զկարօտութի̄,
եւ կամեցար 'ի ձեռն սրբազնութե̄
բնակիլ 'ի մեզ, պահեա՛ զսիրտ իմ,
եւ զմարմին իմ անբիծ, զի զուա՛ր-
թիւ, եւ մաքրով ըստգիտութե̄,
մարթիցիմ բազմիցս հռչակել ըզ
քոյդ խորհուրդ : Եւ առնուլ 'ի կե-
ցութի̄ իմ մշտնջենաւո՛ր, զոր դու
'ի մեծագոյն պատիւ քո, յիշատակ
անջնջելի սրբեցեր, եւ ներկայա-
ցուցեր :

6. Ուրա՛խ լեր հոգի իմ, եւ

շնոր

շնորհակա՛լ լեր զն̄յ սակս այսքա-
նւոյ պարգեւոյ պատուականի , և
ամփոփութե̄ եղականին , նոյնպէս ձօ-
րոյ արտասուաց քեզ Թողեցելոյ :
Քանզի որքանիցս վերապատու-
ւես զխորհուրդս զայս , և ընդու-
նիս զմարմինն քն̄ : նոյնքանիցս
առնես զգործ քոյոյ փրկութե̄ : և
լինիս մասնակից ընա՛ւից արդ-
եանցն քն̄ : Քանզի ոչ երբէք նո-
ւազի սէրն քն̄ , և ոչ երբէք սպառի
մեծութի̄ քաւչարարութե̄ նր̄ :
Վա՛ որոյ նորին միշտ նորոգութե̄
մտաց պատրաստիս զքեզ առ այս տրա-
մադրել : Եւ զմեծ խորհուրդ փրկու-
թե̄ , զգուշիւ վերանկատմամբ ՚ի
միտ ածել : Եւ ա՛յնքան մեծ , նոր ,
և վայելուչ քեզ տեսանիլ պատրաս-
տայս սրբազնութի̄ , մինչ հաւա-

կեա, կամ լսես զպատարագ, որ ալէս Թէ ’ի նոյնում աւուր Քրիստոս յղացեալ ’ի յարգանդի կուսին, ’ներմարմնանայր, կամ կախիւր ’ի խաչին վն կեցութէ մարդկան, չարչարիւր, եւ մեռանէր ։

Գլուխ. Երրորդ ։

Թէ օգտակարիցէ միշտ հաղորդիլն ։

Ձայն աշակերտի ։

1. Ահաւասիկ ես առ քեզ գամ տր իմ, զի բարի լինիցի ինձ շնորհիւ քով ։ Եւ ուրախացայց ընդ խրախճանի քում սրբազանի, զոր պատրաստեցեր քաղցրութէ քով

քով աղքատի մծ : Եւ հաւաստեմ՝
'ի քէն է բոլորն զոր ցանկալ կարեմ
և պարտիմ : և դու ես կեցութի իմ
և փրկութի իմ, յոյս իմ և արիութի
իմ, վայելչութի իմ և փառն իմ :
Ուստի արձակեա ուրախ այսօր զհո–
գի ծառայի քո : Քանզի առ քեզ
Տր իմ յմ համբարձի զանձն իմ ;
Եւ բաղձամ նարդեանս ջերմե–
ռանդապէս՝ և յարգօրէն զքեզ վեր
ընդունիլ : Ցանկամ իսկ ներածել
զքեզ 'ի տունիմ, որպզի ընդ Զա–
քեի արժանաւորիցիմ ընդունիլ
զքոյդ օրհնութի, և համարել 'ի–
թիւս որդւոյն Աբրահամու : Զի
հոգի իմ ցանկայ քում մարմնոյ,
և սիրտ իմ բաղձայ միաւորել ընդ
քեզ :

2. Տուրդ՝ անձնեա ինձ զքեզ,

Ներբաւականն է ինձ : Քանզի բաց
՚ի քէն ոչ ոք մխիթարութիւն արժէ
ինչ : զի առանց քեզ գոլ ոչ կարեմ,
եւ առանց այցելութեան քոյ կեալ ոչ
մարթիմ : Ուստի պարտ է ինձ յա
ճախապէս մատչիլ առ քեզ , եւ ըն
դունիլ զքեզ զպատեղանիւ կեցութեան
հոգւոյ , զի մի գուցէ նուաղեցից ՚ի
ճանապարհի , գոլով զրկեցեալ ՚ի
յուռճկէ երկնայնոյ : Քանզի դու
ով ամենողորմ յս̅ , ՚ի քարոզելն քո
ժողովրդեան , եւ ՚ի բժշկելն զպէս
պէս ցաւս նոցին , ասացեր երբեմն :
Ո՛չ կամիմ արձակել զնս̅ նօթիս
՚ի տուն իւրեանց , զի մի նքտիցին
՚ի ճանապարհի : Արդ ուրեմն ըստ
այնմ եւ ընդ իս , որ զքեզ սակս մխի
թարութեան հաւատացելոց թողեր
ընդ սրբաղնութեան : Ով դու ես

քաղցր

քաղցր զովացումն հոգեաց, և որ զքեզ արժանապէս ճաշակէ, լինի մասնակից, և ժառանգորդ յաւի՛տենականաց փառաց: Եւ իրաւի՛ հարկաւոր է ինձ, որ այնքան քաղ միցս ստահիմ, և մեղանչեմ, և այնքան ընդարմանամ, և նուաղիմ, զի ՚ի ձեռն յաճախից աղօթից, և խոստովանութեց, և ՚ի ձեռն վեր ընդունելման սրբազանին մարմնոյ քոյ, վերանորոգիցեմ զիս, մաքրիցեմ, և բորբոքիցեմ; մի՛ գուցէ ըզ բաղում ժամանակս ՚ի բաց կալով, ՚ի սրբազանն իմմէ յառաջադրութէ անկանիցիմ:

3. Քանզի մեղկք են զգայութիք մարդկան առ չարն ՚ի մանկութէ իւրեանց: Եւ եթէ ոչ հասանիցէ ՚ի յօգնութիւն ա̃ծային սպեղա-

նին,

նին , վաղվաղակի սահին 'ի չարա_
գոյնս : 'Ի բաց քարշէ ուրեմն զմար
դիկ 'ի չարէն հաղորդութիւն սր
բազան , և հաստատէ զնոսա 'ի բա
րին : Քանզի եթէ այժմ այսքան
յոյլ , և յամր եմ , մինչ հաղորդիմ ,
կամ պատարագեմ , զինչ եղիցի
յայնժամ , մինչ դեղ ինչ ոչ ըն
դունիցիմ : և ոչ խնդրիցեմ զայս
քան մեծ օգնութիւն : Եւ թէպէտ
ոչ եմ ընդունակ յամենայնում ա_
ւուր, և ոչ բարեպէս տրամադրեց
եալ 'ի պատարագել : Սակայն տա
րայց զփոյթ ընպատեհս ժամա_
նակս , առ 'ի ընդունել զմեծագին
խորհուրդ , և առնել զիս մաս
նակից այսքանում շնորհի : Այլ
զի այս է մանաւանդականն իմն մխի
թարութիւն հոգեաց հաւատացե_

լոց ,

լոյց, ընդ որքան ժամանակ պանդխ-
տին նայամին մեռելոտւոյ մարմն-
ում: զի բազմիցս իբր յիշատակ
նոյն իւրոյ, մասօք ջերմեռանդութեւք
վերընդունեցի զբաղձալին իւր:

4. Ո՞վ սքանչանալի քոյոյ առա-
քինութե ՚ի դէմս մերս արժանա-
ւորութեան, որ դու տ̄ր իմ եւ ա̄ծ իմ,
ստեղծող եւ այցելու ամենից հո-
գեաց, առ աղքատիկ հոգի իմ զան-
արժան համարիս, եւ բոլորիւ քոյով
ա̄ծութե̄բ եւ մարդկութե̄բ պա-
րարտացուցանել զախորժակն նո-
րին: Երջանիկ է միտն, եւ երանեց-
եալ է հոգին, որ զքեզ տ̄րդ եւ ա̄ծդ
արդիւնաւորի ջերմեռանդապէս
վերընդունելի, եւ ՚ի վերընդունելն
զքեզ հոգեկանաւ ընանիւ խնդութե̄:
Ո՞ թէ որքան մեծ է տ̄րդ զոր ըն-

դու-

դութնի, որքան բաղձալի՛ է զոր ածէ ՚ի յօթեւան իւր, որքան վայելուչ է զոր ընդունի յընկերակցութի, որ քան հաւատարիմ է զոր ընդունի ՚ի խնդրելութի, եւ որքան գեղեցիկէ եւ պատուական փեսայն, զորով փառի: զի է առաւել ք̄ զբնաւս սի րելիս, եւ է՛ սիրելի իվեր քան զբնաւս ցանկալիս: Լռեսցեն առաջի երե սաց քոց ով նազելի իմ քաղցրա գունեղ, երկին եւ երկիր, եւ ա̄մ զարդ նոցա: Քան զի զորինչ ունին գո վելի, եւ վայելուչ, են յարժանա ւորմանէ քոյոյ ձոխութե, եւ ոչ եր բեք ժամանեսցեն ՚ի վայելչութի քոյոյ անուան, որոյ իմաստութեն ոչ գոյ թիւ:

Գլուխ. Չորրորդ ։

Թէ բազումք բարիք պարգևիցին ջերմեռանդապէս հաղորդեցելոց ։

1. Տ՟ր իմ և ա՟ծ իմ, ժամանեա՛ քում ծառայի օրհնութեամբ քաղցրութեան քոյ ։ զի առ քոյդ մեծայարգու սրբազնութին, արժանապէս՝ և ջերմեռանդապէս՝ արդիւնաւորիցիմ առմատչիլ ։ Զարթո՛ զսիրտ իմ առ քեզ , և մերկացո՛ զիս ՚ի ծանրութէն այսորիկ մարմնոյ ։ ևՉ յցայտ ինձ ՚ի փրկութէն քում , առ ՚ի ճաշակել հոգւով զք քաղցրութին քո , որ նայսմին սր

բազ

բաղձնութէ, իբր ըն յաղբեր լիապէս ծածկի: Լուսաւորեա՛ և զաչս իմս, առ՚ի տեսանել զխորհուրդս այս մեծ, և կարողացո՛ զիս առ՚ի հաւատալ զնոյնն, աներկբայիւ հաւատով: Քանզի ո՛չ է կարողութի մարդկան քոյդ գործառնութի, և ո՛չ է մտացածին մարդկան քոյդ սահմանադրութի: Ուստի առ՚ի իմանալ և ընբռնել զայս, ո՛չ ոք յինքեան գտանի ընդունակ, զի գերազանցէ և զհրեշտակային նրբութի, Օ՛ինչ ուրեմն ես մեղաւոր, և անարժան, հող, և մոխիր, կարեմ զայսքան վեհագոյն սրբաղձնութի հետազօտել, և իմանալ:

2. Տէր իմ մաքրութէ սրտի իմոյ, բարեաւ և հաստատնով հաւատով,

ւատով, քոյով իսկ հրամանաւ, հանդերձ յուսով, եւ պատկառանօք առ քեզ մերձենամ, եւ ճշմարտապէս՝ հաւատամ, զի դու ներկայ ես նայսմիկ սրբազնութե̄ ա̄ծ, եւ մարդ։ Կամիս ուրեմն զի վեր ընդունիցիմ զքեզ, եւ զիս սիրով միաւորիցեմ ընդ քեզ։ Ուստի աղաչեմ զքոյդ բարեգթութի̄, եւ մաղթեմ, շնորհել ինձ, զտեսակաւոր իմն շնորհ առայս, զի բոլորապէս՝ ի քեզ հալեցեալ, սիրով քով զեղանիցիմ, եւ զոչինչ յօտարայնոյ մխիթարութե̄ զփոյթ ունիցիմ։ Քանզի այս բարձրագունեղ եւ ամենապատուան սրբազնութի̄ս է կեցութի̄ հոգւոյ եւ մարմնոյ իմոյ, եւ սպեղանի բնաւից հոգեկանաց հիւանդութեանց իմոց։ Որով մոլու-

Թիք

թիւք իմ փարատին, ախտք իմ սան-ձահարին, և փորձութիւնք իմ յաղ-թահարին, կամ նուաղին: Սո-վաւ հեղանի մեծագոյն շնորհ, առ-ատանայ սկսեցեալն առաքինութի հաստի հաւատն, հաստատի յո-յսն, և բորբոքեցեալ տարածի սէրն:

3. Քան զի զբազումս շնորհ-եալ ես բարութիս, և տակաւին զբազումս շնորհես ՚ի ձեռն սրբազ-նութէ, քոյոց սիրելեաց ջերմե-ռանդապէս՝ հաղորդողաց: Ընծիմ ընդունող հոգւոյ իմոյ, փարատի հիւանդութէ մարմնոյ, և շնոր-հօք նմի մշանջենաւորի մխիթա-րութէ: Զի զբազումս մխիթա-րութիս ներհեղուս ՚ի սոսա ընդդէմ դանդաղանաց նեղութեց, և ՚ի խո-րոյ ստորանկման նոցին յատկա-կանն,

կանի , վերածես 'ի յոյս քոյոյ նա-
խախնամութե , իսկև նորով իւ՛ իբր
շնորհիւ ներքսապես՝ զու՛արթա-
ցուցանես , և լու՛սաւորես : Զի
որք տագնապեցեալք 'ի նախախնամութե,
յառաջքան զհաղորդութի՛ն, Թարց
ըղձի իմիք զինքեանս զգային , Զկ-
նի զու՛արթացեալք կերակրով , և
ըմպելեաւ երկնայնով փոխարկեց-
եալս 'ի բարեգոյնս գտանիցեն զին-
քեանս : Եւ մի՛ այնորիկ առատա-
ձրապես՝ վարիս ընդ ընտրեցելոց
քոց, կի ճշմարտապես՝ ճանաչիցեն,
և յայտնապես ներհմտանայցեն ,
Թէ որքան տկարութ Թիս ունիցին
յինքեանս, և Թէ որքան շնորհս
վերընդունիցին 'իքէն : Քան զի
'ի յինքեանց , ցուրտք , խիստք , և
անպտուաքինիք են , իսկ 'իքէն , Ջեր-
մեռանդք ,

մեռանդք, զու՛արթք, և առաջինիք արդիւնաւո՛րին լինել : Զի ո՞վ է որ մերձենայ խոնարհաբար առ աղբիւրն քաղցրութե, և ո՛չ վերընդունին անտուստ զսակաւ ինչ քաղցրութի ; Կամ ո՞վ է որ կայ առ առաստաղոյն ինչ հուր, և ո՛չ զգայ անտուստ զսակաւ ինչ ջերմութի : Եւ ահա դու աղբիւր ես, յա՛ւէժաբար լի, և ամենառատ : նմանապէս՝ և հուր բորբոքեցեալ, և անսպառ :

4. Ուստի եթէ ո՛չ է ինձ ճահ յուզել 'ի լիութէ աղբերն, և ո՛չ լըմ քեն է մինչև ցյագեցութին արբել: Եդից սակայն զբերանս իմ 'ի յակն երկնայնոյն ծորանի, զի փարթա՛ անտուստ զկաթիլ ինչ փոքրիկ ընդունիցիմ, առ 'ի զովացուցանել զը

ծարա

ծառայութին իմ, և մի խափանատա չորեցին: Եւ եթէ ոչ բոլորովիմբ երկնային, կամ այնքան հրաշեալ, մինչ զի Սերովբէ, և Քերովբէ դող կարիցեմ, Մանկանց սակայն ջերմեռանդութեան պարապիլ, և նախապատրաստել զանձն իմ, զի գոնեա գոյնիւն՝ ըստ այնմ լուցման զբոյն, հեզահամբաւ ընդունմամբ կենարարի սրբազնութեան համաստանայցեմ: Բայց սակայն որինչ պակասին ինձ, ո՜վ բարերար, և որկինչ անձնասասութբ, լրացո դու փոխանակ իմ զթանակապէս, և վայելչապէս: որպամենեսեան արժանիս համարեցայց կոչել առ քեզ ասելով: Եկայք առ իս ամենեքեան աշխատեցեալք և բեռնեցեալք, և ես հանգուցից զձեզ:

5. Ես Թերեւս աշխատիմ քո տամբք երեսաց իմոց , տագնապիմ ցաւօք սրտի իմոյ , ծանրանամ մե ղօք, վշտագնիմ փորձութեք, և այլ ովք բազմօք տգեղիւք ախտիւք պատաղիմ , և վարանիմ : և ո՛չ է այլոք որ օգնիցէ, ո՛չ ոք է, որ փրկիցէ. և ո՛չ ոք որ ապրեցուցանիցէ , բայց ՚ի քէն տր̄ ա̄ծ իմ և փրկիչ իմ , առ որ յանձնեմ զիս և զիմայինս հա_ մայնս, զի պաշտպանիցես զիս, և վե րածիցես ՚ի կեանս յաւիտենականս : Ուստի վերընկալ զիս ՚ի գթութե̄ և ՚ի փառս անուան քոյ, որ զմարմին քո և զարիւն, ՚ի կերակուր, և յըմպե լի ինձ պատրաստեցեր, և շնորհեա՛ տր̄ ա̄ծ իմ և կեցուցիչ իմ, զի յա_ ճախելով առ քոյդ խորհուրդ , անկի ցի իղձ ջերմեռանդութե̄ իմոյ :

Գլուխ.

ԳԼՈՒԽ. ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ :

Յաղագս արժանաւորութե՛ն սրբազնութէ, և կացութեան քահանայականի :

Ձայն Աշակերտի :

1. ԵԹԷ ունէիր զհրեշտակական մաքրութի՛ն, և երանելոյն Յոհաննու մկրտչի զսրբութի՛ն, ո՛չ էիր տակաւ՛ին արժանի առ՚ի ընդունելոյ կամ առձեռնել ըզ այս սրբազնութի՛ն : Քանզի ո՛չ է ըստ երախտեաց մարդկան, թէ որ սրբազնագործիցէ, կամ շօշափիցէ զսրբազնութի՛ն քո, և ճաշակիցէ զհացն հրեշտակաց : Ոհ մե

ծէ խորհուրդն, և մեծէ արժա_
նաւորութիւն քահանայական; Որոց
տրեցեալէ այն, որ ո՛չ է շնորհեցեալ
հրեշտակաց: Այլ զի քահանայք
միայնք օրինակաւ՝ յեկեղեցւոջ
ձեռնադրեցեալք, ունին զկարողու_
թիւն պատարագելոյ, և [illegible]_
գործելոյ զմարմինն քի: Եւ թէ_
պէտ քահանայն պաշտօնեայ ա̄ն
է, որ՝ ի կիր արկանէ զբանն ա̄յ, ՝ի
ձեռն հրամանաց, և սահմանադ_
րութեան ա̄յ: Սակայն ա̄ծ է՛ անդ_
առաջին հեղինակ, և անտեսանելի
ներգործիչ, որոյ՝ ի ներքոյ գոյ ա̄մ
ինչ զոր կամի, և լինի ա̄մ ինչ զոր
հրամայէ:

2. Աշխատել ուրեմն հաւա_
տալ պարտիս ա̄յ ամենակարողի,
նայսմիկ գերազանցագունիցս որ

բող

բաղնութեան, քան թէ քում սեփհա-
կանի զգայութեան, կամ այլում ու-
մեք՝ նշանի երևելոյ: Ուստի հան-
դերձ երկիւղիւ, և պատկառանօք
պարտ է մերձենալ առ այս գործ:
Զիրդ՝ դժուար լեր ՚ի քեզ, և տես, թէ
որպիսի պաշտօն առ՝ անդեցեալ իցէ
քեզ, ՚ի ձեռն ձեռնադրութեան եպիս-
կոպոսին, որ ասէ: Զհա՞ւատին՝
եղեր քահանայ, և սրբազնագործե-
լար առ՝ ի պատարագել: Արդ
այժմ թէ որպէս հա՛ւատարիմա-
բար՝ և ջերմեռանդապէս՝ ՚ի ժամա-
նակի խորում պարտիցիս մատու-
ցանել զայս պատարագ: և ցուցա-
նել զքեզ անբասիր: Զի ոչ թէ
թև ագուցեր զՏէրն քո, այլ ինքն
քոյ ծանրագունի լծոյ կրթութեան
կապեցեր զքեզ, զի՞ որոյ պիտոյ է

քեզ կատարելագոյն սրբութ̃ի ։ Քանզի պարտէ քահանային ընա-ւիւք զօրութ̃ք զարդարել, և ըն-ձեռել այլոց զօրինակ բարի, և ո՛չ կենցաղավարիլ ՚ի ճանապարհս աշ-խարհականաց, կամ ընդ արանց կատարելոց ՚ի յերկրի ։

3. Քահանայ սրբազանիւք զարդուք զգեցեալ, է՛ փոխանորդ-քի, զի զա̃ծ սակս իւր, և սակս հա-մայնի ժողովրդեանն, հեզապէս՝ և խոնարհապէս՝ աղերսիցէ ։ Ու-նի յետկոյս, և յառաջկոյս զնշան տէրունականի խաչին, ՚ի նշանակ չարչարանացն քի ։ Յառաջկոյսն շուրջառին կրէ զնշան խաչին, զի զշա̂ւիղն քի զգուշապէս՝ նշմարի-ցէ ։ և ջանայցէ ջերմապէս՝ նմին հե-տևիլ ։ Իսկ յետկոյսն նորին խա-

չիւ

չիւ նշանեցեալ է, զի զիւրաքան
չիւրս ընդդիմադարձութիւն ներբեր
եցեալս յայլուստ, հեզաբար վ̀ն ա̃յ
բառնայցէ: Առաջի իւր տանի ըզ
խաչն, զի լայցէ զմեղս սեփականս ;
Եւ յետոյ իւր տանի զնոյնս, զի զայ
լոց ևս յանցանս, ցաւակցաբար
ողբայցէ: Եւ զինքն գոլ միջնորդ՝ ի
մէջ ա̃յ և մարդկան գիտայցէ հաս
տատեցեալ: Եւ մի՛ յապաղիցի՝ իմա
տուցանելոյ զաղօթս, մինչև զշ
նորհս և զողորմութիւն արժանա
ւորիցի առաստանալ: Աղօթ՝ մինչ
քահանայն մատուցանէ զպատա
րագ, պատուէ զա̃ծ, ուրախացու
ցանէ զհրեշտակս, վերաշինէ զեկե
ղեցին, օգնէ կենդանեաց, շնորհէ
մեռելոց զհանգիստ, և զինքն ամե
նից բարեաց առնէ մասնակից:

Գլուխ.

Գլուխ. ԼԸ Երորդ :

Հարցումն ներկրթութե յառաջ քան զհաղորդութիւն :

Ձայն աշակերտի :

1. Մինչ զքոյդ արժանապատուութի տր իմ, եւ զիմս նուաստութի 'ի միտ ածեմ, կարի զարհուրիմ, եւ պատկառիմ : Քանզի եթէ ոչ մատչիմ առ քեզ, փախչիմ 'ի կենաց, իսկ եթէ մատչիմ անարժանապէս՝ ներընթանամ 'ի յանցանս : Զինչ ուրեմն արարից, ով տէր իմ, օգնական իմ, եւ ուղղիչ իմ :

2. Դու ուսո ինձ զճանապարհս

պարհս ուղիղս, Նուառաջադրեալ
ինձ ցհամառօտ իմս կրթութի
պատեհ առ սրբազան հաղորդու-
թին: Քան զի օգտակար է գիտելն,
Թէ որպէս ջերմեռանդաբար, և
պատկառօրէն պարտիցէ ինձ նա
խապատրաստել քեզ զսիրտիմ.
առ՚ի ընդունիլ առողջատրաբար
զքոյդ սրբազնութի, կամ առ՚ի
հուչանել զայսքան մեծ,
և զա̅ծայինն սրբազնա
գործութի:

Գլուխ.

Գլուխ. Եօթն երորդ ։

Յաղագս քննման յատկականին խղճի մտաց, և զսպման յառաջադրութեան ։

Ձայն աշակերտի ։

1. Ի վեր քան զամ ինչ, համդերձ ծայրագոյն խոնարհութե սրտի, և մեծաւ երկրպագութե, լիով հաւատով, և բարեպաշտին դիտաւորութե, պատուոյն այ, պատրաստ քահանային այ մատչիլ առ ի հուչակել, առ ի շօշափել, և առ ի ճաշակել զայս սրբազնութի ։ Ան որոյ զգուշաւոր քննեա զխիղճ մտաց քոց, և

ըստ

ըստ կարողութե քում, ճշմարտիւ ապաշաւութե, և խոնարհիւ խոստովանութե, մաքրեա՛ զնա, և պայծառացո՛, մինչ զի ոչ ունիցիս զծանրութի ինչ, կամ զպայցես, որ զքեզ համախայթիցէ, և զազատ մատչումն քո առ այն, արգելուցու:
Ստացիր ուրեմն զանհաճոյութի բնաւից քոյոց մեղաց հասարակօրէն, և յաղագս հանապազորդականաց անցուածոց քոց, առաւել յատկապէս ցաւեաց, և ողբա՛: Եւ եթէ ունիցիս զժամանակ, նաև առանձնութե սրտի քո, զբնաւս թշուառութիս ախտից քոց խոստովանեաց այ:

2. Հեծեա՛, և ցաւեաց, որ դեռ ևս այդ քան մարմնաւոր իցես, և աշխարհասէր, այդ քան անմեռ

նեալ

՚ի յաղթեց, այդքան լի շարժութե̄
ցանկութեց , այդքան անպաշտ
պան ՚ի դղրդայութին արտաքինս ,
այդքան յաճախ ՚ի բազումս մտո_
տիս ցնորմունս պատաղեցեալ ,
այդքան յու̂ էտ հակամիտեցեալ
առ արտաքինս, այդքան անհոգ առ
ներքնայինս , այդքան դիւր ՚ի ծի_
ծաղիլ, և ՚ի լռեանալ, այդքան կարծր
առ ՚ի ողբալ , և առ ՚ի ղղջալ, այդքան
յօժար ՚ի յընդդարձակութի և ՚ի հեշ
տութի մարմնական , այդքան
յամր առ ՚ի արիութի և ՚ի ջերմեռան
դութի , այդքան հոգունակ առ ՚ի
լսել զնորագոյնս , և առ ՚ի տեսա_
նել զգեղեցիկս , այդքան փութա_
հակ առ ՚ի խոնարհս , և առ ՚ի մա_
րել զդարպչելօք , այդքան ցանկա_
ցող առ ՚ի խտանեալ զբաղումս , այդ

քան

քան ժլատ առ՚ի շնորհել, այդքան
պինդ առ՚ի պահել, այդքան անըզ
գուշ առ՚ի խօսիլ, այդքան անժու
ժկալ առ՚ի լսել, այդքան անպա
տեհ ՚ի կենցաղավարութիս, այդ
քան չարաճճիկ ՚ի գործառնութիս,
այդքան ագահ ՚ի մէջ կերակրոց,
այդքան խուլ առ՚ի լսել զբանն Այ,
այդքան արագ ՚ի հանգստութիս,
այնքան պղերգ ՚ի յաշխատանս, այդ
քան զուարթ ՚ի յառասպելաբանու
թիս, այդքան ընդարմացեալ ՚ի
հսկմունս սրբազանս, այդքան ա
րագ առ վախճանն, այդքան ցն
դեցեալ ՚ի յունկնդրութի, այդքան
խստունկանող ՚ի վճարել պժտամս,
այդքան յոյլ ՚ի պատարագել, այդ
քան կարծր ՚ի հաղորդութե, այդ
քան վաղվաղ ՚ի զբաղմունս, այդ

քան

ջն յամբ՝ ի ժողովումն քոյոց մտաց, այդքան արագ ՚ի բարկութի, այդքան դիւրին առ՚ի ոչ հաճոյանալ այլոց, այդքան պատրաստ առ՚ի դատել, այդքան խիստ առ՚ի յանդիմանել, այդքան ուրախ ՚ի յաջողութե, այդքան տկար յընդդիմադարձութե, այդքան յաւէտ զբարիս յառաջադրես, և սակայն զդոյն ինչ ներգործութի յառաջածես:

3. Զայսոսիկ և զայլս պակասութիս սոցին նմանս սեփականի քոյոյ տկարութե, ցաւօք, և մեծաւ անհաճոյութբ խոստովանելով, և ողբալով, կայացո՛ քեզ զհաստատուն յառաջադրութի զպահելոյ միշտ զվարս քոյս, և յառաջանալոյ առ բարեգոյնս: Օհնի որոյ համառերձ լինիմ վերանշան

մամէ ,

մամբ և ամբողջիւ կամաւ մատո՛
զքեզ 'ի պատիւ անուա՛ն իմոյ, իմզ
սեղանոյ սրտի քոյ ողջակէզ մշտն-
ջենաւո՛ր, այսինքն զհոգի և զմար-
մին քո հաւա՛տարմաբար ինձ յան-
ձնելով: Եւ այսպէս՝ արդիւնա-
ւորեսցիս մատչիլ առ'ի մատուցա-
նել ի͞մ զպատարագ, և զսրբազնու-
Թի մարմնոյ իմոյ առողջարա-
բար վերընդունիլ:

4. Քանզի ո՛չ ոք մատու-
ցումն է՝ այնքան արժանագոյն, և
ո՛չ ոք վճարումն է այնքան մեծա-
գոյն վ͞ս լուա՛նալոյ զմեղս, որքան է՝
կուռ և ամբողջ մատուցումն ինք-
եան, ընդ մատուցման մարմնոյն
ք͞ի, հօր ի͞մ 'ի պատարագին, և 'ի
հաղորդուԹե͞: Ուստի եԹէ առ-
նիցէ մարդ ըստ կարի իւրում,

եւ զղջմանայցէ ճշմարտապէս՝, որ քանիցս յաղագս Թողութե, եւ շնորհաց առիս մատչիցի, կենդանի եմ ես ասէ տր̅, որ ոչ կամիմ զմահ մեղաւորին, այլ դարձումն նր̅, եւ զկեանս, զի ոչ եւս յիշեցից զմեղս նր̅, այլ ներեցից բնաւիցն :

Գլուխ. ՈՒԹն երորդ :

Յաղագս մատուցելութեն քն̅ 'ի խաչին, եւ վերանշանելութեն ինքեան սեփականի :

Ձայն Սիրեցելոյ :

1. Որպէս ես զիս տարածեցելովք ձեռօք 'ի խաչին, եւ մերկացելով մարմնով վս̅ մե-

ղաց քոց. հօր ոյ կամաւ մատուցի, մինչ զի ո՛չ ինչ մնաց ՚ի յիս, որ ո՛չ վեր ընծայիւր բոլորապէս՝ ՚ի սրբազնա գործութեն ա̃ծայնոյ հաճոյութեն : այսպէս և դու պարտիս զքեզ ինձ կամաւ՛որապէս ՚ի մա-տուցումն մաքուր և ս̃բ, յամ̃ում աւ՛ուր ընդ պատարագով, հանդերձ բնաւ՛իւք զօրութ̃ք, և ըղձիւք քոյք, ըստ կարի վերանուիրել : Քան զի զինչ ևս խնդրեմ ՚ի քէն, բաց յայսմանէ, զի ջանայցես զքեզ ամբողջապէս՝ ինձ վերյանձնել: Զի զոր ինչ նու՛իրեսցես ինձ բաց ՚ի քէն ո՛չ է՛ ինձ փոյթ, վ̃ն զի ո՛չ զտուր քո, այլ զքեզ խնդրեմ:

2. Եւ որպէս ո՛չ է քեզ բա-՛ւական, զի զա̃մ ինչ ունիցիս բաց յինէն: սոյնպէս և ո՛չ հաճոյ գոլ

ինձ կարէ, զորինչ տայցես ինձ, բայց 'ի քումմէ մատուցմանէ: Ալ̄ որոյ մատո՛ զքեզ ինձ, և տո՛ւր զքեզ բոլոր վն̄ իմ̄յ, և եղիցի մատուցումն ընդունելի: Ով ահաւասիկ՝ ես զիս բոլոր վն̄ քո ընծայեցի Հօր իմոյ, և ետու զբոլոր մարմին իմ, և զարիւն իմ քեզ 'ի կերակուր, զի բոլորովիմբ քոյդ լինիցիմ, և դու 'իմս յարամնայցես: Արդ եթէ կայցես 'ի քեզ, և զքեզ յօժարակէս՝ կամաց իմոց ո՛չ ընծայիցես, ո՛չ եղիցի մատուցումն լրացեալ, և ո՛չ ամբողջ միաւորութի̄ 'ի միջի մերում: Ուրեմն յառաջանալ պարտի զա̄մ գործ քո, քոյոյ ինքեան կամաւորական մատուցումն 'ի ձեռս իմ̄յ, եթէ կամիցիս ստանալ զազատութի̄ և զշնորհ: Ով վն̄

այսո

այնորիկ այնքան սակաւք են, որք ներքսապէս՝ լուսաւորին, և ազատանան, զի ո՛չ կարեն զինքեանս բոլորովին բացուրանալ: Եւ զի հաստատատէ դատաստանկնիք իմ, որպէս: Եթէ ոք ո՛չ ուրանայցէ զա̃մ, ո՛չ կարէ իմ աշակերտ լինել: Ուստի դու եթէ բաղձաս գոլ իմ աշակերտ, մատո՛ զքեզ ինձ, հանդերձ ամենեքումբք քոյովք ըղձիւք:

Գլուխ. ինն երորդ:

Թէ զմեզ և զա̃մ ինչ մեր պարտի ցիմք մատուցանել ա̃յ, և վասն ամենեցուն աղօթել:

Ձայն աշակերտի:

1. Տր̃ իմ ա̃մ ինչ որ է ՚ի յերկինս և յերկրի քոյ է: Ես որոյ ցանկամ զիս կամաւորական պատարագ մատուցանել քեզ, և ՚ի քեզ յաւէժաւէար յարամնալ: ԱՂԼ̃ իմ մաքրութ̃ սրտի իմոյ մատուցանեմ զիս քեզ այսօր ՚ի ծառայութ̃ի մշտնջենական, ՚ի պաշտօնատարութ̃ի, և ՚ի պատա-

րագ

ցաւ յաւիտենականն գովութե ։
Ուստի վերընկալ զիս ընդ այս մին սրբազանն մատուցման պատուականն քոյոյ մարմնոյ , զոր քեզ այսօր առաջի հրեշտակաց քոց , անտեսաբար առկայելոց մատուցանեմ, զի լինիցին ինձ , և ընաւից ժողովրդեանն 'ի կեցութի ։

2. ԱՌԸ իմ վերընծայեմ քեզ այսօր զընաւս մեղս և զյանցանս իմ , զորս գործեցի առաջի քոյ , և առաջի հրեշտակաց քոց , յորէ յորմէ սկսայ մեղանչել քեզ մինչև ցայսօր , 'ի վեր հաշտութե սեղանոյ քոյ ; զի դու զամս միահաղոյն կիզիցես , և այրիցես , հրով սիրոյ քոյ , և ջնջիցես զհանուրս բիծս մեղաց իմոց , և մաքրիցես զխիղճ մտաց իմոց 'ի ընաւից զթ

մանց , եւ վերստին տայցես ինձ զշ
նորհ քո ՚ի մէ , զոր մեղանչելով կո
րուսի ; ներելով ինձ լիապէս՝ զա̃մ,
եւ ողջունիւ խաղաղութե̃ գթա_
ծաբար՝ զիս վերընդունելով :

3. Զինչ կարեմ առնել վս̃
մեղաց իմոց , եթէ ոչ խոնարհա_
բար խոստովանելով զնոյնս , եւ ող
բալով ; եւ զքոյդ ներողութի̃ անդա
դարապէս՝ մաղթելով հայցել ՚ի_
քէն , զի անսայցես ինձ քաղչա_
բար՝ , ուր կայցեմ առաջի ա̃ծու
թե̃ քոյ : Արդ մեղք իմ համայնք
կարի անհաճոյք են ինձ , եւ ոչ կա_
միմ գործել զնոյնս կրկին : Այլ ցա
ւիմ վս̃ նոցա , եւ ցաւեցայց որ
քան կենդանի մնացից : Պատրաս
տեմ առնել ապաշխարութի̃ եւ
ըստ կարի իմում վճարել զնոյնս ,

Թող

Թող ինձ ուրեմն տէր, Թող ինձ զմեղս
իմ, զի՛ անուանն քոյ սրբոյ, և կեցո՛
զհոգի իմ, զոր պատուական
արեամբ քով ազատեցեր: Ահա՛
յանձնեմ զիս քում ողորմութեան,
և աւանդեմ զիս ՚ի ձեռս քոյս: Վա՛
որոյ Արա՛ ընդ իս ըստ բարութեան
քում, և ո՛չ ըստ չարութեան և ա-
նօրէնութեան իմում:

4. Մատուցանեմ քեզ ևս
զա՛մս բարութեան իմ, թէև կարի
սակաւ է և անկատարք իցեն, զի դու
զնոսա ուղղիցես, և սրբիցես, իբր
հաճոյս քեզ ունիցիս, և վերընկալ
ցիս, և մինչ ՚ի բարեգոյնս առաքաշի
ցես, իսկ և զիս զծոյլս, և զանօ-
գուտս, առ երանելի և գովելի
վախճանն վերածիցես:

5. Մատուցանեմ քեզ ևս

զբնաւս

ընծաւս առաքինականս բաղձանօք բարեպաշտից , զկարեւորութիւն ծնողաց , բարեկամաց , եղբարց , քերց , եւ ամենից սիրելեաց իմոց , և բարերարաց , եւ այնոցիկ , որք խնդրեցին յինէն պատարագել վ̄ն ինքեանց , եւ վ̄ն ուրայնոց , Թէ կենդանիք իցեն դեռեւս 'ի մարմնի , եւ Թէ մեռեալք յաշխարհի : Զի ամենեքեան զօգնութ̄ի շնորհաց քոց, զառատութ̄ի սփոփման քոյ , զնախախնամութ̄ի 'ի վտանգից , զազատութ̄ի 'ի պատժոց, գալ յինքեանս առզգայցեն : եւ 'ի բնաւից չարեաց ազատեցեալք , զմեծագոյնս շնորհակալութիւն ուրախութ̄բ քեզ 'ընծայիցեն :

6. Մատուցանեմ քեզ եւս զմաղԹանս , եւ զնուէրս հաշտու

Թե

Թէ վն այնոցիկ մանաւանդ, որք զիս անյարգեցին, տրտմեցուցին, կամ պարսաւեցին, կամ ետուն ինձ զվնաս ինչ, կամ զնեղութի: Այլ և վն այնոցիկ բնաւ իցէ, զորս երբեմն տրտմեցուցի, վրդովեցի, ծանրացուցի, և գայթակղեցուցի, բանիւք և գործովք, գիտութբ և անգիտութբ: Ոչ մեզ ամենեցուն միահաղոյն ներիցես զմեզս, և զյանցանս որք առ իրեարս; Բարձ տր 'ի սրտից մերոց զամ երկբայութի, զզայրացումն, զբարկութի, և զվիճաբանութի, և որ ինչ վնասել կարէ սիրոյ, և նուազեցուցանել զեղբայրական հարազատութի: Ողորմեա՛ց, ողորմեա՛ց տր հայցողաց զքոյդ ողորմութի, և տո՛ւր զշնորհս կարօտելոց: և արա՛ զմեզ այնպէս

կեն

կենցաղավարել, զի արժանիք եղի-
ցուք զմայլելոյ քոյով շնորհիւ, և
ժամանիցուք կենացն յաւիտե-
նից: Ամէն:

Գլուխ. Առաջներորդ:

Թէ սրբազան հաղորդութեն
սակս դիւրնոյ իրիք ոչ է թո-
ղանելի՝ իբաց:

Ձայն Սիրեցելոյ:

1. ՍՏէպ՝ պարտէ վերա-
դիմել առ աղբիւրն
շնորհաց, առ աղ-
բիւրն բարութե՛ն, և
համայնի մաքրութե՛ն, զի յախտից
քոց բուժիլ կարիցես, և ընդէմ
բնաւից փորձութեց, և խափեու-
թեց

թեց սատանայի , հզօրագոյն , և
հսկօղագոյն գոլ արժանաւորիցի:
Քան զի գիտելով թշնամին զպը
տուղն , և պսպեղանին մեծագու
նեղ , որ կայ ընդ սրբազանի հաղոր
դութե , ամենեքումբք կերպիւք
և հնարիւք ջանայ զհաւատա
ցեալս , և զառաքինիս ըստ կարի
՚ի բաց քարշել , և արգելուլ :

2. Քան զի ոմանք մինչ պատ
րաստեն զինքեանս և տրամադրեն
առ սրբազան հաղորդութին , կրեն
զչարագոյնս զարկուածս սատա
նայի : Օհ ինքն ոգին չարութե ,
որպէս ընթեռնանի ՚ի գիրս Յո
բայ , գայ ՚ի մէջ որդւոցն այ , զի
իւրով սովորականաւ չարութեն
վրդովիցէ զնոսա , կամ երկեցու
ցանիցէ և հպատակիցէ : փոփոխե

ցէ զիղձս նոցին , եւ ընդդիմամար-
տելով բարձցէ զհաւատս նոցին,
ոչ զի թերեւս՝ կամ ամենեւին
թողցեն զհաղորդութիւն , կամ եր-
բեմն միայն մատչիցեն առ նա ։
Բայց ո՛չ է պարտ ունել զխոյթ ըզ
խորամանկութէ նորին, կամ զցնո-
րից , աղտեղեաց , եւ գարշելեաց ։
Այլ վերաշրջել պարտէ զբնաւ
ցնորմունս 'ի գլուխ նր ։ Զի արհա-
մարհելի է ողորմելին այն եւ կա-
տակելի ; եւ ո՛չ է ըմբոն թողուլ զսր-
բազան հաղորդութիւն սակս վե-
րայատմանց նր , եւ համաշարժու-
թեց , զորս յարուցանէ ։

3. Բազմիցս եւս արգելուն
զմեզ զբաղմունք բազում յառա-
քինութէ , եւ նեղութիւք ոմանք 'ի
խոստովանութէ ։ Այլ ո՛ւ ուրեմն

ըստ

ըստ խորհրդոց իմաստնոց, և հեր քեմ 'ի բաց պատգամաւորութիւն և զխղ ճահարութիւն : Քանզի այսպիսիք արգելուն զշնորհն այ՟, և քակեն զառաքինութիւն մտաց : Մանկս մի քու իրիք վրդովման կամ ծանրու թե՛, մի՛ թողուցուս զսրբազան հաղորդութեն : Այլ ե՛րթ վաղ վաղակի՝ 'ի խոստովանութիւն, և նե րեմ յօժարաբար՝ քոյոց յանցաւո րաց : Իսկ եթէ դու ումեք յան ցեալ իցես, խոնարհաբար հայցեա՛ զթողութիւն, և ած՟ յօժարապէս թողցէ քեզ :

4. Զինչ օգուտ է ընդ երկար ժամանակ յամեցուցանել զխոստո վանութիւն, կամ յետաձգել զհա ղորդութիւն : Զբաստամաքրեա՛ զքեզ յառաջնում նուագոջ, և 'ի բաց

թուք

թուք 'ի քէն վաղվաղակի զթոյնն; փութա՛ առնուլ զպայեղանի ինչ, եւ զգուշասցես զքեզ բարեգոյն, քան թէ զժամանակ ինչ յամեցուցանիցես զնոյնն : Քան զի եթէ այ սօր սակս այսորիկ թողուցուս, գուցէ վաղիւն այլ ինձ մեծագոյն հանդիպիցի : Եւ այսպէս ընդ երկար ժամանակ արգելանիցիս 'ի հաղորդութենէ, եւ առաւել անյարմար լինիցիս : Ուստի որքան զօրես, 'ի ներկայական այդմանէ ծանրութենէ եւ 'ի խեղապարութենէ փութով զքեզ 'ի բաց թօթափեա՛ : Քան զի ոչ ինչ օգուտ ընդերկար ժամանակ նեղասրտիլն, եւ զաւ՛ուրս բազում հանդերձ վրդովմամբ անցուցանելն, իսկ եւ սակս հանապազորդականաց ընդդիմադրութեանց ար

գելս

դելանիլն : Աշըլ յաւէտ վնասէ՝ բազմիցս ընդդէրկար՝ 'ի հաղորդութէ մեկուսանայն : Զի զմեծ ըն դարմութի 'ի խոովորութէ ներածէ : Բայց ո՞հ ցաւոյս, զի դաղջացեալք, և լքեցեալք ոմանք, պամեցուցին խոստովանութէ յօժարապէս՝ կամին, և զհաղորդութին սրբազան վս այնր կամին ընդդէր կարել, զի մի գուցէ պարաւան դիցեն 'ի պահպանութի ինքեանց :

5. Աղաչ թէ որքան դոյն իմն է սէրն այնոցիկ, և որքան անզօր առաքինութին նոցա, որք զորբազան հաղորդութին յետադրեն : Եւ որքան երջանիկ և ա՜յ հաճելի է՝ այն, որ այսպէս կենցաղավարի ; և այնպիսեաւ մաքրութէ ըզ խիղճ մտաց իւրոյ պահպանէ, մինչ

զի յամում աւուր գտանիցի պատրաստ, եւ բարեխիղճ ի հաղորդութեան, եթէ պատեհ լինիցի ինքեան, եւ թարց նշանի կարիցէ առնել ըզ նոյնն։ Բայց եթէ ոչ ՚ի բացկայցէ սակս խոնարհութեան, կամ յաղագս այլոյ ուրուք օրինաւորի պատճառի, գովելի է, վասն մեծարարութեան։ Եւ յլ սակայն թէ ներսպրդիցի ՚ի նա թմրութիւն ինչ, զգաստացուցանել զինքն պարտի, եւ առնել որքան յինքեան է։ Եւ որ̄ օգնական եղիցի բաղձանաց նորա, սակս կամաց նորին բարեաց, զորս յատկապէս՝ վերադինէ։

6. Յորժամ ոչ իրաւապէս արգելեցեալ է, եւ ունի զբարի հաճութիւն եւ զառաքինական դիտաւորութիւն հաղորդելոյ, ոչ զրկի ՚ի-

պտղոյ

պտղոյ սրբազնութե : Եւ թէ
պէտ իւրաքանչ իւրոք ջերմեռանդ
կարէ յանուն ա՛ւուր , և յանուն
ժամու , առհասարակութեն քն ,
առողջատրաբար՝ և թարց արգել
մանն մերձենալ : Սակայն պարտի
նա՛ որս ոմանս , և ըն կացուցեալս
ժամանակս , զմարմին փրկչին իւ
րոյ ըղձանկանա վերայարդութե
սրբազնասպէմ՛ վերընդունել , և յա
՛չէտ վերադարձել զպատիւն նը ,
քան թէ խնդրել զիւրն մխիթա
րութի : Քան զի այնքանիցս խորհր
դաբար՝ հաղորդի , և աներևոյթա
բար կերակրի , որքանիցս զնէր
մարմնութեն քի խորհուրդ վերա
յարգէ , և մխրով նորին բորբոքի :

7. Իսկ որ միայն պատարա
տէ զինքն նա՛ ուրս ամնից , կամ

'ի ստիպելոյ սովորութե͞ն, բազմիցս
գտանի անպատրաստ, Երանի այն
միկ որ զինքն ա͞յ իբր ողջակէզ մա-
տուցանէ, որքանիցս պատարագէ,
կամ հաղորդի։ Մի լինիցիս կարի
յամր 'ի պատարագելն, եւ մի կարի
վաղվաղուն. այլ պահեա՛ զեղանակ
իմն· բարի եւ հասարակ, որով եւ
կենցաղավարիս, զի մի այլոց ծնա-
նիցիս զանհաճոյութի͞, եւ զձանձ-
րութի͞։ Եւ ո͞պ ասացի կալ զճանա-
պարհն հասարակաց, ըստ սահմա-
նադրութե͞ մեծամեծաց, եւ առա-
ւել ծառայեա՛ օգտութե͞ այլոց,
քան թէ քում ջերմեռանդութե͞
եւ ըղձի։

Գլուխ.

Գլուխ. Մետասան երորդ:

Թէ մարմինն Ք͞ի, և գիրք սրբա֊
զանք յաւէտ հարկաւորք են
հոգւոց հաւատացելոց:

Ձայն աշակերտի:

1. Ո՛վ քաղցրագունեղ տ͞ր
իմ յ͞ս, որքան է քաղց֊
րութիւն առաքինւոյ
հոգւոյ ընդ քեզ խնջո֊
ղին ՚ի քում խրախճանի, նորում ո՛չ
այլ ինչ կերակուր յառաջադրի
նմա ՚ի ճաշակել, բաց ՚ի քէն միայնոյ
սիրեցելոյ իւրմէ: որ ես ՚ի վեր քան
զամենայն տենչալիս սրտի տենչա֊
գունեղ: Եւ Թէպէտ քաղցրէ ինձ

առաջի քո 'ի խորոց սրտէ հեղուլն զարտասուս , և ընդ առաքինուհւոյն Մագդաղենեայ Թանալն նոքօք զոտս քոյս : Բայց ո՞ւր է այս ջերմեռանդութիւն , և ո՞ւր է սրբազանից արտասուա՛ց առատահեղումն ջրդարն առաջի քո , և առաջի հրեշտակաց քոց սրբոց պարտէր սիրտ իմ բորբոքիլ , և 'ի խնդութե անտի արտասուել ; Քանզի ունիմ զքեզ ընդ սրբազնութե ճշմարտապէս ներկայացեալ , թէ և 'ի ներքոյ այլոյ տեսակի ներթաքուցեալ :

2. Վ՜ն զի յատկականաւ և ա՜ծայնով քոյով պայծառութե նշմարել 'իքեզ աչք իմ ո՛չ զօրեն ; և ո՛չ կարէ հանդուրժել բոլոր աշխարհ ծառայութե փառաց քոյոց

հան

հանդիսավեհութէ: Ուստի նայս մին եւս, տկարութէ իմում անխայելով, Թագուցանես զքեզ 'ի ներքոյ սրբազնութէ: Ունիմ ուրեմն ճշմարտապէս՝ եւ երկրպագեմ, որում երկրպագեն հրեշտակք 'ի յերկինս, բայց ես տակաւին հաւատով, իսկ նոքա յայտ յանդիման Թարց քօղաւորման: Չոր՝ պարտէ ինձ շատանալ լուսով ճշմարտի հաւատոյ, եւ շրջիլ 'ի նմա, մինչեւ ծագեսցի օր մշտնջենականի պայծառութէ, եւ խոնարհեսցի ստուեր խաւարին: Իսկ յորժամ եկեսցէ այն որ կատարեալն է, դադարեսցի սովորութի սրբազնութեց: Քան զի երանեցեալք 'ի փառս երկնայինս, ոչ կարօտին՝ միջնորդութէ սրբազնութէ: զի

խնդրան անդրաւ այպէս՝ առաջի քոյ երբես ընդ երբես զփառս նորին դի-տելով, և 'ի պայծառութէ 'ի պայծառութի անհնոյն քոյ անդրա-կերպեցեալք, ճաշակեն զբան նո-րին մարմին եղեալ, որք եղեն 'ի սկզբանէ, և այնպէս՝ մնայ 'ի յաւի-տեան :

3. Յիշելով զայսպիսիս զար-մանալիս, ծանր ինձ ձանձրութի թուի ինձ. և ս իւրաքանչիւր հո-գեկան մխիթարութի: Քան զի որքան՝ յայտնապէս՝ ոչ տեսանեմ զտրն իմ 'ի փառս իւրս, առ ոչինչ համարիմ զամ ինչ զոր տեսանեմ, և լսեմ յաշխարհի: Դու այս վկայ ես ինձ դու ած իմ, զոր բաղձամ մշտնջենապէս՝ յարանկատել, թէ և անկարելի իսկ է ինձ, մինչ տա-

կաւին

կաւին յամէմ ըն մահացութէ։
վ՟ն որոյ պարտէ ինձ ունել զմեծ-
համբերութի՟, և յա՟մուս բաղձու-
թէ զիս քեզ հպատակել: Ոչ և
սէք քո տ՟ր, որք նարդեանս ընդ-
քեզ յարքայութէն երկնից հրճո-
ւին, հաւատով, և համբերութ՟է
մեծաւ, մինչ դեռևս աշրէին,
գալստեան քոյոց փառաց սպսէին:
Ջորդ՝ յոր հաւատացին նք, հա-
ւատամ և ես; յոր յուսացան նո-
քա, յուսամ և ես: յոր նք ժամա-
նեցին, յուսամ և ես շնորհիւ քով
առժամանել: Երջեցայց տակա-
ւին հաւատով, զօրացեալ օրինա-
կօք սրբոց: Կալայց և ես ինձ՝ իմսն
թարութի դգիրս սրբազանս, և ի
հայելութի ինձ կվարս նոցին:
Ջոյև իմ՟ այսոցիկ ամենեցուն

զոր

զսրբազնագունեղ մարմին քո 'ի_
բժշկութիւն ինձ, և յապաւինութիւն:

4. Երկու են, զորս զգամ յա
ւէտ հարկաւորս գոլ ինձ նայս
մինչ կենցաղում, թարց որոց ողոր
մելի կեանս այս անկարելի թուի
ինձ: 'Ի բանտի այսորիկ մարմնոյ գո
լով արգելեցեալ, երկուց խոստո
վանիմ զիս կարօտիլ, այսինքն,
կերակրոյ և լուսոյ: Արդ՝ ես ուր
ինձ տկարացելոյս զսրբազան մար
մին քո 'ի լնութիւն մտաց, և մարմնոյ
իմում, և եդեր իբր ճրագ ոտից ի
մոց զբանն քո տէր: Ոի թարց սոցա
բարեպէս կեալ ո՛չ կարեմ: Քան
զի բանն այ, է՛ լոյս անձին իմոյ;
և սրբազնութիւն քո հաց կենաց ի_
մոց: Կարեմն և ս ասել այսոքիկ սե
ղանք երկու, աստուստ, և անտուստ

'իզան

'ի գանձարանի եկեղեցւոյ զետեղե-
ցեալք: Սեղանն առաջին է՛ սրբա-
զանի բեմին, որ ունի զհաց սբ, այս
ինքն զպատուական մարմինն քի:
Սեղանն երկրորդ է՛ ած այնոց օրի-
նաց, պարունակող յինքեան զսր-
բազան վարդապետութիւն, որ ու-
սուցանէ զհաւատն ուղիղ, և նե-
րածէ ամրապէս՝ մինչև 'ի ներքին
կողմն վարագուրին, ուր են սրբու-
թիւք սրբոց; Երրդ՝ շնորհակալեմ
զքեզ տր իմ յս, լոյս լուսոյ յաւի-
տենականի, յաղագս սեղանոյն սր-
բազանի վարդապետութեան, զոր
մեզ 'ի ձեռն քոյոց մարգարէից,
առաքելոց, և այլոց վարդապետաց
ընձեռեցեր:

5. Շնորհակալեմ զքեզ ով
ստեղծիչ և փրկիչ մարդկան, որ

առ'ի

առ՚ի յայտնել բոլորի աշխարհի ըզ պայծառութիւն քո, զընթրիան մեծ-պատրաստեցեր, նորում ո՛չ զգաստն օրինակին, այլ զբոյդ սրբագնագու-նեղ մարմին, և զարիւն յառաջադ-րեցեր ՚ի ճաշակումն: Զո՛ւ արձագու-ցանելով զբնաւս հա՛ւատացեալս խորախճանին սրբազանիւ, և բաժա-կաւ կենարարին արբեցուցանելով զնոյն: Նոքում են համայնք դ-րախ-տին փափկութիւք, և բերկրին ընդ-մեզ հրեշտակք սրբազանք, բայց քաղցրութե իւիք երջանկագունիւ:

6. Ովա՜շ թէ որքան մեծ է, և յարգելի պաշտօն քահանայից, որոց տրեալ է զտէրն փառաց բա-նիւք սրբազանիւք սրբագնագոր-ծել, շրթամբք բարեբանել, ձեռօք շօշափել, բերանով յատկաւ ճա-

շակել,

շահել, և այլովք սոյնպիսեօք պաշ
տել: Մի՛ թէ ո՛րպէս ձեռքն այնո
քիկ պարտին գոլ մաքուրք, բե
րանքն ամբիծք, մարմինքն ս̄բք,
սիրտքն անարատք, յոր մտանէ հե
ղինակն հանուրց մաքրութե̄ց:
Ալ̄ն որոյ 'ի բերանոյ քահանային
մէն միայն ս̄բ, մէն միայն պար
կեշտ, և մէն միայն օգտակար ար
տաբերիլ պարտի բան: որ այնքան
ստէպ ճաշակէ զսրբազնութ̄ին ք̄ի:

7. Աչք նորին պարտին գոլ
զուարթ և համեստք, որք սովորեն
նկատել զմարմինն ք̄ի: Ձեռքն
մաքուրք վերացուցեալք 'ի յերկինս,
որք զստեղծօղն երկնի և երկրի սո
վորեն առձեռնել: Զի վ̄ս քահա
նայից յատկապէս ասի յօրէնս,
լերուք ս̄բք, զի ես ս̄բ եմ տ̄ր ա̄ծ
ձեր: Նայաս

8. Նպաստեսցէ մեզ քոյդ շնորհ ո՜վ ամենակարող ա̃ծ, զի որք ըն֊
կալաք զպաշտօն քահանայական,
արժանապէս՝ և առաքինաբար,
կարիցուք քեզ ա̃մբ մաքրութ̃ե,
և բարեաւ խղճիւ մտաց սպասա֊
ւորել: Եւ եթէ ոչ կարիցուք այն
քանիւ անմեղութ̃ե վարուց կեն
ցաղավարել, ըստ որում եմք պար
տաւորեցեալք, շնորհեա մեզ գոնեա՛
արժանապէս ողբալ զչարիս զորս
գործեցաք, և հոգւ֊ով հեզութ̃ե,
և բարւ֊ոյ կամաց առաջադրութ̃ե,
ջերմեռանդապէս՝ ըստ խոնութ̃ե
քեզ ծառայել:

Գ–լուխ. Երկոտասան երորդ :

Թէ մեծաւ զգուշութե պարտի զինքն նախապատրաստել, այն որ հաղորդե-լոց է քն :

Ձայն Սիրեցելոյ :

I. ԵՍ եմ սէր մաքրութե, և տուօղ համայնի սրբութե : Ուստի խնդրեմ ես զսիրտ մաքուր, ուր է տեղի յարահանգստութե իմոյ : Պատրաստեա ինձ զվերնատուն մեծ յարդարեցեալ, և Ձ բարեից առ քեզ զՊասեքս իմ, հանդերձ աշակերտօք իմովք : Եւ եթէ կա-

կամիս, զի գոյցեմ առ քեզ, եւ մնայ ցեմ առ քեզ, ՚ի բաց սրբեա՛ զհին խմորն, եւ մաքրեա՛ զսենեակ սրտի քո; Արտահերքեա բոլորովիմբ զկենցաղս, եւ զբնաւս խռովութիւս մոլութեց: Ողառարեա՛ց իբրեւ պճնճղուկ միայնի ՚ի տանանիս, եւ խոր հեծեաց զանցուա՛ծս քոյս ՚ի դառնութէ հոգւոյ քո: Քան զի եամ սիրող իւրում սիրեցելոյ զպատուական ընդգեղեցիկ տեղի պատրաստէ, զի նայնմիկ ճանաչի իղձ սէր ընդունողին զսիրեցելայն:

2. Բայց գիտեմ, զի ո՛չ կարես բաւ՛ականայէս՝ նախապատրաստել զքեզ արժեամբք քոյոյ ներգործութէ, թէեւ զամս բոլորս աշխատիցես, եւ ոչունիցես զայլ ինչ ՚ի մտի: Այլ միայնով բարեգ

Թութէ

Թուլթէ իմով, և շնորհիւ Թուլա-
ցուցանի քեզ մատչիլ առ սեղանն
քո, որ մուրացիկ ոք, որ կոչի ՚ի
ճաշ ուրուք մեծատան: և ոչ ունի
դայլինչ առ ՚ի հատուցանել փո-
խանակ բարերարութեանն նորա,
բայց ՚ի խոնարհութէ, և ՚ի շնորհա-
կալութէ: Ուստի արա զոր ինչ
՚ի քեզէ. և զգաստապէս աշխատա-
սիրեա, ոչ ՚ի սովորութէ, և ոչ ՚ի
հարկաւորութէ, այլ երկիւղիւ
և պատկառանօք, և ըղձիւ, ընկալ
զմարմին սիրեցելոյ տն այ քո, որ
արժան համարեցաւ գալ առ քեզ:
Ոի ես եմ որ կոչեցի, ես եմ որ
հրամայեցի այնպէս լինել, և ես
լցուցից զպակասութի քո; եկ
առիս և վերընկալ զիս:

3. Մինչ ընձեռեմ քեզ զշն

նորհս առաքինութե՛, գոհացի՛ր զա̄յ քումէ, ո՛չ իբր թէ դու արժանի իցես, այլ իբր թէ քեզ ողորմեցեալ իցեմ: Եւ եթէ ո՛չ ունիս զոր հայցեսդ, այլ տեսանես զքեզ յա՜ետ կարծրացեալ, պարապեա՛ց յաղօթս, հեծեա՛ եւ բախեա՛. եւ մի՛ դադարիր, մինչեւ արդիւնաւ՞որիցիս կամ զփշուր ինչ, եւ կամ զկաթիլ իմն կենարարի շնորհի առընդունիլ: Այ̄ զի դու ինձ կարօտիս եւ ո՛չ ես քեզ: Ո՛չ գաս դու առ ՚ի սրբել զիս, այլ գամ ես առ ՚ի սրբել, եւ բարեգունել զքեզ: Դու գաս, զի սրբիցիս յինէն, եւ միաւ՞որիցիս ընդ իս, եւ զերընդունիցիս զնոր իմն շնորհ, իսկեւ զի նորոգ՝ վառիցիս ՚ի զգաստութի̄: Ուստի մի՛ ՚ի ստունկանիցես կայ

սու

սու շնորհիւ, այլ նախապատրաս
տեա՛ մ̃միւ զգուշութ̃ե զսիրտ քո,
և ներմոյծ առ քեզ զսիրելին քո:

4° Բայց ո՛չ միայն պարտէ
նախապատրաստել զքեզ՝ ի ջերմեռ-
անդութ̃ի յառաջ քան զհաղորդու-
թ̃ին, այլ և պարտէ հոգաբարձա-
պէս՝ պահպանել զքեզ՝ ի նմա, զկնի
վերանորոգութեանն սրբազնութե: Զի
ո՛չ խնդրի սակաւ՜ագոյն պահպա-
նութ̃ի զկնի, քան զառաջին ջեր-
մեռանդ նախապատրաստութ̃ին:
Քան զի յետին պահպանութ̃ին
բարի, է՛ վերստին նախապատրաս
տութ̃ի առ՚ի ընդունիլ զմեծա-
գոյն շնորհ: Վ̃ս որոյ կարի՝ ան
կանի ոք յանտրամադրութ̃ի, մինչ
վաղվաղակի արտամիտէ ոք առ
մխիթարութ̃իս արտաքինս: Ու

րեմն զգուշ լեր դու ՚ի շատախօսու-
թէ, կամ յառաւանձնութէ, և զմայլ
եալ ամ քով, զի ունիս զայն, զոր
բոլոր աշխարհ տալ քեզ ո՛չ կարէ;
Ես եմ, որում պարտիս տալ զքեզ
բոլորապէս՝, մինչ զի ո՛չինչ ունի-
ցիս ա՛ռ ելի ՚ի քեզ, այլ կեայ
ցես ՚ի յիս Թարց ումեք
զբաղութէ:

Գլուխ.

Գլուխ. Երեք տասան երորդ։

Թէ հոգին ջերմեռանդն բոլորով սրտիւ զմիաւորիլն ընդ Քն ընդ սրբազնութեն ըղձալ պարտի։

Ձայն աշակերտին։

1. Ո՞ տայցէ ինձ Տր, զի գտանիցեմ զքեզ միայնակ, և յայտնիցեմ քեզ զսիրտիմ բոլոր, և զմայլիցիմ քեւ, որպ բաղձայ հոգի իմ; և մի ոք զիս քամահիցէ, այլ և ոչ ոք 'ի ստեղծուածոց շարժիցէ զիս, կամ նայիցի առ իս: այլ դու միայն խօսիցիս ընդ իս, և ես ընդ

քեզ, զոր օրինակ սովոր է սիրօղն խօսել ընդ սիրեցելոյ, եւ բարեկամն կենակցել ընդ բարեկամի: Զի այս է զոր աղերսեմ, եւ այս է զոր բաղձամ, զի ընդ քեզ բոլորովիմբ միաւորիցիմ, եւ զսիրտ իմ 'ի բնաւից ստեղծուածոց 'ի բաց քարշիցեմ, եւ մանաւանդ 'ի ձեռն սրբազանն հաղորդութեան, եւ 'ի ձեռն յաճախականն պատարագմանն, զերկնայինս, եւ զաւիտենականս իմանալ կարիցեմ: Ո՛հ տ̄ ա̄ծ իմ, երբ եղեց ընդ քեզ բոլորովիմբ միաւորեցեալ, եւ 'ի սէր քո ընկլուզեցեալ, ինկե իսպառ յինէն մոռացեալ: Շնորհեա՛ ուրեմն զի ես 'ի քեզ, եւ դու 'յիս, եւ մեք միահաղոյն մնայցեմք 'ի մի:

2. Քանզի դու ես ճշմարիտ

սիրելի

տիրելն իմ, և ընտրեցեալ ՚ի հազա
րաց, նորում հաճի հոգի իմ բնա_
կիլ զա̃մս աւուրս կենաց իւրոց:
Եւ դու ես ճշմարիտ մխիթարիչ իմ,
նորումէ ծայրագոյն խաղաղութ̃ի
և իսկական յանդորրութ̃ի, իսկ առ
տաքոյ քոյ, աշխատանք, ցաւ, և
անհուն թշուառութ̃ի: Այլ և
դու ես ճշմարիտ ա̃ծ թագուցեալ,
և խորհուրդ քո ո՛չ է ընդ ամբարշ
տաց, այլ ընդ խոնարհաց, և ընդ
միամտաց բանն քո: Ո՜ Թէ որքան
քաղցրէ հոգի քո տ̃ր, որ առ՚ի ցու
ցանել զանուշութ̃ի քո, որդւոց
քոց, հացիւ համեղագունիւ ՚իյեր
կնից իջեցելով, արժանիս համա_
րիս կերակրել զնոսա: Իրաւի ո՛չ
է այլ ինչ ազգ այնքան մեծ, որու
նիցի զա̃ծս մերձակայս ինքեան,

ով դու տր ած մեր, որ մերձես հա մայնից քոյոց հաւատացելոց : ո_ րոց 'ի հանապազորդականն մխիթա րութի, և 'ի յուղղութեն սրտից 'ի յերկինս, շնորհես զքեզ 'ի ճաշա_ կութն և 'ի զմայլութն :

3. Քան զի ով է այլ ինչ ազգ այնքան ազնիւ, ով է ժողովն քրիս տոնէից, և ով է ստեղծուած 'ի ներքոյ երկնից այնքան սիրեցեալ, ով է հոգի ոք առաքինի, առ որ մտանէ ած 'ի կերակրել զնա մարմ նով իւրով փառաւորիւ : Ո՜հ սի_ րոյն անչափելւոյ եզականապէս՝ շնորհեցելոյ մարդկան : Բայց զինչ տաց տրիտուր տն ընդ շնորհի այ սորիկ, և ընդ պայծառութե գե_ րազանցի : Զի ոչ է այլինչ, զոր հաճոյապէս՝ նուիրել կարիցեմ,

Բայց

բաց 'ի սրտէ իմէ, զոր բոլորապէս մատուցանեմ նմա, և խնկապէս շարագրուցեմ ընդ նմա: Եւ այսպէս ընծայեսցեն համայնք ոսկերք իմ, մինչ կատարելապէս միաւորեցի ընդ Յի հոգին իմ: Եւ յայն ժամ ասասցէ ցիս: Եթէ կամիս գալ ընդ իս, և ես կամիմ գալ ընդ քեզ, Եւ ես պատասխանեցից նմա, Հրամանաւորեալ Տր մնալ ընդ իս, զի ես կամիմ յօժարապէս կալ ընդ քեզ, քան զի այսէ բոլոր ցանկութի իմ, զի սիրտ իմ միաւորեցի ընդ քեզ:

Գլուխ. Չորեքտասան երորդ ։

Յաղագս ոմանց առաքինեաց վա_ ռեցելոյ տուափութէ առ մարմինն քն ։

Ձայն աշակերտի ։

1. Ո Թէ որքան մեծ է ո_ղորմութի քաղցրութէ քո տր, զոր պահեցեր երկիւղածաց քոց ; մինչ յիշեմ տր իմ զջերմեռանդութի ոմանց առաքինեաց, առ քոյդ սրբազնութի մեծաւ ջերմութէ եւ բղձիւ մատչողաց, ամաչեմ եւ պատկառիմ ՚ի յիս, որ այն քան դաղջացեալ՝ եւ ցրտացեալ՝ մեր

ձենամ

ձեռամբ առ սեղան քոյոյ սրբազա-
նի հաղորդութե, և այնքան կարծր
և առանց զգածման սրտի մնամ։
Որոշ բոլորապէս՝ բորբոքիմ առա-
ջի քոյ ա̃ծ իմ, և ո՛չ սաստկապէս՝
առաքարշիմ, և բաղձամ, ո̃պ եղեն
բազումք յառաքինեաց, որք յա-
ղագս սաստկագունի ցանկութե
հաղորդութե, և յաղագս մեծա-
գունի սիրոյ սրտի, ո՛չ կարէին զեն
քեանս արգելուլ ՚ի յողբալոյ, այլ
բերանով սրտի և մարմնոյ միան-
գամայն՝ առքեզ աղբիւրդ կենաց
ա̃ծ հառաջէին, որք զքաղցս իւրե-
անց այսպէս՝ ո՛չ զօրէին սանցա-
հարել, կամ յագեցուցանել, եթէ
ո՛չ ընդունէին զմարմին քո՛ սբ ամե-
նայնիւ վայելչութե, և ախորժա-
կաւ հոգեկանաւ ։

Ո՜ իս

2. Ո՛ խոկալեօն՝ բորբոքեցեալ հաւ՜ատ նոցին, որ է յայտնի ար տակայացեալ առաքինութին քոյոյ սրբազանի ներկայութէ: Եւ յոր_ քինն ճշմարտապէս՝ ճանաչեն զտէրն իւրեանց, 'ի բեկումն հացին, որոց սիրտն սաստկապէս՝ ճմլի 'ի նոսա, սակս յի շրջողի ընդ նոսա: Եւ որդ՝ հեռի է յինէն այսպիսի խղճ եւ ջեր մեռանդութի, այսպիսի սաստկա գոյն սէր, եւ բորբոքումն: Ուստի լեր ինձ բաւ՜իչ ո՜վ յն բարի, քաղցր, եւ գթած, եւ տուր քում աղքատի եւ մուրացկի գոնեա՛ երբեմն, զդոյն ինչ 'ի սիրոյ քումմէ սրտականէ զգալ ընդ սրբազանի հաղորդութէ: Զի հաւ՜ատն իմ առաւ՜ել զօրանայցէ, յոյսիմ 'ի բարութէ քում յառաջա նայցէ, եւ սէրն իմ միանգամ լիա_

պէս՝

պէս՝ բորբոքեցեալ, և երկնայնով մանաւանդ այնու զմայլեցեալ մի՛ երբեք նուաղիցի:

3. Քանզի կարօղէ ողորմութիւն քո և զբաղձալին շնորհս ընձեռել ինձ, և հոգւով ջերմեռանդութէ յաւուր գալստեան քոյոյ բարեհաճութէ զթածապէս՝ ինձ այց առնել; Եւ թէպէտ ըղձիւ քոյոց սեփականաց առաքինեաց ոչ բորբոքիմ, սակայն քոյով շնորհիւ այնորինակ մեծի բորբոքեցելոյ ըղձի, ունիմ զցանկութի: Եւ մաղթեմ բաղձանօք մասնակցել զիս համայնից քոյոց ջերմեռանդից սիրողաց, և թուակցել զիս սրբազանի նոցին վիճակի:

Գլուխ.

Գլուխ. Հնգետասաներորդ ։

Թէ շնորհ ջերմեռանդութեան ՚ի ձեռն խոնարհութե, և ՚ի ձեռն ուրացութե անձին առաստանի ։

Ձայն Սիրեցելոյ ։

1. Պարտէ քեզ զշնորհ ջերմեռանդութեան ստէպ խնդրել, բաղձողապէս՝ հայցել, ըմբերաբար՝, և համարձակապէս՝ սպասել, գոհունակապէս՝ ընդունել, խոնարհաբար՝ պահպանել, և ուշիմապէս՝ ընկերակցանել ։ Եւ յիշեա զշնորհսն, և զեղանակն վեր

նայնոյ սրցելութե յանձնառնել, մինչև եկեսցէ ։ Եւ մանաւ՛անդ պարտէ խոնարհեցուցանել զքեզ, մինչ զդոյնինչ, կամ զոչինչ ջերմեռանդութե ներքսապէս զգաս ։ Բայց ո՛չ կարի լքանիլ, և ո՛չ անկար գտալես՝ տրտմիլ ։ Քանզի տայ Ա̅ծ բազմիցս ըն կիտում իմիք փոքրագունի, զոր ապուսեաց ընդ երկար ժամանակ ։ տայ ևս բազմիցս ՚ի վախճանի աղօթից, զոր ՚ի սկզբանն տարաբարձաւ ։

2. Եթէ միշտ վաղվաղակի՝ տրիւր շնորհ, և ըստ իւրաքանչիւրում ուխտի առ դաւանիւր, ո՛չ գոյր տանելի յառնէ տկարէ ։ Այ̅ որոյ բարեաւ յուսով, և հեզիւ համբերութե սպասելի է շնորհ ջերմեռանդութե ։ Բայց դու սակս

մեղաց

մեղաց քոց համարեա՛, մինչ ո՛չ տես, կամ ծածկապէս՝ 'ի բաց բառնի : Զինչ եթէ դոյն ինչ է, և ո՛չ յաւէտ մեծ ինչ առաւել, որ արգելու զայն քան բարին : Եւ եթէ յաղթեցեր զդոյնինչ զայս, կամ զմեծադոյնն կատարելապէս՝, և 'ի բաց հերքեցեր, եղիցի զոր հայցեցերդ :

3. Քան զի մինչ զքեզ տայ 'ի բոլորէ սրտէ յանձնիցես, և ո՛չ հոգայցես զայս կամ զայն ըստ հաճոյից քոց և ըստ կամաց, այլ ամբողջապէս՝ զետեղիցես զքեզ 'ի նմա, ինկոյն միաւորեցեալ զքեզ ընդ նմա գտանիցես, և խաղաղացեալ : Զի ո՛չինչ այնքան բարւոք թուեսցի, և հաճոյասցի, որքան բարեհաճութիւն ա՟ծայնոյ կամաց : Որ ոք ուրեմն զդիտաւորութիւն իւր պար-

զուԹէ սրտի համբառնայ 'ի վեր առ ա̄ծ, և զինքն 'ի բնաւից անկայը պից ըղձից, կամ յանհաճոյութե̄ց իւրաքանչիւրոյ ստեղծուածոյ դատարկէ, եղիցի ամենընդունակ վերընդունման շնորհի, և արժանի պարգևոյ առաքինութե̄ : Քանզի տայ անդ տր̄ զօրհնութի իւր, ուր պատուէ զանօթս թափուրս : Եւ որքան կատարելագունապէս` ոք զբնաւս 'ի բաց ուրանայ, և յաւէտ ինքն յինքեան քամահմամբ անձին իւրոյ մեռանի, այնքան արագապէս` հասանէ նմա շնորհ, ծոխապէս` ներմտանէ, և գերազանցապէս` բարձրացուցանէ զսիրտ նր̄ ազատ :

4. Յայնժամ տեսցէ, և բերկրեսցի, զարմասցի և ընդարձակե

սցի սիրտ նորա 'ի նմա : Քանզի ձեռն տն է' ընդ նմա, և եդ ինքն զինքն բոլորովիմբ 'ի ձեռուն նր մինչև յաւ՛իտեանս: Ահա՛ այսպէս օրհնեսցի մարդ որ խնդրէ զտր բոլորով սրտիւ իւրով, և ո՛չ ընդ վայր առնու զհոգի իւր: Եւ յայսպիսին 'ի յընդունելին զսրբազան հաղորդութին, մեծաւ արդիւնաւորի ածայնոյ միաւ՛որութե շնորհիւ, քանզի ո՛չ դիտէ յառաջինութի իւր և 'ի մխիթարութին յատուկ, այլ դիտէ 'ի վեր քան զամ առաքինութի և զմխիթարութի, 'ի փառս այ, և 'ի պատիւն նր :

Գլուխ. Հնգևտասան երորդ :

Թէ պարտիցէ մեզ զմերս կարիս
յայտնել քի, և ժտել
զշնորհս նր :

Ձայն աշակերտի :

1. Ո՜վ քաղցրագունեդ, և ամենատենչ տր իմ, զոր այժմ ջերմեռանդապէս՝ բաղձամ վեր ընդունել : Դու գիտես զտկարութի իմ և զկարիս, զորս կրեմ, և թէ որքան չարիս յորսայսիցիմ, կամ ո՛րքանիցս ծանրանայցեմ, փորձիցիմ, վրդովիցիմ, և աղտեղանայցեմ : Ուստի յաղագս բժշ

կութէ գամ առ քեզ, եւ յաղագս մխիթարութէ եւ սփոփման պաղատիմ առ քեզ ։ Խօսիմ ընդ քեզ որ կա̃մ գիտես, եւ որում յայտնիք են խորհուրդք իմ համայնք ; որեւ միայն կարօղ ես զիս կատարելապէս՝ մխիթարել, եւ օգնել ինձ ։ Օ՛հ դու գիտես թէ որոց բարեաց առաւել կարօտիցեմ, եւ թէ ո՛րքան աղքատ իցեմ առաքինութէք ։

2. Ահաւասիկ՝ կամ առաջի քոյ ես աղքատս եւ մերկս, հայցելով զշնորհ քո ո̃ք, եւ մաղթելով զողորմութի ։ Կճ̃ որոյ յագեցո զաղքատս եւ զմուրացիկս քո, եւ ջերմացո զցրտութի իմ հրով սիրոյ քոյ, լուսաւորեա́ զիս կուրութի իմ պայծառութե քոյոյ ներկայութե ; Դարձո ՚ի դառնութի ինձ

զքնաւս

զբնաւս կենցականս, 'ի համբերու-
թի զբնաւս ծանուսս, և զհակա-
ռակս, 'ի պատրաստ՟անս և 'ի մոռաց-
ումն զբնաւս ստորնայինս և զըս
տեղծականս; Ուղղեա՛ զմիտս իմ
առ քեզ 'ի յերկինս, և մի թողուր
զիս պանդխտիլ 'ի վր̅ երկրի։ Դու
միայն քաղցրացիր ինձ յայսմհետէ
մինչև յաւ՟իտեան, Զի դու միայն
ես կերակուր, և ըմպելի իմ, սէր
իմ և խնդութի իմ, քաղցրութի
իմ և բոլոր բարութի իմ։

3. Երանի՞ է ինձ, թէ քոյով
ներկայութե̅դ զիս վառիցես, բոր-
բոքիցես, և 'ի քեզ փոխարկիցես,
Զի մի հոգի եղէց ընդ քեզ, շնոր-
հիւ ներքնայնոյ միաւ՟որութե, և
հալմամբ բորբոքեցելոյ սիրոյ։ Մի
թողուցուս զիս նքատի և ցամաք 'ի

քէն մեկուսանալ : Եւ յլարում ընդդէմ
ըստ ողորմութեն քում, ըստ սրում
արարեր ընդ սրբոց քոց սքանչե-
լաբար : Քան զի զինչ տեղի զար-
մացման, եթէ բոլորովիմբք եւ հրա-
նայցեմ, և՛ ելից ինքեան նուաղի-
ցիմ, որովհետեւ դու ես հուր
միշտ բորբոքեցեալ, որոց ես
ճեք նուաղիս, եւ սէր մաքրից
սրտից, եւ լուսաւոր
ինչ մտաց :

Գլուխ. ԵօԹնևտասն Երորդ։

Յաղագս բորբոքեցելոյ սիրոյ, և սաստկագունի ըղձի վերըն դունելոյ զՔրիստոս ։

Ձայն աշակերտին ։

1. Համանդերձ ծայրագունիւ ջերմեռանդութե̄, և բորբոքեցելով սիրով, բնաւ̂ իւք ըղձիւք և փափաքմամբք, բաղձամ զքեզ վերընդունիլ տ̄ր իմ, զոր օրինակ բազումք 'ի սրբոց, և առաւենեալ արանց 'ի հաղորդութե̄ իւրեանց քեզ բաղձացին, որք քեզ յաւ̂էտ հաճոյացան, գոլով ջերմ-

ւանդք և առաքինիք: Ո՜վ տէր իմ և սէր յաւիտենականն, բոլոր բարի իմ, և երջանկութի՛ն անզրաւ, ցան կամ վերընդունել զքեզ ծայրագունիւ ըղձիւ, և անքննարժանիւ պատկառանաւ, զոր ոչոք ունեցաւ 'ի սրբոց, կամ զօրեաց զգալ:

2. Եւ Թէպէտ անարժան եմ ես ունելոյ զզգացմունս պայծառիկ ջերմեռանդութեան: Սակայն մատուցանեմ քեզ զբոլոր իղձ սրտի իմոյ, որ̃ Թէ զհամայնս զայնոսիկ անձնահաճելիս և բոցակիզեցեալս բաղձանս միայն ունեցիմ: և՛ այլ և զորինչ առաքինի ոք միտ կարէ յղանալ, և բաղձալ, քեզ ամենևին ծայրագունիւ պատկառանաւ, և իսկականաւ փափաքանօք ընծայեմ, և մատուցանեմ: Ոչինչ զոր ցան

կամ

կամ պահել զմ̄ իմ, այլ զիս և զմ̃
մայինս ամս քեզ յօժարապէս, և
կամաւորապէս պատարագել,
ՏՐ̃ իմ և ա̃ծ իմ ստեղծօղ իմ,
և փրկիչ իմ; ընդ այսպիսւոյ ըղձի,
և պատկառանաց, գովութե և
պատուոյ; Ընդ այսպիսւոյ շնոր
հակալութե, արժանաւորութե;
և սիրոյ; ընդ այսպիսոյ հաւատոյ,
յուսոյ, և մաքրութե, բաղձամ զքեզ
այսօր վերընդունել, որպ̄ վերըն
կալաւ և փափաքեցաւ քեզ, մայր
քո ամենասրբուհի, փառաւորեց
եալ կոյսն մարիամ, մինչ հրեշտա
կին աւետողի ինքեան զն̃երմարմ
նութե խորհրդոյն, խանդարհա
քար, և առաքինօրէն պատասխանե
ցաց; ասելով, ահաւասիկ՝ կամ
աղախինն տ̄ն, եղիցի ինձ ըստ բանի
քում:

3. Եւ որպէս երանելի յա-ռաջընթացն քո, գերազանցագու-նեղն ս. քոյ Յովհաննէս Մկրտիչն առաջի քոյ խնդացեալ զուա̂րճա-ցաւ, ուրախութե̄ սրբոյ Հոգւոյն, մինչ դեռեւս պարփակեր յորո-վայնի մօր իւրոյ: Եւ հուսկ յետոյ նշմարելով զյս̄ որ շրջէր ՚ի մէջ մարդ-կան, խոնարհեցուցանելով զինքն ջերմեռանդութիւ ըղձիւ ասէր ; Իսկ բարեկամ փեսային, որ կայ և լսէ նմա, ուրախութե̄ ուրախ լինի վս̄ ձայնի փեսային : Նոյնպէս և ես մեծաւ և սրբազանիւ ըղձիւ բաղ-ձամ բորբոքիլ, և քեզ բոլորով սր-տիւ իմով վերընծայել զիս : Ուս-տի և ընդ ամ̂ից առաքինեաց սրտից զհրճուանս, զբորբոքեցեալս իղձս, զմտա̂ւորականս վերամբարձու-թիս,

թեան, զգերբնականս լուսաւորու-
թեան, և զերկնայինս առատութեան քեզ
մատուցանեմ, և վերընծայեմ,
հանդերձ ամենեքումբք զօրութեամբք
և գովութեամբք, ՚ի համայնից ստեղ-
ծուածոց ՚յերկինս և ՚յերկրի մա-
տուցելովք, և մատուցանելովք;
վասն իմ, և վասն ամենից ինձ յաղօթս
յանձնեցելոց, Զի յամենից արժա-
նապէս գովիցիս և մշտնջենապէս
փառաւորիցիս ։

4. Վերընկալ ուրեմն զուխա-
իմ տէր իմ, և աստուած իմ, և զբաղձանս
անհնարս գովաբանութեան, և անսպա-
ռելոյ բարեբանութեան, որք քեզ
ըստ բազմութեան անճառելոյ մե-
ծութեան քում, նրաւապէս վայե-
լեն ։ Զայսոսիկ քեզ ընդ բնաւս
աւուրս, և ընդ բոլոր ժամանա-

կաց

կայց հաստատուցանեմ, եւ հաստատուցանել ցանկամ։ Եւ զբնաւս իսկ զերկնայինս ոգիս, եւ զհամայնս հաւատացեալս քոյս, մաղթանօք եւ բաղձանօք առ՚ի հաստատուցանել քեզ ընդ իս զշնորհակալութ̄իս ներհրաւիրեմ եւ աղերսեմ։

5. Գովեսցեն զքեզ ժողովուրդք համայնք, ազգք եւ լեզուք։ Եւ զնէ եւ զմեղրածորան անուանքո հանդերձ վեհագունիւ հրճուանաւ. Ջերմեռանդիւ իսկ առաքինութ̄ք մեծարեսցեն։ Եւ որոք պատկառանօք եւ առաքինաբար ըզ վեհագունեղ սրբազնութ̄ի քո հուշակէ, եւ լիով հաւատով վերընդունի, զշնորհս եւ զողորմութ̄ի քո գտանել առաջի քոյ արժանաւորեսցի։ Եւ վ̄ն իմ մեղաւորիս աղերսեսցէ։

Եւ

Եւ մինչ բաղձայլեաւ առաքինու-
թե̃, և զմայլելեաւ միաւորութե̃
զովանայցէ, և բարեպէս մխիթա-
րեցի, իսկ և զարմանապէս՝ յազգե-
ցեալ ՚ի սեղանոյ քումէ սրբազա-
նէ և երկնայնոյ ՚ի բաց մեկնի-
ցի, զիս զանանկս յիշել
արժ̃ն համա-
րեսցի ։

Գ̃լուխ.

Գլուխ, Ութեւտասն երորդ ։

Թէ մարդ ոչ լինիցի հետաքրքրիր
զննիչ սրբազնութե, այլ խոնարհ
համահետեւօղ Քի, հպատակ
կելով զզգայութիս իւրս
սրբազանին հա-
ւատոյ ։

Ձայն Սիրեցելոյ ։

1. Զգուշանալ պարտիս 'ի հետաքրքրականէ եւ յանօգուտ վերագննմանէ այսորինկ խորագունեղի սրբազնութե, եթէ ոչ կամիս 'ի խորս տարակուսութե ընկղմիլ ։ Քան զի քննիչն հանդիսա

վեհու

վեհութե՛, նուաճի 'ի փառաց ։ Զի առաւել կարօղ է ա՛ծ 'ի դործելն, քան մարդ 'ի իմանալն ։ Թէ և ըմբերելի իմն իցէ առաքինական և հեզ ներխուղութեան ճշմարտութե՛, որ է' միշտ պատրաստ 'ի ուսանիլ, և առողջին դիտաւորութե՛ հարց ներհմտանալով շրջիլն ։

2. Երանելին է միամտութին, որ զդժուարինս շաւիղս խնդրոց 'ի բաց թողու, և լիապէս, հաստատապէս իսկ ճեպէ 'ի շաւիղս պատուիրանացն ա՛յ ։ Քանզի բազումք զառաքինութիս իւրեանց կորուսին մինչ կամեցան զննել զբարձրագոյնս ։ Ոչ պահանջի 'ի քէն հաւատ, և միամիտ կենցաղավարութի, այլ ո՛չ բարձրութի մտաց, կամ խորութի խորհրդոցն ա՛յ ։ Զորդ'

եթէ

եթէ ո՛չ իմանաս, և ո՛չ ըմբռնես զիրս, որք են ստորև քոյ, զի՞ արդ- բովանդակեսցես զիրս, որքեն ի վե̃ր քոյ։ Ուսումնասիրեա՛ ուրեմն ա̃վ, և խոնարհեցո՛ զզգայութի̃ հաւա- տոյ, և տրեսցի քեզ լոյս գիտութե̃, ըստորում եղիցի քեզ օգտակար, և հարկաւո՛ր։

3. Ոմանք ծանրապէս՝ փոր- ձին սակս հաւատոյ, և սրբազնու- թե̃, բայց ո՛չ նոցին վարկանելի է այս, այլ մանաւանդ Թշնամոյն։ Ուստի դու մի՛ ունիցիս զփոյթ, և մի՛ վիճաբանիցես ընդ խորհրդոց քոց, մի և ս պատասխանիցես տա- րակուսութե̃ց ներարկեցելոց ՚ի սատանայէ։ Այլ հաւատա, բա- նիցն այ, և հաւատա՛ սրբոց նո- րա, և մարգարէից, և փախիցէ ի քէ̃ն

անի

անիրաւ Թշնամին ։ Եւ Թէպէտ օգ-
տակար է բազմիցս զի այսպիսեաց
հանդուրժիցէ ծառայն ա͞յ ; Քան
զի ոչ փորձէ նա զանհաւատս , և
զմեղաւորս , զորս այժմ հաւաս
տապէս՝ ստացեալս ունի , այլ զհա
ւատացեալս , և զառաքինիս զա-
նազանիւք եղանակօք փորձէ և
տանջէ ։

4. Փութամ ուրեմն զգոյշ և
աներկբայիւ հաւատով , և խո-
նարհեցելոյ անձին պատկառանօք
մատչիլ առ սրբազնութիւն ։ Եւ
զոր ոչ կարես իմանալ , յանձնեա՛
ամենակարողին ա͞յ ։ Քանզի նա
ոչ խաբէ զոք , այլ խաբի այն , որ
ինքն ինքեան հաւատայ ։ Ա͞ծ զի
շրջի ա͞ծ ընդ միամտաց , և յայտնէ
զինքն խոնարհաց , տայ զիմացո-

ղութի տղայոց, եւ բանայ զզգայու-
թիւն մտաց մաքրոց, իսկ 'ի հետա-
խուզից, եւ 'ի հպարտաց Թագու-
ցանէ զիւրն շնորհ ։ Եւ զի տկարէ
բան մարդկային եւ պատրիլ կարէ,
Սակայն հաւատն ճշմարիտ ստել
ոչ կարէ ։

5. Ամ բան, եւ ամ հետա-
զօտութի բնական հետեւիլ պար-
տի հաւատոյն, եւ ոչ յառաջա-
նալ, ոչ եւս ներբեկել զնոյնն ։ Քան
զի հաւատն եւ սէրն անդ յաւէտ
գերազանցեն, եւ գաղտնեօք եղա-
նակօք նայսմիկ սրբազնագունեղի,
եւ գերազանցագունեղի սրբազնու-
թեան ներգործեն ։ Ոի ածն յա-
ւիտենական, եւ անչափ, եւ անհնի
կարողութե, առնէ զմեծամեծս,
եւ զանքննելիս 'յերկինս եւ 'յերկրի,
եւ ոչ է

և ո՛չ է հետազօտութ̅ն զարմանա-
լեաց գործոց նր̅ ։ Իսկ եթէ այն-
պիսիք լինէին գործքն ա̅յ, զի դիւ-
րաքար 'ի մարդկայնոյ իմացմանէ
ըմբռնելին, ո՛չ գոյին զար-
մանալիք և ո՛չ ասէին
անճառելիք ։

ՎԱԽՃԱՆ ։

Ցանկ Գրեանց եւ Գլխոց:

Գիրք առաջին:

Մակազդեցութիւնք առ կեանս հո-
գեկանս օգտակարք:

Գլուխ. առաջին:

Յաղագս համահետեւմանն քի, եւ
ունայնութեանց ամենեցուն աշ
խարհի խոտման : 1
Բ Յաղագս զինքենէ կարծեաց խո
նարհաց : 5
Գ Յաղագս վարդապետութե ճշ
մարտութե : 9
Դ Յաղագս նախապատրաստու
թե, եւ խոհեմութե՚ ի յառնե
լին : 17

Ե Յաղագս ընթերցման գրոց սր
բոց ։ 19
Զ Յաղագս տարրականացն զգած
մանց ։ 21
Է Յաղագս ունայնին յուսոյ և խոր
շելոյ փրկացման ։ 23
Ը Յաղագս զգուշանալոյ ՚ի յաճա
խէ ընտանեկցութէ ։ 26
Թ Յաղագս հնազանդութե և
հպատակութե ։ 28
Ժ Յաղագս զգուշանալոյ յաւել
որդաբանութէ ։ 31
ԺԱ Յաղագս տանելոյ զխաղա
ղութի, և զբարենախանձ։ 34
ԺԲ Յաղագս օգտի ընդդիմամար
տութէ ։ 39
ԺԳ Յաղագս ընդդիմանալոյ փոր
ձութեց ։ 42
ԺԴ Յաղագս մերժելոյ զանզգուշ

դատումն ։ 49
ԺԵ Յաղագս գործոց ՚ի նորոյ եղ-
ելոց ։ 52
ԺԶ Յաղագս ըմբերման պակասու-
թեց այլոց ։ 55
ԺԷ Յաղագս միանձնեցականի կեն-
ցաղավարութե ։ 58
ԺԸ Յաղագս օրինակաց սրբոց
հարց ։ 61
ԺԹ Յաղագս կրթութե քաջոյ
կրօնաւորի ։ 67
Ի Յաղագս սիրոյ առանձնութե
և լռութե ։ 74
ԻԱ Յաղագս համախայթման սր-
տի ։ 83
ԻԲ Յաղագս համանկատման մարդ-
կային թշուառութե ։ 89
ԻԳ Յաղագս խոկման մահու ։ 97
ԻԴ Յաղագս դատաստանին և պատ-

ժող մեղաւորաց ։ 105
ԺԵ Յաղագս ջերմեռանդին ուղղման բոլորից մերոց վարուց ։ 114

Գիրք Երկրորդ ։

Առազդեցութիւնք քարշողք առ ներքնայինս ։

Գլուխ. Առաջին ։

Յաղագս ներքնայնոյ կենցաղավարութե ։ 126
Բ Յաղագս խոնարհականն կիզման ։ 135
Գ Յաղագս առն բարւոյ և խաղաղարարի ։ 137
Դ Յաղագս մաքրամտութե և պարզմտութե ։ 141

Յա

Ե Յաղագս նկատման անձին : 144
Զ Յաղագս խնդութեան բարւոյ
խղճի մտաց : 147
Է Յաղագս սիրոյն այ 'ի վեր քան
զամ : 152
Ը Յաղագս ընտելականի սիրելու
թեանն այ : 155
Թ Յաղագս նուաղման ընթացի
սփոփման : 161
Ժ Յաղագս երախտագիտութեան որ
վն շնորհացն այ : 169
ԺԱ Յաղագս սակաւութեան սիրո
ղաց խաչին այ : 175
ԺԲ Յաղագս արքունեւոյ շաւղի
սրբոյ խաչին : 180

Գլուխ Երրորդ :

Յաղագս ներքնայնոյ մխի- Թարութե :

Գլուխ. Առաջին :

Յաղագս ներքնայնոյ խօսակցու- Թեան քրիստոսի ընդ հոգւո՛յ հաւատարիմ : 195

Բ Թէ ճշմարտութիւն խօսի՛ ի ներքս Թարց շշնչման բառից: 198

Գ Թէ բանք ածային խոնարհու- Թե լսել պա՛րտին, և Թէ բա զումք կնոսա խոտեն : 202

Դ Թէ պարտէ ճշմարտութե և խոնարհութե առաջի ա՛յ կեն ցաղավարիլ : 209

Ե Յաղագս զարմանալւո՛յ ներգոր ծու

ծուլութ̃ե սիրոյն ա̃ծայնոյ: 214
զ̃ Յաղագս փորձութ̃ե ճշմարտի
սիրողի : 221
է̃ Յաղագս պահելոյ զշնորհս, 'ի
ներքոյ պահպանութ̃ե հե-
զութեան : 227
ը̃ Յաղագս վարկանելոյ զինքն ան
յարգ առաջի աչացն ա̃յ: 234
թ̃ Թէ ա̃մ ինչ վերաբերելի է առ ա̃ծ-
ո̃պ առ վերջին վախճանն: 237
ժ Թէ արհամարհողին զաշխարհ,
քաղցրէ ծառայելն ա̃յ: 241
ժա̃ Թէ փորձելիք են խղձք սրտի և
կարգաւորելիք : 247
ժբ̃ Յաղագս ներկերպաւորման
համբերութ̃ե և հակաղին
մանն ընդդէմ ցնկութ̃եց: 250
ժգ̃ Յաղագս հնազանդութեան
հպատակի հեզի, ըստ օրի-

նանկեն յի՛ քի՛ ։ 255
ԺԴ Յաղագս նկատմնց պաղատնեաց դատաստանացն ա՛յ, զի մի փքանայցեմք ըն քարին ։ 259
ԺԵ Թ-է ո՞ր կայր է և ասելի՝ երկրա ընաւն ըղձալիս ։ 263
ԺԶ Թ-է Ճշմարիտ մխիթարութի՛ն ըն միայնում աստուծում խնդրելիէ ։ 268
ԺԷ Թ-է ա՛մք հոգք ընկենլիք են յա՛ծ ։ 271
ԺԸ Թ-է Թշուա՛ռութիք կենցաղս կանք ըստ օրինակին քի՛ լռՕմ տուեալ են ասնելիք ։ 275
ԺԹ Յաղագս տանելութե՛ անի բաւութե՛ց։ և Թէ որ ճշմարիտ հմբեբողիցէ փորձիցի։ 279
Ի Յաղագս խոստովանութե՛ սէ փականի ակարութեան , և

կեն

կենցաղոյս այսորիկ Թշուառ_
ութեան : 284
ԻԱ Յաղագս Թէ յաստուածումն 'ի
վեր քան զամ բարի, և պար
գև յարահանդչելի է : 290
ԻԲ Յաղագս յիշման բազմապատկից
բարերարութեանցն այ : 298
ԻԳ Յաղագս չորից ներքերորդաց
զմեծ խաղաղութի : 304
ԻԴ Յաղագս խոստելոյ հոգունա_
կի ներխուժման վարուց այ
լոց : 310
ԻԵ Նորին արդեօք հաստատուն խա
ղաղութի և ճշմարիտ շահա
վէտութի կայանայցէ : 312
ԻԶ Յաղագս գերազանցութե ազա
տականի մտի, զոր մանա_
ւանդ աղօթն Թախանձա_
կան, քան Թէ ընթերցումն
արդինէ.

արդիւնաւորի ։ 317
ԻԶ Թէ սէրն առանձնական յայտ-
ցուցանէ յոյժ ՚ի ծայրագու-
նէ բարւոյ ։ 321
ԻԷ Ընդէմ լեզուաց բամբասո-
ղաց ։ 326
ԻԹ Որպիսաբար ՚ի մէջ վշտագնու-
Թե կարդալ պարտէ առ ա̄ծ-
և բարեբանել ։ 328
Լ Յաղագս խնդրելոյ զօգնուԹի̄ն
ա̄ծային և յուսոյ վերստաց-
ման շնորհին ։ 331
ԼԱ Յաղագս խոստունկանման ընա-
ւէից ստեղծուածոց, զի ըս-
տեղծօղն կարիցէ գտա-
նել ։ 338
ԼԲ Յաղագս բացուրացման ան-
ձին, և բացհրաժարման ՚ի
ընաւէից տուփուԹեց ։ 344
Յա-

ԼԹ Յաղագս անհաստատութեան
սրտի , եւ դիւրաւ որոշութեան
վախճանականին ունելոյ
առ ած : 348

Խ Թէ սիրողն զած ճանաչէ զնա
գոլ ՚ի վեր քան զամս եւ նմա
նեսեան : 351

ԽԱ Թէ ոչինչ ապահովութի ՚ի
փորձութեանց ըն կենցաղում
այսմիկ : 356

ԽԲ Ընդդէմ ունայնից դատողութեանց
մարդկան : 360

ԽԳ Յաղագս զտի եւ ամբողջի յանձ
նառութեան անձին առ ած ,
եւ ՚ի ստանալոյ զազատութի
սրտի : 364

ԽԴ Յաղագս բարոյ կառավարու
թեան ՚ի յիրս արտաքինս , եւ վե
բաղձմանն առ ած ՚ի կարեկիս
ծանս :

ծանօթ ։ 368
ԼԹ. Թէ ոչինչ պատրաստ առն գոլ վաղ
վաղուց 'ի յառնելոյ ։ 371
Խ. Թէ մարդ յինքեան զոչինչ բա_
րւոյ ունիցի, և Թէ առ ոչինչ
պարծիլ կարիցէ ։ 374
ԽԱ. Յաղագս քաղաքական ընա_
կից պատշաճ ժամանակու_
րաց ։ 380
ԽԲ. Թէ խաղաղութիւն ոչինչ ունե
լի 'ի մարդիկ ։ 382
ԽԳ. Ընդդէմ ունայնի գիտութե
կենցաղականի ։ 385
ԽԴ. Յաղագս ոչ քարոզելոյ առինքն
գիրս արտաքինս ։ 389
ԽԵ. Թէ ոչէ հաւատալի ամենե_
ցուն։ Եւ յաղագս դիւրնոյ
սահեցման բանից ։ 392
ԽԶ. Յաղագս ապաւինելութեան

առ.

առ ա͞ծ, մինչ վերադիմեն
ողոքմունք բանից ։ 399
ԽԷ Թ. է ա͞մք ծանուունք բառնալիք
լիցեն սակս կենին յաւիտե_
նականի ։ 405
ԽԸ Յաղագս աւուր աւիտենա_
կանի, և անձկութեց այսո_
րիկ կենցաղոյս ։ 410
ԽԹ Յաղագս փափագման կենին
աւիտենականի և թէ որ ք͞ք
լիցեն բարիքն խոստացեալք
պատերազմողաց ։ 418
Ծ Թ. է որպիսաբար լքեցեալ ոք
պարտի մատուցանել զինքն
'ի ձեռս ա͞յ ։ 427
ԾԱ Թ. է 'ի գործս խոնարհս ներ
կայանալի է, մինչ նուա_
զիմք 'ի վեհագունից ։ 436
ԾԲ Թ. է ոչ որ համարիցի զինքն ար
ժանի

ժանի մխիթարութե , այլ
յաւէտ պատժապարտ գա_
նից ։ 439
ԾԳ Թէ շնորհն ա̄յ ոչ խառնի ընդ
երկրաւորս ։ 444
ԾԴ Յաղագս զանազանից չ̄ժմանց
բնութե , և շնորհաց ։ 448
ԾԵ Յաղագս ապականութե բնու_
թե և գործունէութեան ,
շնորհին ա̄յ ։ 459
ԾԶ Թէ զմեզ պարտիցիմք ուրա_
նալ և հետեւիլ քրիստոսի
խաչիւ համբերել ։ 466
ԾԷ Թէ մարդ ոչ պարտիցի զօլ
յոյժ լքեցեալ յորժամ սահի
՚ի պակասութի ինչ ։ 472
ԾԸ Յաղագս իւրոյ բարձրագունից
և գաղտնեաց դատողութեցն
ա̄յ անքննելեաց ։ 477
Թէ

ԺԹ Թէ ամ յոյս և ապաւէն կենութի
ընմիայնում աստուծում
ունենալի է ։ 489

Գիրք Չորրորդ ։

Յաղագս Միաբանութե ։

Գլուխ. Առաջին ։

Թէ որքանիւք պատկառանօք վեր
ընդունելի իցէ քն ։ 496
Բ Թէ մեծ բարութին և սէրն այ
ին Միաբանութեան ընձե-
ուի մարդկան ։ 511
Գ Թէ օգտակարիցէ միշտ հա-
ղորդելն ։ 518
Դ Թէ բազումք բարիք պարգե-
ւին ջերմեռանդապէս հա-
ղոր

ղորդեցելոց ։ 525
Ե Յաղագս արժանաւորութեան որ բազմութեան եւ կացութեան քահանայականին ։ 533
Զ Հարցումն ներկրթութեան յառաջ քան զհաղորդութիւն ։ 538
Է Յաղագս զննման յառկականին խղճի մտաց, եւ պատրաստման յառաջադրութեան ։ 540
Ը Յաղագս մատուցելութեան ՚ի խաչին, եւ վերանշանելութեան ինքեան սեփականին ։ 546
Թ Թէ զմեզ եւ զամ ինչ մեր, պարտ եմք մատուցանել նմա, եւ սակս ամենեցուն աղօթել ։ 550
Ժ Թէ սրբազան հաղորդութիւն սակս դիւրնոյ երբեք ոչ է թողանելի ՚ի բաց ։ 556
ԺԱ Թէ մարմինն քո, եւ գիրք որ
քա

քաղանք յաւէտ հարկաւորք են հոգեւոց հաւատացելոց ։ 565
ԺԵ Թէ մեծաւ զգուշութբ պարտի զինքն նախապատրաստել, այն որ հաղորդելոց է քի ։ 575
ԺԶ Թէ հոգի Ջերմեռանդ բոլորով սրտիւ զմիաւորին ընդ քի ըն որբայնութե ընծայլ պարտի ։ 581
ԺԷ Յաղագս ոմանց առաքինեաց վառեցելոյ տռփութե առ մարմինն քի ։ 586
ԺԸ Թէ շնորհ Ջերմեռանդութեն ՚ի ձեռն խոնարհութե, և ՚ի ձեռն ուրացութե անձին առաստանի ։ 590
ԺԹ Թէ պարտիցէ մեզ զմերս կարիս